

SHIVA NATARAJA

OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

anthony draaisma muraliprabhu

productie yoga intervisiekring

**voor voortzetting van uw oriëntatie
gelieve terug te gaan naar**

www.yoga-intervision.com

108 pagina's

**12 delen van 8 tot 9 pagina's elk
voorafgegaan door een deel 0**

MAURIK - 2003

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (0)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

hari aum

februari - augustus 2003

de hiernavolgende 12-delige tekst behelst een associatieve verkenning van hoe het verloop van de menselijke ontwikkeling er uit zou kunnen zien; althans ten dele; de tekst ontstond vanuit de behoefte mijn eigen referentiekader ten deze te verduidelijken; me te verantwoorden ook; met name ten opzicht van één speciale medereiziger, - zie daartoe de opdracht - , met wie ik over deze materie in dialoog was

een associatieve verkenning; dat betekent dat ik me liet meevoeren op de stroom van mijn gedachten, afzag van systematisering; behoudens dan dat ik de tekst die aldus ontstond in 12 stukken van 8, soms 9, pagina's verdeelde, daarbij werkend met blokken tekst; blokken die enigermate afgeronde stukjes gedachtegang behelzen

het volgen van die stroom, en het ontbreken van een inhoudelijke ordening, hebben tot gevolg dat gemakkelijk leesbare spreekstijl wordt afgewisseld met ingewikkelde langregelige minibetogen; hakte ik voorheen complexe tekstgedeelten m.h.o. op leesbaarheid in stukken, nu was ik al blij mijzelf bij te hebben kunnen houden; redigeren liet ik dus na

temeer liet ik dat na aangezien, zoals bij lezing gaandeweg zal blijken, ik juist dáármee, met het maken van bouwwerken van taal en de daarvoor noodzakelijke reflectie, wilde stoppen, althans de dominantie ervan in mijn leventje wilde vermilderen

vanuit dit perspectief hoop ik op begrip voor het feit dat hoofdstukken met titels die aangeven waar die hoofdstukken over gaan, paragrafen met hoofdjes die de inhoud dekken, enz., ontbreken; dat zou de toch al zo gewaagde onderneming alleen nog maar pretentieuzer maken

het lezen van shiva nataraja vraagt derhalve veel inspanning; het vraagt om "close reading"; om "lectio divina" haast; alleen op te brengen in geval van voldoende motivatie

om die reden, omdat ik dus niet goed weet wie, behoudens de medereiziger tot wie ik mij richt, er verder nog voor gemotiveerd is en ik niemand ongevraagd wil lastig vallen, verspreid ikzélf de tekst niet op actieve wijze; althans volsta ik met plaatsing ervan, in pdf, op de website van de yoga intervisiekring

eventuele verdere verspreiding laat ik over aan de enkele lezers die aldus van shiva nataraja kennis nemen resp. aan de tekst zelf; onze huidige informatietechnologie maakt het immers mogelijk dat teksten via internet en e-mail een eigen, onvoorspelbare, weg gaan

mede met het oog daarop zie ik af van welk auteursrecht dan ook; auteursrecht claimen komt mij sowieso als onjuist voor aangezien ik alleen maar herhaal, hooguit op een wat eigen, mogelijk hier en daar wat eigenwijze wijze, hetgeen anderen mij overdroegen; althans wat ik ervan meen te hebben begrepen; mocht men mij derhalve van plagiaat beschuldigen: ik beken

nu dus niet langer gearzeld en begin je reis langs shiva's kring van geluid en vuur

anthony draaisma (muraliprabhu)

februari – augustus 2003

o p d r a c h t

- aan jou, medereiziger, durgadevi, draag ik deze tekst op; daarmee tevens, als het niet al te pedant klinkt, aan jouw generatie; dus ook aan jouw, mij even dierbare, huisgenoot; daarmee ook aan mijn moedige en lieve dochter kathelijne; tenslotte daarmee uiteraard ook aan mijn, qua intellect én hart zo rijk begiftigde zoon teun
- ook zij behoren immers tot jouw generatie; het kan zijn, ik hoop het, dat ook zij zich ooit zullen zetten aan het dóórploegen van deze ook voor mijzelf per saldo zo wonderlijk uitgevallen tekst
- met de naam durgadevi, goddess durga dus, zou ik je graag eren; daarmee echter zou ik mijzelf, ten onrechte, plaatsen op het niveau van degene die de competentie heeft een ander van een godennaam te voorzien; dus vergeet deze aanspreekvorm maar weer
- verheugd te weten dat je zo competent je eigen weg gaat, dank ik je voor hetgeen je bij me opriep zowel als voor je aandacht en vertrouwen; ik hoop dat ik noch jou noch wie dan ook misleid: ik mag me dan wel tot jou richten, eigenlijk echter spreek ik mezelf toe, houd ik mijzelf een spiegel voor

h o n o u r

- dank aan lolkje met wie ik reeds 25 jaar lief en leed delen mag; dank aan vader en moeder; dank aan broer albert, zus tine, zus guusta, schoonzus irene; dank aan dochter kathelijne en haar man ben; dank aan zoon teun, diens echtgenote mariam en hun zoon maxime (en nadien vincent, oscar en judith); dank aan de moeder van kathelijne en teun
- dank aan vriend en pelgrimgenoot bas en in hem aan al mijn overige vrienden; dank aan durgadevi (zie boven); dank aan haar vader en moeder; dank aan ganesha; dank aan de woestijnvaders, de eerste christen-monniken; dank aan de benedictijner monniken van nu, op wie ik op cruciale momenten in mijn leven steeds kon terugvallen; dank ook aan sw. pawla
- dank aan al mijn eerdere leraren waaronder geshe kelsang gyatso, geshe konchog lhundup, dr. p.r.sharma en sri hayeshvar das; dank aan sri matadevi vanamali, mijn huidige leraar
- dank tenslotte aan balgopal sri krishna govinda bhagavan, de istha devata van mijn hart

c o l o f o n

- zoals anthony in zijn semi-autobiografische “de omsingeling van jericho” (1992) een stijlform hanteerde die sinds de klassieke oudheid reeds in zwang is, namelijk de gespreksvorm, zo hanteert hij in het huidige “shiva nataraja” een minstens zo beproefde literaire vorm: de briefvorm
- was de gesprekspartner toen: lolkje, anthony’s levenspartner, degene tot wie hij zich thans richt is eerdergenoemde medereiziger, met wie hij in dialoog was over wezenlijke levensvragen: durgadevi; degene dus aan wie hij shiva nataraja opdraagt; de tekst is echter zodanig geredigeerd dat iedere mogelijke gelijkenis met bestaande personen is uitgesloten
- het staat eenieder die deze tekst in handen kijgt vrij om haar, ook zonder anthony’s medeweten, geheel of gedeeltelijk door te mailen, er zonder bronvermelding uit over te nemen of uit te citeren, dan wel anderszins ermee te doen wat hij of zij zinvol acht
- evt. contact met anthony kan via join@yoga-intervision.com of per telefoon: 0344-694111

SHIVA NATARAJA

BEELDTEKST BIJ SHIVA NATARAJA (*)

als een man die de smeulende kooltjes uit zijn vuurpot aan het branden brengt zo zwaait shiva zich, met de vlam in zijn linkerhand, een kring van vuur .. tegelijk drumt hij, als een poortwachter die de burgers achter zijn stadsmuren des ochtends wakker trommelt, met zijn rechterhand de existentie tot leven ..

hij danst op een dwerg .. dat zijn wij .. in ons weliswaar gelukzalige maar comatueuze beginstaat .. in zijn kring van vuur en geluid vernietigt de gangesdrager met zijn vlam voortdurend hetgeen hij met zijn drum voordien zelf schiep ..

aldus laat de onverstoort goedgunstige ons zien hoe de dwerg de cirkel rond kan .. dat ieder nieuw verworven geëxploreerd vermogen, iedere nieuwe facility, al biologeert de kwaliteit ervan hem nog zozeer, weer dient te worden losgelaten, althans de dominante vereenzelviging ermee

ook al vrezen we er op achteruit te gaan en triggeren ze ons niet, die nieuwe faciliteiten waarnaartoe shiva ons wenkt, het is ten faveure dáárvan dat we de vorm ervan omarmen

intussen, op de hoogste top van shiva's kring van vuur, ook al zien we hem daar niet, daar staan we dan: de volwassen mens .. jij en ik .. perfect geoutilleerd .. juist dáárdoor bedrieglijk autonoom .. de dwerg heeft zich onderweg in hem getransformeerd .. nu komt het er op aan .. aarzelt hij, aarzelen wij, tot het laatste moment of herkennen wij, een beetje verlegen, de bestemming die ons wacht .. en vervolgen wij onze weg ..

er ontvouwt zich een mysterieus pijnlijk vreugdevol proces, fascinerend spel van zélflozer ruimer worden .. loslaten-toewenden-loslaten-toewenden .. overstijgen-omvatten-overstijgen-omvatten .. steeds weer .. net zo lang tot de ooit dwerg zichzelf herkent als de shiva nataraja die reeds vanaf het begin in hem, ingevouwen-verborgen, werkzaam was ..

dezelfde als die hem lang geleden, met zijn vriendelijk gebarende vrije linkerhand, uitnodigde zijn kring van geluid en vuur binnen te gaan .. met zijn vrije rechterhand “vreest niet-bescherming” bood ..

barmhartig bevrijd ontsluit zich ons aller barmhartigheid ..

(*) de onderhavige tekst beoogt te voorzien in een poëtische toelichting op het bekende archetypische beeld van shiva nataraja (zie afbeelding) en vormt als zodanig een korte samenvatting van “shiva nataraja of een beetje verlegen zijn we allemaal”; tezamen met “het verhaal van het komkommerzaadje”, het sprookje dat anthony, tegelijk als duiding van shiva's mahamrityunjayamantra, schreef ter gelegenheid van kerstmis 2002 (zie hierna)

(**) wat de figuren uit wilber's “het atman project” betreft, - zie volgende pagina - , de gelijkens daarvan met de afbeelding van shiva nataraja is evident

HET ATMAN-PROJECT

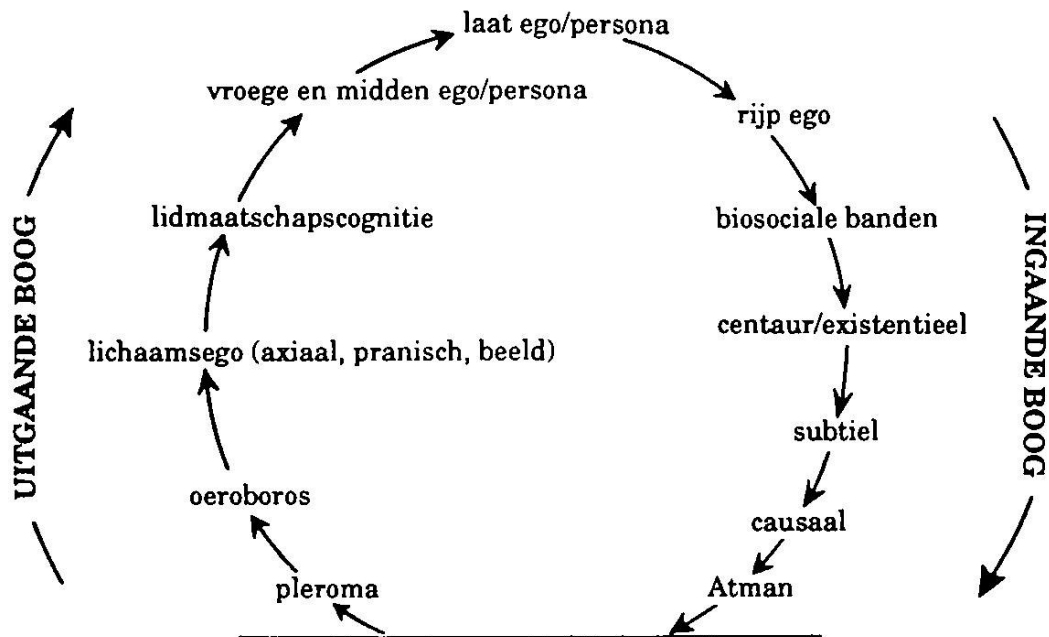

Fig. 2 De volledige levenscyclus

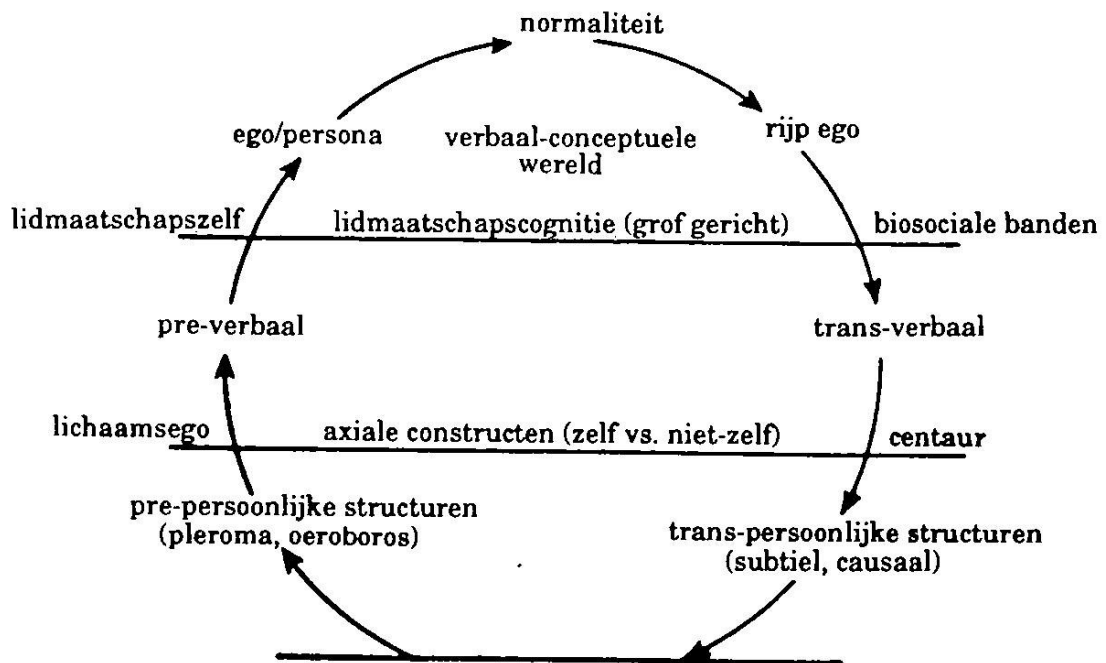

Fig. 3 Hoogtepunten van de levenscyclus: pre vs. trans

(met shiva nataraja corresponderende schema's uit ken wilber's "het atman project")

PROLOOG

HET VERHAAL VAN HET KOMKOMMERZAADJE

Er was eens, niet zo lang geleden, een welvarend dorp. De boeren waren tevreden. Meer dan dat. Ze hadden veel kinderen, bezaten melkrijk vee, vruchtbare akkers. Om de zoveel jaar verbouwden zij andere soorten gewas. Zo ook in het jaar waar we over spreken: de boeren zaaiden hun beste akkers in met komkommerzaad. Onderwijl zongen ze lord shiva toe, de drie-ogige welwillende voeder van al wat leeft. Ze vroegen hem of hij zo vriendelijk wilde zijn de zaadjes tot rijpe en heerlijke komkommers te laten uitgroeien. Als tegenprestatie beloofden de boeren hem, hun weldoener, het eerste van de oogst.

Een klein zaadje hoorde dit gebed, hoorde dit gezang. Die lord shiva waar de boeren het over hadden leek hem een heel bijzonder persoon, iemand aan wie hij best graag geschonken wilde worden. Dus trok hij zijn stoute schoenen aan. “Hoe krijg ik dat voor elkaar, lord shiv?”, vroeg hij aan mahadev, de grote goddelijke shiv. “Het enige wat je hoeft te doen is jezelf loslaten en op mij vertrouwen”, antwoordde die. “Ik zal overal voor zorgen; voor de zon, voor water, voor de aarde, voor mest, voor alles wat je nodig hebt, iedere dag”.

De ongelovige blik in de ogen van het kleine zaadje ontging hem echter niet, dus verzekerde de onverstoorbare shiv hem: “als je jezelf aan mij overgeeft dan dráág ík je en zul je uitgroeien tot een prachtige komkommer; in alle vrijheid. Dan komt vanzelf het moment waarop je rijp zult zijn en tussen je bladeren uit valt .. Dan vang ík je en zul je weten dat ík het was die steeds overal voor zorgde; en dat wat je kreeg precies dat was wat je nodig had. Dan, al is het misschien wat aan de late kant, zul je je vrij weten en weten dat je dat altijd al was en altijd zult blijven”.

Het zaadje was hier heel blij mee. Dus begon hij gauw met simpelweg de geschenken van shiv aan te nemen en ervan te genieten. Opgetogen riep hij zijn broertjes en zusjes toe dat dit ook hún bestemming was. Helaas, die lachten hem uit. “Dom kleintje, je weet niet half hoe hard je zelf moet werken. En waarvoor helemaal? Ben je eenmaal rijp dan plukken de boeren je en word je verkocht op de markt; dan snijden ze je in stukken en beland je in de maag van de een of andere bruid. Die shiv van jou die komt je dan echt niet te hulp hoor!”

Dat bracht het zaadje behoorlijk in de war. Van afgunst en competitie had hij nog geen weet. Dus vroeg hij zich af of het niet toch beter was om er zelf ook maar eens het nodige aan te gaan doen. “Ik denk niet dat simpel zon, water, aarde en mest voldoende zijn; ik zal toch ook zélf mijn best moeten doen, anders lukt het niet”, zei hij bij zichzelf. Een beetje bang om lord shiv’s belofte in twijfel te trekken, dat was hij wel. Hij riep daarom om shiv shambo. Wie gelijk had, wilde hij weten. Ditmaal echter kwam er geen antwoord.

Nu moest hij zelf beslissen. “Dan maar het zekere voor het onzekere nemen en zelf aan de slag gaan”, vond hij. “En uitzoeken hoe alles werkt”.

Dus leerde hij hoe zaadjes ontspruiten, hoe de zon schijnt en hoe je je moet uitstrekken naar haar stralen. Waar water is en hoe je het drinken moet. Waaruit de aarde is samengesteld en hoe diep je er met je voeten in moet staan. Waar mest vandaan komt en hoe je het eten moet.

Op het laatst wist hij haast alles wat je maar over rijp worden kunt weten. Zingen, en bidden tot shiv, ook daarin werd hij een kei. Bij zijn broertjes en zusjes had hij er veel succes mee ...

Alleen .. wat shiv al gevreesd had, dat gebeurde: geleidelijk vergat het zaadje waar het allemaal om begonnen was ...

En groeien en rijpen? Ja hoor, dat deed hij. En hoe! Alleen .. zijn bladeren groeiden mee. Niet zo'n beetje ook. Wat zwollen die op! Dat maakte het zaadje, inmiddels een duidelijke komkommer, danig ongerust. Geen mens die hem vertellen kon wat dáár tegen te doen was.

En ja hoor, waar hij al bang voor was, op een dag, de zomer was al een heel eind gevorderd, vroeg in de ochtend .. met een schok werd hij wakker ... helemaal ingeklemd ... wat had hij het benauwd ... Als in een flits, opeens wist hij het weer, wat de grote shiv hem lang geleden had beloofd ... De schrik sloeg hem om het hart. "Ik heb zó hard gewerkt en ik ben zó goed gegroeid .. maar moet je mijn bladeren eens zien ... hoe kom ik daar nu tussenuit?", beklagde hij zich half huilend.

Moe rustte hij wat uit. Zijn blik dwalend over het veld. Opeens zag hij daar al zijn broertjes en zusjes. Als was het voor het eerst. Sommigen, los van hun bladeren, lagen al op de grond. Anderen prijkten fier er nog tussen. De een klein, de ander groot, de een kort, de ander lang. Wat waren die allemaal mooi rijp. "En dat terwijl ze mij destijds niet geloofden", mompelde hij in zichzelf.

Langzaam boog hij zijn hoofd ... hij wilde, moe als hij was, zijn ogen wel dicht doen ... toen juist zag hij zichzelf ... verbaasd verrast ... " 'ben net zo mooi, net zo rijp, net zo vrij", zo ging door hem heen ... "nooit anders geweest ..." ...

Geen tijd restte hem meer voor vreugde of spijt ... alleen dat wonderlijke gevoel van bevrijding ... waar kende hij dat van? ... kwamen daar de boeren voor de oogst? ... hoorde hij soms zingen?

anthony draaisma muraliprabhu

kerstmis 2002

het verhaal van het komkommerzaadje beoogt een intercultureel sprookje te zijn dat verwijst naar de kerstboodschap uit het christendom door tussenkomst van de beroemde mahamrityunjayamantra uit het hinduïsme:

"om trayambakam yajamahe sugandhim pushtivardhanam urvaruukamiva bandhanaan mrrityormuksheeyam amritaat"

wat lord shiv (shiva) het komkommerzaadje beloofde (zie tweede en derde alinea) vormt van deze mantra de vrije vertaling

EPILOOG

FINAL LETTER SRI MATADEVI VANAMALI (MATAJI)

Hoewel een epiloog aan het eind hoort, plaats ik haar aan het begin. En wel om lezers in de gelegenheid te stellen met de epiloog te volstaan. Shiva nataraja voorziet immers niet in waar het eigenlijk om zou moeten gaan, te weten: transcendental knowledge. De brief die mataji (sri matadevi vanamali) mij schreef, vlak voor mijn vertrek na mijn laatste verblijf in haar ashram, bevat die kennis wél. Dit is hetgeen mataji schreef:

“All your life must be an offering and a sacrifice to the Supreme. Your only object in action shall be to serve, to receive, to fulfill, to become a manifesting instrument of the divine shakti (divine energy). You must grow in the divine consciousness till there is no difference between your will and His, no motive except His impulse in you, no action which is not His conscious action through you.

Until you are capable of this dynamic identification, you have to regard yourself as a body created for His service, one that does everything for His sake. Even if you feel that you are a separate worker and it is you who does the action, yet you must do it with the bhavana (mood) that you do it for His sake. All hankering for personal profit should be routed out. There must be no demand for fruit or seeking for reward. The only reward you need is the fulfillment of the work, which He demands. The joy of service and the joy of inner growth should be your reward. But a time will come when you feel more and more that you are not the worker but only the instrument. By the force of your devotion, your contact with your ishta devata (favorite deity) will become so intimate that you only have to concentrate on Him, His image, and you will feel the divine energy flowing into you and guiding you. So you know exactly how a thing should be done.

Then you will realise that the divine energy not only guides and inspires but also initiates and carries out the work. All your movements and powers come from Him. Your mind, body and life are conscious and joyful instruments of His action, means for His play. There is no union as blissful as this for it carries you back beyond the border line from the life of stress and suffering in ignorance, into the truth of your spiritual being, into its deep peace and its intense Ananada (bliss / divine joy).

While this transformation takes place there should be no demand of the ego. There should be no attachment to the work or its results, no laying down of conditions, no claim to possess the power that should possess you, no pride of the instrument. The ego should not be allowed to possess for its own personal separate satisfaction the greatness of the force, which is acting through you. Let your faith, your sincerity, your purity of aspiration be absolute, and then every disturbing element will fall away from your nature.

The last stage in this perfection will come when you no longer feel that you are a separate being or even an instrument but an eternal portion of His consciousness and will. He will always be in you and you in Him. All your thoughts, actions, your very breathing and moving come from Him. You will feel that you are something formed out of Himself, allowed to come out in the outside world for His play and yet you know that you are always safe within His being and His bliss. Then you become a luminous, flawless outflow from Him, a divine movement of the Eternal.”

God bless you

| Mataji (Sri Matadevi Vanamali Guruji)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (1)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

hari aum

februari - oktober 2003

- namaste medereizigster .. durgadevi, goddess durga .. zo mag ik je voor deze gelegenheid wel even noemen is het niet .. respectvol groet ik de bron in jou die ook mij voedt (namaste) .. hieronder volgt een poging tot verkenning van ons zelf, svadyaya; niet in de zin van meteen ons ultimate self, ons diepste zelf of niet-zelf, - wat de eigenlijke betekenis is van svadyaya, letterlijk: hulde of overwinning aan het zelf - , maar in termen van ont-wikkeling naar – of liever hergroepering van onszelf, in dit geval ons fasematig zelf, al onze verschillende zelden zo je wilt, op weg naar dat ultimate self toe

- dat wat je in je laatste e-mail van ons gesprek over svadyaya hebt weergegeven is correct samengevat; niet dat het op zichzelf correct zou zijn, maar omdat het ons gezocht en getast, vooral het mijne, correct weergeeft; dit nu, dat gezocht en getast, triggerde me om er meer tijd voor te nemen en na te gaan óf en wát ik er nu precies van begrijp; immers wat we niet kunnen verwoorden is niet begrepen; tenzij het om materie gaat die zich aan verwoording onttrekt; en dan nog proberen we doorgaans het onverwoordbare te verwoorden, te verbeelden

- verwoording is dus een zoekproces naar begrijpen; door begrijpen integreer je ervaring; integratie van ervaring is nodig voor heelwording eraan; heelwording op haar beurt is een noodzakelijke conditie voor eenheid; verwoording speelt dus een sleutelrol op onze levensweg; helaas is daarmee nog niet alles gezegd; verwoording is namelijk tegelijk de beste manier om juist n i e t te voelen wat je voelt, je ervaring juist te ontlopen; vooral bij het mondelinge spreken is dat het geval; het tempo van ons spreken, en de vanzelfsprekendheid waarmee we associatief almaar van het een naar het andere switchen, die leiden ons af van, met name lijfelijk, voelen of je een bepaalde ervaring begrepen hebt; ons mondelinge spreken is dan ook menigmaal een scherm waarachter we ons voor onze ervaringen verschuilen

- vandaar dat ik schriftelijke reflecties zo propageer; die leiden minder aan dit verschuilfenomeen dan bij spreken het geval is; “papier is geduldig” is echter een spreekwoord dat er óók naar verwijst; naar construeren dus; weg van onze werkelijke ervaring; van de andere kant is papier ook in positieve zin geduldig: we kunnen net zo lang met onze teksten in dialoog tot ze ons bevallen; dat wil zeggen: tot we voelen dat wat we formuleerden klikt, hetgeen we, - ik merkte het zo even reeds zijdelings op - , aan een soort lichamelijke vreugde kunnen konstateren; dan hebben we onze ervaring wél te pakken

- dit procedé trouwens van schaven aan teksten, als dé manier om, althans binnen de context waar we nu over praten, ervaringen te integreren, is even oud als het menselijk geschrift oud is; niet om daar nu uitvoerig op in te gaan, maar een heel beroemd voorbeeld van iemand die deze werkwijze toepaste is montaigne (1533 – 1592); die werkte zijn leven lang aan slechts één tekst, die hij “essais” noemde; steeds herzag hij stukken ervan, schrapte, vulde aan; enz.

- eens te meer leidt dit proces van wat je zou kunnen noemen: voortschrijdende schriftelijke reflectie, tot het integreren van ervaringen wanneer je jezelf dwingt dat te doen op een wijze die het mogelijk maakt dat iemand die nog niet in de materie is ingevoerd het óók begrijpt; zo lang je namelijk iets dat je meent te hebben begrepen niet aan een ander kunt uitleggen, heb je het nog niet echt begrepen; kortom, ik doe een pleidooi bij je om meer tijd te nemen voor

schriftelijke reflectie; voor het beschrijven van wat je zo al meemaakt, wat dit bij je oproept; je notities vervolgens herlezen, herkauwen, uitbreiden evt. herformuleren enz. enz.

- of dat voor mijzelf ook nog zo geldt is een andere zaak; ik kom daar nog op terug; nu echter al kort het volgende daarover: niet dat ik aan het ultimate level toe zou zijn, het tegendeel is het geval; desalniettemin moeten we, althans dat geldt voor mij, daarvoor onze drive van “willen begrijpen” loslaten, opgeven; daar heb ik een diep verlangen naar; dat verlangen is groter dan de drive alles te begrijpen, waar ik óók sterk onderhevig aan ben; het is dan ook dáárom dat ik, als, zullen we maar zeggen: intellectueel, zozeer gegrepen ben door bhakti; bhakti, dat in zekere zin niets anders is dan volksdevotie: bidden voor maria, kaarsjes aansteken, haar voorbede afsmecken, haar, al rozenkransbiddend in processie ronddragen enz.; dat alles op zijn hindu's; hoewel ik maria er gewoon bij ben blijven doen ...

- dat neemt niet weg dat voor de, laten we zeggen lagere of normalere echelons, geldt: zo lang we iets niet aan anderen duidelijk kunnen maken, zo lang is het ons zelf ook niet helder; daarin ligt dan ook de kracht die van geduldige en langzaam opererende gesprekspartners uit gaat; door hun lef om je woordenstroom almaar te vertragen dwingen zij je bij je ervaring te blijven en deze te onderzoeken; met het oog op helderheid; helderheid die je tot je vaak aangename verrassing dáárdor verwerft; helderheid die je voordien nog niet had, maar kennelijk wel had klaar liggen en kennelijk dus wél had; maar goed, in de regel is het bij ons spreken met elkaar anders gesteld; wij mensen, zo lang we onszelf niet begrijpen en om die reden, vaak zonder dat te beseffen, ook onzeker in het leven staan, pogen met ons gepraat en gebabbel onszelf en onze wereld te bemeesteren, onszelf van stevigheid te voorzien; we doen dat door alsmaar dezelfde verhalen te vertellen, alsmaar dezelfde soort meningen te verkondigen; in de pubertijd is dat normaal; bij traumatische – en ook mystieke ervaringen geruime tijd ook; maar een leven lang ?

- genoeg daarover; nu weer terug naar wat nog slechts een opmaat is; welnu, eerst wilde ik aan deze “poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling” de naam “shiva nataraja”, the dancing lord, geven; een naam, ontleend aan het archetypische beeld/symbool van shiva die in een vuurkring zijn kosmische dans uitvoert, bovenop een dwerg; onder het trefwoord shiva nataraja via zoekmachine google kun je de prachtigste afbeeldingen ervan downloaden; bijvoorbeeld via website asia shiva nataraja, waaraan ik het exemplaar ontleende dat ik je met je verjaardag mailde; ook kun je daar en elders kennis nemen van de normaal gangbare symboliek die aan dit imposant rijke beeld, waarvan overigens een van de mooiste exemplaren ter wereld zich in ons eigen rijksmuseum bevindt, verbonden is

- de symboliek van deze manifestatie van shiva zette ik zelf ook al eens uiteen en wel in het jou bekende bhakti yoga-boekje; toen nog op wat oppervlakkige wijze; ik verwees daarin o.a. ook naar het koppel “shiva-shakti”, waarover ik opmerkte dat er een wereld van zelfrealisatie-symboliek onder schuil gaat, verbonden met de chakra – en kundalinifilosofie, maar dat ik daarop niet verder in kon gaan; ik wist niet dat ik toen het zaadje plantte voor mijn huidige geschrift; want, hoewel ik aan chakra's en het kundalinifenomeen verder geen woorden meer zal wijden, is hetgeen hierna volgt in zekere zin niets anders dan een explicatie daarvan; hoe dat ook zij, thans zou, naar ik meende, de diepere symboliek van shiva nataraja aan de orde moeten komen; mijn betoog zou in zekere zin daarvan een uitwerking zijn, hetgeen ik aan het slot ervan zou pogen te verhelderen; tegelijk zou het, zoals ten aanzien van archetypen vaak zo verrassend het geval is, er aan te danken zijn ook; beeld, shiva nataraja, zowel als mantra, vanaf het begin reeds ingevouwen in mij en jou aanwezig, zouden er als vanzelf naartoe voeren; ik had dat immers reeds ervaren: een eerste verheldering had ik al gekregen en wel in

de vorm van “het verhaal van het komkommerzaadje”; een sprookje dat een verduidelijking beoogde te zijn van de mahamrityunjaya-mantra, naast “(om) namah shivaya”, dé shivamantra bij uitstek; dáárop zou ik dus nu voortbouwen

- eigenlijk, én uiteraard, zouden beeld (shiva nataraja) en mantra (de mahamrityunjayamantra) de bovenconceptuele, en daarmee meer werkelijke weergave van svadyaya, in de zin dus van onze levensweg, vormen; ik zag beeld en mantra als eindeloos trefzekerder dan het sprookje en mijn hiernavolgende betoog zou kunnen zijn; alleen .. wie gaat nog de weg van beelden? wie kijkt nog intens genoeg? wie leert nog zien? wie wordt nog door “zien” getriggerd? wat voor mijzelf geldt, geldt min of meer voor ons allen: woorden, aaneengeregen tot betogen, hebben het zien verdrongen, hebben de plaats ingenomen van beelden; zij het dat voor de mijne, mijn woorden dus, beelden meer en meer uitgangspunt zijn gaan vormen

- na beelden komen rite, als uitgebeelde mythe, en mantra, als verwoord beeld .. na rite en mantra komt mythe, als verwoorde rite .. na mythe komt slohka, kortstrofig vers uit heilig geschrift .. na slohka komt lied, lofzang, gedicht en metafoor .. na lied, lofzang, gedicht en metafoor komen sutra en heilig geschrift in sutravorm .. na sutra en heilig geschrift komen fabels en legenden .. na fabels en legenden komen sprookjes .. na sprookjes komen verhalen .. alles liefst oraal, in vertelde vorm dus, overgedragen door bezielde cultuurdragers aan gemotiveerde inwijdelingen en respondenten .. pas dan verschijnt deze hele serie in de vorm van het geschreven woord .. pas dan komt proza .. na proza komt

- wat ik daarmee, met deze voor mijn eigen rekening komende opsomming, wil zeggen is dat essays, geschreven betogen, laat staan hele boeken, terwijl die hele boeken intussen de eerste plaats hebben veroverd, qua power en zeggingskracht helemaal achteraan komen; deed het sprookje dus beeld en mantra reeds geweld aan, hoeveel te meer doet een uitgebreide tekst dat dan niet; als dat zo is waarom dan toch zo’n tekst? en vanwaar die drang? het zal me niet verbazen wanneer mijn poging om beeld en mantra te ontsluiten mij dit zal onthullen

- ik hoop dat ik geen verwarring zaai hierdoor; ik denk dat het verschil uitmaakt: jouw positie of de mijne; ik immers heb haast een levenlang van zelfreflectie, herhaaldelijk uitmondend in schriftelijke essay-achtige reflecties, achter de rug; zodanig dat dit in haar tegendeel dreigt om te slaan; het komt me voor dat het trekjes gaat aannemen van het almaar gebabbel waar ik het zo net over had; dat ik er niet langer ervaringen door integreer maar ze erdoor verduister; dat ik het devotieel-contemplatieve leven dat mij zogenaamd zo trekt er slim door weet te vermijden; dat ligt bij jou nog niet zo; als ik dat tenminste zo mag zeggen; jou wil ik dus verleiden tot juist wél, d.w.z. eerst eens een tijd lang, schriftelijke verwoording van ervaringen; en schrijven aan je aanbevelen als een soort van zachte dwang, sadhana dus, d.w.z. te volgen voorschrift of discipline; onze vermogens tot reflectie, tot het, rustig verwijlend en verstandig nadenkend in overweging nemen van gevoelens, ervaringen, wensen, idealen, mits we er althans in voldoende mate mee in contact staan, waardoor we ermee in contact komen te staan, die vermogens dus, vormen immers het buitengewoon fraaie geschenk waarmee wij zijn begiftigd; de kroon als het ware op de schepping

- de veelgehoorde aanbeveling onze mind, ons denken, los te laten dient dan ook niet in absolute zin te worden verstaan, maar te worden geplaatst binnen het echelon waar naartoe deze aanbeveling ons wil tillen; kortom, eerst moeten we onze kroon goed stevig opzetten; pas dan kan het zijn dat we, verderop onderweg, gaan ervaren dat hij klemmt; en dat we hem niet dag en nacht op hoeven te houden .. dan wordt onze ratio het prachtige, naar eigen keus in te zetten instrument waarmee ons hart, onze barmhartigheid, is uitgerust en niet zonder kan

- inderdaad, vanaf een bepaald moment, - zeg vanaf 3 jaar - , in onze ontwikkeling verloopt deze mede met behulp van ons, zich zélf ook ontwikkelende, conceptuele denken; dit vermogen ontwikkelt zich resp. vergezelt ons niet alleen op onze weg naar volwassenheid, maar ook op onze verdere reis; met name is dat het geval voor diegenen onder ons voor wie de drang tot begrijpen, tot begrijpen van onszelf en de weg die we gaan resp. hetgeen we daarbij door anderen krijgen aangedragen, groot is; mogelijk zelfs een *conditio sine qua non*; en omdat jij die drang naar ik meen ook hebt wil ik je, ook om die reden, vooreerst dus juist aanmoedigen tot het langs schriftelijke weg reflecteren op het materiaal dat je tegenkomt; dat kan betrekking hebben op hetgeen je meemaakt, nastreeft, verlangt, krijgt en niet krijgt, vreugde en pijn; zowel in je “normale” volwassen leven als ook tijdens je spirituele reis, althans zo lang daartussen nog een onderscheid bestaat; alsook op hetgeen je van leraren resp. vanuit de literatuur krijgt aangereikt

- verwoording van je ervaringen, en die mede daardoor delen met anderen, ik zei het al eerder, faciliteert je zoekproces; mede door het haast heilig ontzag voor woord en tekst dat ook jij hebt, voel je een drang om zo precies mogelijk te verwoorden wat je vindt; je weegt hetgeen je schreef af, herformuleert, herordent enz.; daardoor ben je met jezelf in dialoog; het wonder van het openbare karakter van de verdragende welwillende dialoog doet zich ook dán voor; je zult het zien; als je maar geduldig bij je reflecties, je eigen teksten dus, verwijlt

- als ik je dus aanmoedig dan is het dáárin dat je niet alleen, ook schriftelijk dus, contact maakt met je ervaringen, gevoelens, wensen en verlangens, waardoor je ze beter bewust maakt, er “heler” aan wordt, maar dat je er tegelijk je rationele, begripsmatige, logische, praktische en ook ethische denken over laat schijnen; in de zin ook van wat je ermee wilt en vanuit welke motivatie; op die manier ontleen je aan de interferentie van die beide ingangen, gevoel en ratio, je koers; precies als het kikkertje dat wilde vliegen uit het sprookje van mijn vriend Jan; waar je jouw hart aan geeft of wilt geven overweeg je dan met je verstand en omgekeerd

- terug nu naar hoe ik mijn verhaal aanvankelijk wilde noemen; al schrijvende veranderde ik van gedachten en kwam ik op “een beetje verlegen zijn we allemaal”; zodra je op de plek komt waar dit “beetje verlegen” verschijnt en uit de verf komt, hoop ik dat je mijn voorkeur voor deze titel, voor deze “hang up” of “one-liner” deelt; omdat ik echter tussen deze beide titels geen keuze kon maken zette ik ze achter elkaar; ik stel voor dat we het schrijfsel dat nu voor je ligt vooral een poging noemen .. en afzien van een sluitend betoog .. improviserend sprekend te werk gaan ... anders groeit deze poging boven mijn hoofd, raak ik aan het construeren .. zogenaamd weer het roer in handen .. de kroon die klemt ...dus maak ik me in dit geschrift niet druk over taal en systematiek; dat komt bovendien goed uit aangezien mijn competentie, gegeven het onderwerp, ook al formuleer ik vaak stellig, toch al tekort schiet

- het lezen van deze tekst zal dus niet zonder moeite verlopen naar ik aanneem; hoofdjess als kortste samenvattingen van niet al te lange stukken tekst, boven een dus paragraafsgewijze indeling, zul je niet aantreffen; bovendien zal ik items binnen items aanstippen en daarbinnen wellicht weer andere items; dan weer terugkeren tot de daardoor vervaagde hoofdlijn; door het ontbreken van een paragraafsgewijze indeling zal ik me ongetwijfeld hier en daar door overlaps herhalen, vergetend wat ik reeds eerder opmerkte en dat niet herordenend; ook de consistentie van de gehanteerde begrippen zal te wensen over laten; ego, mentaal ego, zelf, zelfbeeld, image, imaging, volwassene, bewustzijn(sniveau), echelon, facility; een bouwwerk samenstellen van consequent gehanteerde begrippen zit er niet meer in

- daarbij heb ik sterk de neiging om bepaalde belangrijke stellingnames op meerdere verschillende manieren te formuleren; ik doe dat niet alleen om zélf dicht bij het gestelde te komen, maar ook omdat ik de ervaring heb dat datzelfde voor eventuele lezers ook geldt; onder meerdere formuleringen kan het zijn dat er één is die ons opeens, als in een flits, triggert; desalniettemin weet ik dat mensen dit ook wel wat drammerig vinden; het zij zo ..

- mijn verhaal zal bovendien geleidelijk persoonlijker worden; trek je daar maar niets van aan; geloof me, er zit weinig verschil tussen het algemene en het persoonlijke als uitdrukkingsvormen; bedenk maar dat mensen hun persoonlijke ervaringen vaak in algemene terminologie, in vermeende wetmatigheden, gieten; dat doen ze om niet al te zelfonthullend bezig te hoeven zijn, maar intussen zijn ze het wel; al kan het goed zijn dat zij soms zelf niet weten dat ze het in hun algemene theorieën uitsluitend over zichzelf hebben; anderzijds vertellen ze hun eigen zelfonthullende ervaringen bijna altijd met de bedoeling dat de ander er goed aan zou doen zo ook te denken, zelf ook zo'n weg te gaan, hetzelfde te beproeven; onder het mom van hun eigen ervaringen en inzichten ten behoeve van anderen overdraagbaar te maken, proberen ze, - let wel: net als ik -, in feite niets anders dan zichzelf te overtuigen; dus algemene- en persoonlijke verhalen, ze komen op hetzelfde neer

- voeg daaraan toe dat ik, in plaats van met hoofdletters en punten te werken, met puntkomma's werk, dat ik mijn taalgebruik en zinsconstructies niet achteraf ben gaan verfraaien, lange zinnen niet in stukken ben gaan hakken, dat veel van die zinnen daardoor tegelijk complex en gedrongen zijn, zoals deze zin dat is en de voorgaande dat waren, dat alles omdat ik, zoals daarnet reeds opgemerkt, mijn conceptuele kwaliteiten eigenlijk niet meer wil uitspelen, in ieder geval niet meer in de vorm van essays, dus stilering niet meer op kan brengen, en de uitdaging voor jou als lezer om mij in mijn welhaast postmoderne, ik bedoel: wellicht moeilijk te begrijpen betoog, te volgen ligt er compleet

- deze zin, en de voorgaande zinnen, bevatten daarmee al een voorproefje van de soort tekst die je zult aantreffen; als het ontcijferen ervan je dus nog niet ontmoedigd heeft dan zal de rest ook wel lukken; per slot van rekening moet er ook materiaal zijn voor tekstverklaring, het vak waaraan ik op de middelbare school van alle vakken nog het minste hekel had en waarin ik me ook wel vast beet; ik leerde toen dat we heldere taal, heldere betogen wel waarderen, uiteraard, maar dat de kans groot is dat we die ook weer snel naast ons neerleggen, snel vergeten; we hebben er zelf te weinig voor hoeven doen; dat zal nu anders zijn, want om je dit betoog eigen te maken zul je er toch zélf de grote lijn uit moeten halen, er eventueel een soort eigen indeling in moeten aanbrengen; met de tekstverwerker kan alles, moet je maar denken

- om al deze redenen, bovendien in een tijd waarin jonge mensen alleen nog artikeltjes van maximaal anderhalve pagina krijgen voorgeschoteld, zie ik in dat een dergelijk geschrift opeens, in haar geheel, naar je toe mailen nou niet bepaald motiverend werken zal; daarom verdeelde ik het in een aantal afzonderlijk stukken; de moderne e-mailtechniek maakt het vervolgens mogelijk om deel voor deel te verzenden; steeds een nieuw deel zodra jij dat kenbaar maakt; mocht je commentaar op de tekst willen geven of er eigen ervaringen aan willen toevoegen dan kan dat onder en dwars door die gedeelten van de tekst heen welke het betreft; bijvoorbeeld in vet-cursief; maar commentaar is niet echt nodig; je onderneming de tekst wezenlijk pogen te verstaan volstaat

- ook al gaan we aldus en deelsgewijs te werk dan nog lijkt het me een hele onderneming; je bent nu immers gedwongen, althans ik vraag het je, om niet uitsluitend op j o u w motivatie te werken, maar er als het ware, althans op tal van plaatsen naar ik aanneem, tegenin; het heeft

wel wat van de verplichte vakken van vroeger; toen er nog geen systeem van keuzevakken bestond; zoals dat in mijn tijd, - ik geeft het toe, ik heb daar onder geleden - , het geval was

- maar goed, wat voor zelfreflectie nodig is, of het nu in mondelinge dialoogvorm is of schriftelijk plaats vindt, te weten een geduldig verwijlend “zoeken naar begrijpen”, dat geldt ook voor ons lezen; “close reading” noemde ik al eerder het geduldige nauwgezette lezen, herlezen en overdenken dat ik bepleit; toen was dat in verband met het verstaan van sprookjes; uiteraard is close reading ook geboden als het om belangrijke teksten gaat; soms staat er in een tussenzinnetje iets wat heel essentieel voor ons is en op een haast onmiddellijke manier binnen zou zijn gekomen wanneer we er even stil bij zouden zijn blijven staan; andere keren spint de tekst iets alsmaar uit en ergeren we ons wellicht; dus lezen we half; ook dan echter kan het zijn dat daardoor de portee ons ontgaat

- lectio divina heette in de middeleeuwen het lezen en in hart en mind overwegen resp. zich letterlijk “eigen maken” van heilige teksten; monniken doen dit tot op den dag van vandaag; het aldus lezen en overwegen van shiva nataraja zou ook een soort lectio divina kunnen zijn; niet omdat het om een heilig geschrift zou gaan; en ook niet omdat shiva nataraja alleen langs de weg van close reading te verstaan valt; maar omdat close reading en lectio divina sowieso op één lijn staan; het vraagt van ons de bewuste act ons eigen referentiekader, althans in ieder geval geruime tijd, los te laten; dit loslaten nu zie ik als een heilige act: de act van het loslaten van jezelf; zo goed als bewust op één punt gerichte concentratie voor mij dat óók is; een dergelijke concentratie is niet puur een techniek maar evenzeer heilig van aard

- dat heilige geldt niet alleen voor éénpuntige concentratie zoals dat heet; niet alleen voor de meditatie die daaruit ontspruit; dat heilige geldt evenzeer voor concentratie op zaken die ons niet meteen motiveren, zoals het verplicht lezen van bepaalde teksten; ook dán komt concentratie dicht bij het wegschenken van je zelf; we oefenen dan in datgene waar het op onze spirituele reis uiteindelijk om begonnen is

- terug nu naar de lastige kanten van de tekst .. ook zul je zélf, zo je dat wilt, de tekst moeten strippen op sadhana's, d.w.z. op de spirituele disciplines, de instructies dus, die, in geval van naleving, ons van het ene bewustzijnsniveau naar het andere kunnen brengen, althans voorgaande niveaus door ruimere doen coveren, want daarvan ga ik geen rijtje maken, zo ik dat al zou kunnen; nee, voor sadhana's is het nog altijd het beste om toevlucht te nemen bij een van de grote tradities, althans bij een sampradaya, d.w.z. een gurugerelateerde stroming of subcultuur daarbinnen, die daarin voorziet .. wel wil ik er iets in het algemeen over zeggen en dat is: geloof me, sadhana's werken ..

- sadhana, het volgen dus van spirituele instructies, - in het boeddhisme noemt men het “practising” - , komt bij de sadhana's waarop ik in mijn shiva nataraja-verhaal de klemtoon zal leggen, neer op het aannemen van de uitdrukkingvorm of vormen die horen bij de hogere bewustzijnsstaat waarvan die vorm of vormen de spontane manifestatie zijn; vergelijk het maar met iets als het uitvoeren van een opdracht tot lachen; lachen dus zonder dat daarvoor een aanleiding bestaat; lachende geluiden maken om vrolijk te worden; bhagwan shree rajneesh is daar o.a. beroemd mee geworden; maar daar gaat het nu niet om .. waar het wel om gaat is het fenomeen dat je vrolijk wordt omdát je de fysieke vorm van lachen aanneemt; dat vereist dan wel dat je de eraan voorafgaande gemoedstoestand, althans op zijn minst even, loslaat, je eventjes je ervan disidentificeert, zoals dat ook wel heet; lach je, eerst dus op commando, maar vervolgens, - je zult zien dat het gebeurt - , van harte, dan vindt dat loslaten

van de vorige gemoedstoestand vanzelf plaats; sterker nog: je moet er zelfs om lachen; het reinigende effect ervan voel je zodra je stopt; en het werkt nog een hele tijd / tijdje door

- niet dat ik dit als dé remedie tegen verdrietigheden enz. bepleit; ik gebruik het slechts als voorbeeld; mede omdat het goed duidelijk maakt dat “toewenden – loslaten” in feite één beweging is; of beter nog, dat het iets is als: dóór toewending loslaten; dat wil overigens niet zeggen dat je geen toegang meer zou hebben tot die vorige gemoedstoestand; je hebt die niet weggelachen; je hebt er slechts om gelachen; en dat is nooit weg; is al heel wat; je bént dus die vorige gemoedstoestand niet; wezenlijker ben je degene die er afstand van kan nemen, weer ruimte heeft, al was het maar even, en er zelfs om kan lachen

- eigenlijk heb ik hiermee het ontwikkelingsprincipe van “toewenden – loslaten”, “overstijgen – omvatten”, dat ons door shiva’s kring van vuur leidt, reeds uitgelegd en zou ik mijn verhaal hier al kunnen beëindigen; maar dan komen we er beiden wel erg gemakkelijk vanaf; de kans is dan groot dat we zeggen: “o, zit dat zo; ‘t zal wel”, waarna we het er verder bij laten; als dat het geval is, dan moeten we hetzelfde nog eens, maar dan in andere bewoordingen, zeggen, en mogelijk nog eens; net zo lang tot er een formulering bij is die ons op een wél existentiële wijze triggert; dat wil zeggen: ons imponeert en aanzet tot actie, tot zélf ervaren

- zo zouden we in dit verband kunnen opmerken dat het principe dat schuil gaat onder sadhana’s als de lach-instructie soortgelijk is aan wat ik bedoel wanneer ik in het bhaktiboekje, over het zingen van OM, - als representatie van het transcendente, het heilige - , opmerk dat het daarbij gaat om zowel evocatie als expressie daarvan; waarbij nu dus het accent ligt op evocatie dóór expressie, oproepen van hetgeen reeds aanwezig is door het uit te drukken; daaraan vooraf gaat, dat je datgene wat je voordien bezig hield loslaat; te vergelijken ook met wat ken wilber in het slothoofdstuk van zijn “zonder grenzen” honsho-myoshu noemt en omschrijft als: oorspronkelijke verlichting is wonderbaarlijke oefening; we oefenen niet in mediteren om ooit de boeddhanatuur te verwerven, maar drukken in ons mediteren, ook al lijkt die ons nog zulk een stuntelig oefenen, onze reeds aanwezige boeddhanatuur uit; in mijn eigen woorden: vieren en oproepen tegelijk; evocatie door expressie; en hoewel ik niet goed weet wat de affirmaties zijn waar ze het tegenwoordig over hebben, vermoed ik dat dat met affirmaties net zo gaat

- mocht je trouwens, om op die lach-instructie terug te komen, opmerken dat normaliter de psychologische emotie, de inhoud dus, - al is het razendsnel - , vóóraf gaat aan het fysieke lachen, de vorm dus, dan heb je gelijk; je ziet dan echter over het hoofd dat dat niet altijd zo geweest is; ons eerste (glim)lachen was louter fysiek; het was het gevolg van ontspanning van onze mond na het zuigen; het had nog niets te maken met het willen uitdrukken en communiceren van psychologische emoties; toen we in onze ontwikkeling vervolgens daaraan wél toewaren en door onze ouders daarin van positieve feedback werden voorzien hadden we evenwel de fysieke vorm al voorhanden ... die was eraan voorafgegaan ...

- dit was een kleine nabrander .. intussen hoop ik dat ik in voldoende mate je leer- en leesnieuwsgierigheid heb opgewekt en je heb uitgedaagd je grote en tegelijk, hetgeen ik zeer bewonder, zo speelse intellectuele vermogens in te zetten ... ondanks deze oeroude pedagogische slijm-truc, - die ik geloof ik nu al voor de tweede keer inzet - , om te bewerken dat je de uitdaging aan gaat, verklaar ik op voorhand dat ik accoord ga, en het volledig begrijpen zal, wanneer je onderweg wil stoppen; mocht dat gebeuren laten we dan afspreken dat ik je de rest van de tekst alsnog in haar geheel mail; zodat je later nog eens een poging tot voortzetting erop kunt loslaten; er zijn teksten die “een leven lang met ons meelopen”, teksten

die als het ware gedurende onze levensloop in eigen concrete gebeurtenissen, omstandigheden en ervaringen betekenis krijgen; het z o u kunnen dat dit, voor jou zo'n tekst is

- nu dus weer ter zake en echt op weg naar de reeds kort uiteengezette point van loslaten – toewenden c.q. overstijgen – omvatten ... de ontwikkeling van het zelf vindt, zeg tot en met onze volwassenheid plaats in de sfeer van stadia; de ontwikkelingspsychologie o.a. houdt zich daarmee bezig; deze stadia worden onder meer gekenmerkt door onzichtbare resp. zichtbare fysieke- en ook sociale overgangsverschuiven, waaronder die van neurologische en hormonale aard veel gewicht hebben

- de bedoeling van ont-wikkeling die de ontwikkelingspsychologie vooronderstelt is dat we onszelf van de totaal hulpeloze, afhankelijke egocentrische wezentjes die we in het begin nog zijn, transformeren tot zelfstandige en tegelijk sociale personen; daarna stopt onze ontwikkeling; althans de huidige doorsnee-psychologie hoor je er verder niet meer zo over, althans niet in de sfeer van groei; wel in de sfeer van enkele opvolgende fasen als mid-life (crisis) en ouderdom (gerontologie), maar die worden, - het kan intussen anders zijn, want ik ben niet meer op de hoogte - , niet gezien als voortgaande ontvouwing van ons zelf naar een rijker, ruimer zelf; eerder gaat het er de huidige menswetenschappen om om te helpen zorgen dat we in ons eenmalige leven tot op onze laatste snik autonoom zijn, onze vermogens kunnen blijven ontplooiën, bij de tijd blijven, kunnen blijven genieten; mogelijk echter zie ik dit te somber en vindt daarin geleidelijk toch een verruimende verschuiving plaats

- binnen de transpersoonlijke psychologie, en uiteraard ook binnen de wereldreligies, ligt dit “tot de laatste snik-autonoom-gebeuren” ten principale anders; daar wordt onze levensweg niet als eenmalig-absoluut en niet als op de eerste plaats zelfgericht gezien; daar reikt zij bijvoorbeeld tot over de dood, omvat zij tussenstaten resp. rééksen levens, niveaus van wedergeboorten enz.; denk maar aan het beroemde wheel of life uit het boeddhisme en, niet te vergeten ook aan het hindoeïsme, dat mij zo inspireert

- zo verdeelt het hindoeïsme, - ik schreef er ook al over in “de omsingeling van jericho” - , de individuele levensloop in 4 fasen of ashrama's: 1. de brahmacarya-ashram: celibataire jeugd-leertijd, traditioneel in een gurukul, een door een spiritueel leraar geleide school(tje) annex internaat; 2. garhasthya-ashram: gezinsvader/ moedertijd / de samenleving daadwerkelijk mee helpen dragen-tijd (tot 50 jaar); 3. vanaprastha-ashram: terugtrek uit de samenleving-tijd / loslaten van de bij de voorgaande fase horende geneugten, plichten en banden, zodat nu ook een nadrukkelijk spiritueel georiënteerd leven mogelijk wordt, plus een zich beschikbaar stellen ten behoeve van maatschappelijke en spirituele vorming van jongeren resp. anderen (tot 75 jaar); 4. sannyasa-ashram: verlaten van huis en haard / continue pelgrimage ten behoeve van uiteindelijke bevrijding (moksha), hetzij reeds voor het feitelijke sterven, hetzij op dat moment zelf

- deze indeling, die betrekking heeft op het leven van, laten we ze “leken-hindus” noemen, wordt niet meer zo strikt nagevolgd resp. nageleefd; ook qua precieze leeftijdsfasen niet; maar op de thans meer dan een miljard hindus zijn er miljoenen die nog naar dit patroon hun leven inrichten; hoewel ik intussen een heel stuk achterloop probeer ik dat stiekum ook een beetje, althans droom ik er over, althans heb ik grote bewondering voor al diegenen die, als het zo ver is, hun boeltje aan de kant doen en .. enz.

(vervolg: zie deel 2)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (2)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- wat je van deze welhaast jongensdroom ook moge vinden, de fasegewijze indeling waar we het hier over hebben, gaat, net als binnen de westerse ontwikkelingspsychologie voor de eerste 25 jaar van ons leven het geval is, uit van het ervaringsgegeven dat voor iedere fase een zogenaamde kritische of ideale periode geldt; de basis voor spiritualiteit bijvoorbeeld kan het beste gelegd worden in onze jeugdijaren, in dezelfde jaren als gedurende welke we als vanzelf onze taal leren; het zijn de jaren waarin de grote verhalen en de erbij behorende rituelen ons, zonder dat we ze begrijpen of hoeven te begrijpen, zo biologeren; daarna mogen we ze eventueel loslaten, vergeten, en dat gebeurt ook vaak; immers dan wenden we ons tot de tweede fase (ashrama), te weten het realiseren van het zich in ons ontvouwende verlangen naar relatie- en gezinsvorming, sociaal van betekenis zijn enz.; op het moment dat onze kinderen die tweede fase betreden volgt, meestal weer van nature, vandaar de term “kritische fase”, onze derde fase (ashrama); wat we in onze jeugd aan spirituele uitdrukkingvormen leerden komt nu terug, nu echter met de impact die erbij hoort; enz.

- vanuit deze “kritische fase-gedachte” kan het dus zijn dat, wanneer we bijvoorbeeld in fase twee worden benaderd met gedachten en motieven die bij fase drie horen, dit op de nodige en terechte weerstand stuit; tenzij het reeds-vroeg-gemotiveerden betreft; deze trekken zich namelijk niets van dit soort indelingen aan; hetzij ze slaan fase twee als het ware over; door bijvoorbeeld monnik of non te worden, in een ashram te gaan leven enz., hetzij ze plaatsen hun fase twee mede resp. meteen in een spiritueel perspectief; ik kom daarop nog terug; ik vind het dan ook volkomen terecht dat je protesteert wanneer relatievorming en het sociaal van betekenis zijn op een wijze die tegelijk tot zelfontplooiing leidt, worden gediskwalificeerd als substituten waarmee het realiseren van hogere idealen wordt vermeden; even leek het er immers op dat ik dat deed ...

- hoe dit ook zij, binnen de westerse gesecculariseerde cultuur zowel als binnen de westerse psychologie ligt er intussen niet meer zo'n accent op de levensfasen als voorheen; life-events, traumatische gebeurtenissen, zoals sterfgevallen, ziekten en handicaps, werkeloos worden, relatieproblemen enz., maar ook vreugdevolle zoals bevredigend werk, huwen, kinderen krijgen enz., en hoe we daarmee dealen, zijn minstens zo belangrijk geworden

- ook de sinds de temperamentenleer uit de griekse oudheid actuele vraag naar wat ons nu bepaalt: aanleg of omgeving, nature of nurture, temperament of karakter, endogene of exogene invloeden, of hoe ook geformuleerd, lijkt op de achtergrond te zijn geraakt; vast en zeker mede onder invloed van de medische en farmacologische technologie die ons steeds meer “tot naar eigen wens maakbaar” lijkt te maken

- bovendien heeft zich intussen ook nog een andere kijkrichting afgetekend; ik doel op het onderscheiden van “generatie van die en die jaren-groeperingen” en de daaraan gekoppelde leefstijlen; meer en meer is er, met name vanuit de sociologie, aandacht voor de invloed die uitgaat van de conjuncturele, sociaal-culturele tijdgeest op ons zelfbeeld, onze emotionele uitrusting, onze set van normen en waarden; de tijdgeest die we tussen ons 15e en 25e jaar aantreffen zou zeker zo vormend zijn voor de wijze waarop we gedurende ons verdere leven in de wereld staan als onze opvoedingsgeschiedenis; het maakt een enorm verschil uit, voor ieder van ons individueel, of we deel uit maken van wat men wel de huidige grenzeloze generatie noemt dan wel of we horen bij de vroegere no future-generatie; soortgelijk geldt dit

voor de vraag of we nog net bij de na-oorlogse wederopbouw-generatie behoren of dat we babyboomers zijn, opgegroeid onder de dreiging van een derde wereldoorlog, of dat we nulders zijn; allen deel uitmakend van de door een welhaast primitief stamterrorisme overschaduwde globale village die onze tegelijk zo geïndividualiseerde wereld thans is; enz.

- met deze laatste voorbeelden komen we bij wat grovere generatielijnen; voor deze grovere lijnen gelden wellicht nog sterkere verschillen; wanneer we de huidige generatie negentigers vergelijken met de huidige zestigers, huidige dertigers resp. huidige nulders, dan zien we werkelijk enorme verschillen voor wat betreft normen en waarden, leefstijl, zelfbeeld enz.; al met al ben je wanneer je dit alles overziet zelfs even geneigd te concluderen dat er haast niets individueels in ons schuil gaat; dat alles wat we ervaren, waar we naar streven, waartoe we gemotiveerd zijn collectief en tijdafhankelijk is voorgegeven; we begeren alleen datgene wat een ander begeert, zo zegt de beroemde franse filosoof en cultuurcriticus renee girard dat

- daarmee tekenen zich vele vragen af; twee ervan zou ik onder je aandacht willen brengen; de eerste heeft betrekking dus op de vraag naar onze eigenheid, naar onze eigen inbreng in ons leven; het is de vraag waar volwassenheid uit bestaat; je stelde die dan ook volledig terecht; en als het correct is om te stellen dat de vraag naar onze eigen inbreng in ons leven synoniem is aan de vraag waaruit volwassenheid bestaat dan ligt dáárin het antwoord besloten; volwassenheid zou dan bestaan uit zélfsturing of op zijn minst uit het doorschouwen van het feit dat veel van wat we voor zelfsturing aanzien nabootsing is; volwassenheid bestaat dan ook veeleer uit een proces dan uit een geheel van vaste vaardigheden en eigenschappen; een proces dat neer komt op iedere keer weer alert zijn op de vraag of wat we doen, denken, voelen, willen enz. wel is wat we zélf willen, beogen, ervan vinden, ten diepste ervaren

- het is dat proces wat ik op het oog heb wanneer ik spreek over ons true self, ons waarachtige zelf, ons werkelijke zelf; niet dat ons true self daarmee opeens tóch iets substantieels zou zijn; nee, het true self bestaat dus uit dat proces van “continuing selfinquiry”; het true staat dan ook voor het trouw zijn, niet aan dat zogenaamde substantiële zelf, maar aan dat onderzoeksproces en de eventuele uitkomsten ervan; althans in ieder geval voor de time being, want, - en dat is onze vrijheid nu juist - , die uitkomsten zijn relatief, d.w.z. tijd- en situatiegebonden; ons true self, althans in deze zin opgevat, kan dus niet worden gefixeerd op een vast stelsel van voorkeuren, aversies, overtuigingen, wensen en verlangens

- het “gnoti auton”, het “ken uzelf” uit de griekse oudheid, moet dus niet worden misverstaan; niet dat dat gebeurt; daarvoor is heraclitus’ uitspraak dat het onmogelijk is tweemaal in dezelfde rivier te treden, te bekend; als er bij de grieken al een substantieel zelf was dan betrof het veeleer hetgeen de onderliggende drager is van die permanente stroom aan veranderingen; soortgelijk is het met de hang-up “svadyaya” die we zijn gaan hanteren als noemer waaronder onze verkenning plaats vindt; we gebruiken het eigenlijk in te ruime zin; svadyaya, hetgeen, zoals ik al eerder zei, betekent: overwinning aan het zelf, slaat op het zelf met een hoofdletter; op wat, net als bij heraclitus, ónder dat ever changing proces schuil gaat en het tegelijk draagt; en dat is geen individueel of persoonlijk zelf; we moeten het wel zélf realiseren, dat wel; hetgeen precies is wat in spirituele zin met zelfrealisatie c.q. zelfverwerkelijking wordt bedoeld; waarbij we dus weer mogelijk dezelfde verwarring aantreffen als eerder; immers de termen zelfrealisatie en zelfverwerkelijking worden ook, wellicht zelfs vooral, gebruikt in psychologisch-humanistische zin (rogers, maslov, jung e.a. en recenter: hermans)

- daarmee zijn we als vanzelf aanbeland bij de tweede vraag is en wel bij: bestaat er ook zo iets als een soort van onveranderlijk enigware levensweg? bestaat er een soort eeuwige

wijsheid, philosophia perennis, zoals men die ook wel noemt, die dus die ongelooflijke verscheidenheid aan cultureel – , sociaaleconomisch - tijdafhankelijke uitdrukkingvormen en invloeden transcendeert, overstijgt; die zich daardoorheen beweegt, als een rustige gelijkmatige voortstromende rivier, die ondanks het uiterst onrustige almaar veranderend landschap, uitmondt in de zee, in bevrijding ? ja dus ! die bestaat ! en het is dáárop dat ik me met shiva nataraja, mijn onderhavige schrijfsel, wil richten; niet zozeer op die eeuwige waarheid zelve, maar op dát die er is

- vooreerst echter nog iets over de eerste vraag, de vraag naar waar volwassenheid uit bestaat; bezien in psychologisch-humanistische zin; van daaruit ontstaat dan als vanzelf de overgang naar de zelfrealisatiecontext met een hoofdletter z waar we zonet over spraken

- laat ik me voor een antwoord op de vraag naar volwassenheid wenden tot de persoonlijkheidsleer uit de westerse psychologie; die voorziet namelijk in diverse referentiekaders daarvoor; het referentiekader waartoe ik me het meest aangetrokken voelde en voel is dat van de nijmeegse hoogleraar persoonlijkheidsleer hermans; hubert hermans, en zijn vrouw els, zijn mijn belangrijkste opleiders op dat gebied geweest; de persoonlijkheidsleer waarvan zij de grondleggers zijn noemt men wel “waarderingstheorie”; deze theorie gaat ervan uit dat wij mensen, volwassen mensen dus, het vermogen hebben op constructieve wijze betekenis te geven aan zowel onszelf alsook aan onze omgeving en dat we dat ook moeten doen in plaats van daarin passief te blijven

- in dat laatste zijn we vrijer dan het dier; dieren zijn veel meer Umweltgebonden dan wij; veel sterker verwickeld in vaste, genetisch bepaalde interactiepatronen, met relatief vaste omgevingen, - biotopen schijnt dat te heten - , dan wij; het betekenis geven aan o n s z e l f , aan ons eigen leven, dat missen dieren, naar de wetenschap stellig meent, geheel; daarmee maakt, althans voor mij, ons vermogen tot zelfreflectie deel uit van de kern van ons menszijn; met zelfreflectie bedoel ik het kijken naar - , het beschouwen van onszelf; zoals wanneer we op een afstandje kijken naar onze emoties, naar onze verlangens, naar onze doeleinden; zoals wanneer we, bij tijd en wijlen, onze levensloop evalueren; dit drukt zich ook uit wanneer we, om het maar eens in de termen van de christelijke mystiek te formuleren, op onze spirituele reis, onze neigingen, onze gewoonten, ons karakter of ziel, onderwerpen aan een gestaag omvormingsproces in de richting van, - christelijk geformuleerd - , het beeld waarnaar god ons schiep; tegelijk echter is dit zelfreflectievermogen, indien dominant, onze gevangenis .. ik kom daarop nog uitvoerig terug

- terug naar zingeving en zelf-vormgeving als kern van onze volwassenheid; om mensen hierbij in praktische zin te helpen ontwikkelde het echtpaar hermans een methode van begeleid zelfonderzoek, de zogenaamde zelfkonfrontatiemethode, afgekort: zkm, waar ik zowel persoonlijk als in mijn beroepsleven veel aan heb gehad; op een gegeven moment waren hermans en zijn vrouw met de uitwerking van hun materiaal zo ver gevorderd dat zij in staat waren tot het verzorgen van een gepopulariseerde versie ervan; dat werd “het verdeelde gemoed”; ik kan je dat boekje dus zeer aanbevelen; er zijn natuurlijk veel meer visies en boeken over volwassenheid, zoals bijvoorbeeld maslov’s “psychologie van het menselijk zijn”, dat boek vind ik ook zeer de moeite waard; ook de jungiaanse visie is de moeite waard; maar dan zitten we al half in de transpersoonlijke sfeer; maslov en jung zijn namelijk transpersoonlijk psychologen avant la lettre; misschien is de humanistische psychologie dat überhaupt wel; in mijn mandalaverhaal, waarover direct meer, ga ik daar wat dieper op in - temeer kan hermans’ boekje mogelijk voor je van belang zijn omdat ik heb geprobeerd om daar waar hermans stopte verder te gaan; ik schreef een soort van vervolg op “het verdeelde

gemoed”, maar dan vanuit transpersoonlijk perspectief: “de mandala als oriëntatiemodel voor onze levensweg” heet het; het is intussen digitaal beschikbaar; lezing van hermans boekje maakt dit mandala-vervolgverhaal beter begrijpelijk; ook om die reden bepleit ik het; je kunt echter ook andersom werken en eerst mijn mandalaverhaal lezen; daarvoor is het n.l. niet echt nodig eerst hermans te lezen; mogelijk dat het mandalaverhaal je dan wél triggert om van hermans’ “verdeelde gemoed” kennis te nemen

- waar hermans “bevestiging/waardering door de ander/de samenleving doordat we ons door hen gewaardeerd weten vanwege wat wij goed kunnen/grraag willen (Z) en daarmee tegelijk bijdragen aan die ander/die samenleving (A)” als centrale optie ziet voor zingeving en geluk, voor heelheid, hij noemt dat het ZA-motief, zie ik dit streven, bezien vanuit ons op weg zijn naar verdere bewustzijnsverruiming resp. eenheid resp. liefdevolheid, op den duur juist als contraproductief daarvoor; althans als hermans’ optie blijft domineren; ik bepleit dan ook haar te vervangen of liever: te coveren door waarden uit een hoger bewustzijnschelon; en daar gaat mijn mandalaverhaal over; ik zie dus de menselijke levensloop wél als verdergaand resp. almaar voortgaand; we betreden daarbij het terrein van de spiritualiteit resp. de transpersoonlijke of contemplatieve psychologie, waar ik het al over had; dat is de psychologie die zich bezig houdt met groeigebieden die het individueel-persoonlijke transcenderen / overschrijden; ken wilber is daarbinnen de grote pionier

- zoals ik het echtpaar hermans veel dank verschuldigd ben voor wat betreft het verkrijgen van een mij aansprekend referentiekader voor ons aller reis naar volwassenheid, naar heelheid, zo gaat mijn dank vooral uit naar ken wilber voorzover het onze spiritueel getinte vervolgreis betreft; de enorme en wereldwijde impact die wilber heeft zal je zeker blijken wanneer je de rond hem en zijn werk bestaande website bezoekt: www.theworldofkenwilber.com (hoewel de site intussen anders heet); bij de ordening die ik in dít schrijfsel poog te maken volg ik hem, sluit ik aan op zijn visies; zeker betreft dat zijn “zonder grenzen”, het meest indrukwekkende boek dat ik in de jaren negentig mocht lezen; maar vooral heeft dat betrekking op zijn “het atman project”, dat ik recent geprobeerd heb te lezen en te herlezen; voor wat betreft de tiender jaren van deze eeuw, - wat klinkt dat vreemd - , op zijn beurt het indrukwekkendste boek dat ik mocht ontmoeten; ik had het al tien jaar in huis en ooit al eens doorgenomen, de impact ervan toen niet doorzien; nu lag en ligt dat anders en zie ik de grote waarde ervan in; althans voorzover ik het begrepen heb

- we waren op weg naar een point, weet je nog ? the point is dat, ondanks het verschil tussen de conventionele psychologie en de transpersoonlijke psychologie, er toch veel uit de eerste valt te leren; voor ons thema is dat het geval met hetgeen de ontwikkelingspsychologie ons aanreikt; gesteld, aldus vertaal ik ken wilber vrij, - wellicht wat al te vrij, maar goed, het is niet anders - , dat er een systeem in te ont-dekken valt, in onze ontwikkeling tot zeg 25 jaar, dan is het aannemelijk dat dit systeem ook geldt voor het zich ontsluiten van evt. opvolgende groeifasen c.q. ruimere “zelve”; dan is het zinvol om dat te onderzoeken en te kijken wat de ontwikkelingspsychologie in dit opzicht heeft opgeleverd; en tegelijk de hypothese te toetsen

- natuurlijk hoop ik dat je wilber’s atman project ooit ook zélf raadpleegt; desalniettemin kan ik me voorstellen dat je daar niet zo maar toe komt, niet zonder meer voor gemotiveerd bent; bovendien schrijft hij erg compact en geeft hij heel weinig verhelderende voorbeelden, althans zeker voor zover het zijn “het atman project” betreft; daar komt nog eens bij dat dat boek niet meer in het nederlands, maar alleen nog in het engels verkrijgbaar is; vandaar mijn poging er iets van weer te geven; voor mij ook een goed middel om zijn visies beter te leren begrijpen

- om te beginnen moet ik niet vergeten op te merken dat ik intussen geruisloos de term “zelf” vervangen heb door “bewustzijn”; wil je me helpen herinneren dat ik daar t.z.t. nog op terugkom; zelf en bewustzijn zijn m.i. namelijk in laatste instantie niet synoniem, maar dit nu reeds proberen uit te leggen lijkt me niet zinvol, want demotiverend voor ons verdere onderzoek en overigens, naar ik meen, pas begrijpelijk aan het eind ervan; bovendien weet ik nu nog niet zeker of ik er zélf wel iets voldoende verstandigs over kan zeggen

- en wat jouzelf betreft wil ik je graag herinneren aan hetgeen je tot svadyaya bracht, te weten: je verlangen tot “helping others”; een barmhartig leven leiden, aldus zou je dat, in navolging van han de wit, een soort nederlandse ken wilber, wiens boeken ik, indien je dit alles vanuit het boeddhisme zou willen benaderen, eveneens aanbeveel, met een ouderwets woord kunnen noemen; barmhartigheid, helping others, een mooiere motivatie voor svadyaya is mij niet bekend; “proper motivation”, correcte motivatie, zouden de boeddhisten zeggen; bodhicitta noemen zij deze motivatie, zoals ik je in antwoord op je verlangen schreef; ik kom er vast nog op terug; nu volsta ik met te verwijzen naar mijn bhakti-boekje, naar wat ik daar schreef over avalokiteshvara en diens mantra “om mani padme hum”

- dat neemt niet weg dat het bereiken van de eigen bloei, de eigen bevrijding via de weg van zelfonderzoek en zelfkennis, net zo goed een prachtige motivatie voor svadyaya is; per saldo komt ook dááruit de spontane kwaliteit van helping others, barmhartigheid, te voorschijn; ik zeg dit omdat de slotwoorden “barmhartig bevrijd ontsluit zich ons aller barmhartigheid” uit mijn beschrijving van het shiva nataraja-beeld (deel 0) precies dáárop slaan: bevrijding (moksha) is niets anders dan / leidt op spontane wijze tot helping others, tot barmhartigheid; helping others, barmhartigheid is niets anders dan de spontane uitdrukkingsvorm van bevrijding; wat niet wegneemt dat het andersom óók werkt: een leven, volledig gewijd aan onze medemens, leidt evenzeer tot bevrijding; zelfs wanneer zo'n leven niet vrijwillig gekozen is maar voortvloeit uit een soort permanent op de vlucht zijn voor jezelf

- maar goed, ik pak de draad weer op .. ik heb slechts een summier en partieel zicht op ontwikkelingspsychologie; daarom volstond en volsta ik met te hooi en te gras-grepen uit ons aller ontwikkelingsgeschiedenis; daarbij probeer ik op wetmatigheden te wijzen, wetmatigheden die, aldus onze hypothese, dus ook in onze groei naar een ruimer -, trans- of a-persoonlijk zelf, opgeld doen; van de andere kant deed ik de laatste tijd erg mijn best om me weer in de boeiende materie van de ontwikkelingspsychologie te verdiepen; met name ook vanuit laat ik het noemen een soort “me herinnerende inleving”; deze inleving betrof vooral wat ik me, mezelf dus in retrospectief terughalend, meen te her-inneren over de periode die loopt van baby tot drie jaar; plus wat ik me herinner als vader van twee prachtige kinderen in de leeftijd van nul tot acht à negen jaar resp. als oom van tal van prachtige neefjes en nichtjes van lolkje resp. kinderen van vrienden en burens

- de moeilijkheid waarop ik daarbij stuitte is dat ik geen taal, geen adequate woorden had; iedere maal als ik iets ervan probeerde te verwoorden stond mijn denken als het ware stil; opeens echter kon ik dat plaatsen; en wel toen door me heen ging hoe logisch dat was: de eerste jaren uit onze ontwikkeling beschikten we immers nauwelijks over zelfbesef, in ieder geval niet over mentaal zelfbesef, en, en dat is in dit verband van belang, ook niet over taal; die eerste jaren noemt men niet voor niets preverbaal; opeens werd mij ook duidelijk dat de kritiek die ik tot op dat moment had gehad op het plakken van volwassen begrippen op de belevingswereld/ leefwereld van de baby-peuter niet terecht was; als we de baby-peuterstaat in woorden willen beschrijven kunnen we niet anders dan er volwassen taal voor gebruiken

- laat ik een voorbeeld geven; ontwikkelingspsychologen zeggen dat de baby-peuter om redenen die ik hier even buiten beschouwing laat, almachtgevoelens ervaart; de baby ervaart echter zulke gevoelens niet, hij *is* ze; de bijbehorende gevoelens ervaar je pas vanaf het moment waarop je over voldoende zelfgevoel resp. voldoende besef van eigen identiteit beschikt, en dat in contrast tot je omgeving en anderen; en daarover beschik je als baby en peuter gewoon niet; toch zit er niets anders op dan ons, als we toch menen dat iets dergelijks, - almachtgevoelens dus - , het geval is, - en dat is het geval, dat denk ik zelf ook, ik meen echter naast juist óók gevoelens van onmacht - , in die terminologie uit te drukken

- het opmerkelijke daarbij is dat ditzelfde fenomeen, maar nu als het ware spiegelbeeldig, geldt voor de verlichte staat, de staat van bevrijding (moksha); ook die onttrekt zich aan beschrijving; ook voor die staat, waarin we de wereld van dualiteiten zijn gepasseerd, kunnen we, al proberen we het, geen adequate woorden vinden; taal en woorden behoren immers tot de wereld van dualiteiten, van begrenzingen, omgrenzingen, en daarmee tot naast-lagere bewustzijnsniveaus dan het niveau waarin bevrijding zich bevindt; uitgedrukt in termen ontleend aan de transpersoonlijke psychologie: zoals de babystaat preverbaal is zo is de verlichte staat transverbaal

- zoals de peuter zelfbesef moet verwerven om te kunnen leren spreken, zijn omgeving en zichzelf nog van elkaar moet leren onderscheiden, zo heeft de verlichte mens deze afsplitsing weer ongedaan gemaakt, afstand gedaan van een separaat zelf, doorzien dat er nooit sprake was van een separaat zelf, en leren zwijgen resp. op ander wijze te communiceren; ook al is ook zijn basis dat ook hij een psychofysieke entiteit is, voorzien van een niet op iets specifiek gericht “ik ben” – besef; en kan hij over al de, gedurende zijn ontwikkeling tevoorschijn gekomen vermogens en faciliteiten, waaronder taal, naar keus beschikken; dat doet hij doorgaans dan ook; toch draagt hij, ook al probeert hij nog zo zijn staat te communiceren, een soort vreugdevol-eenzame last van dit niet te kunnen; althans niet begrepen te worden; vandaar dat hij, al spreekt hij nog zo veel, als het ware moet leren te zwijgen ook

- terug nu echter naar mijn betoog; voor Wilber was het belang van de ontwikkelingspsychologie in relatie tot de spirituele weg overduidelijk; in zijn beide voor mij zo belangrijke boeken, “zonder grenzen” resp. “het atman project”, gaat hij daarop uitvoerig in; op de een of andere manier echter raakte het me niet echt; althans dat weet ik nu, nu dat, bij de grace van de geboorte van Maxime, onze kleinzoon, wél het geval is

- laat ik me nader verklaren: hoewel we Maxime, nu al weer tegen de twee, door de grote reisafstand niet zo vaak zien, houden zijn ouders ons, mede met behulp van tal van digitale foto's, trouw op de hoogte van zijn ontwikkeling; omdat ik in deze periode Wilber's “het atman project” aan het herlezen was dacht ik: die ontwikkelingspsychologische hoofdstukken eruit, die zouden teun en Mariam, de ouders van Maxime, misschien best graag willen lezen, dus waarom dat boek niet voor hen aangeschaft ! ; van de andere kant aarzelde ik; was het boek niet veel te abstract en te zeer gericht op het transcendente? met veel te weinig aansprekende voorbeelden bovendien! dus zocht ik naar een vervangend - , eventueel aanvullend alternatief

- welnu, dat alternatief mocht ik vinden in het voortreffelijke boekje van Ewald Vervaeke, “groeienderwijs” geheten; het handelt bovendien uitsluitend over onze eerste drie jaar, dus wat wilde ik nog meer! op mijn speurtocht ernaar las ik het uiteraard ook zelf; en ziedaar wat er gebeurde: opeens kwam het belang van de ontwikkelingspsychologie in relatie tot onze spirituele weg wél bij me binnen; wat ik las raakte me; zonder dat Vervaeke dat wist of wilde

gaf hij namelijk de toelichting en de voorbeelden die ik, dat weet ik sindsdien, nodig bleek te hebben voor mijn goed verstaan van wilber resp. de weg die ik zelf probeer te gaan - tussen haakjes: stiekum ben ik toch een lijstje verplichte literatuur aan het opstellen; naast hermans' "verdeelde gemoed", wilbers' "zonder grenzen" komt daar nu vervaet's "groeierwijs" bij; dit laatste boek niet zozeer om shiva nataraja beter te kunnen begrijpen, - hoewel dat daarvoor geen kwaad kan - , maar vooral om jezelf in de wonderbaarlijke vermogens die zich in je ontvouwen beter te leren kennen en te waarderen; dié vermogens en alleen die, vormen onze echte basis; onze opvoedingsgeschiedenis, hoe vervelend indringend en langdurig de consequenties ervan ook mogen lijken te zijn, vallen daarbij in het niet; zijn uiteindelijk slechts bovenbouw; ik weet dat je dat diep van binnen ook weet

- het spoor nu, intussen méér dan een hypothese, dat ik uit de wonderbaarlijke combinatie van wilber, vervaet en maxime meen te ontwaren komt kort en goed neer op het volgende: de vermogens, de faciliteiten, die we tijdens onze ontwikkeling **ná** onze volwassenheid verwerven zijn als het ware spiegelbeelden van de vermogens/faciliteiten die zich, tijdens ons opgroeien **vóór**, d.w.z. naar onze volwassenheid toe, ontvouwen; gerelateerd echter aan onze start in een andersomachtige volgorde; als het ware terug naar af en toch voorwaarts

- laten we ter toelichting daarvan onze beginstaat relateren aan onze eindstaat, althans voorzover de taal ons daarvoor ter beschikking staat: werden we in aanvang vanuit een totaal ontbrekend zelfbewustzijn een steeds autonomer en zelfbewuster persoon, vanaf onze volwassenheid verder reizend, worden we er ons in toenemende mate van bewust dat ons bewustzijn ligt ingebed in een eindeloos ruim, alles en iedereen schragend, onpersoonlijk bewustzijn, noem het spirit, energie, de bron of hoe dan ook; meer en meer gaan we ervaren dat onze vermeende autonomie geheel is ingekaderd door buiten onze bewuste wil om verlopende fysieke processen, natuur, cultuur en samenleving; dat alles is dus precies, naar ik meen, hetgeen waarin we als baby liggen ingebed; het spiegelbeeldige karakter hiervan, van dus deze noem het: eind-staat of eind-inzicht, t.o.v. onze babypositie bestaat er uit dat we ons nú van onze situatie bewust zijn, althans haar langs een bewust proces hebben herwonnen of verworven

- de paradox van de situatie waarin we ons nu, trans dus, bevinden bestaat er uit dat er onder dit besef van "totaal ingebed zijn" desalniettemin toch een, laat ik zeggen: gepersonifieerde of geïndividualiseerde **d r a g e n d e** bewustzijnsinstantie ligt resp. in ons aanwezig is; noem het een soort ongedifferentieerd, niet op iets specifiek gericht dus, lichaamsgecenterd gevoel van "ik ben"; een oningevuld ik, **z o n d e r** zelfreflectie; dat gevoel is niet iets mystieks of zo, maar is precies hetgeen kenmerkend is voor onze middenpositie op onze levensweg, de positie die we met het bereiken van ons volwassen zijn innemen

- niet dat we niet overwegend dit gevoel kwijt zijn; steeds moeten we het **h e r - i n n e r e n** ; daarom spreken gurdjieff en ouspensky, de eerste spirituele auteurs die ik op mijn pad tegenkwam, dan ook van **z e l f h e r i n n e r i n g** , van zelfherinnering als proces, als sadhana dus; immers ook dit "ik ben"-gevoel is niet te traceren als iets substantieels; een begrip als vrijheid is dat ook niet; zodra je dat probeert verschijnen er specifieke, concrete deel- of leefaspecten waar vrijheid uit bestaat; maar het is wel precies wat ik bedoel: die "ik ben-heid", die is onze vrijheid; zij is als het ware de basis waarop ons fysiek verankerde vermogen rust om onze aandacht zelf te richten, ons te concentreren, ons "te wijden aan", alsmede onze aandacht van "weggeweest", - en hoe vaak is dat niet langdurig het geval - , naar zelfherinnering, naar besef van to be, here and now, te hernemen; iedere keer weer

- tegelijk is het deze basis, dit “ik ben”-gevoel, dat we, dank zij dus ons vermogen onze aandacht “vrij te kunnen richten op”, ieder maal wanneer we het waarnemen, loslaten, wegschenken, teruggeven aan de bron waarvan het de manifestatie is; bevrijding, verlichting, bestaat op deze wijze eerder uit een proces dan dat het een definitieve staat is; het is het herhalen van de shiva nataraja-act van loslaten van de dominantie van een eerdere facility door het ons toewenden naar de vorm waarin de naast-hogere zich manifesteert; in dit geval bestaande uit het aanbieden van ons “ik ben”-gevoel, ons gehele psychofysieke wezen dus, aan, het ons toewenden ervan, aan de istha devata resp. de guru van onze keuze; of, indien de abstracte weg onze weg is, aan brahman, aan de bron; uiteraard vooronderstelt dit een tegelijk of daaraan voorafgaande beweging van het loslaten van zelfreflectie; sterker nog, het vooronderstelt een generaler opgeven van de dominantie die onze zelfreflectiefacility mogelijk in ons leven heeft gekregen; zonder dat we overigens de toegang daartoe verliezen; net zo goed als we niet onze toegang verliezen tot onze “ik ben-heid”

- deze welhaast ultieme sadhana, spirituele discipline, vraagt uiteraard dat we ons eerst in die “ik ben-heid” bewust leren vestigen; veelal herinneren we onszelf immers niet, lopen we al slaapwandelen door het leven; laat staan dat we, naar keuze, kunnen stoppen met zelfreflectie; laat staan dat we onszelf kunnen teruggeven; vandaar dat we ons vooreerst wijden aan de sadhana van zelfherinnering; deze bestaat uit: konstateren dat we weg waren, hetgeen hetzelfde is als het loslaten van identificaties, gevolgd door het, via lichaamsaandacht, - met name door de aandacht op onze ademhaling te richten - , oproepen van ons ongedifferentieerde “ik ben”-gevoel, ons being only-gevoel, vreugdevol konstaterend dat we vrij zijn om zelf onze aandacht te richten

- als hulpmiddel kunnen we daarvoor, zo we willen, de beroemde mantra “satchitananda” hanteren; daarvan staat “sat” voor being only, “chit” voor ons bewustzijn en “ananda” voor gelukzaligheid; gelukzaligheid die conditie-onafhankelijk is en die we permanent bij ons dragen; happiness van de eerste orde noem ik dat; ik kom daar nog op terug; gelukzaligheid die we ontlenen aan het ons bewust zijn (chit) van ons bestaan (sat), een bestaan dat de gehele existentie includeert; kortom, nou ja, niet kortom dus, dat alles is dus wat ik bedoel, en de wereld die er achter ligt, wanneer ik zeg dat onze volwassenheid voor mij bestaat uit “het vermogen onze aandacht zelf te richten”; waarmee we dus niet alleen vrij zijn maar vandaaruit ook zelf verantwoordelijk; en tóch tegelijk alleen en uitsluitend “brongedragen”

- ooit terugkijkend zien we tenslotte dat zelfbetrokkenheid, egocentriciteit, noodzakelijk was voor onze gang naar volwassenheid; alsook dat, vervolgens, zelfreflectie noodzakelijk was voor ons omvormingsproces naar de zelfbetrokkenloosheid en zelfreflectieloosheid waardoor onze spontane natuur wordt gekenmerkt en waaruit bevrijding, verlichting, zelfoverstijging, barmhartigheid of hoe we deze staat ook noemen, moksha dus, bestaat

- bij een voorbeeld van “ergens onderweg”, - schrik niet van de plotselinge overgang, dit zijpad - , denk ik aan ons omgaan met voorwerpen: als peuter zijn we instrumenteel met de dingen om ons heen in de weer; we letten er niet op waar ze voor dienen en of ze al dan niet breekbaar zijn; dat mag ook, want we weten dat nog niet; het gaat ons erom hoe het voorwerp voelt en wat we ermee kunnen: slaan, gooien, rollen, schuiven, er geluid mee maken; we ontdekken en ontwikkelen tegelijk onszelf eraan, onze motoriek, onze zintuigen; het lijkt er daarbij op of we vol aandacht bezig zijn; het is echter méér dan dat: we zijn in trance; we vallen, onvoorspelbaar, van de ene korter - of langer durende trance in de andere

(vervolg: zie deel 3)

SHIVA NATARAJ OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (3)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- hoe anders, hoe spiegelbeeldig anders, daarentegen is de wijze waarop we, binnen hogere echelons van bewustzijn, met de materiële wereld, met voorwerpen, omgaan: overeenkomstig hun functie, met respect, eerbiedig haast, en met volledige aandacht bij de handeling, ervan doordrongen dat ook materiële voorwerpen dragers zijn van - , gedragen worden door bewustzijn; we zijn dan niet in de pre-staat van trance-achtige instrumentaliteit, maar in de trans-staat van yoga, eenheid of verbinding, waarin wij als handelende persoon, onze handeling én het object van handeling, zoals beschreven in de yogasutra's van patanjali onder sutra I. 41, één ononderscheiden respectvol aandachtig geheel vormen

- wat ik nu overweeg, is: onze start-ontwikkelingsfaciliteiten, onze pre-staten, leggen naast haar spiegelbeelden, onze successievelijke trans-staten, om aan de hand daarvan de mij bekende sadhana's, spirituele instructies dus, een nadere plaats te geven, beter te kunnen plaatsen; maar dat eventueel later; nu de draad weer oppakkend, - we keken wat de ontwikkelingspsychologie ons leert over onze meer spirituele weg - , graag je aandacht voor het volgende grofmazig weergegeven patroon

- als pasgeboren baby beginnen we ons leven in een, als alles naar wens ging en gaat, soort comatueuze toestand; we hebben nog voldoende voedselvoorraad over vanuit ons symbiotisch verblijf in de baarmoeder; dus, na de wellicht schokachtige uitstoot uit onze toch wat te benauwd wordende moederlijke verblijfplaats, liggen we daar dan; zogenaamd gelukkig te wezen; als verbleven we in het paradijs; heel spoedig echter is het uit met dat paradijs en dringt zich de polaire wereld op van niet bevredigde behoeften, van frustraties dus, versus bevrediging ervan, dus geluk; dat nu is niet bepaald het paradijs

- om die staat nu, zoals wilber dat in zijn voorwoord bij de in 1996 herziene editie van "the atman project" doet, de hel te noemen komt mij wel erg extreem voor; als we de wereld van polariteiten, van dualiteiten, hel noemen dan verandert dat de zaak; maar dan nog gaat het om een "hel" waarvan we ons pas later in ons leven bewust worden; of niet dus; dat kan ook; immers, als we naar de ontwikkeling van de meeste jonge kinderen kijken, van zeg tot een jaar of acht à negen, dan zien we, in geval van redelijk gunstige omgevingscondities, geen hel van de eerste orde; ook al zien we patronen van "jantje lacht jantje huult", het leven is voor hen eerder één gróót avontuur dan een hel

- hier doet zich dus weer de moeilijkheid van de taal voor; we plakken volwassen begrippen op de leefwereld van het kind; diens hel is wat het kind ervaart wanneer behoeften en wensen niet meteen worden bevredigd; een hel van de tweede orde dus; zo goed als de toestand waarin het kind verkeert als al diens behoeften zijn bevredigd niet het echte paradijs vormt, maar een paradijs van de tweede orde is; het paradijs van de eerste orde dient zich pas aan wanneer we, als volwassene verder reizend, moksha, bevrijding, bereiken; een staat waarin we niet meer ten prooi zijn aan ons streven de ene pool, het negatieve, de hel van de tweede orde, uit ons leven uit te bannen resp. de andere pool, het positieve, het paradijs van de tweede orde, permanent te maken; daartussen niet meer onderscheiden; waarmee ik dus tegelijk heb uitgelegd wat ik bedoel met de gelukzaligheid van de eerste orde waarover ik het had in het kader van zelfherinnering, being only en de bijbehorende mantra "satchitananda"

- kortom, ook al zien we er als pasgeboren baby vredig en volmaakt gelukkig uit en vertederen we, net als lammetjes in de wei, de kraamvisite, we zijn een totaal zelfbetrokken bundeltje biologische mechanismen en reflexen dat heen en weer pendelt tussen bevrediging en frustratie, tussen de hemel en hel van de tweede orde; onze ouders echter proberen, en terecht, er zoveel mogelijk hemel voor ons van te maken; dus dat de wereld van die polariteiten, en ons gevangen zijn erin, wel eens een vooruitspiegeling zou kunnen zijn van ons aller hel van de eerste orde, ervaren we niet; uiteraard al niet als baby, vanwege gebrek aan zelfbewustzijn; evenwel in de loop van ons verder opgroeien evenmin

- uiteraard trouwens niet; alleen immers vanuit onze confrontatie met die polariteiten, vanuit genoeg met -, maar eerder wellicht vanuit wrijving aan - en weerstand ten opzichte van ons eigen lichaam plus onze omgeving ontwikkelen we, ons afsplitsend van die omgeving, en in wezen ook van ons lichaam, waarmee we vanaf dan niet geheel meer mee samenvallen, een eerste eigen individualiteit, een eerste eigen identiteit; vooreerst een eigen lichamelijke-motorische identiteit (tot 2 jaar), vervolgens idem in emotioneel-psychologische zin (tot 4 1/2 à 5 jaar); want ook in emotioneel-psychologische zin beginnen we ons leven alsof wijzelf het zijn die voelen wat onze omgeving, met name onze ouders, voelt en in sensitieve zin uitzendt

- ook vanuit dié ongeweten eenheid differentieren wij een eigen zelf; ook dat gaat door en vanuit, althans in ieder geval gefaciliteerd door de mixture van positieve en negatieve ervaringen die, in zekere zin gelukkig dus, ons aller lot zijn; enz. enz.; met dit “enz.” bedoel ik dat onze gehele verdere ontwikkeling vanuit confrontatie met dualiteiten, gestold in voorkeuren en aversies, aldus verloopt; pas echter als volwassenen, kijkend vanuit therapeutische echelons resp. vanuit spirituele kaders, valt te konstateren dat het precies dit patroon is dat we ongedaan gaan maken, althans zullen moeten gaan doorzien als berustend op illusies

- immers, ik zei het al, als alles naar wens verloopt hebben we voortreffelijke ouders; op al onze behoeften spelen ze zo goed en zo tijdig mogelijk in; onze tekenen van ongenoegen vangen ze perfect op; geen wonder dat we, uitgedrukt dus in volwassen terminologie, van daaruit gevoelens van almacht ervaren; die zijn misplaatst; dat zou ons, naarmate we ouder worden, toch moeten blijken; vaak niet dus; maar goed, voor the time being, d.w.z. als baby resp. peuter ziet alles er perfect uit, ligt alles er perfect tevreden bij; geen wonder dat ook onze kraamvisite zich “prettig vergist”, niet beseffend dat wat het voor volmaakt geluk aanziet niets anders is dan uiterst kwetsbare totaal bevredigde zelfbetrokkenheid

- hetgeen de visite voor een gelukzalig opgaan in de omgeving aanziet is niets anders dan een ons niet bewust zijn van onderscheid tussen een of ander zintuiglijk onszelf en een nog slechts globale onmiddellijke -, eveneens uitsluitend zintuiglijke omgeving; onze omgeving is namelijk niet veel anders dan wat de beroemde bioloog von uexküll “umwelt” noemde: ze bestaat uit elementaire condities als temperatuur, voedselaanbod, ademhalingsvrijheid, fysieke veiligheid, huidcontact e.d.; we ondergaan die, behoudens onze voedselopname, hoewel we er wel reeds globaal op reageren, bovendien totaal passief

- de kraamvisite kijkt ons in de ogen; de visite meent dat wij terugkijken; maar wij babies weten wel anders: we zien hen als zodanig niet; en wat we zien, zien we bij verrassing; n.l. wanneer de visite zichzelf in ons blikveld plaatst; bij toeval blijft de spanning van de spieren rond onze oogbollen eventjes constant; we ondergaan de mutaties in het licht immers nog passief; door het toevallige gefixeerde van onze blik lijkt het of er oogcontact van ons uitgaat; we knipperen niet of nauwelijks; daardoor lijken we zelfloos, egoloos, niets van de visite voor

onzelf te willen; tenminste als alle fysieke en omgevingscondities gunstig zijn; daarmee wekken we de indruk zeer dicht bij de verlichte staat van de bevrijde mens te staan; kijk die maar eens in de ogen; die kijkt net zo; die wil ook niets van ons voor zichzelf

- de visite verwacht, aldus wilber, pre met trans; de visite verwacht egocentriciteit in rust, want alle verlangens zijn bevredigd, met de zelfloosheid van de verlichte, de verlichte die in een toestand van verlangenloosheid leeft; de babystaat daarentegen is diametraal tegenovergesteld aan de verlichte staat; verder ervan af is niet mogelijk; iets wat we overigens deep-down weten, onder de indruk als we immers zijn van zowel het hoopje hulpeloze afhankelijkheid en kwetsbaarheid als het wonder dat de baby is; wat een mysterieuze kracht gaat er schuil in dit nog zo onbewuste wezentje; een kracht die hem na verloop van tijd tot een heus mens zal transformeren; en mogelijk ook een eind in de richting van de verlichte staat waar de baby abusievelijk zo dichtbij leek te zijn

- de verwarring is zo begrijpelijk .. bij baby zowel als bij de verlichte is het ego afwezig; waar echter de verlichte mens zich ervan bevrijd heeft, van de illusie die het ego is, daar hééft de baby nog geen ego, want geen zelfbewustzijn; wat niet wegneemt dat de baby, - in tegenstelling tot de bevrijde mens - , mensen, dieren, planten, voorwerpen enz. instrumenteel-opslokkend benadert; zonder dat het dit weet; niemand neemt het hem of haar dan ook kwalijk; dit blijft echter niet zo; een grote sprong makend in de tijd: langzaam verwerven we zelfbesef en beseffen we dat ook de ander een eigen persoon is; ons bewustzijn heeft zich verruimd; althans we zijn drager van bewustzijn geworden; onze vroegere eenheid is er echter aan verloren gegaan; zo moest het gaan; wat jaren verder, zeg met 20 - 25, zijn we zelf voor de inrichting van ons leven en ons doen en laten verantwoordelijk en daarop aanspreekbaar; en menen we soms zelfs dat ons leven maakbaar is

- welnu, de hypothese, of liever: overtuiging, die binnen de transpersoonlijke psychologie opgeld doet is dat onze levensweg er niet op is gericht de zogenaamd gelukzalige toestand van de baby langs bewuste weg te herwinnen, maar dat onze weg eruit bestaat deze toestand, die dus niet zo gelukzalig is als die eruit ziet, want er een is van totale zelfbetrokkenheid, totale onderworpenheid aan de polariteiten/dualiteiten: frustratie-bevrediging, te doen overgaan in een toestand waarin we los komen van onze zelfbetrokkenheid, ons bevrijden uit ons polair gebonden zijn; iets waarover we, eternal soul die we zijn, dus vele, vele levens doen; vele, vele levens mogen inzetten; indien niet persoonlijk dan toch in een voortgaande successie van geslachten, binnen een evoluerende cultuur

- was de diffuse eenheid tussen de baby en diens globale zintuiglijke omgeving, in wezen dus van instrumentele, alles opslokkende aard, en diens emotionele huishouding idem, binnen de transpersoonlijke levensweg, binnen ook alle grote wereldreligies, althans de mystieke tradities daarbinnen, is onze einduitkomst gericht op het plaats maken van onszelf, ons zelf, voor een zo wijd mogelijke omgeving die ons zelf, ons psychofysieke wezen includeert; langs de weg van een almaar verruimd bewustzijn en een tegelijk almaar verminderende zelfbetrokkenheid streven we naar een leven in eenheid; aanvankelijk bewust, met behulp van zelfreflectie en spirituele disciplines, ten laatste ongeweten, zelfreflectieloos spontaan; waarvan de uitdrukking liefde is; liefde van de eerste orde dus; agapè heet dat bij wilber; in navolging van naar ik meen socrates; te vergelijken met wat ik in mijn mandalaverhaal het T-motief noem; hetgeen staat voor ons streven naar transcendentie, naar het loslaten van ons zelf

- dit nu, de liefde van daarnet, die agapé, dat T-motief, is, ik ben ervan overtuigd, vanaf het begin in ons als gronddrive aanwezig; alles wat we doen en laten is erop gericht deze

einduitkomst te verwerven, te herwinnen; “te ont-wikkelen” is wellicht beter gezegd; want, net zoals we bij een zaadje van een ons bekende bloem weten welke bloem er uit tevoorschijn komen zal, net zo wonderbaarlijk is deze einduitkomst vanaf het begin in ons, om met een term van wilber te spreken, ingevouwen; meer en meer komt het me voor dat alles en iedereen om ons heen, de hele wereld, samenspant om ons in deze onderneming, “atman project” noemt wilber het, te doen slagen

- in dit streven verschillen we niet van elkaar; daarom ook respecteren we andermans weg, ook al denken we wellicht dat die contraproductief is, mogelijk zelfs incestueus, en dat zij, die weg dus, stagneert; het echelon waar de ander in eindigt, zo zeg ik het gemakshalve maar even, en de vormen die hij of zij daarbij bezigt, zijn ieders min of meer eigen keus; net zo verscheiden en verschillend als de vele ontwikkelingsniveaux, en de myriade vormen per niveau, in de natuur

- welnu, het mogelijk verwarrende is dat dit proces, tot zeg 25 jaar, tot en met wat we volwassenheid noemen, zich, bezien vanuit spiritueel perspectief, ogenschijnlijk contraproductief ontvouwt; het richt zich namelijk op de ontwikkeling van een steeds zelfstandiger zelf of ego, steeds “zelf-willender”, steeds meer, naar het lijkt, selfsupporting; daarmee is onze aanvankelijke diffuse en passieve ongeweten zelf-omgevingseenheid, onze pre-staat, als het ware volmaakt gesplitst in een zelf én een omgeving, in een zélf tegenover een omgeving; hoewel dat, zoals ook vis en water niet gescheiden zijn, in werkelijkheid niet mogelijk is

- in termen van hermans’ waarderings-theorie, zoals uiteengezet in “het verdeelde gemoed”, waarover later meer, spreken we voor wat deze ontwikkeling naar zelfstandigheid betreft, van het geïnspireerd worden in ons leven door het z-motief; met de z van zelf

- nee, dat deze opgaande weg naar volwassen zelfstandigheid in spiritueel opzicht contraproductief zou zijn, is onzin; het kan niet anders gaan dan zo; te vroege transcendentie immers zal later als vlucht naar boven uitpakken; nee, eenmaal op het punt van volwassenheid aangeland, juist en alleen dáár zijn we perfect geoutilleerd voor onze verdere reis; het is gewoon fantastisch, een wonder, over welke vermogens we er allemaal beschikken: we halen adem, we hoeven ons geen zorgen te maken over onze stofwisseling, zintuiglijk en motorisch functioneren we perfect, we kunnen onszelf beelden vormen, beschikken over taal, ratio, gevoel, hart en nog veel meer

- in plaats van ons rijk te weten en dat te vieren vinden we dat alles al gauw gewoon ... dus op onderwaardering of onthechting daarvan heb ik, wanneer ik spreek over voortgaande ontwikkeling, niet het oog; wat alle welreldreligies daar ook van mogen zeggen: nee dus; echter wél contra-productief wordt een dergelijke prachtige outillage als onze verdere reis vanaf dan zou stikken, we in genieten, uitsluitend genieten, zouden blijven steken

- het perfecte van onze volwassen staat bestaat daarbij uit het gegeven dat het niet alleen onze z-kant is die zich heeft ontplooid, tegelijk ook richtte zich onze ontwikkeling op een toenemende sociale orientatie; als een soort gelijk ermee oplopende correctie op ons toenemend autonome zelf; onze opvoedingsgeschiedenis, samenleving, taal en cultuur hebben ons intussen namelijk tevens gesocialiseerd; onze omgeving is geleidelijkaan uitgegroeid tot een weidse, onze bijdrage eraan tot een aanzienlijke, althans tot een naar beste kunnen; in termen van hermans’ waarderings-theorie zijn we niet alleen z-gemotiveerd, maar ook a-gemotiveerd; met de a van ander, het andere, het altruïstische

- toch is de correctie van onze z-kant door onze a-kant niet afdoende en onze daaruit voortvloeiende evenwichtigere volwassenheid niet het eindpunt van onze ontwikkeling; onze a-kant maakt namelijk het tegenover elkaar geplaatste karakter dat voortvloeit uit de afsplitsing van zélf en omgeving niet ongedaan, althans dat is mijn overtuiging; eerder is uiteindelijk het tegendeel het geval, zoals ik nog hoop te verduidelijken; maar goed, in termen van hermans' waarderingstheorie zou onze volwassenheid dan bestaan uit een zo ideaal mogelijke, elkaar versterkende mix van zowel voldoende autonomie, voldoende z, als voldoende sociale betrokkenheid, voldoende a; in geval van conflicterende en/of concurrerende belangen zijn we in staat tot afweging van eigenbelang enerzijds en het belang van anderen, samenleving, milieu, idealen anderzijds

- we sturen aan op een leven, een zingeving, waarbinnen deze twee, het individuele en het sociale, z en a dus, samenkomen in een synergetische combinatie, za (zet-a) dus, zodat we komen tot zelfverwerkelijking, of liever tot wat zelfverwerkelijking is, binnen en door middel van een ook sociaal gezien zinvol leven; met name geven we dit gestalte in ons werk, ons beroep, privé in partnerschap en eventueel te stichten gezin, alsook in esthetische, ethische en/of religieuze zin; dit immers zijn de levensgebieden die bij uitstek aan de orde zijn bij ons streven naar wat men in de humanistische psychologie zelfverwerkelijking noemt

- dat onze ontwikkeling in geval van een harmonieuze synergetische mix van z en a voltooid lijkt, zoals o.a. in "het verdeelde gemoed", vanuit de "normale" persoonlijkheidspsychologie wordt betoogd, valt, gezien vanuit die normale psychologie te begrijpen; voor de transpersoonlijke of contemplatieve psychologie, voor mij dus ook, is dat echter uitdrukkelijk niet het geval; vanaf dan gaat het er juist om, om de eerdere vermeende afsplitsing tussen zélf en omgeving ten principale ongedaan te maken, steeds trans- of a-persoonlijker te worden en daarmee tegelijk dus een zelf c.q. bewustzijn te ontsluiten dat steeds ruimer is, steeds meer één, steeds barmhartiger, dat wil zeggen: steeds meer gericht op het welzijn van anderen resp. de wereld om ons heen; in mijn mandala-verhaal meen ik dat voldoende te hebben toegelicht

- met andere woorden, onze za (zet-a) volwassenheid is, hoe respectabel ook, niets meer en niets minder dan een, overigens noodzakelijk te realiseren op zichzelf prachtig tussenstation, middenstation, op onze weg; een weg die er dus een is die via za, leidt naar uitsluitend a; een weg dus die bestaat uit het transcenderen van onze totaal zelfbetrokken babystaat resp. onze egocentrische instrumentaliteit tot zelfloos altruïsme

- waar wilber spreekt van een versmolten zijn van het zelf met de omgeving en dat ziet als kenmerk voor de babystaat, zoals ik hierboven ook min of meer verwoordde, ben ik geneigd ons aller start, in za-terminologie (zet-a) dus, te typeren als: "z includeert a in de vorm van z"; onze babystaat, de pre-positie aldaar, bestaat dan uit: er is geen a, alleen maar z, evenwel zonder bewustzijn, immers we ervaren *nog geen separaat zelf*; wat er als omgeving werkzaam is, als a, maakt deel uit resp. staat geheel ten dienste van z; (a) is een noodzakelijke conditie voor (z)

- ons aller eindstaat, idealiter althans, valt dan te typeren als: "a includeert z in de vorm van a"; de transcendente positie, moksha, bevrijding, de trans-positie, is daarmee het spiegelbeeld van de baby-prestaat en bestaat uit: er is geen z, alleen maar a, louter ongedeeld "ik-omgeving-handeling-bewustzijn", juist *omdat we dat* als ons zelf, voorzover we nog in termen van zelf spreken, hebben herkend; wat er als zelf werkzaam is, maakt deel uit resp. staat geheel ten dienste van a; (z) is een noodzakelijke conditie voor (a)

- hoewel dus de babystaat, - de pre-staat - , en de verlichte staat, - de trans-staat - , sterk op elkaar lijken, zijn ze dus diametraal verschillend van elkaar; de ene staat is de staat van nog vóór er een zelf is, “pre” dus, de andere staat is de staat die er is wanneer het zelf is overstegen, “trans” dus, van “over”-stegen; van “voorbij”, waarmee hét ultieme voorbeeld van wat wilber de pre-trans-verwarring noemt, en waarvan we er onderweg, op onze levensweg bedoel ik, maar ook in shiva nataraja, nog vele tegenkomen, op tafel ligt

- wat de pre-transverwarring in zintuiglijke zin betreft is het overigens zeer de moeite waard daar eerst nog eens nader op in te gaan; onze zintuiglijke vermogens immers vormen onze psychofysieke basis; het zijn de poorten waarmee we in verbinding staan met zowel onszelf als met onze omgeving; welnu, als we, in navolging van advaita vedanta, door welke stroming uit het hindoeïsme ik me mede geïnspireerd weet, kunnen aantonen en invoelen dat we zintuiglijk geen separaat bestaan kennen, maar een eenheid met onze omgeving vormen, dat dat niet anders kan, dan is eenheid dus onze natuurlijke staat

- welnu, als dat zintuiglijk, - dus ten aanzien van de grofstoffelijke kant van onszelf en de wereld om ons heen - , het geval is, dan is dat eens temeer het geval voor de overige denkbare kanten van onszelf, binnen yoga ook wel lichamen genoemd, resp. de daarmee corresponderende werelden zogenaamd buiten ons; zoals de emotionele, de mentale, de subtiele, de causale, de ultieme of welke er ook mogelijk worden onderscheiden; dat wij met die kanten en werelden niet, nog niet, dan wel niet met alle ervan, in contact staan, althans voor mij geldt dat zeker, dan wel die indelingen weinig relevant vinden, hetgeen wat mij betreft eveneens het geval is, neemt niet weg dat eenheid onze normale conditie is

- waarmee, en dat maakt die konstatering van daarnet zo belangrijk, barmhartigheid, in de zin van liefdevolle zorg en aandacht voor de wereld om ons heen dat eveneens is; eenmaal de ons “barmhartig” geschonken eenheid herwonnen, dan, - het kan niet anders, immers die wereld dat zijn we zelf - , “ontsluit zich onze barmhartigheid”, aldus eindigt, om dié reden, de beeldtekst bij shiva nataraja

- om nu die zintuiglijke eenheid aan te tonen wil ik nog eens beklemtonen dat de baby alles wat in diens gezichtsveld komt ervaart als zichzelf; of liever: de baby eigent het zich toe, als zichzelf ... alleen er is nog geen zelfbewuste recipient; welnu, ook de verlichte mens ervaart, - in tegenstelling tot de normale volwassene die zich in doorsnee separaat-instrumenteel opstelt ten opzichte van wat hij ziet - , alles wat hij ziet als deel uitmakend van zichzelf; we noemen dat eenheidservaring; met dit verschil: nú is er wel een recipient die dit ervaart, althans is er wel “iemand” die van die ervaring *nadien* kan getuigen; daartoe de vermogens uit een “lager”, - beter is het om te zeggen: een voorafgaand - , echelon hanterend; dat getuigen ervan gebeurt door een of meer echelons lager te gaan “zitten”; want eigenlijk heeft de verlichte geen eenheidservaring; die hebben alleen niet-verlichten, w i j dus, af en toe; de verlichte leeft gewoon in en vanuit eenheid; dat is zijn spontane natuur resp. die heeft hij herwonnen; zodra we van ervaring spreken, zodra hij over zijn ervaring spreekt, is hij er uit; vandaar dat ik zeg dat spreken erover plaats vindt vanuit een of enkele echelons lager

- deze visuele eenheid is, zoals ik al zei, echter ieders normale conditie; alleen wordt die niet als zodanig ervaren; kijk bijvoorbeeld maar eens vanuit je stoel naar de tuin; niet naar iets speciaals maar zacht-globaal; je ziet dan onder in het beeld jezelf; zien, jij die ziet, - de jij die bovendien in je gezichtsveld is medegegeven - , en tuin vormen een ononderscheiden eenheid; tuin en jij bestaan niet los van elkaar; hetgeen voor iedereen geldt, voor iedereen op dezelfde

manier; anders wordt het pas wanneer denken, interpretaties, emoties, bewerken van de tuin, kortom onze betekenisverlening, ons instrumenteel met de tuin omgaan aan de tuin wordt toegevoegd; dan scheiden we ons, - ook al gebeurt dit automatisch, tóch is het het gevolg van bliksemssnelle aparte wilsdaden - , als het ware even af van de tuin, plaatsen ons even tegenover de tuin; welnu, dit afgescheiden benaderen van wat we zien heeft tijdens ons leven zodanig de overhand gekregen dat we onze onderliggende eenheid ermee zijn vergeten, erdoor hebben verduisterd

- concluderend: aldus komt de baby gaandeweg u i t de wereld te voorschijn en de wereld uit hem; dat proces mondt uit in de volwassene, de volwassene die de wereld permanent, van moment tot moment t e g e n o v e r zich tot aanschijn roept; er een instrumentele relatie mee aangaat; de verlichte evenwel verdwijnt weer i n die wereld resp. i s de wereld, staat er op barmhartige wijze mee in relatie

- soortgelijk is het met onze auditieve en tactiel-kinethische kant, - daarmee bedoel ik ons lichaamself, gesitueerd en bewegend in de ruimte, huidcontact voelend met zijn omgeving - ; daarvoor geldt dezelfde eenheidsconditie als standaard-situatie als die ik hierboven in visuele zin als standaard beschreef; wederom echter wordt dit in de regel niet als onze normale conditie ervaren; ikzelf ervoer en ervaar deze auditieve en tactiel-kinethische eenheid van mijzelf en mijn omgeving, vanaf zo lang ik mij kan herinneren, wel altijd al als standaard; alleen wist ik niet dat het een aspect van eenheidsbewustzijn was; dat ik die eenheid altijd al als mijn normale conditie ervoer kwam, auditief althans, namelijk door mijn gevoeligheid voor geluid; ik voel geluid fysiek; in mijn keel en in mijn borstkas; plotselinge geluiden doen mij dan ook vaak pijn; muzak (ik bedoel al die ongewenste achtergrondmuziek) burengerucht enz. enz. vragen van me om een keus tussen er iets van zeggen dan wel bewust accepteren dan wel een poging tot pratyahara, dat wil zeggen: de yoga-oefening, bestaande uit het terugtrekken van de zintuigen, zoals ook aangestipt in mijn mandalaverhaal

- wat het tactiel-kinethische betreft soortgelijk; in het aanraken dan wel anderszins fysiek contact met objecten, planten, dieren en mensen ervaarde ik van jongsaftaan geen onderscheid met mezelf; ik raakte en raak altijd tegelijk mijzelf aan; dat is al het geval bij het open doen van een deur; en ook nu, nu ik aan het typen ben; ook het feit dat ik in déze standaard-conditie leef is het gevolg van dezelfde soort gevoeligheid als bij het auditieve; beide komen voort uit een mij willen afschermen voor o n g e w e n s t binnendringen van externe prikkels resp. hebben hun oorsprong in instrumentaliteit, dat wil zeggen: zelfbetrokken gebruik; het is niet de resultante van eventuele spirituele groei; het getuigt eerder van het tegendeel: van willen manipuleren, van afgescheidenheid ... thans echter word ik geacht beter te weten; met alle "adel verplicht-consequenties" van dien ..

- dit eens te meer omdat ik ervan overtuigd ben dat dit alles ook geldt in emotioneel-psychologische zin: het is onmogelijk om niet de vreugde en overvloed, en niet de pijn en nood van de wereld om ons heen, te voelen; zoals het ook voor de wereld om ons heen onmogelijk is om niet onze eigen vreugde en pijn te voelen; zo ook voor wat betreft de mentale -, de sociaal-culturele -, de subtiele -, de causale- en de ultieme wereld om ons heen resp. ten opzichte van onszelf ...

- voor ik nu mijn betoog vervolg wil ik echter eerst nog aandacht besteden aan de zelfverwerkelijking van de volwassene waar ik het zonet over had en verder ingaan op de kwestie of relatievorming een substituuat is van een hoger ideaal, en daarmee van belemmerende aard daarvoor, of niet; wat is het al lang geleden dat we het daar over hadden;

ben de relevantie ervan intussen haast wat kwijt; maar dit terzijde; welnu, ik denk niet dat het relatievorming een substituut is; dat wordt het echter wel wanneer een of andere concrete partner annex relatiesituatie de voortgang op onze weg, in de richting van de zo even aangestipte transcendentie, althans indien we die weg echt zouden willen inslaan, belemmert

- idealer nog is uiteraard een partner die zelf ook een soortgelijk pad gaat, zodat je je beiden, én als combinatie, gedragen weet door wat ieder van jullie, én jullie als combinatie, schraagt zowel als overstijgt; maar “alles tegelijk” is nu eenmaal niet te koop in het leven; hoewel het precies deze inbedding van het partnerschap in ons op weg zijn naar het heilige, naar het transcendente, naar het barmhartige, is wat het sacrament van het huwelijk, zoals dat in alle wereldreligies aan de orde is, beoogt en haar vorm vindt in worshipping and serving each other as manifestation of divine consciousness, as divine: she as origin of shakti, holy mother; such as radha, the consort of krishna, durga, the consort of shiva, sita, the consort of rama, etc; he as origin of shiva, holy spirit; such as shiva, the consort of durga, krishna, the consort of radha, rama, the consort of sita ... the hidden secret of marriage ... zoals ik ooit elders schreef

- maar goed, daarmee heb ik wellicht nog niet duidelijk gemaakt waarom relatievorming naar haar wezen geen substituut is; welnu, het is geen substituut, maar is wat in het angelsaksisch een facility heet; althans ik gebruik, - mogelijk misbruik - , dat begrip ervoor; webster geeft daarvan als eerste betekenis: something designed, built, installed, etc., to serve a specific function affording a convenience or service; en zo is dat: wij allen zijn “gebouwd” of “uitgerust” voor één ander; om die te beminnen zowel als door hem of haar bemind te worden; daarbij elkaar steunend zowel als elkaars levens-overvloed delend; een overvloed die, als dat ons gegeven is, zich concretiseert in “the beauty of offspring”; hoewel ik deze facility dus zie als geëvolueerd tot binnen de context van onze transcendente weg, zoals ik zo even beschreef, het is evenzeer een facility an und für sich; d.w.z. een facility die verschijnt op dát moment binnen onze ontwikkeling, gegeven dus de ideale of kritische periode, die daarvoor van nature geëigend is; te weten onze za (zet-a) midden-positie-tijd; op soortgelijke wijze als motoriek een facility is, en taal, enz., is dat met relatievorming ook het geval

- facility ..; het nederlandse faciliteit duidt op net iets anders; faculteit is het ook niet; het begrip kwaliteit dekt het evenmin; wellicht dat het aristoteliaans-teleologische “doelfunctie” het selfmade begrip “facility” nog het meest nabij komt

- tussen haakjes, het door mijn teksten heen, en dus ook deze tekst heen, rond dwarrelen van allerlei, vaak vreemdtalige begrippen heeft niet tot bedoeling mijn vermeende belezenheid of zogenaamde eruditie te etaleren; het hanteren van begrippen voorkomt dat er steeds tussentijdse mini betoogjes nodig zijn; een begrip is namelijk niets anders dan de kortste samenvatting van – resp. verwijzing naar een binnen de betreffende cultuur of subcultuur algemeen bekend veronderstelde reeks taalafspraken over hoe complexe verschijnselen resp. samenhangende denkbeelden in één of twee woorden te vangen; in het geval de vooronderstelling over het algemeen bekend zijn ervan, niet juist mocht blijken, dan gaat de hanteerder van begrippen ervan uit dat de lezer ze zelf natrekt; naarmate begrippen breder bekend raken verwerven ze namelijk trefzekerder resp. rijkere encyclopedisch op te zoeken omschrijvingen; helaas, in plaats van dat te doen en zich in een sneltreinvaart erdoor te verrijken, toont menigeen zich geïrriteerd; men zegt dan iets als: “praat toch gewoon nederlands” of: “we zitten niet op theorieën te wachten” enz. enz

(vervolg: zie deel 4)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (4)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- ik trok en trek me daar niets van aan; en ik hoop jij ook niet; immers, hoe meer vreemde begrippen in Webster of de Grote van Dale opgezocht, - of, zo je wilt, in een encyclopedie - , hoe meer je je allerlei langjarige studies, gedetailleerde boekwerken, cursussen enz. bespaart; het is werkelijk verrassend hoe verhelderend naslagwerken als Webster en de Grote van Dale in dit opzicht zijn; de mix van je reeds aanwezige kennis en ervaring, plus je - , de jouwe bedoel ik, intelligentie, doen de rest

- hoewel ikzélf dus de overtuiging heb dat het rationele in mij, mijn inzicht-kant, mijn willen begrijpen-kant, om vermindering vraagt, - de kroon die klemmt, weet je nog ? - , ben ik, althans wás ik, met die facility wél heel blij; op onze middenpositie, die van ons als volwassenen dus, vormen onze verstandelijke - , reflectieve vermogens een van de kenmerkendste facilities; op onze verdere reis een niet minder trouwe compagnon bovendien; althans zeker voor diegenen met een geaardheid als de mijne, en naar ik meen ook de jouwe, die, al is die mogelijk nog zo sterk op devotie gericht, vooralsnog niet vorderen kan zonder de inzicht-kant ervan te verkennen; totdat die drang tot inzicht zich als een barrière tussen onszelf en onze devotie, toewijding, plaatst, zoals bij mij meer en meer het geval is; in tegenstelling tot jou, bij wie, als ik zo vrij mag zijn om dat op te merken, dat nog niet het geval is; kortom, ik bepleitte het al eerder: breng ook je inzicht-kant, je ratio, tot ontwikkeling en ontsluit voor jezelf, zo je wilt mede op de wijze die ik hierna nader uit de doeken zal doen, de kennis- en ervaringsrijkdom die onze cultuur, en met name onze spirituele cultuur, te bieden heeft

- maar dit terzijde; we hadden het over relatievorming; we stelden vast dat relatievorming weliswaar een facility is, dat wil zeggen: uit haar aard om realisering vraagt; we tekenden aan dat het dus geen substituut is van een hoger ideaal; tenminste zeker niet wanneer we het plaatsen binnen de “sacredness of marriage”; liefde voor één ander in het bijzonder leidt dan tot universele liefde

- temeer is relatievorming voorzover betrekking hebbend op één partner, en wel op een partner van het andere geslacht, een dwingende facility aangezien in ieder van ons individueel een drive tot procreatie is ingebouwd; ook al is heden ten dage binnen onze cultuur sexualiteit los komen te staan van procreatie, dat neemt niet weg dat biologisch zowel als sociaal onze sexualiteit primair met procreatie verbonden is; anders gezegd: onze sexualiteit is een drive die ons eigenbelang verre te boven gaat; ten diepste staat zij in dienst van overleving van de groep, behoud van de soort; de natuur heeft in ieder van ons die drive neergelegd zódanig dat, gesteld dat slechts één enkel paar van ons zou overblijven, dat dan tóch de groep, clan, soort blijven voortbestaan

- dit is héél belangrijk om te beseffen; het verklaart namelijk waarom er in ons biologisch systeem zo'n, vaak zo buitengewoon sterke genotsfunctie is ingebouwd; al verschilt de sterkte ervan van persoon tot persoon; onze sexualiteit dus, - en ik bedoel dus heel concreet: de jouwe, de mijne, de zijne, de hare - , is daarmee een buitengewoon sterke drift; en zoals met alle driften het geval, die hebben we maar in goede banen te leiden; dat klopt; maar ook en vooral: begrijp het bovenindividuele karakter ervan; pas dan kun je en zul je je positie ten opzichte van sexualiteit kunnen doorgronden, aanvaarden en ooit, zoals dat sinds Freud heet: sublimeren, zonder echter haar te verdringen; pas dan zul je al die sexuele religieus gegronde taboes van je afschudden en schuldloos sexueel geaard zijn; ja, geaard dus

- pas van daaruit is eventuele overstijging van seksualiteit geen vlucht; overstijging?; m.i. ja; ooit zullen we daar aan moeten gaan staan; ooit zullen we de stap naar onthouding moeten zetten; of liever: *moeten* hoeft niet; die zullen we *dán, eenmaal geaard, vanzelf* zetten

- het is niet omdat ik op “praten over seksualiteit” zou kikken ofzo, dat ik er zo uitvoerig op in ga; nee, ik doe dat alleen omdat seksualiteit binnen spirituele bewegingen, binnen sampradaya's, doorgaans een verzwegen gebied is; eigenlijk zijn er binnen spirituele stromingen slechts twee posities: of men hanteert het, en dan heb ik het over tantra, over tantrische stromingen, zonder overigens veel uitleg, als nadrukkelijk middel tot transformatie naar eenheidservaring; vanuit de overtuiging ook dat al het profane heilig is; en dat is het; of men vraagt de leerling zich te houden aan monogamie, aan zelfbeheersing; om hem of haar vervolgens “onthouding” als wenkend perspectief aan te reiken; ook zonder veel uitleg

- welnu die uitleg wil ik graag proberen te geven; daartoe moet ik nog concreter over seksualiteit spreken dan ik reeds deed; en wel door orgastische ervaringen erbij te betrekken; door aan te stippen wat daarvan de ware aard is; te weten: verlies van bewustzijn van onszelf zónder dat we ons bewustzijn verliezen; in het orgasme lossen zich onze zorgjes, pijntjes op; ze verwijnen even; zo ook onze vreugden en verwachtingen, onze rollen, onze identificaties enz. enz.; we verliezen ons “ik van dat moment”; daarom noemen de fransen het orgasme dan ook “la petite morte”: we zijn even vrij van onszelf;

- “morte” is echter veel te negatief gezegd; want in dat verdwijnen van ons “ik van dat moment”, ervaren we een soort van afschaduwing van wat “samadhi” heet; het lijkt alsof we een verlichtingservaring hebben; omdat we woordloos ervaren er zélf, in de zin als hierboven beschreven, niet meer te zijn, ervaren we een gevoel van opperste tevredenheid; een gevoel ook van totale acceptatie; van ... totale eenheid ook ... niet met iets concreets, maar met alles en iedereen om ons heen; observeer het maar; en vertel me of het klopt; en dat is wat ik zo even bedoelde met: het profane is heilig; dát, dit jezelf vergeten, is waar tantra op mikt ... helaas, het is slechts voor even; steeds worden we weer wakker aan ons kleine zelf

- wederom de fransen, zij zijn het die dit weten; zij zeggen niet voor niets: post coïtus animal triste; of zij er echter hetzelfde mee bedoelen als waarvoor ik nu je aandacht vraag, weet ik niet; wat ik met “triste” bedoel is een soort van smart, ja smart, dat we niet in staat zijn permanent in deze “zelfvergeten” staat te leven; in de staat waarvan we nu weten dat de orgastische beleving daar een afschaduwing van is; dan kan het zijn dat we opeens begrijpen dat ten opzichte van “leven in eenheid en solidariteit (yoga)” waar we naartoe op weg zijn, seksualiteit en orgasme pré-ervaringen zijn, terwijl waarachtige eenheidsbeleving een transervaring is; zodra we dát zien kan het zijn dat we seksualiteit, althans voorzover we erin gevangen zijn, opeens wél gaan zien als ... substituuat; zeker is die kans groot in geval we onze sexuele drive bevredigen “los van liefdevolheid” ten opzichte van de ander resp. onszelf

- dan ook kan het zijn dat we ervaren dat “daarmee nog langer door gaan” ons niet langer “afschaduwend” doet ervaren hoe het voelt los te komen van onszelf, maar dat continueren ervan ons juist *bindt* aan onszelf; ons juist niet verwijst naar eenheidservaring; ons er juist van afhoudt; vanaf dan kan het zijn dat we seksualiteit gaan beleven als *substituut* van eenheidservaring; als drug dus; als troost; vanaf dan ervaren we onszelf dan als het ware als vastzittend in *pre*; welnu, dat moment is precies het moment waarop we van pre naar trans kunnen proberen te gaan; oversteken haast (zie de schema's van wilber in deel 0 van shiva

nataraja); dán is het zinvol om te gaan beginnen met leven in onthouding; immers, nu zijn we daartoe gemotiveerd; als het ware “sadly motivated”; als de “animal triste” van de fransen

- dán kan het zijn dat een voorzichtig streven naar leven in onthouding aanvangt; indachtig het shiva nataraja-principe dat het aannemen van de vorm leidt tot de inhoud waarvan de vorm de uitdrukking is; indachtig het principe loslaten-toewenden / overstijgen-omvatten; dan is het geen zelfpijniging of onmogelijke opgaaf die we onszelf opleggen wanneer we willen toegroeien naar onthouding; dan staat het in het licht van ons einddoel: leven in en vanuit eenheid als onze herwonnen natuurlijke staat

- daarmee heb ik nóg niet voldoende aandacht aan onze seksualiteit besteed; met name het aspect ervan dat *passie* heet verdient nog te worden aangestipt; maar vóór ik dat doe, merk ik eerst op dat het los komen van jezelf, van je zorgen, van het “jezelf op dat moment dus”, ook reeds in de aanloop naar het orgasme het geval is; zowel als in de nabeleving ervan óók; of liever: het is een soort curve; die begint met een geleidelijk verlies van identificaties, een geleidelijk voortschrijdend zelfbesefverlies terwijl je er toch nog bent, hetgeen vervolgens overgaat naar het totaal verlies ervan; waarna geleidelijk de eerdere identificaties weer terugkeren; en daarmee het “triste” van zo even; sorry dat ik het nog eens herhaal

- de verbinding nu met het spirituele ligt dáárin, ook dat herhaal ik nog eens, dat ons gevraagd wordt dit fenomeen te doorzien; te leren begrijpen dat de orgastisch-sexuele staat ons leren kan dat we *permanent* in een dergelijk staat kunnen leven; dat wil zeggen: permanent zonder de last van ons ego; permanent zonder de last die we normaliter hebben van dat ego en de verdediging ervan; dat we permanent in overgave kunnen leven, enz.; dáárin is het dan ook dat voor mij het sacrale -, het heilige karakter besloten ligt, van gezamenlijke, in wederzijdse liefde beleefde seksualiteit ... het elkaar gunnen en geven van die afschaduwing van “samadhi”, van die eenheidservaring waarnaar we zo verlangen en die onze ware natuur is; dat samen vieren ... beoefening van tantrisch sexuele praktijken bepleit ik echter niet; hoewel wat ik zo even zei daarbij reeds dicht in de buurt komt; en vertrouw al helemaal niet de zogenaamde tantrische leermeesters die dit zélve met jou willen beoefenen; nee, tantra is mijn weg niet; mijn weg bestaat uit het, onderweg als vanzelf wegvallen van mijn sexuele drive; deze, wederom als vanzelf, te vervangen door andere, even tedere, zo niet eindeloos tederder uitdrukkingen van liefde

- de onthoudingskant van seksualiteit nu afsluitend wil ik tenslotte wijzen op het feit dat er geen enkel gezondheidsrisico aan onthouding verbonden is; seksualiteit is geen “need” als voedsel, water, kleding, beschutting, medemenselijk contact; we kúnnen dus zónder; en dat gebeurt ook; binnen de spirituele weg is dat, zoals reeds bij herhaling opgemerkt, zelfs meestal standaard; de gedachte erachter is namelijk óók dat onthouding leidt tot het tot beschikking komen van een enorm potentieel aan energie; in het hindoeïsme noemt men die energie “ojas” (zoek dat maar eens op via google); ook de chacrafilosofie gaat uit van een soortgelijke gedachte; de gedachte dus van het naar een hoger plan brengen van die energie; dus wees niet bang voor welk risico ook

- maar goed, ik zou dus nog wat nader in gaan op het aspect passie; dat had ik nog terzijde gelaten; de passie waarvan jij op een gegeven moment zei dat je die de laatste jaren t.o.v. eventuele partners miste; al weet ik niet of je de passie bedoelde waar ik het nu over ga hebben; neem mij dat dan niet kwalijk; welnu, wat ik met passie bedoel onderscheidt zich van het *geleidelijke* proces dat naar een orgasme leidt; passie onderscheidt zich van het *geleidelijke* “daarna weer terug naar onze psychologische/psychosociale/ego-werkelijkheid”;

de passie waar ik op doel slaat op een onmiddellijk toeslaand totaal erotisch verlangen naar de ander dat zó sterk is dat er niet of nauwelijks weerstand aan te bieden is; een dergelijke passie beneemt je, letterlijk, de adem; als in een angstervaring; het leidt tot een *onmiddellijk* verhoogde hartslag en bloedtoevoer; niet alleen wanneer je, om een voorbeeld te noemen, de stem van de ander door de telefoon hoort; maar zelfs ook wanneer je aan hem of haar denkt

- ook déze uitdrukkingvorm van onze sexualiteit moeten we doorschouwen; we zijn dat zowel aan onze medemens verplicht als wel daartoe gehouden gezien in het licht van onze spirituele weg; met name omdat er in geval van passie vele, vele gevaren opdoemen; het woord passie betekent niet voor niets óók *lijden*; met name dringt zich de vraag op of passie wel een goede basis is voor medemenselijke liefde; de vraag die we onszelf moeten stellen is of passie niet neerkomt op de meest ultieme vorm van “mutueel gebruik van elkaar”; en, more heavy, is daar de vraag of passie niet dicht aanligt tegen geweld; of passie niet zelfs de dood riskeert; en zelfs nog sterker nog, verschijnt tenslotte de vraag of passie niet de uitdrukking is van een geïndividualiseerde procreatiedrive die samenvalt met de bereidheid “te sterven ten behoeve van nageslacht”; vergelijkbaar met wat in de natuur plaats vindt in situaties waarbij het vrouwtje het mannetje na de paring doodt; zelfs opeet; kortom, wat ik bepleit: doorschouw óók passie; ervaar het desnoods aan den lijve, mocht je er geen ervaring mee hebben

- vraag jezelf af waarom in andere culturen passie juist als contra-indicatie wordt gezien voor het sluiten van een huwelijk; waarom in die culturen gearrangeerde huwelijken regel zijn; waarom men dáár zegt: “wij houden van de vrouw of man met wie we *huwden*, terwijl jullie huwen met de man of vrouw van wie jullie *hielden*”

- genoeg nu over dit alles, onderzoek het zélf; terug dus naar relatievorming; ook zonder onze seksuele drive als motor zie ik relatievorming als een facility; ik bedoel dus: *andersom*; er is gewoon in ons het basale verlangen ons leven met één ander te delen, een gezin te stichten en onze wederzijdse liefde te doen uitmonden in “eigen” kinderen; daarbij staat, zoals in sterk spirituele culturen nog steeds het geval is, net zoals vroeger overigens in het christendom, sexualiteit dan ook nagenoeg uitsluitend in functie van het doen uitmonden van onze wederzijdse liefde in offspring; hebben we die eenmaal geschonken gekregen, dan laat men er het bedrijven van sexualiteit los; in de gedachte van: we zijn reeds gezegend, dus waartoe doorgaan?; het sacrament van het huwelijk en “eigen kinderen” stonden in het perspectief van verwijzing naar –, resp. verwerving van onvoorwaardelijke en *universele* liefde; zoals ik ook elders verwoordde (in “viraha, sweet pain of unanswered love”); al vormen, ik geef het toe, deze gedachten voor velen een hele opgave, zijn ze voor menigeen haast een station te ver

- ook om redenen die geheel en al los staan van sexualiteit en offspring is relatievorming een facility; zonder anderen kan een mens niet (over)leven; dat geldt ook in sociaalpsychologische zin; dus nu even geheel los van onze instinctieve procreatie-drive die ons naar één ander brengt, of, in een wat obsessiever scenario, ons onder het juk van erotiek en sexualiteit dwingt; nee, waar ik op doel is *de drive, ja óók drive, die ons noopt om onze ervaringen met anderen te delen*; het middel bij uitstek daarvoor is *de taal*; hetzij in de vorm van spreken, hetzij in de vorm van schrijven: poëzie, proza, essays en wat al niet meer; er zijn natuurlijk ook andere vormen van symbolisering van ervaringen waardoor deze gedeeld kunnen worden, zoals muziek, dans, zang, beeldhouw- en schilderkunst, architectuur enz.; *taal echter is voor de meeste mensen hét expressiemiddel bij uitstek*

- dat is geen wonder; immers vanaf ons allereerste begin leerden we de wereld kennen via de taal; zonder taal worden we geen mens; geen medemens; er zijn tal van casestudies bekend

over kinderen die uitsluitend in een dier-omgeving opgroeiden, op een gegeven moment ontdekt werden, door mensen alsnog liefdevol werden opgenomen, maar desalniettemin niet laten we maar even zeggen: socialiseerden; dit proces van de wereld leren kennen is overigens sociaalcultureel medebepaald; de wereld van de eskimo ziet er op tal van aspecten geheel anders uit dan die van de nederlander; wij kennen bijvoorbeeld slechts drie of vier soorten sneeuw, hebben daarvoor meestal omschrijvingen met behulp van meerdere woorden voor nodig; de eskimo kent er echter meerdere tientallen en heeft voor de aanduiding daarvan, althans voor de meeste ervan, slechts één apart woord nodig; de eskimo-ouders leren hun kinderen die woorden omdat die woorden de soorten sneeuw, eenmaal uitgesproken, onmiddellijk van elkaar onderscheiden; hetgeen zinvol is, want nodig om te overleven

- via de taal dus, via het spreken met elkaar, leerden we de wereld kennen; dat gebeurde niet opeens, niet schoksgewijs, maar al repeterend en toetsend, toetsend en verifiërend; aan elkaar dus; in een sociaal proces; zo leerden we onze ervaringen te delen; eigenlijk zeg ik het verkeerd; ik meen namelijk dat we dit verifiëren niet alleen léerden, niet primair léerden, hoewel dat het uiteraard wel versterkte, maar dat het delen van ervaringen door ze te symboliseren via met name taal *een drive* is; of in ieder geval *de kracht heeft van een drive*; dan wel tenminste *de kracht van een facility*; ik bedoel: we kunnen niet anders; sterker nog, ik meen dat we alleen dan van ervaringen kunnen spreken wanneer we wat ons overkwam, - of wat we zijn gaan menen over wat ons reeds bekend leek, let wel, daarvoor geldt dit ook - ,via de taal *zodanig met anderen hebben kunnen delen dat die anderen ons daarin hebben begrepen*; eigenlijk moet ik het nog anders zeggen: pas het proces van delen via de taal van ervaringen, ervaringen dus die daarvóór nog geen ervaringen zijn, maakt die ervaringen tot ervaringen; zo lang dat niet gebeurt, nog niet voldoende gebeurd is, is er geen sprake van ervaringen maar van, al moge je het wat sterk uitgedrukt in de oren klinken ... verwarring; naast al hetgeen, en dat is veruit het meeste, dat zich op *gebeurtenissenniveau* voordoet

- welnu dit proces van het willen en moeten delen van ervaringen houdt niet op met het bereiken van onze zogenaamde volwassenheid; het gaat ons leven lang door; niet alleen omdat de wereld om ons heen verandert, zich steeds in andere gedaanten aan ons voor doet, maar ook omdat wijzelf qua perceptie en inzichten veranderen; niet alleen individueel maar ingebed in een veranderende tijd-cultuur-omgeving; in een veranderend lichaam ook; binnen veranderende levensfasen met bijbehorende veranderende verantwoordelijkheden; enz. enz..

- waar ik nu naartoe wil is naar de constatering dat dit willen en moeten delen van ervaringen óók en met name geldt voor hetgeen we op onze spirituele weg tegenkomen; sterker nog: ook het gaan van een spirituele weg is een sociale weg; ook in spirituele zin is er, zolang we onze ervaringen niet via met name de taal met elkaar kunnen delen sprake van verwarring in plaats van dat we kunnen spreken van ervaringen; sterker nog: ook op het spirituele terrein kunnen we de wereld slechts leren kennen zoals en naar de mate waarin die aan ons door anderen dan wel door de cultuur of traditie wordt aangereikt; dat de taal daarbij in een fundamenteel ander perspectief komt te staan doet daar niets aan af; ik bedoel: hoe de taal zich tot transcendentie verstaat, daarop nu verder in gaan zou op deze plaats te ver voeren; voldoende is dat ik meen je nu te hebben overtuigd: ook tijdens onze spirituele reis hebben we elkaar, heel lang althans,

- eigenlijk steeds, want onze reis is voort-durend - nodig; ook op onze spirituele reis is er de noodzaak om onze ervaringen met elkaar te delen, ze te verifiëren, ze te toetsen; welnu, een sampradaya (spirituele stroming/sekte of traditie) plus guru zie ik daarvoor als een ideale situatie; heb je die niet, verbaas je dan niet dat je er niet onderuit kunt om je voor het delen en verifiëren van ervaringen tot anderen, meestal je naasten, te wenden; helaas ben je dan van

wat geluk afhankelijk; want het komt niet vaak voor dat bijvoorbeeld partners eenzelfde weg gaan, op eenzelfde wijze als jij gemotiveerd zijn het leven te bevragen; mocht je je daarover in de toekomst nog eens beklagen dan hoop ik dat je nu, na al deze woorden, een beetje begrip voor je situatie “van dán” kunt hebben; en dat je, als dat, onder behoud van je relatie mogelijk is, dan *anderen* opzoekt voor je proces van delen van ervaringen; of liever: voor je proces van omzetten van verwarring tot ervaring

- dan nog echter vind ik dat de beste weg niet; ik denk dat je beter anders te werk kunt gaan; beter gewoon eerst “in de leer” kunt gaan; waarom zou je je verwarring proberen om te zetten tot ervaringen door in dialoog te gaan met medemensen die, al denken ze wellicht zelf van niet, zelf óók in verwarring verkeren; de ene verwarring kan de andere verwarring toch niet opheffen? is het niet vreemd eigenlijk dat veel mensen ten aanzien van de spirituele weg opeens vinden dat die weg uitsluitend een hoogst persoonlijke weg zou zijn; een weg die je alléén moet gaan; een weg waarbij we niet hoeven noch kunnen leren van anderen? voor alles en nog wat gaan we in de leer bij anderen, ons leven lang, waarom dan niet voor wat betreft de zo veel onbekendere wereld van de spiritualiteit; eerder zou je toch denken dat je juist voor het verkennen van dié wereld tot anderen zou moeten wenden ... kortom, ik bepleit een andersom-weg: wend je tot een sampradaya (spirituele stroming) en/of guru, of eventueel eerst tot een wat minder competente leraar en *verifieer niet je eigen verwarring*; laat die voor wat die is; *maar onderzoek en verifieer het referentiekader wat zij je bieden*; okay, per saldo is het waar: je kunt je weg uitsluitend zélve gaan; een ander kan niet voor jou inzicht, barmhartigheid en gelukzaligheid verwerven; *maar volg hun richtingborden zou ik zeggen*

- begrijp jezelf en anderen dus niet verkeerd wanneer je almaar aan wil praten tegen anderen en anderen tegen jou; het gaat jou, mij en hen er niet om om gelijk te krijgen, te imponeren of te domineren; ook al oogt het zo, hoe meer, hoe heftiger, hoe stilliger zij spreken, wij spreken, hoe meer het er hen om gaat, ons om gaat, ook al zijn ze / we er ons totaal niet van bewust, om verwarring in ervaring om te zetten; om onszélf te overtuigen; en dat kan nu eenmaal alléén in relatie tot anderen; net zo als dat van jongsafaan ging met de taal resp. het verkennen van onszelf en de wereld; alleen met dit verschil dat we het nu dialoog noemen; heb begrip voor je teleurstelling wanneer je daarbij geen gehoor vindt, geen succes boekt; begrijp die teleurstelling niet verkeerd: men wijst je niet af; begrijp dat je ten diepste slechts jezelf afwijst; voel gerust de pijn van je als “niet begrepen” te ervaren, maar laat het daar niet bij; niet nu je weet dat je pijn, je teleurstelling, daarop eigenlijk niet slaan; niet door de ander worden veroorzaakt; als je dat blijft vinden dan ontnem je jezelf de kans jezelf, en de toestand waarin je verkeert, te begrijpen; *het enige dat er aan de hand is is dat de ander tot wie je je wendde je verwarring niet kon helpen verhelpen*; ga dus niet nog heftiger en nog stilliger betogen houden; je versterkt je verwarring er alleen maar door; bovendien verduister je je verwarring daardoor nog meer voor jezelf; als je zeker was van jezelf, van je inzicht, van je weg, waarom dan zo’n commotie, waarom dan zo’n teleurstelling ? contempleer liever rustig op je vraag; ga met jezelf in dialoog; en als schrijven je ligt, schrijf je overwegingen op; reageer daar weer op; geduldig, lectio divina-achtig; met het vertrouwen dat je beslist nieuwe ingangen vindt; en wend je tot iemand anders; als het even kan tot iemand die niet meteen zijn eigen verwarring aan jou wil ophelderen; of ... ga alsnog ergens, liefst life, in de leer

- samenvattend en mijn betoog vervolgend ... tenminste als je nog terug kunt halen waar we het over hadden ... uiteraard ervaren we onze drive tot procreatie en behoud van de soort, groep, clan enz. resp. onze drive tot groepsvorming ten behoeve van ons (over)leven resp. de noodzaak om onze sociale en spirituele verwarring te delen en om te zetten tot ervaringen, normaliter niet als oorsprong van ons verlangen naar relatievorming; we willen gewoon op

liefdevolle wijze vorm geven aan een leven samen met één iemand anders in het bijzonder; helaas valt het niet mee om dat doodnormale verlangen te realiseren; binnen onze totaal geërotiseerde en op onmiddellijke behoeftenbevrediging gerichte samenleving vergt de huidige sex and the city subcultuur, waar jij, zoals je me vertelde, min of meer deel van uitmaakt ..“dat je tenminste 17 hopeloze dates moet afwerken, dates die nergens op slaan, voordat er weer iemand op je pad komt die de moeite waard is” (HP/De Tijd 5-9-03 blz 72)

- als dat zo is, dan denk ik: het etiket “promiscuïteit” past daar niet meer op; althans de negatieve kant ervan is intussen al lang weggesleten; nee, dan denk ik dat dat etiket veeleer hoort bij mijn generatie resp. de sexuele revolutie uit de jaren zestig-zeventig onder het juk waarvan die generatie achteraf gezien gebukt ging; het was de oudere generatie van toen die vond dat de jongeren uit die tijd, die zich zogenaamd bevrijdden, promiscue waren .. kortom, relatievorming en sexualiteit zijn sterk tijd-cultuurgerelateerde fenomenen; en dit nu bemoeilijkt het kiezen en volgen van een eigen -, individuele ingang

- laten we ons echter niet door somberheid weerhouden en naar enige van die individuele ingangen kijken; temeer omdat relatievorming zich niet alleen voor doet in de daarvoor ideale of kritische periode; ook daarna, nadat de procreatieve kant er niet meer aan is gerelateerd, blijft zij om vervulling vragen; wanneer dus realisatie ervan uitblijft zullen we ons met het uitblijven ervan moeten verstaan, zullen we dit een plek moeten geven en/of ons leven er als het ware ernaar moeten her-inrichten; “coping” heet dat, een soort bewust manipuleren van onze emoties; zijn we op een spiritueel pad, dan zou dat er bijvoorbeeld uit kunnen bestaan dat we met het oog daarop vrijwillig afstand doen van vast partnerschap, er een geschenk van maken, aan het transcendente dus, van wat het leven ons niet bracht; ongeveer zoals anderen, door non of monnik te worden, vrijwillig de staat van ongehuwd zijn op zich nemen

- we kunnen, in plaats van coping, uiteraard ook onderzoeken wáárom vervulling van relatievorming uitblijft; misschien zijn we de dupe van ons verleden, de dupe dus van uit onze opvoedingsgeschiedenis voortkomende scriptmatige herhalingsdwang; misschien is het heden aan de orde, en is, uiteraard in samenhang met die scripts, maar evenzeer onder de pressie van de (sub)cultuur waar we bij horen, onze matchingsstrategie niet goed; beide ingangen lieten we echter liggen; er tekende zich immers een vierde ingang af, bestaande uit als het ware een voorschouw op onze toekomst; we bezagen het uitblijven van relatievorming vanuit de vraag waar dit mogelijk naartoe wenkt; precies op de dag dat je toenmalige date het liet afweten werd je gevraagd te participeren in belangrijk vrijwilligerswerk; de wenk betrof dus je liefdevolle zorg, breder dan op één persoon gericht, in te zetten; welnu, dit komt neer op het, gestuurd dus door de omstandigheden, aannemen van de vorm, i.c. die van barmhartigheid / “helping others”, die de spontane uitdrukkingvorm is van een hoger ontwikkelingsstadium; conform het principe waarvan shiva nataraja, onze spirituele groei, zich bedient

- dat nu is wat ik je probeerde duidelijk te maken; het was niet mijn bedoeling je erdoor in de kou te zetten; ik denk echter dat dat wel het effect ervan was; in mijn noem het: plaatsvervangende vreugde over het feit dat deze omstandigheden zich zo voordeden, verloor ik, ongewild, het contact met je; dat spijt me oprecht; niet dat ik het na dit excuus nog eens dunnetjes over wil doen, evenwel ik spreek uit ervaring met dit fenomeen, het fenomeen dat omstandigheden ons kunnen brengen tot een soort van vooruitlopen op onze latere groei; de pijn van het vele, vele jaren niet zien van mijn kinderen bijvoorbeeld dwong mij tot het aannemen van uitdrukkingvormen behorende bij hogere bewustzijnsniveaux; niveaux waaraan ik van binnenuit nog bij lange na niet toe was; te weten troost te vinden bij – en proberen te leven naar het boeddhistisch-ethisch uitgangspunt dat stelt: “all sentient beings are

my children, all of them”; ook al hielp me dit niet van mijn pijn af, het bracht me wel tot de overtuiging dat de liefde tot - resp. het verlangen naar “eigen” kinderen in diepste zin, bezien dus vanuit een hoger echelon, het hoogste echelon dus, bedoeld is om in ons onze universele liefde op te roepen; en daarvoor is het “hebben van eigen kinderen” niet noodzakelijk; paradoxalerwijs leidt dat juist vaak tot exclusivistische liefde; en tot pijn, pijn; pijn die ons wakker schudt; naar die universele liefde toe; in de toelichting op mijn gedichtje “viraha” uit mijn recente “some little smiles” ga ik daarop dieper in

- in ander opzicht viel het me wél toe; met name toen ik het zó druk had en met zulke zware verantwoordelijkheden was belast dat ik gedurende een half jaar uitsluitend dienstbaar was ten behoeve van anderen en dus geen tijd had voor “mijzelf”; zo mocht ik, door de omstandigheden gedwongen, nog vóór ik er ooit vanuit eigen ontwikkelingsgang aan toe was, of ooit aan toe zou komen, ervaren hoe wonderbaarlijk gelukzalig de staat is van de bevrijde mens, wiens spontane uitdrukkingsvorm bestaat uit zelfloos totaal beschikbaar zijn voor anderen; wat het tibetaanse mahayana boeddhisme “bodhicitta” noemt, de staat waarin de bodhisattva leeft; ik kom daarop wellicht nog terug; daarmee was het alsof ik een teken ontving, een teken dus van hoe die staat voelt, hoe die staat kan zijn, dat die staat bestaat; te vergelijken ook met iets als bijna-dood-ervaringen; ervaringen waar de meeste mensen ook rijker uit vandaan komen dan in gingen; en het is dus op dit soort mogelijke ervaringen dat mijn nieuwsgierigheid was gericht toen ik je in mijn laatste e-mail vroeg naar je ervaringen met het vrijwilligerswerk dat je op je nam

- in die tijd leek het trouwens wel of het met die tekens niet op kon; onmiddellijk na die periode van totale betrokkenheid volgde namelijk een periode waarin ik geheel vrij was van welke externe taak of verplichting ook; van de ene dag op de andere viel ik, ja viel ik, zo voelde het haast, zonder ook maar enig eigen toedoen, puur dank zij grace, dank zij genade, in mijn wezenlijke essentie; ”tada drashtuh svarupe ‘vasthanam” zegt sutra 3 uit de yogasutra’s van patanjali, hetgeen betekent: “dán, in geval van yoga, - in de situatie van toen was dat in de zin van “being only”, niets van jezelf te hoeven noch iets van een ander voor jezelf - , is de ziener gevestigd in svarupa, zijn eigen (sva) vorm (rupa)”, die, dat zeg ik nu, niets anders is dan zelfbetrokkenloos, zelfreflectieloos universeel bewustzijn, eenheidsbewustzijn

- hoewel ik het generale verschijnsel: “alles is grace, ja werkelijk alles”, meende reeds te hebben leren begrijpen, - ik zeg “meende” want nog niet zo lang geleden bleek weer eens van niet: grace reikt eindeloos veel verder dan wij mensen, ik althans, kunnen bevroeden - , begrijp ik pas nu, mede dank zij de talloze malen dat ik dat van alle kanten hoorde, zonder het te horen dus, wat dit tweede teken me óók wilde tonen, namelijk dat het niet mogelijk is om de staat van basaal gewaarzijn, waar al ons aandoenlijke gedoe een soort van bovenbouw op is, *te verwerven*; we bevinden ons er reeds in, dus hoe zou dat kunnen; zo lang we denken dat het daarvoor noodzakelijk is ons, met behulp van allerlei voorschriften, sadhana’s of wat dan ook, onszelf in te spannen, verduisteren we svarupa .. immers, er bestaat niets anders dan vieren en loven, aldus het tweede teken, in barmhartige betrokkenheid, aldus het eerste teken; wat we ook doen, en wat er ook is, is dát; iedere drang om zélf iets te doen om dát te bereiken verduistert het terwijl het het tegelijk tóch uitdrukt en, paradoxalerwijs, zónder “werk”, zonder sadhana’s, niet te bereiken valt; immers zonder de 10 voorafgegane jaren van pogingen tot “werk” en sadhana’s, had ik op deze ervaringen niet zo indringend acht geslagen als ik deed; zonder de 10 daaropvolgende jaren van voortgezet pogen zou ik ze bovendien niet hebben kunnen plaatsen in de zin zoals ik dat, nu althans, doe

(vervolg: zie deel 5)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (5) (svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- parallel aan het weer wat normaler worden van mijn sociale leven doofden de extatische gevoelens waarin ik toen verkeerde geleidelijk weer uit; van daaruit begreep ik dat het de omstandigheden waren geweest die me als het ware boven mijzelf hadden uitgetild, - conform het eerste teken - , resp. naar mezelf hadden toegebracht, - conform het tweede teken - ; er was weer “werk” aan de winkel ... en tegelijk daarmee: bidden voor - , wachten op grace, op genade ... wat ik weer onvoldoende durfde want te zelfzuchtig vond .. onzin natuurlijk ..

- dit zijpad, het zijpad van wat onze levensomstandigheden ons brengen, nu samenvattend: waar we het in feite over hadden is niet alleen een zijpad, maar vormt tegelijk het hoofdthema van “shiva nataraja of een beetje verlegen zijn we allemaal”, want heeft betrekking op het principe waarmee shiva nataraja c.q. spirituele groei, iedere groei, werkt; te weten met “het aannemen van de uitdrukkingvorm die op spontane wijze hoort bij een hoger bewustzijnsniveau dan het echelon waarin we verkeren”; “honsho myoshu” noemt wilber dat; “phala rupatvat” noemt narada het in sutra 26, de kortste sutra die ik ooit tegenkwam, in zijn “narada bhakti sutra”, hetgeen betekent: de vorm brengt de vrucht voort; mijn bhaktiboekje eindigt ermee; “evocatie door expressie” noem ik het zelf; daardoor weekt de shiva in ons de dominantie van het betreffende vermogen uit ons huidige echelon los, en drumt hij het bij het naasthogere echelon horende bewustzijnsniveau resp. kwaliteit in ons tevoorschijn; of, anders gezegd: het lagere niveau wordt overstegen en omvat door het naasthogere; “omvat” omdat de toegang tot naastlagere niveaus daarmee niet is verdwenen; de beeldtekst uit deel 0 zul je nu vast beter begrijpen

- intussen zul je gemerkt hebben dat ik webster’s omschrijving van facility dus uitbreid met het ervaringsfeit dat faciliteiten gekenmerkt worden door een inherente drang tot realisering ervan; tussen haakjes: het dwingende, haast boven onze macht uitgaande krachtige “naar realisering ervan strevende aspect” van faciliteiten valt ook te herkennen in maslov’s behoeftecategorieën; beide begrippen hebben te maken met de bredere wetmatige context van “dat wat kán, ook gebeuren zal, gebeuren moet”; anders gezegd: van dat wat voor mensen mogelijk is gaat een sterk appel uit om dat ook te (doen) plaats vinden c.q. te realiseren; ik zie dit gegeven als heel belangrijk, aangezien het doorschouwen ervan naar mijn mening de enige echte mogelijkheid is om fixaties op het koste wat kost realiseren van wat mogelijk is, althans wanneer we ernaar verlangen, te overstijgen en van allesbeheersende dwanggedachten daaromtrent te kunnen afkomen; fixaties, dwanggedachten, waarvan mensen voorheen slechts dan konden afkomen wanneer ze hetgeen waaromheen ze cirkelden, uitvoerden dan wel afbraken; want het geldt ook voor wat betreft het “ons willen losmaken van”

- maar goed, wat ik nu met deze uitweiding hoop is dat je jezelf van daaruit beter begrijpt, en mild bent voor jezelf; voor ons verlangen naar een vaste levenspartner hoeft niemand van ons zich te schamen; ook niet als we daarbij even onze trukendoos hanteren, of onze ogen voor zich bij eventuele kandidaten voordoende inconvenienten sluiten; ik wil daarmee echter niet zeggen dat een te langdurige en te exclusieve gerichtheid op het vinden van – resp. leven met één andere partner, bezien vanuit hogere bewustzijnsniveaus, niet op den duur zou kunnen uitpakken als een belemmering voor het betreden van die hogere niveaus; en dat ze in dié zin dus niet als een substituut daarvan zouden kunnen gáán functioneren; als dat zich mocht voordoen dan zij het zo, en ik begrijp het, maar jammer vind ik het dan wel; daarvoor ben ik

intussen te zeer doordrongen geraakt van, zoals ik eerder aangaf, het sacramentele karakter van partnerschap c.q. huwelijk en daarmee dus ook van het: “zo niet dan maar niet”

- wat ik overigens zei over “eigen kinderen”, dat die vaak tot exclusivistische liefde leiden en daarom contraproductief werken ten opzichte van het toegroeien naar universele liefde, zo geldt dat helaas ook voor menige vaste relatie; soms denk ik wel eens dat die er een contra-indicatie voor vormen; al schrik ik zelf ook wel van zulke boude beweringen; wat ik echter wel zonder schroom durf te zeggen is, dat we allemaal tal van bijzondere mensen kennen zónder relatie en zónder kinderen, die grote hoogten bereikten wat hun liefdevolheid betreft; met andere woorden, ik ben intussen geneigd het om te draaien: op de eerste plaats staat voor mij betrokkenheid op de bron en daarmee op een transcendent georiënteerde levensweg; met *daarbinnen* relatievorming die dit begunstigt en viert

- dat betekent dat de partner bereid moet zijn resp. bereid moet zijn de rijpheid te verwerven, om ook zélf belichaming te zijn ván die bron; ongeveer zoals binnen het hindoeïsme in het huwelijk de man de vrouw als belichaming van de godheid vereert, en de vrouw de man; waarmee hun wederzijdse liefde zowel een brug is naar – als de uitdrukking is van een leven vanuit en voor die bron; daarmee wordt het huwelijk, wordt partnerschap, ook zélf sadhana, honsho myshu, phala rupa, evocatie door expressie; en daarmee brug voor en naar de sacramentaliteit van alle/iedere relatie

- ik ben blij dat ik in de gelegenheid was je dit te zeggen; en tegelijk te beklemtonen dat ik moksha, bevrijding, barmhartigheid, ons eindpunt, óók als een facility zie, de meest fundamentele dus ... mogelijk dat we die eindstreep in absolute zin niet halen, althans niet in dit leven, - ik in ieder geval niet - , en niet zullen weten of verlichting nu wel of geen reële optie is; voor mij doet dat er niet toe; zei ik in “jericho” nog dat het beter was ervan af te zien, nu meen ik dat het beter is, althans voor mijzelf, er wél van uit te gaan; dat biedt het grote voordeel dat we dan een beeld hebben waar naartoe we ons kunnen richten; voor het risico dat we er dan weer een per definitie falende succesoperatie van maken ben ik niet meer zo bang

- terug nu naar de hoofdlijn van mijn betoog, althans indien nog terug te halen; ik geef daarbij onze voortgaande ont-wikkeling dus van wat we ook faciliteiten kunnen noemen, hap snap weer; geleidelijk worden we ons als baby globaal van ons lichaam bewust; tegelijk daarmee verschijnt er een globale buitenwereld; inclusief de globale ander, die ons voedt, verschoont, vertroetelt enz.; onze comatueuze vroegere gelukzaligheid in geval van bevredigde behoeften resp. onze hulpeloze gefrustreerdheid wanneer die uitblijft, worden door deze differentiatie doorbroken; wat er dus gebeurt, aldus wilber, is dat er een splitsing of differentiatie optreedt; eerst was er een ongescheiden lichaam-omgeving-toestand, evenwel zonder bewustzijn, - ik spreek liever van: alleen z, plus wat er aan a is maakt déél uit van z - , nu ontstaat er een minimaal begin van bewustzijn van een zelf, een mini-lichaamszelfgevoel, gepaard gaand met een beginnend besef van een los daarvan staande buitenwereld

- je zou ook kunnen zeggen dat we dank zij het offeren of loslaten, - hoewel we dat niet bewust doen - , van die wisselend comatueuze resp. frustratietoestand, er een hogere vorm - , nou ja wat heet, beter kunnen we spreken van een eerste, daarmee láágste vorm van bewustzijn, terug ontvangen, te weten: globaal lichaamsbesef, bestaande uit honger, verzadiging, dorst, lessing e.d. plus dat we iets van de buitenwereld gaan ervaren, met name in de persoon van de globale voedende ander

- wat dus eerst louter onbewust z was, plus wat als z beleefde a, splitsen we tussen ons lichaamself en een omgeving; we geven onze vereenzelviging met die eerste onbewuste diffuse toestand op; we transcenderen die toestand met als winst een startend, zij het nog slechts louter lichaamsgeörienteerd bewustzijn, met daarvan afgetekend een minimaal begin van besef van een zich tegenóver ons bevindende omgeving; de term bewustzijn gebruiken we daarbij bij gebrek aan preciezere woorden; het is echter te veel eer; wat we aan lichaamsbesef ervaren is nog louter proces- en actiegebonden

- wil dat nu zeggen dat we nooit meer naar die nu overstegen comatueuze toestand teruggrijpen? dat we er af en toe niet naar terug verlangen en op een aangepaste wijze gevolg aan geven? sauna, beautyfarm, iedere avond naar bed, lekker in je holletje ... huidcontact-troost bij onze geliefde ander, dat en nog veel meer zijn de acceptabele vormen waarin we genieten van het organisch-fysiek opslokkend voor onszelf aanwenden van onze omgeving ... we worden er echter nu niet meer door bepaald, door beheerst ... we weten bovendien, nou ja, dat neem ik aan, dat de gelukzaligheid die we erdoor verwerven slechts van tijdelijke aard is, van de tweede orde .. ergo, de hogere bewustzijnstoestand toestand includeert resp. covert de lagere; straks zal overigens blijken dat dat zich almaar herhaalt, ongeveer zoals de russische serie poppetjes in poppetjes, matroesjka's heten die geloof ik, want dit is nog maar ons begin; ik gaf dat in het voorgaande al, zij het uiterst compact, weer

- al spoedig merken we dat van ons lichaam de mond wel heel belangrijk is; en van onze omgeving de moederborst; als de moederborst, moeder, weg is, zijn we bang; we weten nog niet dat zij weer terugkomt; ik sla nu van alles over; op een gegeven moment vormt zich in ons bewustzijn echter een beeld van die moederborst resp. voedsel resp. moeder; we ervaren dat als de moederborst resp. moeder weg is, zij, op ons huilsignaal, weer terugkomt; dit vormt een eerste minimaal begin van wat objectpermanentie heet; geleidelijk ook verwerven we een minimaal eerste stukje besef van tijd en ruimte; snel daarna verschijnt het moment waarop ons "bewustzijn" niet langer meer uitsluitend gevuld is met "lichaamsbesef, incestueus van aard, plus globaal omgevings- resp. de voedende ander-besef"; nu kan het - , kunnen we ook werken met beelden daarvan en beelden van overige objecten die we leerden kennen, maar die op dat moment afwezig zijn; onmiddellijke behoeftebevrediging maakt daardoor zonder al te levensbedreigend te zijn, plaats voor het vermogen tot uitstel; door verbeelding ervan dus; wat er dus weer gebeurde is dat er een splitsing of differentiatie optreedt; door het loslaten van eerdere identificaties verwerven we een ruimer bewustzijn, want nu kunnen we zowel ons lichaam als onze omgeving in beelden voorstellen; nu komt er ook een verdergaand begin van tijd en ruimte in ons bewustzijn

- vervolgens kan het goed kan zijn dat ons latere, in onze ontwikkeling verworven nieuwe vermogen, te weten de wereld van de beeldrijke fantasie, die we realiseerden dank zij het loslaten van onze uitsluitende vereenzelviging met ons lichaam plus globale omgeving, zo aantrekkelijk wordt dat we er wel permanent in willen verblijven; temeer ook omdat op die wijze de buitenwereld beter beheersbaar lijkt en we ons door toedoen van onze binnenwereld zelf kunnen troosten in geval van opgelopen frustraties in die buitenwereld; enz.

- laten we, op het risico af dat ik voor deskundig doorga, nog eens een ander voorbeeld bekijken: de mond; welnu, naarmate we opgroeien verliest de mond, - niet als eerste vroegkinderlijk sexueel orgaan, zoals freud c.s. dacht, hetgeen thans toch wel als achterhaald wordt beschouwd, hoewel wilber nog wel uit lijkt te gaan van het bestaan van vroegkinderlijke sexualiteit - , als zuig- resp. eerste contactorgaan, haar vroegere dominantie; we proberen dan niet meer ons contact met onze primaire omgeving te realiseren door mede

alles in de mond te blijven nemen; moeder en vader grijpen hierop meer en meer in; frustreren het; blokkeren; confronteren; doen voor; reiken aan; wijzen op; enz.; zij doen dat niet alleen vanuit een oogpunt van bescherming, maar ook om hun kind te leiden naar het gebruiken en ontwikkelen van de fijnere motoriek; dat maakt dat we onze ogen en handen gaan gebruiken; dáárdoor, door onze toewending naar onze ogen en handen, laten we de dominantie van onze mond los; de wereld ligt nu meer voor ons open dan voorheen; ook ten opzichte van ons eigen lichaam zijn we nu minder hulpeloos; daarmee is de mond nog niet weg; we genieten nog steeds van haar verfijnde zintuiglijke- en contactfuncties, alleen de dominantie is verdwenen: de mond heeft voor een groot deel plaats gemaakt voor o.a. onze tactiele vaardigheid; de hogere ontwikkeling (tactiele vaardigheden) includeert dus de lagere (de orale vaardigheden); de hogere was reeds ingevouwen in ons aanwezig en verschijnt mede door de voorgaande qua absoluteitheid te belemmeren; de handen coveren nu de mond

- het zal wel niet allemaal ontwikkelingspsychologisch gezien volledig correct zijn wat ik concreet weergeef, als het het model maar toelicht; laat ik nog een ander voorbeeld, ontleend aan vervaet's "groeierwijs", geven: het gebruik van onze handen, het iets op eigen wens kunnen vasthouden, ontwikkelt zich separaat van ons vermogen zelf naar iets te kunnen blijven kijken; beide vermogens ontwikkelen zich in dezelfde periode; echter los van elkaar; enige maanden later echter raken kijken en vasthouden met elkaar verbonden; vanaf dat moment kunnen we datgene wat we binnen handbereik zien ook zelf pakken; iets kunnen pakken wat we zien covert dus als hoger ontwikkelingsstadium het lagere stadium van de van elkaar gescheiden vermogens "kijken naar" resp. "vasthouden van"; we blijven echter in staat die beide vermogens afzonderlijk te hanteren, en doen dat in de praktijk ook, de dominantie ervan geven we echter, overigens maar al te graag, op; gestimuleerd bovendien door alles wat onze ouders, met ons spelend, aan voorwerpen, hun vingers, handen e.d. aan ons presenteren

- na het beeldend vermogen verschijnt, grove sprongen door onze ontwikkeling makend, en de emotioneel-psychologische ontwikkeling overslaand, de taal; beelden worden nu vervangen, of liever: gecoverd door taal; we laten de dominantie van de gerichtheid van ons bewustzijn op beelden los en verwerven de mogelijkheid om met taaltekens te werken; taaltekens die zelfs reeksen beelden en processen vervangen; moeder en vader, broers en zusjes weten precies wat hun peuter met diens gebrabbel, gewijs en evt. gedrens bedoelt, maar doen meer en meer alsof van niet; frustreren, doen voor, soufleren enz.; beeldend vermogen, gebarentaal en lichaamstaal zijn daarmee niet weg, de dominantie ervan is echter losgelaten door onze toewending tot taal, gecoverd door taal; we doen dat met genoeg; we horen er immers meer en meer bij nu; met de taal verschijnen vervolgens tijd en ruimte in haar complexere vormen; enz. enz.

- het zou te ver voeren hier weer te geven welke fantastische vermogens zich verder nog allemaal, integraal op elkaar afgestemd, ontwikkelen; de einduitkomst ervan vormt niets anders dan een wonder; het wonder dat wij allen zijn; helaas wordt de wordingsgeschiedenis waarlangs dit wonder tot stand komt niet meer gemarkeerd, niet meer gevierd, niet meer afgesmeekt door sacramentele momenten resp. rites de passages zoals in vroeger tijden en vroegere culturen, - soms nu nog, zoals bijvoorbeeld met de samskara's uit het hindoeïsme - , het geval was; mede daardoor vinden wij het wonder van onze basisuitrusting, en de zorg en begeleiding van onze ouders ter wille van de gunstige condities daarvoor, nog slechts vanzelfsprekende zaken; wat zou het mooi zijn wanneer dergelijke markeringsrituelen weer terug zouden komen; zoals rond de conceptie, het eerste doktersbezoek door de zwangere, geboorte, naamgeving, het eerste buitenluchtcontact, het eerste vaste voedsel, het eerste lopen, het eerste schoolbezoek, het eerste zakgeld, het krijgen van een eigen sleutel van het huis enz.

- ondanks mijn lof en dankbaarheid ten opzichte van de ouders die voor de condities zorgen die dit wonder bevorderen ontkom ik er niet aan, al was het maar terzijde, om aandacht te vragen voor het fenomeen dat, tegelijk met het aanreiken van de voor onze ontwikkeling zo noodzakelijke condities, “van allerlei anders méér” meekomt; zelf door hun eigen opvoedingsgeschiedenis medebepaald herhalen onze ouders de dramatische, beperkende, pijnlijke en daarom, - toen terecht - , ontkende kanten ervan, in hun optreden ten opzichte van hun kinderen; ten opzichte van ons dus; wij op onze beurt doen of dreigen hetzelfde te doen ten opzichte van ónze kinderen of deden dit reeds; dit alles probeerde ik, onder verwijzing naar Alice Miller's werk, onder de noemer van herhalingsdwang, zo'n beetje uit te leggen in “de omsingeling van Jericho”, mijn eerdere semi-autobiografische geschrift van intussen ruim tien jaar geleden; ik bepleitte een grondige doorwerking ervan; niet alleen door het alsnog verwerven van inzicht in de realiteit van toen en hoe die doorwerkt in het nu, maar ook door “uitgrokken”, zoals ik dat toen noemde; door herbeleving dus; door het alsnog voelen van de pijn van toen; o.a. door het in zo precies mogelijke taal verwoorden van de eigen biografische geschiedenis; met als uiteindelijke doel de keten van herhalingsdwang, die door de opeenvolgende generaties heen loopt, te doorbreken

- met inzicht en uitgrokken van de eigen pijn is de zaak echter nog niet af; daarna gaat de opdracht waarvoor het leven ons plaatst, in de zin van hoe de ene generatie de andere medebepaalt, gewoon door; nu echter als het ware mede andersom; nu, nu onze kinderen volwassen zijn, en zélf kinderen hebben, bieden onze volwassen kinderen onszelf een tweede kans: zij, als nieuwe generatie volwassenen, confronteren ons met hetzij nog eens dezelfde aspecten van onszelf, aspecten waarvan we meenden ze reeds uitgekrokt te hebben, hetzij met opspelende nog niet ontgonnen terreinen

- de rollen zijn als het ware omgedraaid; wilden we voorheen, door werken aan onszelf, voorkomen dat we eigen scheefgroei aan hen doorgaven, nu, - of dat nu wel of niet is gelukt laat ik even in het midden - , laten onze kinderen, simpelweg door hun wijze van bestaan, door hun leefwijzen, hun voorkeuren en aversies, hun motivaties, zien wie w i j z e l f destijds waren; nee, wie we nog steeds zijn; althans als we de moed en bereidheid hebben om ons aan hen te spiegelen; net zoals we de moed hadden om ons destijds onze eigen kindertijd te herinneren, zo moeten we nu de moed hebben om ons onze volwassenen-tijd, en onze relatie in die tijd met onze eigen ouders, alsook ons omgaan met relatievorming en seksualiteit, althans wanneer dat doorgaans verzwegen gebied via het leven van onze kinderen tevoorschijn komt, te herinneren; en, geloof me, welke keuzen onze kinderen daarin ook maakten en maken, zij zijn, net als jij dat bent, wijzer en liefdevoller dan wij toen; dan wij thans; geloof me: alles wat we in onze kinderen menen te zien en van hen denken te moeten vinden, wat wij menen dat zij beter zouden kunnen doen of nalaten, dat geldt voor onszélf; net zo goed als dat geldt voor hetgeen waarin we voorheen onze ouders ooit afkeurden; dat werden we immers ook zélf; of bewust het tegendeel; wat hetzelfde is, want even onvrij

- met andere woorden: konden we voorheen wellicht onszelf, dan wel aspecten van onszelf, niet accepteren en wisten we ons er wellicht lange tijd slim van te dissociëren, nu, naar de mate waarin we er in slagen onze kinderen in alles onvoorwaardelijk te accepteren en lief te hebben, accepteren we die aspecten van onszelf alsnog; zo leren we, hardleers als we zijn, wellicht nog eens écht begrijpen dat het transcendente mysterie in de levens van ieder van ons op een voor ieder van ons geheel eigen, unieke wijze, - al geven we allen aan dezelfde aspecten uitdrukking, zoals ik zo even zei - , gestalte aanneemt; al vergeten we het steeds,

iedere maal wanneer we een ander, ongeacht wie, in de ogen zien, valt ons een mystieke ervaring toe

- als het voor het transcendentale mysterie niet uitmaakt hoe dat er onderweg uit ziet, - en het máákt niet uit - , - dat is die grace, waar ik zogenaamd zo goed van op de hoogte was - , wie zijn wij dan om op onze kinderen, en trouwens op wie dan ook, afwijzend commentaar te hebben; lukt ons dit, dan sluiten we onszelf daarmee alsnog in de armen, hetgeen waarlijk een groot geschenk is dat we via onze kinderen ontvangen: onze ouders waren niet schuldig ten opzichte van ons, noch de hunne ten opzichte van hen; zélf zijn we niet schuldig ten opzichte van onze kinderen; en onze kinderen zullen het niet zijn ten opzichte van de hunne ..

- niet dat we om dié reden onze kinderen, en daarmee iedereen, letterlijk iedereen, onvoorwaardelijk trachten lief te hebben; het is gewoon wat er als nevenproduct méékomt wannéér we dat doen; het is de positieve kant van herhalingsdwang; een herhalingsdwang die ik destijds niet anders dan negatief typeren kon; een herhalingsdwang die door het uitgrokken ervan moest leiden tot het geven van vrije kansen aan opvolgende generaties; nu echter zie ik de rechtstreeks positieve kant ervan, van die herhalingsdwang; er verwerkelijkt zich het omgekeerde; nu zijn we niet de ouders van onze kinderen, maar zijn onze kinderen onze ouders en worden we aan hen, voorzover we dat nog niet waren, vollediger geboren; net zoals wijzelf dit aan onze ouders geven of gaven, - ook al wisten ze er wellicht niet van, of wilden of konden zij het niet aanvaarden - , net zo zal dit geschenk onze kinderen, ergens onderweg in hun volwassen leven, ooit toevallen; of zij nu wel of geen eigen kinderen zullen krijgen doet niet terzake; de wereld bestaat alléén uit eigen kinderen; steeds ontmoeten we onszelf

- na deze vreugde de lijn weer oppakkend, als je dat nog lukt tenminste, concluderen we als volgt: het vaste systeem dat we bij onze ont-wikkeling resp. bewustzijnsverruiming volgen bestaat eruit dat we een eerdere vermogen of bekwaamheid, - facility noemde ik die - , na verloop van tijd loslaten, er als het ware aan dood gaan; althans we verbranden de dominantie ervan door shiva's vlam; daardoor ontstaat ruimte om ons toe te wenden tot het daaroverheen verschijnende opvolgende ruimere vermogen, ruimere bewustzijn; onze toegang tot lagere vormen is daarmee niet weg; het is een kwestie van covering, van omvatting; als bij de russische matroeskjapoppetjes; hoewel transcendentie, overstijging, te zien is als een mutatie haast, blokkeert het onze toegang tot onze voorgaande staat resp. staten dus niet; ons proces van loslaten - toewenden door shiva's vuurkring heen, impliceert derhalve overstijging zowel als omvatting; zo weten we, zoals ik daarstraks opmerkte, nog steeds van de comatueuze gelukzaligheid die het gevolg is van lichamelijk bevredigde behoeften en vinden we het ook nu nog heerlijk om in bad te gaan of te genieten van huidcontact met de ander; dat is niet verdrongen doordat we intussen hogere vormen van eenheidservaring voor onszelf mochten ontsluiten; alleen we zijn er niet meer door gefixeerd; mogelijk dus dat het begrippenduo "overstijgen - omvatten", zoals in kringen rond wilber ook wel wordt gehanteerd, ons ontwikkelingsproces trefzekerder weergeeft dan het koppel "loslaten - toewenden"

- onze ontwikkelingsgang verloopt dus aan de hand van steeds nieuwe zich opeenvolgend ontvouwende facilities; deze verbinden zich, steeds weer, met de reeds bestaande; dat wil zeggen: we brengen een integratie tot stand van hogere, complexere aard; zoals ons kijken zich verbond met ons iets kunnen vasthouden tot het complexere "iets wat we zien, kunnen pakken", althans mits het zich binnen ons handbereik bevindt, zo verbindt de later verschijnende facility van kunnen kruipen, en daarna die van kunnen lopen, zich met "naar iets dat we zien toe gaan, om het te pakken"; met het verschijnen van de fijnere motoriek kunnen we vervolgens zelfs zonder te kijken waar we lopen met hetgeen we in onze hand

houden bewerkingen uitvoeren, zoals bijvoorbeeld vanuit een aanloopje ermee, in een richting die we zelf kiezen, waar we naar kijken dus, gooien; zonder dat we hoeven te kijken waar we lopen; zonder dat we blijvend hoeven te kijken – resp. opzettelijk hoeven vast te houden wat we oppakten

- het is dan ook niet helemaal juist wanneer we zeggen dat de nieuwe facilites de reeds bestaande coveren; het is meer dat de nieuwere de reeds bestaande vóóronderstellen; de reeds bestaande zijn, althans op weg naar volwassenheid, condities zonder welke de nieuwere niet kunnen ontstaan; op onze verdere spirituele reis kan het anders liggen; daar kan het zijn dat realisering van verderop-facilites, - wanneer we dus voorgaande overslaan - , die voorafgaande zich d a a r d o o r als vanzelf ontvouwen; hoe dit ook zei, voor beide situaties, de geleidelijke zowel als voor de sprongsgewijze geldt: nieuwe facilites nemen de voorafgaande op geïntegreerde wijze in zich op, werken mee aan ons functioneren op een hoger niveau; bovendien zijn, ik herhaal het wellicht te vaak, de reeds bestaande facilites nog steeds separaat toegankelijk, hetgeen maar goed is ook; iets alleen bekijken, zonder het te pakken, bijvoorbeeld, schaffen we niet af omdat we de veel complexere handeling van er al lopende mee gooien kunnen verrichten; wat echter voor onze ont-wikkeling wél noodzakelijk is, is dat we, wil er zich een nieuwe facility kunnen aandienen, - zich shivagewijs kunnen losdrummen - , dat we enerzijds de vorm of techniek van de nieuwe facility almaar blijuoefenend herhalen; net zo lang tot de inhoud, de intrinsieke betekenis ervan, de functie in het licht waarvan de facility staat, meekomt en ons eigen wordt, onze tweede natuur wordt; net zo als bij het kind dat almaar nieuw geleerde handelingen, taalontdekkingen enz. herhaalt; en het voorgaande brabbelen loslaat

- welnu, ons biologisch-lijfelijk-zintuiglijke facilites-ontvouwproces van loslaten-toewenden, van overstijgen-omvatten, vindt alleen dan op evenwichtige en voldoende afgeronde wijze plaats wanneer we daarbij worden ondersteund en gestimuleerd door medemensen, met name onze ouders, die voor veiligheid en zorg garant staan, ons voor het ontvouwen van onze facilites de juiste condities op het juiste moment aanreiken, en die, als het maar even kan, hun liefde aan ons geven; dat geldt ook voor wat betreft onze sociale en mentale facilites; een liefdevolle medemenselijke context, die ons in ons ge-experimenteer bevestigt, is conditio sine qua non; als we dus, ergens onderweg in ons leven, last hebben van onze opvoedingsgeschiedenis, - en wie overkomt dat niet, immers niemand komt zonder minpuntjes of handicaps uit zijn jeugd te voorschijn - , en we besteden er therapeutische aandacht aan, dan verschijnt op een daarvoor passend moment, vroeg of laat, althans dat is vaak het geval, de blijdschap waar ik het reeds regelmatig over had; blijdschap over dat prachtige geheel aan facilites dat ons ter beschikking staat; en dankbaarheid jegens onze ouders, onze sociale omgeving, die ons de condities, de noodzakelijke condities, aanreikten die het zich ontvouwen van het in ons ingevouwen potentieel mogelijk maakten

- ook voor onze spirituele ontwikkeling zijn juiste condities van belang; mogelijk op nog sterkere wijze; de gebieden van ná onze volwassenheid zijn, ondanks dat we er af en toe mee kennismaken door toedoen van zogeheten piekervaringen, - piekervaringen die we allen wel eens meemaken, maar doorgaans veel te snel voor kennisgeving aannemen - , die gebieden dus, zijn ons veel minder bekend dan de gebieden die bij volwassenheid horen; niet dat we er geen weet van hebben; dat wil ik niet zeggen; ze liggen, - ik noem ze dus óók facilites - , ingevouwen in ons klaar; ik ben daarvan overtuigd; noodzakelijk daarvoor is echter dat we onszelf éérst ervaren als afzonderlijk zelf; of liever: op weg terug naar het inzicht dat zo'n afzonderlijk zelf niet bestaat ontkomen we er niet aan dit afzonderlijke zelf eerst wél als zodanig te ervaren; doen we dat niet dan ontbreekt ons de organiserende identiteit die centrum

vormt voor de ontwikkeling van al die prachtige faciliteiten waarover we als volwassene beschikken; doen we dat niet dan loopt de wereld over ons heen, houden we ons niet staande

- in dit verband wil ik je dan ook graag wijzen op een recent (2002) verschenen interessant boekje, met als titel: “ik ben ik” (isbn 90 234 0166 2); geschreven door dolph kohnstamm; het handelt over manieren waarop en op welke leeftijd zo ongeveer de ontdekking plaats vindt dat je een afzonderlijk zelf bent; uitvoerig besteedt de auteur aandacht aan wat men “vroegste herinneringen” noemt; ik meld dit omdat ikzelf hierna mijn eigen vroegste herinnering, een ultravroege, zal vermelden; niet om de kampioen uit te hangen; ik denk dat veel meer mensen ultravroege herinneringen hebben; alleen komen ze binnen de normale psychologie, onder welke categorie het boekje in kwestie valt, niet voor het voetlicht; wél overigens binnen de stroming binnen new age die zich onder de noemer “nieuwetijdskinderen” richt op de bijzondere wijsheid die sommige kinderen hebben dan wel zouden hebben

- maar goed, de herinnering is als volgt: ...“een vrouw legt mij behoedzaam op een doek op de grond; in de keuken, vlak voor de deur naar de gang; de deur is open; ik lig op mijn rug; ik kan mijzelf nog niet op mijn buik kantelen; ik vind het best dat ik daar zo lig; een andere, geheel in het zwart geklede vrouw stapt over mij heen; hoewel ik er niet boos over ben verbaast me het dat zij dat zo doet; “zij had ook om mij heen kunnen lopen”, aldus gaat door mij heen; ik hoor opgewonden stemmen; ik begrijp dat de twee vrouwen niet weten dat waar zij zich zo druk over maken volstrekt niet van belang is; nu ik merk dat de vrouwen n i e t alles begrijpen, zoals ikzelf, krijg ik een soort van meewarig compassievol medelijden met ze; met een onmiddellijk daarop aansluitend gevoel van smart: ik besef dat ik de “staat van alles begrijpen” waarin ik mij bevind geleidelijk zal verliezen; en hoewel ik weet dat het vergeefs zal zijn neem ik me voor dat proberen tegen te houden ... in ieder geval dit, dat ik weet dat dit gebeuren zal dus, als herinnering mezelf te herinneren ... ”

- welnu, het is o.a. vanwege déze herinnering dat ik wilber's hypothese, gebaseerd op o.a. het bardo thodol, het tibetaans dodenboek, maar ook op alle soortgelijke concepten uit overige wereldreligies, dat in en na ons “overgaan” ons dit “alles begrijpen”, waarvan mijn zojuist verwoorde herinnering een afschaduwning moet zijn geweest, zal worden geopenbaard, onderschrijft; we kunnen de verblindende schitteringen die in vele successievelijk sluiers deze staat van “alles begrijpen” nog vele malen overstijgt, echter niet aan; de naast lagere evenmin; we deinzen net zo lang en net zo ver terug tot er zich voor ons geestesoog een niveau van pracht ontvouwt dat we wél aan kunnen, waarmee we ons wél kunnen identificeren; waarna we vervolgens in de ermee corresponderende levensvorm worden wedergeboren ... dat proces noemt wilber involutie; een proces waarin ons bewustzijn enerzijds steeds grofstoffelijker wordt, tot en met (weer) geboren worden in een lichamelijke vorm, terwijl in datzelfde proces anderzijds in ons wordt opgeslagen, in de vorm van achterblijvende reminiscenties of archetypen, - faciliteiten dus - , wat er aan evolutie, groei, vergeestelijking, in ons daaropvolgende leven in principe mogelijk is ...

- ik acht het dan ook niet uitgesloten dat de kraamvisite, waar ik het intussen al zo lang geleden over had, dat de kraamvisite, wanneer die ons als baby in de ogen kijkt, dát mysterie in ons ziet; de visite ziet hoe dicht wij nog staan bij het moment waarop aan ons geestesoog al die ultieme schitteringen en waarheden zich ontrolden .. net zo als de stervende resp. overleden / opgebaarde mens zo vaak zo veel indruk op ons maakt vanwege diens spoedige binnentreden in dit mysterie ..

(vervolg: zie deel 6)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (6)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- terug nu naar het gegeven dat, al mogen we dus weet hebben van onze eindbestemming deze wetenschap niet concreet genoeg is om er daadwerkelijke steun aan te kunnen ontleen; daadwerkelijke steun ontleen we aan wat men de trits noemt van “de boeddha, de dharma en de sangha”; naast dharma, d.w.z. de leer, vormt boeddha, - niet in boeddhistische zin bedoeld, maar in algemene zin, te weten: de guru of spiritueel leraar - , en de sangha, d.w.z. de gemeenschap van devotees rondom leer en guru, de liefdevolle medemenselijke context die we voor onze spirituele groei nodig hebben; deze context mikt op het in ons ontsteken van de intrinsieke spirituele motivatie die reeds vanaf ons begin in ons is ingevouwen; deze context wil ons leiden naar het zélf herkennen van die intrinsieke bron in ons die dezelfde is voor alles en iedereen om ons heen; deze context wil ons voeren naar het onszelf gevestigd weten in die bron; dát zien is echter iets dat we pas heel geleidelijk doen; of niet dus; we nemen immers ons streven naar bevestiging van onszelf in psychosociale zin, los dus van die bron, met ons mee wanneer we ons tot spirituele bewegingen wenden en zetten het daar voort; althans ..

- ondanks dat ik daarmee een héél grote sprong maak, hoop ik dat dit laatste statement, samen met al het voorgaande, maakt dat het je niet verbazen zal wanneer ik herhaal dat uit ons aller opvoedings- en ontwikkelings-geschiedenis, die ik, althans op déze plaats, verder onbesproken laat, waaronder met name dus socialisatie door opvoeding en taal, resulteert dat onze z (zet) die daaruit te voorschijn komt, geen afgerond geheel is, maar eerder een soort proces; een permanent proces, herhalingsdwangachtig proces bovendien, dat synoniem is aan ons streven naar het zelve van betekenis zijn, zelfbevestiging dus, gericht op verwerving en behoud van een liefst zo positief mogelijk zelfbeeld resp. behoud van het bestaande zelfbeeld ... door toedoen van anderen; door toedoen van al diegenen om ons heen waarmee wij in contact staan of komen

- wat dus tijdens en voor ons opgroeien een conditie was resp. is voor het zich ontvouwen van onze opeenvolgende facilities, krijgt, zonder dat we het in de gaten hebben, als het ware een absolute status; zonder dat we ons daarvan bewust zijn zien we als het ware die vroegere condities aan voor facilities; we geven ze de kracht van facilities, maken ze hardnekkig dominant; daardoor verwordt, begrijpelijk en onontkoombaar, ons streven naar het van betekenis zijn, zelfbevestiging, tot een van de kenmerkende bewegingen van onze, laat ik het noemen: vroegvolwassen staat, die we ook ego kunnen noemen: we doen/denken/voelen datgene waardoor/waarvan we menen/hopen dat we positieve aansluiting krijgen bij anderen, hun waardering ontvangen; of, vanuit ons verzet daartegen, juist het tegendeel

- tussen haakjes: waarom dat bij ieder van ons zo is of liever hoe dat zo gekomen is heb ik, uitvoeriger dan in dat statement van zonet, proberen aan te geven in mijn mandala-vervolg-verhaal op hermans’ “verdeelde gemoed”; hierna kom ik daarop wellicht nog terug; op deze plaats vraag ik je, zo je het zelf niet in die mate herkent, er even van uit te gaan dát het zo is; ik zeg dat omdat ik weet dat je er niet echt aan wilt; of liever: je legt je er niet bij neer; dit kán voor jou het hele verhaal niet zijn; en, zoals nog blijken zal: ik ben het daar roerend mee eens

- terug naar de voorlaatste alinea: ik denk niet dat ik met mijn visie overdrijf; ik bepleit dat we onderkennen dat we, zonder dat we ons daar overigens bewust van zijn, door bevestiging dezelfde gelukzaligheid verwachten te verkrijgen als in onze comatueuze baby-onmiddellijke omgeving-staat het geval was; net zoals voedsel, warmte, veiligheid, koestering enz. de noodzakelijk condities vormden voor ons fysieke lichaams-omgevings-bewustzijn, zo ontpopt

het ontvangen van bevestiging, voor onze opgroei-jaren uiterst relevant, zich als brandstof voor het behoud van ons gevoel van eigenwaarde, ons zelfbeeld, ons mentale lichaam dus

- met andere woorden: ons gevoel van eigenwaarde, voortaan dus synoniem met zelfbeeld, ontlene we, in aanvang begrijpelijk, daarna echter ook resp. vrijwel blijvend, aan onze sociale omgeving; uiteraard hebben we het meest baat bij een positief zelfbeeld, geen wonder dus dat we, net als we wel moesten toen we kind waren en bevestiging conditie sine qua non was, blijven proberen die sociale omgeving de goede kant van ons zelfbeeld op te manoevreren; welnu, dat doen we vaak weer door aan de verwachtingen van die omgeving te beantwoorden; dan wel door die omgeving in dat opzicht te manipuleren; immers zélf zijn we er ook nog; ons “zelf”, in de zin van voorkeuren en aversies, zo we daar tenminste nog contact mee hebben, willen we er niet geheel aan opofferen; kortom, wat meestal daaruit resulteert is een “zelf-vreemde” mix van die twee bewegingen: aan verwachtingen beantwoorden resp. manipuleren

- dit nu is de ene kant van waaruit we ons streven naar van betekenis willen zijn, ons streven naar bevestiging, kunnen bezien; je zou het de incestueuze – of narcistische kant kunnen noemen, de op onszelf gerichte kant, het incestueuze – of narcistische motief; eros noemt wilber dat; het H-motief, happiness-motief, noem ik het in mijn mandalaverhaal; ik denk echter dat dit de werkelijkheid geweld aan doet en dat dit inderdaad niet het hele verhaal is; aan de oppervlakte klopt het wellicht wel, dit verhaal; ten diepste speelt er echter iets anders: in ons streven naar bevestiging, in ons streven naar happiness, in het H-motief, drukt zich, weliswaar op contraproductieve wijze verpakt, niet ons narcisme uit, maar onze liefde, onze liefdevolle zorg en aandacht voor de ander/het andere, ons verlangen naar het realiseren van eenheid; agapè noemt wilber dat; het T-motief, d.w.z. het transcendente-motief, uit mijn mandalaverhaal; wie daarin niet gelooft rest niets anders dan zich wijden aan eros; met incest, zelfbevrediging dus, als vorm; te realiseren in een inderdaad rijk geschakeerd scala aan mede tesamen te beleven varianten; reden waarom het kan zijn dat we er lang door gebiologeerd blijven; bovendien voorziet de huidige cultuur in een buitengewoon rijk aanbod aan mogelijkheden daarvoor

- deze opmerkingen, dus dat we in ons streven naar bevestiging niet door eros maar ten diepste door agapè worden gemotiveerd, moest ik kwijt; alleen vanuit déze visie vind ik het gerechtvaardigd om ons aller streven naar betekenis en bevestiging vooreerst te benaderen vanuit, laten we zeggen het happiness-motief; en het, bezien vanuit agapè, vanuit het transcendente motief, als contraproductief daarvoor te typeren; ik bedoel daarmee dat het exact ons aller streven naar bevestiging is dat kenmerkend is voor onze vroegvolwassen staat en dat het exact datzelfde streven is dat ons van het bereiken van moksha, bevrijding, liefde, barmhartigheid, afhoudt

- ik bedoel dus dat het precies dit streven naar betekenis, en bevestiging daarin, is dat we zullen moeten loslaten; en dat we daar vroeg of laat ook zullen achterkomen; al was het maar op het laatst, op onze laatste ademtocht

- zo somber hoeft het echter niet te gaan; het zal, naar gelang we dichter onze bevrijde staat naderen, heus wel eerder gebeuren; zo niet, dan zijn er voldoende heilige boeken die ons daarvan proberen te overtuigen; zoals bijvoorbeeld de bhagavad gita: zo vaak arjuna aan krishna vraagt waaraan de bevrijde mens te herkennen valt, even vaak antwoordt ons aller wagenmenner dat dit onder meer is aan “not affectionated by praise and blame”; met andere woorden: waar we er, tot aan het bereiken van onze volwassen staat, wijs aan doen om ons

streven naar bevestiging als onvermijdelijk te accepteren, waardoor het overigens reeds vermildert, is het, eenmaal met onze spirituele reis gestart, opeens en uiteindelijk precies dátgene wat we, wáár ook onderweg, aan shiva's vlam hebben aan te bieden

- en omdat we nu de grond en bedoeling kennen van ons streven naar bevestiging is het hoe van het loslaten ervan in feite simpel: we wenden ons tot de bron; dié is het die ons al lang heeft bevestigd; en dat steeds weer doet; door het simpele feit van ons bestaan heeft het bestaan ons geïnitieerd, ingewijd; herhaalt dit alsmaar; het loslaten dus vindt plaats door ons toe te wenden naar -, ons te identificeren met die bron; die leeft ons; die schraagt alles en iedereen; tegelijk, in één beweging, laten we de dominantie van het zelf, immers gecoverd door die bron, los; daardoor vervalt in feite de grond voor ons streven naar zelfbevestiging

- dit nu is hetgeen we, althans binnen de interpretatie die ik ervan mocht ontvangen, uitzingen zowel als ons inprenten wanneer we bijvoorbeeld de gayatrimantra zingen; zoals ik gedetailleerder probeerde te beschrijven in het recente kleine geschriftje "bhakti- en mantra yoga; maxims", opgedragen aan kleinzoon maxime

- helaas, helaas .. zo werkt het echter doorgaans niet .. al zijn er mensen die dit zodanig intens begrijpen dat zij ineens deze weg, deze rechtstreekse weg gaan; mensen voor wie dit inzicht alleen al als snelweg uitpakt; en inderdaad, er zijn sampradaya's die deze weg onderwijzen; mogelijk dat het zen-boeddhisme zo'n weg is; alsook het hindoeïstische advaita vedanta; dzogchen uit het mahayanaboeddhisme mogelijk ook; alsook de niet-weg die krishnamurti, als eenling voor eenlingen, bepleit; uit de overdaad aan getuigenisliteratuur is echter evenzeer bekend dat het ook bij deze snelwegen tientallen jaren van geduldige volharding, bijvoorbeeld m.b.t. het volgen van de sadhana van objectloze meditatie resp. onderzoek naar "wie ik is" resp. het leren gewaarzijn zoals krishnamurti bepleit, vergt, voor het dubbeltje valt; het dubbeltje dat er geen substantieel zelf is, geen substantieel ik, maar alleen die bron; dus dat zelfbevestiging niet mogelijk is

- ik meen dus dat zo'n "vanaf het begin reeds rechtstreekse benadering" slechts voor weinigen onder ons is weggelegd; het finale inzicht zal ons vast en zeker onverwacht, als een rechtstreeks en onmiddellijk begrijpen overvallen, maar dan eerder als een soort staartje aan allerlei andere voorbewegingen; mijn ervaring, althans de weg die ik volg, het vaste vertrouwen dat ik heb, is dat het langs de weg van die voorbewegingen gaat; vaak ook langs indirecte weg; dat wil zeggen: door de pijn ervan, te weten dat de trein door haar massa na het remmen zo lang nog doorrijdt, te doorstaan; ik bedoel daarmee dat, voor mij althans, inzicht tot nu toe gebleken is niet voldoende te zijn resp. tot nu toe niet is doorgebroken; dus wat anders valt er te doen dan "te werken aan de winkel"; in het vertrouwen dat door aan van allerlei aanverwante gebieden te werken relativering van ons bevestigingsstreven als bijproduct vanzelf meekomt; vergelijk het met een archeologische opgraving: als alles eromheen voorzichtig is weggegraven verschijnt de vondst in alle glorie; met andere woorden: ik meen dat het wegvallen of loslaten van onze drang naar van betekenis te zijn uiteindelijk alleen plaats vindt door die drang te accepteren en vervolgens onze weg te vervolgen; dat wil zeggen door met behulp van allerlei n i e t op het loslaten van die drang gerichte sadhana's ons te wenden tot onze bevrijde eindbestemming; het is dáárom dat ik zo hamer op acceptatie ervan en frontale aanvallen erop, rechtstreekse gevechten ermee, zie als zinloos, als schijngevechten; en je weet hoeveel energie die kosten

- nu, nu ik ons streven naar bevestiging, naar het van betekenis willen zijn, in het m.i. juiste perspectief heb geplaatst, voel ik me vrij om met een stuk van dat archeologische werk, de

metafoor van zo even, te beginnen en er vooral vanuit onze volwassenen staat, vanuit het happinessmotief dus, naar te kijken; welnu, dat ons streven naar bevestiging al vroeg op dominante wijze in onze ontwikkeling verschijnt wil overigens niet zeggen dat we in onze ontwikkeling niet ook diverse rechtstreeksere vormen van zelfervaring verwierven; evenzeer opgehangen of ingekaderd in een mentaal zelfbeeld; bij de auteurs uit de spirituele hoek ook wel ego genaamd; dit beeld bevat hoe wij onszelf zien, bijvoorbeeld qua vaardigheden, opvattingen, uiterlijk, strevingen, karakter, eigenschappen, voorkeuren, aversies, successen, feilen, potentieel, verleden, toekomst enz.; dit terwijl de auteurs uit de “normale” psychologie, geïnspireerd door Freud c.s., onder ego eerder iets verstaan als de bemiddelende instantie in ons die zorgt dat we onze wens tot onmiddellijke behoeftenbevrediging blokkeren zodat we die kunnen afwegen tegen belangen op langere termijn, belangen van anderen enz. enz.

- hun ego is dus een heel positieve instantie; bij hen is het dus prima wanneer je over een sterk ego beschikt .. intussen echter, onder invloed van o.a. de new age-beweging, maar ook binnen de georganiseerde religies zoals deze zich thans meer en meer manifesteren, maakt deze connotatie meer en meer plaats voor ego in de zin van: streberig, uit op prestige, statusgevoeligheid, snel op de teentjes getrapt, eigendunk, niet kunnen hebben dat er anders over je wordt gedacht dan je wilt enz.; kortom, de term ego is sterk contextafhankelijk

- in de grond is het ego, begrepen in laatstgenoemde zin, overigens evenmin iets wat we kunnen pakken als het ego van Freud; het is niets anders dan een herhaald denkend-voelend reageren op- resp. vooruitlopen op-proces; een mentaal proces dus, dat vooraf gaat aan ons spreken en onze eventuele acties; daarom noemt men het ook wel een mentaal ego; dat dat zo is zijn we echter vergeten; dat komt doordat we intussen in ons denk-voelen als het ware reflexmatig te werk gaan; we halen permanent en automatisch de ons vertrouwde egogedachten, opgeslagen in diepe sporen, uit onze mind te voorschijn als het kader waarbinnen we onze ervaringen en zelfreflecties inkleuren; daarmee verstevigen we tegelijk die gedachten-structuren, dat kader dus, zodanig dat die structuren al gauw als dwingende reflexen, vanuit onontkoombare patronen haast, gaan opereren; reflexen die niet meer te ontcijferen zijn als afzonderlijke gedachten; wat aldus, het ego dus, iets substantieels lijkt noemt men, vanwege haar mentale oorsprong dus, mentaal ego

- op deze plaats herinner ik er even aan dat we het nog steeds over ons streven naar bevestiging hebben; dat we nu spreken over mentaal ego, zelfbeeld e.d., komt omdat we de bevestiging waarnaar we streven het liefst zien plaats vinden geheel congruent met ons zelfbeeld; zelfs ook als het een zogenaamd negatief zelfbeeld betreft; spreken over ons streven naar bevestiging houdt dus tegelijk in dat we spreken over zelfbeeld; en als we het over ons zelfbeeld hebben dan hebben we het altijd ook over iets waarin we ons graag bevestigd zien

- wat daar ook van zei, laat ik de vergelijking met reflexen proberen te verduidelijken: neem nu de kniereflex of voetzoolreflex; net zoals ons been buiten onze wil om, - sterker nog: we kunnen die reactie niet tegenhouden als we dat zouden willen -, omhoog schiet als het doktershamertje ons vlak onder de knieschijf raakt, net zo automatisch voelen we ons tekortgedaan resp. schieten we in de verdediging als ons ego c.q. mentale zelfbeeld wordt gefrustreerd; dat komt, ik herhaal het nog eens in andere woorden, omdat wij, hoewel het mentale zelfbeeld dus in principe uit afzonderlijke gedachten (patronen) bestaat, deze gedachten niet meer als steeds nieuw verschijnend waarnemen; dát komt weer omdat die ooit eerste gedachten zich rubriceren in een aantal vaste gestolde zelfbeeldcategoriën; vanuit die categoriën of diepe patroonsporen ontspringen dan onze reflexen; raakt men ons op een belangrijk punt uit ons zelfbeeld, wat we in de wandelgangen een gevoelig punt noemen, dan

laten we ons horen, bijten we van ons af of trekken we ons terug, kruipen we in onze schulp; in ieder geval raken we verstrikt in een of andere reflexmatige reactie; zonder inzicht helaas in de hierboven beschreven fenomenen

- ons zelfbeeld zou je overigens ook kunnen vergelijken met een virtueel flatgebouw; met vele etages; met binnen die etages allerlei verschillende appartementen en binnen die appartementen weer allerlei kamers en kamertjes; het is door een softwareprogrammeur, wijzelf, in elkaar gezet; en wat we willen is dat deze hele fantasieconstructie door anderen, collega-softwareprogrammeurs, gezien wordt op de wijze zoals wij haar zelf, er onderwijl aan doorbouwend, hebben geconstrueerd; dáárom zegt men, binnen een meer spirituele context, dat het ego een fictie is, niet echt bestaat; ik ben het daar uiteraard mee eens; desalniettemin kan het onszelf en anderen erg in de weg zitten; en heeft het zin dat we ons meer en meer van de werking ervan bewust worden; maar goed, omdat het ego dus niet als iets substantieels gezien kan worden kan het “het zelf” dus evenmin zijn; het is meer dat het in de plaats komt van het zelf, de plaats ervan inneemt; zodanig indringend dat het ons verhindert om contact te maken met wezenlijkere “zelves”

- willen we ons huidige bewustzijnsniveau verruimen dan zal dat, daar ben ik van overtuigd, niet lukken wanneer we het virtuele karakter van ons flatgebouw niet als virtueel doorzien resp. wanneer we niet de dominantie van onze strijd om het behoud van ons zelfbeeld verminderen; ongeacht of ons zelfbeeld nu redelijk correct is of in het geheel niet; eigenlijk is ons zelfbeeld, bezien vanuit het ultieme bewustzijnsniveau, nooit correct, altijd fake, want gebaseerd op een onjuiste, niet bestaande grondslag; desalniettemin zou je, bezien binnen het niveau van de volwassene, een zelfbeeld redelijk correct kunnen noemen wanneer het eigen zelfbeeld aansluit op de realiteit, d.w.z. leidt tot een bevredigende niet te stressvolle, maar toch voldoende uitdagende sociale bestaanswijze en overeenkomt met het beeld dat neutrale evenwichtige, ons tegelijk voldoende goed kennende, nabije anderen van ons hebben; in psychosociale zin dus, voor ons intermenselijk verkeer, kunnen we niet zonder zelfbeeld, kunnen we niet zonder te weten wat we wel en wat we niet kunnen enz. enz.

- is er geen sprake van een redelijk bevredigende sociale bestaanswijze en zijn de zo even bedoelde verschillen, die tussen zelfbeeld en realiteit dus, groot, dan is er vrijwel zeker sprake van scheefgroei; dan zitten we in de hoek van wat men vroeger, en mogelijk ook thans nog, neurose noemde; het beste boek overigens dat ik daarover ooit las is dat van karen horney: “de neurotische persoonlijkheid van onze tijd”; hoewel al tientallen jaren geleden geschreven is het naar ik meen nog steeds een klassieker; maar goed, is dat alles ogenschijnlijk in orde, - let wel: het ontwikkelen van – en beschikken over een met ons meelopend zo correct mogelijk zelfbeeld is dus iets zonder hetgeen onze ontwikkeling zowel als ons alledag-functioneren niet verlopen kan - , dan is dat in termen van onze verdere ontwikkeling vaak echter ... de dood in de pot; we komen er dan, - zónder neurose dus - , niet of nauwelijks achter dat zelf en zelfbeeld illusoire fenomenen zijn; juist omdat het verdedigen van ons zelfbeeld slechts in geringe mate aan de orde is en we, makkelijk in de omgang als we dan zijn, zonder al te veel moeite positief op andermans zelfbeelden inspelen, dan wel hen die zonder moeite toestaan, zien we niet of nauwelijks dat ook wijzelf er in gevangen zijn; boeddhisten zeggen dat we in die gevallen ons positief karma opsoeperen en in een lagere vorm zullen worden wedergeboren; het scheefgegroeide zelfbeeld of mentale ego is dus eigenlijk interessanter en productiever dan het zogenaamd redelijk correcte

- hoe dat ook zij, ik hoop dat ik hiermee duidelijk heb gemaakt dat zelfbeeld en mentaal ego e.d. mede worden gevormd en vervolgens als het ware onderhouden door onze sociale

ervaringen, dus door of we in ons zelfbeeld door anderen worden bevestigd, dan wel niet, althans door hoe we dit waarnemen

- welnu, mede onder invloed van onze door de media overheerste cultuur en de collectieve beelden die die cultuur ons, zoals vroeger religies deden, aanbiedt, vloeit dit mentale beeld over in nog verder van onszelf afstaande, want gestolde zelfbeelden die men ook wel images noemt; het gaat er ons nu niet alleen meer om om in ons zelfbeeld bevestigd te worden, nu gaan we dat zelfbeeld ook nog eens modelleren naar vormen die, gegeven onze bekendheid met trends, opinies van derden e.d., tot een tevoren gewenst resultaat leiden; we richten ons gedrag en onze opinies dáárop, of gaan er tegenin, of maken er een mix van, of pendelen daartussen heen en weer, zonder nog te weten of en wat we zelf willen of vinden; en dreigen we ons te ontpoppen tot schuimtaart of blaaskaak; ik althans

- image, waar ik ook in mijn mandalaverhaal uitvoerig op in ga, vertoont overigens grote gelijkenis met wat men binnen de wereld van de jungiaanse psychologie persona noemt; reden waarom ik meen dat het relevant is daaraan in verband met ons thema nader aandacht te besteden; temeer omdat vanuit die hoek manieren zijn ontwikkeld om daaraan wat te doen; dat komt goed van pas, want sluit perfect aan bij het archeologisch uitgraven van ons bevestigingsstreven; dat waren we immers aan het doen; welnu, persona, letterlijk: masker of rol, bestaat, net als bij image, uit een soort van onwerkelijk of geconstrueerd mentaal beeld over onszelf, waarbij de incorrectheid bestaat uit die kanten van ons, let wel: psychologische zelf, die we van onszelf niet zien; die kanten noemt men schaduw; bij anderen echter nemen we ze wél waar, hetgeen projectie heet

- dat komt goed uit; want hier ligt onze kans om van de dominantie van zelfbeeld en image af te komen; immers dit betekent dat dus alles waaraan we, binnen dit psychologisch -, vroegvolwassen bewustzijnsniveau, ons over anderen en situaties ergeren, ons tegen afzetten, afkeuren enz., dat dat alles, binnen die visie dus, ons informeert over onszelf, een spiegel vormt tot zelfkennis; het is immers de projectie naar buiten van hetgeen waaraan wij “binnen”, voor onszelf dus, niet áán willen; al is het een pijnlijk proces, het is dus langs die weg dat we de schaduwkant van onszelf leren kennen en daaraan heel kunnen worden

- dit “spiegelen”, want zo noem ik het, bestaat uit het wenden van onze aandacht van buiten naar binnen, naar onszelf dus; de ander resp. de situatie is, in het aspect waarin we hem of haar of de situatie afkeuren, dan onze leraar; dit geldt, althans binnen die benadering, voor werkelijk alles; bovendien ons leven lang; menen we dat het, omdat we intussen zo tolerant, zo compassievol, zo gelijkmoedig enz. enz. zouden zijn geworden, niet meer nodig is, dan zijn we gewoon niet subtiel genoeg in onze zelfobservatie, in ons waarnemen van al die eerste-impuls-ergernisjes die zich nog regelmatig in ons leven voordoen; ook kan het zijn dat de situaties waarin we tot dan toe verkeerden gewoon niet extreem genoeg waren; worden ze extremer en worden we op de proef gesteld, dan is er alle kans dat zal blijken dat we nog onderweg zijn; daarom: blijf spiegelen; ook als we denken dat het in een bepaald geval echt niet aan de orde is, niets oplevert; dan zijn we gewoon niet creatief genoeg om naar het soortgelijke in onszelf, - dan wel naar de tegenpool ervan - , te zoeken

- ook als er géén afkeuring of ergernis in het spel is, maar het meer gaat om iets als: “jammer”, of iets als: “zo moet het nu eenmaal gaan” of om: “te hopen is dat het ooit leidt tot”, enz. enz., wat wij allen, vanuit goedbedoelde compassie, menigmaal denken, zoals bijvoorbeeld wel eens over onze opgroeiende kinderen, en later ook over onze volwassen kinderen .. trap er niet in, volsta er niet mee, maar kijk naar binnen: spiegel ! ! want ook dan,

met name dan, en met name precies dáárin, komen we onszelf tegen: wat het ook is dat we menen op te merken, wijs het niet af; het laat iets van onszelf zien; ik had het er net al over en noemde het een groot geschenk; soortgelijk, dan wel de tegenpool ervan, waren we ooit ook en zijn we nog ! ook voor ons counselen gaat dit op: altijd komen onze gesprekspartners met datgene waarvoor wij onszelf ook geplaatst weten; altijd zijn zij tegelijk onze leraren

- kortom, spiegelen is een blijvend en dankbaar, desalniettemin vaak pijnlijk innerlijk proces van jezelf ontmoeten in de ander; het is als het ware het kantelpunt tussen *heel* worden in psychologische zin en op weg zijn naar *eenheid* in spirituele zin; als weliswaar permanent aandachtsgebied, permanente therapeutische praktijk of oefening, vormt spiegelen het sluitstuk van onze psychosociale heelwording; tegelijk vormt spiegelen de eerste, uiteraard eveneens, blijvende sadhana, spirituele praxis of oefening, binnen onze spirituele reis, onze reis naar eenheidsbewustzijn; met name omdat het niet alleen leidt tot heelwording van onszelf, maar ook tot acceptatie van – en compassie voor anderen; ik hoop daarop nog terug te komen, maar merk het in ieder geval op deze plaats reeds op: blijf het dus doen, dit spiegelen

- net zo als ik dat met klem aanbeveel voor wat betreft het zo voortdurend mogelijk door de buik ademen; door de buik ademen is namelijk het andere kantelpunt dat zich, als therapeutische oefening enerzijds en sadhana (spirituele oefening) anderzijds, bevindt tussen heel worden in psychofysieke zin en toegroeien naar eenheidservaring in spirituele zin; psychofysiek omdat ademen vooreerst een biologisch -, fysiek fenomeen is: normaliter vindt ademen buiten onze bewuste wil om plaats; evenwel bij de minste of geringste prikkel van buiten of binnen, bij de minst geringe stress reeds, verandert de ademhaling; zij wordt korter, minder diep, hoger in de borst; we gaan haar inhouden; daarmee is of wordt ademen tevens een psychologisch fenomeen

- anders gezegd: onze adem verandert onmiddellijk, bovendien navenant, wanneer we ons identificeren met datgene wat onze aandacht opeist; dus ook voor wat betreft hetgeen onze aandacht, zonder dat we ons er als zodanig van bewust zijn, gevangen houdt; is dat vaak en ernstig, en langdurig, in ons leven aan de orde dan inderdaad wordt ademen een, zonder dat wij ervan weten, psychologisch gestuurd fenomeen; wijzelf zijn er dan niet meer of niet of nauwelijks; we zijn alleen nog maar geïdentificeerd met dan dit en dan weer dat; altijd gericht op resultaat, gehaast; angstig; nooit in het hier en nu; totaal vergeten dat we in principe vrij zijn wat het richten van onze aandacht betreft; totaal vergeten dat we in principe blanco bewustzijn zijn; niet in staat om te genieten van “being only”

- je snapt het natuurlijk al lang: de discipline van zo voortdurend mogelijk door de buik ademen roept ons dit laatste steeds weer in herinnering; het brengt ons, vanuit onze trances, terug tot onze vrije aandachtspositie; “zelfherinnering” noemden gurdjieff en oussensky dit; “satchitananda” heet het in het hindoeïsme; “boeddhanatuur” in het boeddhisme; wat echter minstens zo belangrijk is, door de buik ademen vereist het loslaten van onze identificaties; het loslaten van ons ik op dat moment dus; ook daarom is het een sadhana, een spirituele oefening; het markeert het begin van onze spirituele reis; een reis die verder gaat dan het ons realiseren van ons eigen vrij ademende vrije zelf dus, maar die voert naar het realiseren van het zelf zelve; naar de realisatie van het feit dat wij primair blanco bewustzijn zijn, primair eenheidsbewustzijn; ontspannen door de buik ademen is namelijk de fysieke vorm die deze staat vergezelt dan wel in ieder geval helpt oproepen; waarmee we wederom te maken hebben met het shiva nataraja-principe van “loslaten-toewenden” c.q. “overstijgen-omvatten”

- ik noemde zo even dit door de buik ademen een kantelpunt, een deur tussen onze volwassen psychosociale vorm en de start van onze verdere van daaraf spirituele reis, in feite doe ik de sadhana (spirituele uitdrukking zowel als oefening) van het vrije ademen daarmee echter te kort; de ademsadhana op zich, als middel om ons ware natuur te vieren zowel als te realiseren, volstaat namelijk reeds; wie permanent in deze vrije adem woont, - ik herhaal het nog eens in net iets andere terminologie - , heeft langs bewuste weg dezelfde staat bereikt als die de weldoorvoede, in psychofysieke zin veilige, baby kenmerkt; de staat van de langs bewuste weg herkegen vrije adem is namelijk de fysieke uitdrukking van de equanimity (gelijkmoedigheid, ananda) die de verlichte, zelfgerealiseerde mens, naast compassie, medevreugde, barmhartig handelen enz., kenmerkt; nogmaals: deze uitdrukking aannemen leidt, volgens het shiva nataraja principe, absoluut tot de inhoud, tot equanimity; en daarmee tot zelfrealisatie resp. de overige wezenskenmerken van deze staat; in termen van pre en trans: de vrije adem van de baby is pre, die van de zelfgerealiseerde is trans; het zij nog eens beklemtoond dus: onze spirituele reis bestaat uit het bewust teruguit bewandelen, en toch vooruit, van onze psychosociale ontwikkelingsgang naar inderdaad het allereerste beginpunt toe; zie wilber's schema's uit deel 0; geen wonder dat er stromingen, goeroes, zijn die uitsluitend met de adem werken; en dat er ademtherapie bestaat

- teruggaand naar spiegelen zij echter met nadruk opgemerkt: spiegelen is niet synoniem met onszelf beschuldigen, de schuld op ons nemen, in onze schulp kruipen e.d.; als het wél zo uitpakt dan is de kans groot dat we bezig zijn ons vast te manoevreren in een oud script, ongetwijfeld een alice miller-achtig script, afkomstig uit onze opvoedingsgeschiedenis; dat dienen we dan voorafgaand aan te pakken; dan moeten we nog niet overgaan tot spiegelen

- overigens moet ik op deze plaats nog iets kwijt over wat óók een vorm van spiegelen; maar dan vanuit de "bewonderen-kant"; wanneer we namelijk iets in of van een ander bewonderen is er in feite óók sprake van projectie; we geven namelijk daarmee aan dat we graag zelf net zo zouden willen zijn of handelen, maar daaraan nog niet toe zijn; vaak is er daarbij sprake van wat ik "naïeve projectie" ben gaan noemen; naïef omdat we niet zien dat hetgeen we in die ander bewonderen voor die ander meestal vanzelf spreekt; als je je bewondering naar hem of haar uitsprekt dan is het antwoord vaak dat het voor hem of haar vanzelf spreekt; dat het niet iets is om te bewonderen; heel vaak klopt dat; immers, of het was reeds zijn natuur of het is intussen een herwonnen verworvenheid geworden; en dat laatste is alleen het geval wanneer die voor hem of haar (weer) als een spontane hoedanigheid is gaan optreden; met andere woorden: vaak is het zo dat hij of zij gewoon niet anders kan dan zo te zijn, dan zo te handelen; wanneer we dus iets bewonderen zegt dat eigenlijk uitsluitend iets over onszelf en is het van belang om naar onze eigen verlangens te kijken

- nu echter weer terug naar ons onderwerp, naar het thema: image .. image is namelijk niet alleen verwant met het jungiaanse begrip persona, maar ook met het begrip superego van jungs vroegere leermeester freud; dit superego vervult, binnen het psychoanalytisch referentiekader althans, een soort gewetensfunctie; het is gebaseerd op het bouwwerk dat we ooit, onbewust ervan dat we dat zelf deden, maakten van de ons tijdens ons opgroeien voorgehouden geboden, verboden en idealen; we maakten dat bouwwerk door een proces van verinnerlijking van wat ons extern, door onze ouders enz., werd aangereikt; in feite werd ons namelijk dit geheel aan geboden, verboden en idealen niet vrij aangereikt maar ons, - het kon nu eenmaal niet anders - , opgelegd of afgedwongen

(vervolg: zie deel 7)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (7)

(svadyaya: poging tot verkenning van onszelf in termen van ontwikkeling)

- we konden er, gegeven onze afhankelijkheid van de liefdevolle zorg van de kant van onze ouders, gegeven ook onze inherent-sociale kant, onze voor onze ontwikkeling zo noodzakelijke imitatiedrang en wat al niet meer, niet onder uit; we probeerden dus zo goed en zo kaad als we konden eraan te voldoen; in het begin door angstig dan wel verwachtingsvol naar onze ouders, oudere broers en zusjes enz., als externe bron ervan, onder wat we deden en zeiden, op te kijken; gaandeweg, vervingen we de externe toets die onze ouders, school, peergroep enz. voor ons vormden, door een soort van innerlijke toets; binnen de psychoanalyse superego genaamd

- wellicht dat ik dit alles slordig uitleg; dat geeft echter niet; het gaat me namelijk niet zozeer om dat superego zelf; het gaat me niet om die, overigens noodzakelijke, socialisatie, zoals men dit proces ook wel noemt; bovendien is het verhaal van het superego te simpel; ook al vindt verinnerlijking plaats, mensen blijven desalniettemin tegelijk in hun handelen en denken de gedachte houden dat ze als het ware gadeslagen worden; blijven hopen opgemerkt te worden en gewaardeerd; bijvoorbeeld door erbij betrokkenen; enz. enz.; nee, het gaat me om het zo even geschetste p r o c e s in het algemeen; een proces waarin we ons conditioneren op het hanteren van een soort van permanente zelfbeoordeling

- we hebben onszelf de welhaast reflexmatige gewoonte eigen gemaakt om bij alles wat we ondernemen, beleven, ervaren, voelen, en ook denken, over onze eigen schouders mee te kijken; vaak tevoren, vaak onderwijl of tussentijds, in ieder geval achteraf; uiteraard niet wanneer we emotie op emotie stapelend maar doorhollen en doorhollen; dat naar onszelf kijken doen we niet neutraal, niet waardenvrij, maar toetsend, instemmend of bijsturend, blij of misnoegd enz.; kortom, gegeven onze conditioneringsgeschiedenis beschikken we dus meer dan ruimschoots over het vermogen tot zelfobservatie resp. zelfreflectie

- welnu, - sorry voor de sprong die ik nu wellicht maak, ook wel móét maken - , naar de mate waarin die beoordelende zelfobservatie ons blijft domineren, naar die mate zijn we er als het ware door gevangen of bevangen; in de grond van de zaak is het dát wat we, weliswaar in milde vorm, maar tóch, neurose noemen; in mijn mini-essay over expressie zei ik dat destijds ook al; iedereen is dus eigenlijk min of meer neurotisch; blijvend neurotisch; de “normale” psychologie voorziet immers niet in manieren die ons hiervan af helpen, laat staan dat zij dat kan op een manier waarbij we ons vermogen tot zelfobservatie naar keuze toch kunnen blijven inzetten; het enige dat helpt om van die bevangenheid los te komen is ... een paradigmaswitch

- met paradigmaswitch, een begrip uit de kennisleer/wetenschapsleer, bedoel ik iets wat je kunt vergelijken met de opdracht om van zes lucifers vier gelijkzijdige driehoeken te maken; probeer dat maar eens, en lees even niet verder ... zo lang je dat probeert binnen het tweedimensionale vlak zal het niet lukken; zodra je het echter driedimensionaal aanpakt is het een fluitje van een cent; met andere woorden, we moeten de oplossing dus gewoon niet binnen de meer conventionele psychologische benaderingen zoeken, maar binnen een als het ware uitgebreidere wereld van betekenissen; uiteraard doel ik daarbij op de meer transpersoonlijke wegen resp. spiritueel georiënteerde systemen; die leren ons, althans vooralsnog, blij te zijn met ons helaas dominante vermogen tot zelfobservatie; ze laten het zelfs in tact, sluiten er op aan, maar .. h a l e n h e t o o r d e l e n e r v a n a f ; dat doen ze door ons de instructie te geven, de sadhana op te leggen, om onder ons mediteren ons denken-voelen gade te slaan en de inhouden ervan gewoon te laten zijn wat ze zijn; en er al zeker geen actie op te ondernemen; we worden gevraagd er gewoon de neutrale, noch

ingrijpende noch weglopende g e t u i g e van te zijn; doen we dit trouw dan transformeert zich op den duur in ons een hogere zijnsstaat dan de vorige; de vorige, waarin we door dat permanente “zelfgeoordeel” zo in ons vrije functioneren werden belemmerd

- we gaan dan inzien dat we bij alles wat we innerlijk zowel als uiterlijk ondernemen almaar bezig zijn met weglopen van het hier en nu, naar een herbeleefd en opnieuw beoordeeld dan wel nagenietend toen; en naar een straks; een verwachtingsvol straks dan wel een angstig straks; waar we, wanneer we er zijn, vervolgens ook weer van weglopen; enz.; kortom, we wisselen permanent van verleden - naar even slechts heden - en vooral straksboompje; vervangen daarbij, al reagerende op eigen eerdere keuzen of impulsen, het ene onderwerp of verlangen of vrees door het andere; en deze weer door een volgende; uit een wereld die voor ons aldus uit louter dualiteiten, positieve versus negatieve polen, bestaat; een wereld die daardoor door onszelf bovendien hardnekkig daarin, in polen dus, en in weg van het nu, wordt vastgemanoevreerd; weet je nog, ik bedoel dat we doorgaan met pendelen tussen enerzijds de hel van de tweede orde, anderzijds de hemel van de tweede orde

- volgen we echter de instructies van het gadeslaan van deze innerlijke optocht trouw op, dan kan het niet anders dan dat we vroeg of laat een glimp opvangen van de hemel van de eerste orde, bestaande uit een andere, hogere bewustzijnsstaat; een staat gekenmerkt door equanimity, gelijkmoedigheid, deel uitmakend van onze boeddhanatuur; een staat die eindeloos veel vreugdevoller is, bovendien blijvend vreugdevol, dan we ooit bevroeden ..

- vanaf dan vallen we niet louter meer samen met ons denken-voelen-handelen; er is kennelijk een “hogere” instantie in ons die van dit alles de neutrale getuige is; meer dan dat: die instantie is niet alleen getuige, maar tegelijk de dräger van ons denken-voelen-handelen; een drager die door dat denken-voelen-handelen zelf onbezoedeld blijft ... ik noem die instantie daarom liever niet de “getuige”, zoals veelal gebeurt, want dat drukt dat dragende aspect onvoldoende uit ... ik noem die instantie liever gewoon “het zelf”; of blanco bewustzijn; zonder overigens te zeggen dat we daarmee nu het ultieme zelf hebben getraceerd; het zelf is nu eenmaal een indistinct begrip; indistincte begrippen waarover ik het in mijn vroegere “doe de guru(-)weg” ook al had; “indistinct” is een begrip wanneer iedereen er wat anders onder verstaat, zoals onder het begrip “god”; daarom moet het steeds opnieuw weer gedefinieerd worden of uit de context opgemaakt worden wat ermee bedoeld wordt; welnu, nu noem ik het het zelf, zoals ik het hierboven uitlegde; hetgeen mij dus niet ervan zal weerhouden elders een ander zelf op te voeren dan wel te stipuleren dat er geen substantieel zelf bestaat

- gesteld dat je dit ”zelf” op het spoor bent wees dan niet bang dat wanneer je vanaf dán jezelf af en toe in de derde persoonsvorm mocht toespreken, - zo in de zin van: “moet je haar nu zien” of: “moet je hem horen” - , dat dat infantiel is, of cynisch, of iets dat typisch bij alleenwonenden hoort, of een voorfase van dementie; het is gewoon een probaat hulpmiddel, sadhana zo je wilt, om ons in ons zelf, in de zin van dragende getuige, te vestigen; als was het jezelf in de derde persoon aanspreken de handdrum in shiva’s bovenste rechterhand waarmee hij ons optilt naar een bewustzijnsstaat die wezenlijker is dan de staat waarmee en vanwaaruit we ons met dit of dat identificeren

- het onszelf in de derde persoonsvorm presenteren en toespreken is trouwens iets dat we ook ooit als kind een tijdje deden; waarmee gezegd wil zijn dat ook hier het fenomeen pre-trans speelt; dat we ook hier weer een voorbeeld zien dat toelicht hoe onze tocht van volwassene naar zelfrealisatie dezelfde weg bestrijkt als de groeiweg van baby naar volwassene, maar dan andersom c.q. teruguit; en toch vooruit, want bewust; zie wilber’s schema’s zoals weergegeven in deel 0; hoe dat ook zij, onze vereenzelviging met eerdere bewustzijnsstaten, met bijbehorende uitdrukkingsvormen, laten we erdoor los; door onszelf met onze naam toe te spreken benaderen we onszelf als bundeltje old habits; of, zo je wilt, als een combinatie van

de zogenaamde drie guna's uit het hindoeïsme resp. de vijf skandha's of aggregaten uit het boeddhisme; niets meer en niets minder; niet iets om je zorgen over te maken

- doen we dit dan gaan we ervaren dat ons dragende getuigebewustzijn wezenlijker voor ons zelf is dan ons vermogen onze aandacht te richten, laat staan ons vermogen "ons te identificeren met"; er ontsluit zich, al typeer ik het daarmee incorrect, de staat, bewustzijnsechelon dus, die onze aandacht resp. al die wisselende identificaties als het ware draagt; een staat, het zelf dus, als beschreven in bovenstaande zin, die, naarmate zij ons vertrouwer wordt, onze identificaties, onze zorgen, vermildert en verkort resp. het aangaan van identificaties tot een vrijer gebeuren maakt; immers ons shiva nataraja-ontwikkelingsproces van loslaten-toewenden / overstijgen-omvatten impliceert dat we, eenmaal een hoger bewustzijnsechelon betreden, onze toegang tot de naastlagere daarmee niet verloren hebben

- hebben we evenwel een istha devata (een bepaald beeld van het transcendente) omarmd, bijvoorbeeld krishna of shiva, of durga (shakti), of avalokiteshvara (chenrezing), de boeddha van compassie, of jesus, enz., dan is het in enigerlei vorm met hem of haar communiceren, daarvoor een zeker zo trefzeker middel; zeker zo adequaat als onszelf in de derde persoon aanspreken; althans als we zo'n soort communicatie met een bepaalde zelfgekozen deity aandurven of, op een gegeven moment, als vanzelf aan gaan; we vertellen "onze" istha devata, hem of haar dus, onze vreugden en zorgen, we delen onze blijdschap, we beklagen ons; we doen dat, en durven dat, omdat we, daarop aansluitend, of liever: in één en dezelfde beweging, ons deemoedig, wat een ouderwets woord is voor iets als nederig en/of beetje timide, verontschuldigen voor het feit dat we ons, - zo is het nu eenmaal nog met ons, in ieder geval met mij - , dus weer eens met dit of dat identificeerden, in plaats van dat we "ons bewust bleven van ons zelf, van ons zelf zelve"

- hebben we een guru dan kan onze innerlijke dialoog uiteraard met hem of haar plaats vinden; met als resultaat een soortgelijk, maar nu bewust gekozen, mechanisme, - de transsituatie -, als plaats vond toen wij als kind, - de pre-situatie -, de normen en waarden, van onze ouders verinnerlijkten; toen dus onze ouders, bezien vanuit het ons toen uiteraard onbekende goeroebegrip, onze onbetwiste guru's waren; hetgeen, onze toevlucht tot een guru, wederom een voorbeeld is van ons shiva nataraja "pre - trans - fenomeen"; een voorbeeld dus van de "andersom-terug en toch vooruitweg" uit almaar daaromheen meanderende verhaal; vergeef me daarbij de haast drammerige "manier waarop"; vergeef me dat ik meen dat dat drammerige nodig is; nodig omdat je er anders overheen leest; het niet tot je door laat dringen; waarvoor ik overigens alle begrip heb

- maar goed, belangrijk is, gegeven ons shiva nataraja-thema, om vast te stellen dat we hier dus weer hetzelfde ont-wikkelingsprincipe tegenkomen: met het zich ontsluiten van deze nieuwe "dragende getuige-facility", ons laten we zeggen: wezenlijker zelf, is onze zelfbeoordeling, onze gewetensfunctie, immers nog niet weg; daarover blijven we waar nodig beschikken; de dragende getuige-staat covert die echter nu; zo ook een of meer echelons hoger of bewustzijnsniveaux verder; dan covert een soort van zelfreflectieloze "beïng only-staat" onze spontaan en tegelijk wijs-barmhartige zijnsstaat en die weer onze dragende getuige-staat; die laatste covert weer onze gewetensfacility-staat; enz. enz.

- riep ik dus in mijn essay over expressie destijds smartelijk uit dat we door ons permanente zelfoordeel onze kinderlijke overgave hebben verloren, wat ik dus nog steeds vind, en dat we daarom weer méér moesten spelen, feesten, dansen, zingen, samen grappen maken enz., allemaal vormen waarin we ons vermoeiende zelf loslaten, thans meen ik dat die smart veeleer zou dienen te motiveren tot een radicalere weg; namelijk tot het, let wel: in laatste instantie, opgeven van zelfreflectie; en is het daarvan dat ik moet getuigen; het is daartoe dat ik mijzelf en anderen wil oproepen; ik kom daarop nog terug

- concluderend: wanneer imagegebondenheid en permanente zelfbeoordeling in ons leven in sterke mate aan de orde zijn, dan biedt dat ons navanant duidelijke kansen voor de paradigmaswitch waar ik het zo even over had; zo lang dit echter niet in die zin wordt onderkend, komt het goed uit dat we gewend zijn ons naar images te richten en daarbij zelfgekozen, oeroude vormen aan te nemen; het gehele aloude tantrische ontwikkelingsysteem dat ik met shiva nataraja probeer uit de doeken te doen is immers gebaseerd op het principe van “de vorm aannemen die hoort bij een hogere bestaanswijze”

- evenwel daarbinnen, binnen onze shiva nataraja-weg, gebeurt dat bewust; zo lang we die wereld evenwel niet betreden, zo lang hebben we het over onbewuste fenomenen; en die bergen nu eenmaal het gevaar in zich dat images geleidelijk onmerkbaar verschuiven van aanvankelijk nog redelijk bewuste beelden en idealen naar ... valse of geconstrueerde zelfbeelden; beelden waarvan we ons niet meer bewust zijn dat het beelden zijn; zo drijven we almaar verder weg, haast structureel, van ons true self, d.w.z. weg van wat we werkelijk ervaren, weg van het vermogen om daarmee überhaupt nog contact te kunnen maken; met als gevolg dat spiritualiteit steeds vermengd zal blijven, - iets wat ons hopelijk ooit zal blijken - , met “vlucht naar boven”-aspecten; wat ik daarmee bedoel is dat ook imaging niets anders is dan de voortgezette poging om alsnog de waardering te krijgen die we toen niet kregen, bevestiging van anderen te krijgen, van betekenis te zijn, per saldo alles gericht op angstreductie, en dat we dat nu doen met “boven”; in plaats van dit te doorzien

- natuurlijk chargeer ik, dat weet ik ook wel; misschien is het minder somber; wellicht spelen we dit vermoeiende spel niet ten opzichte van onze meest nabije anderen; wellicht doet imaging zich vooral voor ten opzichte van degenen die verder van ons afstaan; maar goed, steeds maar weer nuanceren maakt het principe ook niet duidelijk; wie zich in ieder geval in zulk spel niet laten meeslepen, dat zijn bevrijde personen; bijvoorbeeld zoals guru's geacht worden te zijn; in ieder geval met hén geldt dat alles wat wij in interactie met hen ervaren wij onszelf ontmoeten, inclusief al onze trucs en al ons gemanipuleer; omdat guru's op ons gemanipuleer niet in gaan, met name ook niet omdat zichzelf daar vrij van zijn en ons daar ook naartoe willen tillen, slaan we onszelf ermee om de oren; zodanig dat we de betreffende vroegkinderlijke imaging-mechanismen helder en duidelijk onderkennen

- het is dan ook beslist geen frustratievrij gebeuren om onder begeleiding van een guru onze weg te gaan .. bovendien, ook al hebben we een guru, dan is het, hoewel alles wat we ervaren plaats vindt krachtens zijn of haar grace, toch steeds tegelijk onze eigen beweging naar hem of haar toe, die we er zélf voor moeten maken; inderdaad, we zien, als we het aandurven om het onder ogen te zien, uitvergroot wat we ten opzichte van iedereen doen en altijd al deden: uitreiken – ons terugtrekken – uitreiken – ons terugtrekken; in die bewegingen is het dus dat we onszelf ontmoeten resp. ontlopen, vreugde ervaren resp. pijn; ten diepste is dat de pijn van ons nog “lager-echelons-bevestigingsafhankelijk” te weten; de guru als kans om alsnog de bevestiging en waardering te krijgen; pijn vanwege het feit dat we los van de guru nog niet durven te staan voor waar we voor staan ..

- ik geloof dat ik wederom in herhaling val, nogmaals sorry daarvoor; het komt omdat ik nu eenmaal geen evenwichtig essay meer wil noch kan schrijven en jou bovendien tot eigen arbeid wil verlokken, immers alles vóórzeggen, zo ik dat al zou kunnen, werkt niet, is niet van deze tijd, al zeker in het westen niet; maar goed: de vele conventionele therapievormen die er voorhanden zijn, zijn dus voornamelijk erop gericht de hier in bijna pathologische termen, “ver van wie we ten diepste zijn” beschreven vorm van bevestigingsafhankelijke volwassenheid, in heelheid om te zetten resp. wat draaglijker te maken; ken wilber in zijn

“zonder grenzen”, gaat daar op verhelderende wijze op in; daarbij de plaats en waarde aangevend die de diverse vormen van therapie hebben binnen onze aanloop-weg, gericht op heelheid, de heelheid die weer de opmaat vormt van onze meer spirituele weg, een weg dus die gericht is op eenheid; waarbij elke therapie insteekt op een verschillend bewustzijnsniveau

- tussen haakjes, het onderscheid tussen heelheid en eenheid zoals ik dat hanteer, en dat ik al meerdere malen noemde, ook dat komt uitgebreid aan de orde in mijn eerdergenoemde mandalaverhaal; alhoewel ik denk dat het zo ook al wel duidelijk is; bovendien had ik het er ooit al met je over: volwassen worden bestaat uit het bereiken van heelheid; althans zo goed en zo kwaad als dat gaat; want eindeloos daarmee doorgaan is ook weer zo wat; op een gegeven moment onze onvolmaaktheid accepteren is ook een vorm van heelheid; vanuit die heelheid c.q. met onze onvolmaakte maar geaccepteerde bagage gaan we vervolgens op weg naar onze eindbestemming en richten we ons op het steeds wijder worden van die oenschijnlijk afgeronde heelheid; op weg naar eenheid

- ook als ons streven naar bevestiging, onze imagegebondenheid, zich slechts in geringe mate voordoet kunnen we deze fenomenen, als we onszelf nauwkeurig observeren, - alleen zijn we er dan meestal niet voldoende voor gemotiveerd - , bij onszelf waarnemen; mijn idee, én ervaring, nu is, dat exact dít stadium, déze konstatering van het grootste belang is voor onze svadyaya-weg; leidde mijn eerdere exercitie tot het beklemtonen van het belang van de meditatie-instructie die bestaat uit neutraal het eigen denken-voelen gadeslaan en op onze adem loslaten, zodat een hoger bewustzijnsniveau de kans krijgt zich te ontsluiten, thans vraag ik je aandacht voor een net iets andere, evenzeer waardevolle, en desondanks niet met die eerdere ingang strijdige, maar eerder een daarop aansluitende, wederom meer tantrische benadering; dat vraagt echter eerst een aanloop

- zoals ik al eerder opmerkte meen ik dus dat ons streven naar bevestiging/imaging ons langdurig parten blijft spelen; hoezeer we ook ons zelf, ons bewustzijn, ruimer mogen ontsluiten, hoezeer we ook mogen groeien; dat dit zo is vormt evenwel tevens onze kracht; tantra immers is mede gebaseerd op het “if you can’t beat them, join them”; ik bedoel daarmee dat tantrische benaderingen van het streven naar bevestiging resp. imaging als het ware opportunistisch gebruik maken; we hoeven deze fenomenen vooralsnog dus niet af te schaffen

- integendeel, ons streven naar bevestiging/imaging, naar betekenis, mag nadrukkelijk het initiële motief voor onze verdere zoektocht vormen; in zekere zin kan het niet eens anders en gaat het, ook en met name binnen de grote wereldgodsdiensten zowel als binnen de daarbinnen opererende stromingen/sampradaya’s, ook niet anders: zij reiken ons, vanuit feiten over onszelf waarmee zij/wij niet tevreden zijn, beelden aan waarnaar ons gevraagd wordt ons te richten .. opdat we ons ermee vereenzelvigen .. hetgeen niets anders is dan het ons reeds zo vertrouwde imaging; oké, niet al die systemen zetten de laatste stap; niet al die systemen brengen ons het besef bij dat die beelden, al die deïties, al die jezussen, vanaf het begin reeds identiek aan onszelf waren en dat we ook die beelden, ook hen dus, zullen moeten loslaten, loslaten in the unknowable ultimate truth; hoe dan ook, ook deze laatste tot het ultieme reikende systemen, werken met imaging, al is het dus alleen als intermediair

- dat we er al goed in zijn, in imaging, in identificatieprocessen, stamt niet alleen uit onze opvoedingsgeschiedenis, maar is iets dat zich tevens heeft versterkt, zich tevens voor doet tijdens ons volwassen streven naar zingeving; we gaan dan voor idealen; zowel in sociale zin als qua persoonlijke ontwikkeling; d.w.z. we identificeren ons nu niet meer uitsluitend met ons mentale zelfbeeld/image, maar tevens, en mogelijk sterker nog, met onze idealen;

zelfverwerkelijking, hét sleutelwoord tijdens onze rijpere volwassenheid, heeft dan niet meer uitsluitend met het tot ontplooiën brengen van eigen potentieel te maken, zoals in ons beroep, ons relatie- resp. familiestreven, onze artistieke, onze expressiviteit, lichamelijke enz. enz., maar strekt zich nu tevens uit naar een bredere context

- identificatie komt van het latijnse 'identitus, idem' resp. 'facere'; letterlijk vertaald betekent het: (iets) tot het geheel gelijke maken; binnen onze context staat identificatie daarmee voor het proces van vereenzelviging met hoedanigheden, beelden, opvattingen zodanig dat ze deel gaan uitmaken van je identiteit; wordt daaraan iets afgedaan of wordt je erin bedreigd dan is je wezen in het geding; welnu, gezien vanuit het volwassenenniveau is de situatie zo dat, nu we ons met onze idealen vereenzelvigen, we deze ook metterdaad willen realiseren; op zijn minst willen we ze uitdragen, delen, overdragen; we willen dáárin van betekenis zijn; we zijn dan blij als we er positieve respons op krijgen; en teleurgesteld als ze betwist worden; we verdedigen onze idealen, als waren we zelf in het geding, tegen aanvallen erop; van daaruit wordt wellicht ook de paradoxale situatie begrijpelijk dat mensen elkaar soms om hun idealen naar het leven staan, zelfs als deze idealen puur altruïstisch zijn; soms lijkt het wel dat naarmate onze identificatie zich uitstrekt naar een gebied ruimer dan wijzelf, een ruimer bewustzijnsgebied dus, we meer en meer in fanatisme terecht dreigen te komen; dat zien we met name wanneer het om religie gaat

- dit alles echter terzijde .. is identificatie met aspecten uit een hoger echelon daarmee dus de ene kant van het proces waarlangs onze zelfontwikkeling of bewustzijnsverruiming, op weg naar uiteindelijk eenheid, verloopt, disidentificatie of relativering van dominantie(s) uit huidige naastlagere echelons is de andere kant ervan; in termen van "toewenden – loslaten" of ook wel "overstijgen – omvatten" geformuleerd: toewenden gebeurt dus door identificatie, loslaten door disidentificatie of relativering, tezamen idealiter één beweging vormend; daarmee zitten we dus in de merkwaardige situatie, "dubbele binding" noemt men dit soort situaties wel, dat identificatie zowel boosdoener is als katalysator; immers, op onze weg voorwaarts kunnen we niet anders dan gebruik maken van identificatieprocessen; het automatische gevolg van identificatie, de boosdoenerkant dus, is echter dat we de nieuwe vormen waarin we onszelf vanuit nieuwe identificaties ervaren, willen continueren; dit nu weerhoudt ons weer van disidentificatie resp. het ons vervolgens identificeren met vormen die horen bij naasthogere bewustzijnsniveaux

- toch kunnen we niet anders: geplaatst in het perspectief van onze transcendent eindbestemming, in het perspectief van wat ik in mijn mandalaverhaal T-motief noemde, willen en kunnen we niet anders dan naar eenheid streven, liefde ervaren, dan met en via de vermogens resp. bewustzijnsinhouden die we voor onszelf, vanuit het in ons geschonken- ingevouwen - , of, zo je wilt: opgerolde potentieel aan ont-wikkelingsmogelijkheden, ontsloten en ontsluiten; tegelijk is het zaak, nu we dus menen wat inzicht te hebben in het typische dubbele bindingachtige verloop van onze groei naar bevrijding, dat we al die successievelijke identificaties ten principale zien als tijdelijk resp. gezien vanuit naasthogere echelons als niet wezenlijk voor ons werkelijke zelf; waarbij we dit inzicht tegelijk weer moeten zien te vergeten, even op de achtergrond moeten zien te plaatsen; maar kan zo iets ??

- ja, immers een prima situatie waarin we dat kunnen, - daarvan ben ik, als beginnend krishnadevoté, blij overtuigd - , is de spelsituatie; immers in het spel d o e n w e s e r i e u s a l s o f ; net als in een toneelstuk, waarin de spelers rollen spelen, zichzelf daarin geven, maar niet hun zelf zélf; ons dus "ever free"- speelse zelf zélf, het atman zo je wilt, of, gezien vanuit het boeddhisme, het ontbreken van een substantieel zelf, dat daaronder ligt, dát precies

is het dat het op ons nemen van al die verschillende rollen (identificaties) mogelijk maakt; het is precies dit spelkarakter dat mij, juist omdat ik gedurende mijn voorgaande jaren mijn oorspronkelijke speelsheid heb verduisterd door een al te grote serieusheid, zo in krishna aantrekt

- het is krishna's speelse gestalte, zijn fluitspel, zijn faits et gestes uit de verhalen rondom hem, die mij mijn eigen, ons aller oorspronkelijke speelsheid doen herinneren; ik heb het nu even niet over de ernstige krishna, krishna bhagavan, uit de bhagavad gita, die mij net zo goed triggert, maar over krishna balgopal, de peuter die de boter, lees: het hart, van zijn moeder, en dus van ons, steelt; ik heb het oog op krishna govinda, de fluitspelende kwajongen uit de srimat bhagavatam: de gemankeerde herdersjongen uit vrindavan; ogenschijnlijk luilakkend bracht hij door zijn poetsen en streken alles en iedereen tot waarachtige spiritualiteit .. vandaar dan ook dat ik in mijn beeldtekst bij shiva nataraja (deel 0) spreek over het mysterieuze spel van toewenden-loslaten, transcenderen-omvatten, dat zich bij het rondan van shiva's kring van vuur ontvouwt"; dat het ook voor shiva een spel is kunnen we zien aan shiva's gracieuse dansen; en horen aan de muziek die hij onderwijl met zijn handdrum maakt

- de situatie waarin we zitten is dus de volgende: we kunnen niet zonder identificatie; relativering, disidentificatie, vindt evenwel plaats onder en door gelijktijdige, weliswaar met bewustzijnsinhouden uit een hoger echelon, wederom identificatie ... wat dit proces van voortschrijdende identificatie nu doet is dat we ons conditioneren op het flatgebouw ... op dat er een zelf is ... dit terwijl er ten diepste zo'n zelf niet is; althans geen individueel zelf, geen afgescheiden zelf; we weten dit, niet alleen omdat we het al eerder ten principale vaststelden, hoewel we het als snelweg voor onszelf niet adequaat achtten, maar ook omdat de spontane kwaliteiten, zoals compassie, medevreugde, barmhartigheid, acceptatie, dankbaarheid, vertrouwen, eenheidsbewustzijn enz., die bij dit hoogste echelon horen, zich ook bij ons gewone mensen af en toe voordoen; tijdens piekervaringen bijvoorbeeld; datzelfde geldt voor onze bekendheid met andere, voorgaande bewustzijnsniveaux, bezien vanuit naast-hogere

- grijpen we nu terug op de volwassene, bezien vanuit diens niveau willen we niet meer alleen sociaal-copieergedrag en anticipeergedrag ter bevestiging en tot behoud van ons zelfbeeld; we willen niet langer uitsluitend pleasen dan wel uitblinkend recalitreren of daartussen pendelen; belangrijker is nu dat we, zoals gezegd, eigen idealen hebben; we proberen nu zelf ons leven zin te geven en sociaal van betekenis te zijn; het zelf in deze fase is, zoals ik je een keer zei, het tot wasdom gekomen vermogen de aandacht te richten op / te houden bij hetgeen we min of meer zelf kiezen resp. hetgeen zich voordoet

- deze beweging van en naar idealen en zingeving is nu dus mogelijk; bovendien is zij zó sterk dat we er in het uiterste geval zelfs ons leven voor willen geven; dan zijn we helden; helden horen bij het volwassenenechelon, heiligen/verlichten/bevrijden bij het ultimate truth-echelon; zo goed als iedereen die *niet* het spirituele pad in slaat een held is, althans in ieder geval op het moment van sterven zijn heldendom realiseert; "allemaal helden .. juist zij", gaat er dan door me heen; hardop zeggen doe en durf ik dat echter niet; maar goed, de eigen idealen, het zelf zin geven aan het leven, de sociale betekenis waar we op ogen, het zelf kiezen waar we onze aandacht en energie op richten, alles wat de humanistische psychologie onder zelfactualisatie/zelfverwerkelijking verstaat, die krijgen dus een kans door onze, in één beweging ermee samenvallende bereidheid tot het loslaten van image resp. bevestigd - en gezien te willen worden door anderen naar hoe we binnen het naastlagere echelon, voorheen dus, wensten bevestigd en gezien te worden

- waarmee, het wordt saai wellicht, dit streven niet weg is; de dominantie van de zelfbeelden, horende bij het naastlagere echelon, zijn gerelativeerd door verruimde zelfbeelden; anders gezegd: door deze relativisering konden deze zelfbeelden worden gecoverd door ruimere, behorende bij het hogere echelon; het ons toewenden naar ruimere beelden/images vereist dus resp. vindt plaats door een steeds weer loslaten of relativieren van eerder omarmde beelden/images; successievelijk bieden we ze aan shiva's vlam aan; niet alleen successievelijk, als was het een lineair proces, maar steeds weer; steeds wanneer er een nog nasmeulende weer ontvlamt; ook dit is een paradoxaal en lastig gebeuren, een soort van zich steeds weer herhalende zelfcorrectie, een soort zelfpijnigend offer dat we te brengen hebben; een act die we steeds opnieuw hebben te stellen

- daarbij komt dat we als het ware de valkuil steeds voor onszelf opstellen, steeds zelf het vuur weer in gaan; moeilijk, om niet te zeggen: onuitvoerbaar, als het is, - ondanks mijn enthousiasme van daarnet - , om bij alles wat we ondernemen te laten meelopen dat dat alles een spel is; dat is dan ook niet wat ik bedoel; vergelijk het met meditatie op een gekozen meditatieobject; bijvoorbeeld de ademhaling; omdat we ons voornamen onze aandacht op onze adem te richten haalt de herinnering daaraan onze naar van alles en nog wat weggedreven aandacht weer naar onze adem terug; steeds weer; zo is het ook met langdurig zelfgekozen identificaties met successievelijke bewustzijnsechelons en bijbehorende sadhana's, spirituele instructies, mantra's, meditatievormen, deïties, istha devata's enz.; hoewel ... met betrekking tot onze gekozen istha devata hoef ik niet zo nodig los te komen van mijn identificatie ermee en beveel ik het niet zo aan

- terug naar het thema, naar het gegeven dat we als volwassene gevangen zijn door ons streven naar bevestiging; welnu, in de idealen die we als volwassenen nastreven kan het, door onze identificatie ermee, niet anders dan dat we ons zelfgevoel dan vooral ontlenen aan de mate waarin we die idealen realiseren resp. naar de mate waarin ze weerklank vinden; zelfbevestiging en imaging richten we dan dáárop, ons gevoel van eigenwaarde ontlenen we dan dááaraan; dán, precies dán, wanneer we vanuit dit proces van imaging zijn uitgekomen op wat zo treffend "prestige" heet, hebben we de toppen van onze ego-gerichte weg bereikt; hebben we de weg van ons ego voltooid ... ik zie dit niet als negatief; het is eerder verheugend; juist vanwege de zich almaar repeterende "ook-pijn" die ons gevangen zijn door imaging en prestige veroorzaakt; ommekeer, - de start van onze tweede helft door shiva's kring van vuur - , is des te grondiger mogelijk naarmate we er ons sterker gevangen door weten; waar te nemen aan de hand van onze mate van gevoeligheid voor "praise and blame"

- binnen het betreffende volwassene-echelon blijvend, zal het ons, daar ben ik intussen van overtuigd, niet lukken van ons zo even besproken streven naar bevestiging, onze hardnekkige imaging- en prestigemechanismen af te komen; alleen het inslaan van een weg die leidt tot wat christelijke mystici zelfontleding noemen, voorziet daarin; op zo'n weg leren we bijvoorbeeld begrijpen dat alles "grace" is, geschonken, genadegave; en dat het niet ons eigen beeld is, ons zelfbeeld, dat zich in ons ontvouwt, maar zijn beeld; dat niet wij het zijn die handelen, maar hij resp. de bron in ons; dat de resultaten van ons handelen ons dus ook niet toebehoren, maar aan de rechtmatige eigenaar, aan hem dus resp. die bron, behoren te worden aangeboden; we zien dan, zoals in karma yoga, maar evengoed in het christendom, van die resultaten af, handelen niet met het oog daarop, doen gewoon wat gedaan moet worden

(vervolg: zie deel 8)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (8)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- voor ik mijn verhaal vervolg eerst even terug naar de spelmetafoor; naar krishna, de fluitspeler; naar shiva de danser; niet de verstilde, onthechte, mediterende shiva, niet de shiva in de vorm van een lingam (fallus), maar shiva nataraja dus; daarover twee opmerkingen; de eerste heeft betrekking op het feit dat shiva nataraja meestal wordt uitgelegd als creator-vernietiger op kosmisch niveau; niet zozeer op microniveau dus; welnu, in shiva nataraja, in dit “uit de losse pols-stuk”, staat de dansende shiva voor micro, voor de individuele groeiweg; de tweede opmerking heeft betrekking op wat de afbeelding zelve, qua proces, over die weg nu precies zegt; kijk dus nog eens goed naar de afbeelding uit deel 0; welnu, het is een ... momentopname; een momentopname uit een almaar doorgaande dans, tandavadans genaamd; heb daarvan, van die dans, een prachtige dvd; nu, op de standaardafbeelding dus, staat hij op zijn ene been ... zo direct echter op zijn andere; nu steekt hij de ene vlam aan ... zo direct de andere; nu drumt hij, met zijn rechterhand, hier, dan weer daar; hij doet dat al dansend en springend; in onnavolgbare sierlijke, dan weer bruuske bewegingen tipt hij met zijn drum en het vuur in zijn handen zijn geluids- en vuurkring aan; soms in opklimmende volgorde, dan weer heen en weer; en niet alleen dat, maar even vaak de kring kriskras overstekend

- shiva zegt ons daarmee dat we ons niet in de luren moeten laten leggen door de gedachte dat menselijke groei lineair verloopt, via volmaakte fasen naar een stabiele en onomkeerbare volmaaktheid toe; nee, het is een eeuwigdurend circulair proces; shiva's cirkel, zoals cirkels nu eenmaal doen, staat voor eeuwigdurendheid, voor repetitie, voor niet weten waar het begin en waar het eind zich bevindt; die bevinden zich, in die eeuwige tijd, overal; natuurlijk moet de cirkel eerst gerond zijn, wil zij toegankelijk zijn; dat is het lineaire van onze groei; daarna volgt echter onze dans, ons spel; of, anders gezegd: pas dan, eenmaal de cirkel, al was het slechts één keertje, geheel gerond, is onze volledige dans mogelijk; een dans die plaats vindt tussen alle bewustzijnsniveaux in, die horen bij, laten we zeggen regressie en mystieke ervaring (eenheidsbewustzijn) c.q. pre en trans; heen en terug, en weer heen, overstekend ook ... op die cirkel ... wie dat omarmt, die kringdans, die vermijdt de valkuil van het puur lineaire denken, bespaart zich een hoop frustratie

- had ik derhalve nog eens een ishta devata (deity) mogen kiezen, guruji liet me overigens de keus, dan had die evengoed shiva, en van hem in het bijzonder zijn shiva nataraja-manifestatie, kunnen zijn; ook hij, met zijn dans, net als krishna met zijn fluit, staat model voor spel; spel dat de oplossing biedt voor het dilemma waar ik het in deel 7 over had; het dilemma dat we ons, tijdens en door onze reis, vast manoevreren in de illusie dat er een substantieel zelf zou bestaan; het shiva nataraja-principe werkt immers met disidentificatie van lagere bewustzijnsvormen door gelijktijdige identificatie met hogere vormen, door de vorm aan te nemen die enz. enz., je kent de formule; inderdaad, ook shiva nataraja als beeld, als principe, omarmen is een spel; we doen alsof er een zelf bestaat dat zich identificeren kan; het werkelijke zelf kan dat zelf echter niet zijn; juist omdat er zo'n zelf dat zich identificeren kan, er substantieel niet is, maar open potentieel, blanco bewustzijn is, kan dat open zelf, dat blanco bewustzijn, almaar verschillende vormen aannemen; steeds echter als gevolg van acts van onze mind; materialisaties van ons zelfloos bewustzijn, eenheidsbewustzijn; vanaf het begin van onze reis is dat al het geval; kortom, alleen in een spel kunnen we doen alsof dat niet zo is, dat met van alles en nog wat verbergen, om vervolgens weer te ontdekken wat we verstopten; net zoals bij krishnadevotie: eerst nemen we aan, heel serieus, dat het krishna is die ons levensspel met ons speelt; uiteindelijk ontdekken we dat wij het zelf zijn; dat we zelf krishna zijn; wat altijd al zo was; het is dát spel dat we hebben te spelen; althans dat ik voorsta

- overigens hebben we daarmee wederom een voorbeeld te pakken van het pre trans-fenomeen dat zo onlosmakelijk verbonden is met de shiva nataraja-weg; zoals spelen met poppen voor het kind niets anders is dan herbeleving resp. anticipatie resp. bezwering van zijn psychosociale werkelijkheid, niets anders dan zijn eigen projectie, maar dan ongeweten, zo ook is religie een spel, maar dan, althans in het beste geval, geweten; bewust dus; een spel, zodanig serieus echter dat dat bewuste karakter ervan als het ware bewust vergeten wordt; menigmaal helaas echter nimmer; dan spreken we van fundamentalisme; voor een voorbeeld uit de christelijke cultuur van zoekers die in hun benadering dat spelkarakter impliceerden, kun je terecht bij de woestijnvaders, de vroegchristelijke monniken, van wie ik, zoals je weet, een fan ben; zij hielden zichzelf als het ware permanent voor de gek; maar deden dat graag dus; welnu, zo is het ook met bhakti, met bhakti yoga, de devotionele weg van yoga, die ik omarm; zo is het met devotees dus die zich door deities als krishna, rama, shiva, ganesh, shakti laten inspireren, hen vereren; voor mij evenwel idem met wie zich wendt tot boeddha, jesus, allah, guru, liefdespartners, idealen, of wie of wat dan ook waarvoor je warm loopt, zelfs wanneer dat destructief is; alles wat je enthousiasmeert, motiveert, is bhakti

- tenslotte iets over de spelmetafoor in meest fundamentele zin: dat onze levensweg, als shiva nataraja-proces dus, in transcendent perspectief niets anders dan een spel is, niets anders kan zijn dan een spel, onwerkelijk dus, dat is reeds het geval omdat er in feite geen weg is; we leven vanaf ons allereerste begin, tot ons laatste moment, reeds in eenheidsbewustzijn; er bestaat geen separaat zelf; geen afgescheiden zelf; hoe zou er dus een weg kunnen bestaan naar een plaats waar we ons reeds bevinden; het is dan ook vanwege deze konstatering dat men binnen stromingen als advaita vedanta, jnana yoga, zen enz. zegt dat alles wat we doen om eenheidsbewustzijn te realiseren ons er juist van verwijdert; we zijn dan als vissen die willen ervaren wat water is; daarnaar op zoek zijn; vergetend dat hun bestaan die ervaring is; we zijn dan als het komkommerzaadje uit deel 0 uit mijn sprookje; ooit komen we er achter, al is het soms wat aan de late kant; welnu, de spelmetafoor redt ons uit deze paradoxale situatie, uit de paradox dat we niet kunnen worden wie we reeds zijn; het spel waar ik op doel bestaat, ik zei het al eerder, uit doen alsof we ons *niet* in eenheidsbewustzijn bevinden, reden waarom we gelegitimeerd zijn om te doen alsof er een weg daar naartoe bestaat

- na dit intermezzo terug naar het slot van deel 7, terug naar de spirituele tradities waar we het over hadden; kenmerkend voor de wegen uit die tradities, hun aller spel dus, is dat we, in ieder geval tijdelijk, de hoogste staat van bewustzijn, te weten: eenheidsbewustzijn, vervangen door c.q. projecteren in iets of iemand die van onszelf en alles om ons heen dat eenheidsbewustzijn, de bron daarvan, representeert; we doen dit zélf; het is ons eigen spel; aangereikt door tijd-cultuur; ik kan dat niet met genoeg nadruk zeggen; dat geldt dus óók voor mensen die *b i n n e n* een spirituele traditie (tijd-cultuur) zijn opgegroeid; ook zij zullen ooit een eigen omarming van die traditie tot stand dienen te brengen, al gebeurt dat menigmaal onbewust zoals ik zo even opmerkte, of nooit dus, dan wel, en dat kan natuurlijk ook, door zich er bewust van af te wenden, wat dus ook een eigen act is

- zo is het dus ook met shiva nataraja; aarzel niet en plaats jezelf desnoods in de positie van kinderen uit bijvoorbeeld de christelijke traditie, die de bijbelverhalen op een leeftijd hoorden waarop zij de diepere zin ervan niet begrepen; toch boeiden die verhalen hen; het waren dezelfde verhalen als waarnaar de volwassenen zondags in de kerk luisterden; verhalen die vader soms voor het eten voorlas; nu hoorden zij er ook bij; het belang ervan strekte verder dan jip en janneke; ze leerden geloofswaarheden uit het hoofd, en psalmen, zonder de portee ervan te doorzien; zegden gebedjes op; die raakten hun kinderhart; dat maakte een hoop goed

- ze luisterden naar dat alles omdat het in liefde werd aangereikt; wat anders konden ze, gegeven ook hun leeftijd, dan het in liefde ontvangen? - begrijpen volgt en volgde later in hun leven; ervaringsgewijs gaven en geven de kinderen van toen de betreffende teksten en beelden, aldus aan hun hart meegeven, inhoud; een inhoud die evolueerde in een leven dat zich ontvouwde aan de hand van die beelden; zo nam en neemt, in dit voorbeeld, het christelijk gedachtegoed dus tijdens hun levensloop, in steeds veranderende voortschrijdende vorm, in ieder van hen, op unieke wijze, gestalte aan; en ook al zetten zij zich er mede of ooit tegen af, tegen die verhalen, tegen die wijsheden, tegen de bijbehorende beelden en rituelen, naarmate die teksten en beelden rijker zijn naar die mate komen ze terug, vervullen ze zich; steeds weer, steeds anders, steeds rijker; daarom ben ik dan ook zo'n grote voorstander van contemplatie op beelden resp. het uit het hoofd leren van teksten; doe je dat niet dan vindt die langjarige resp. levenslange doorwerking ervan minder gemakkelijk plaats

- vanwege o.a. hun korthed zijn mantra's en slohka's (kortregelige teksten uit heilige geschriften) voor ons westerlingen, immers niet meer gewend aan uit het hoofd leren, aan to learn by heart, daarvoor uitermate geschikt; mede om die reden durf ik dan ook, afwijkend van de traditie, ervoor te pleiten om te werken met méérdere mantra's, hetzij ná elkaar, hetzij naast elkaar, in plaats van uitsluitend met de mantra die bij de door ons gekozen istha devata (deïty) hoort; vanuit een verscheidenheid aan mantra's en slohka's kan op die wijze beter worden aangesloten bij de fase c.q. het echelon waarin we ons bevinden resp. hetwelk we beogen te ontsluiten resp. het deelaspect ervan waar we ons in het bijzonder op richten

- vandaar dan ook dat ik je voorstel om de beeldtekst van shiva nataraja uit het hoofd te leren; het sprookje van het mosterdzaadje idem; alsook de mahamrityunjayamantra; die mantra staat zowel symbool voor shiva nataraja en diens beeldtekst als voor het sprookje; zing de mantra regelmatig; liefst iedere dag; de tape die ik je gaf zal je daarbij ondersteunen; de mantra zal dan, met name wanneer je haar het hardste nodig hebt, op kracht van haarzelf verschijnen; waar zij voor staat zal je dan helpen; ervaringsgewijs geef je dan meer en meer inhoud aan wat beeldtekst en sprookje je wilden vertellen op een moment toen je er wellicht de relevantie niet zo van inzag; nogmaals, alleen kennismaken van wat ons aanspreekt, echt, dat werkt niet; weerstand hoort er gewoon bij; vaak is weerstand juist indicatief voor hoe relevant het is waartegen we ons verweren

- overigens is dát niet de belangrijkste reden die maakt dat ik zachtjes maar toch hardnekkig volhoud met mijn aandringen dat je óók tégen stukjes weerstand ín gaat; de belangrijkste reden is gelegen in mijn overtuiging dat de eigen vorm waarin je ongetwijfeld je spiritualiteit, je herwonnen eenheidsbewustzijn, zult gaan gieten, nu reeds giet, dat die eigen spirituele identiteit alleen tevoorschijn kan komen vanuit hetgeen je vooreerst vanuit die spirituele wereld aan uitgangspunten, al was het maar in de vorm van te toetsen hypothesen, aanneemt; hier immers speelt hetzelfde principe vanwaaruit we ooit als baby, toen we nog een eenheid vormden met onze omgeving, onszelf, shiva's kring van geluid en vuur volgend, differentieerden c.q. opsplitsten in een lichaamszelf én een omgeving; dat gebeurde óók vanuit weerstand; in ieder geval mede gefaciliteerd dóór weerstand; dus vanuit de ervaring dat wat je wilt bewerken, wat je met iets wilt doen, dat dat zélf iets is; iets dat tegenstand biedt

- zo ging het ook, toen we onze eerste eigen emotioneel-psychologische identiteit verwierven; aanvankelijk voelden we uitsluitend wat onze ouders voelen en wat zij in en door hun manifeste gedrag qua gevoelens uitzonden; meer en meer kwam er echter iets van onszelf in het spel; ons eerste schrikken bijvoorbeeld leidt tot gevoelens die we voordien nog niet

kenden en nu aldus zélf voelen; we interpreteren wat ons aan het schrikken brengt als bedreigend en als ons buitensluitend; onze schrik bestond echter niet alleen uit bezwerende afweer; onze schrik bevatte tegelijk de eerste prikkel tot een begin van, zij het nog minimale, vorming van een soort van eigen, los van onze ouders staande, wat angstig-voelende instantie in ons; we begonnen immers te huilen; kortom, het door ons onbewust gewenste emotionele klimaat kwam niet altijd meer overeen met dat van onze ouders en dat wat zij aanreikten niet altijd meer met hetgeen wij wilden ... welnu, ongeveer daaruit ontpopte zich geleidelijk de eigen emotionele identiteit die we verwierven ... welnu, zo ongeveer gaat het op onze spirituele reis ook ... weerstand is dus functioneel, hoort er gewoon bij; je kunt niet zonder

- jouw inhaalslagpositie biedt echter ook grote voordelen; je bevindt je, sterker nog dan voor mij reeds gold en geldt, in een gunstige situatie; wat voorheen esoterisch was, d.w.z. alleen beschikbaar binnen het verborgene van sampradaya (sekte) en de erbij horende guru-leerling-relatie, is nu veel opener toegankelijk; parallel aan de vooruitgang van techniek, wetenschap, levensstandaard enz., is, in ieder geval in het welvarende westen, het aantal mensen dat zich op spiritualiteit richt, zich met transpersoonlijke wegen bezig houdt, intussen welhaast exponentieel toegenomen; spiritualiteit is zelfs een universitaire studierichting geworden; theologie, psychologie en zelfs het bedrijfsleven houden zich er niet langer van afzijdig

- in het kielzog van deze ontwikkeling kwamen en komen steeds talrijkere spirituele leraren te voorschijn; niet alleen uit het in dit opzicht zo rijke oosten, maar intussen ook uit eigen kweek; niet alleen meer uitsluitend op het oosten georiënteerd, maar meer en meer met een mixture van die oosterse – en onze eigen westerse, met name therapeutische cultuur; een mixture van van alles wat, voorzien van eigen terminologie, rituelen, sadhana's en wat al niet; meer dan eens propageren zij, onder tal van modieuze namen, bovendien tegen hoge prijzen, - vaak onder het mom dat die ervoor garant staan dat de deelnemers die deelnemen tenminste gemotiveerd zijn - , als sneltreinmethode datgene wat voor hen op hun eigen specifieke ontwikkelingsweg tot dan toe succes had; soms is het net ezeltje prik; dan lees je boeken, volg je cursussen, geïnspireerd op voorlieden en auteurs die intussen zelf al lang weer met iets anders bezig zijn, drie eventjes-bestsellers verder; hen volgen, ook al is hun aanhang nog zo stormachtig groot, ziet er voor mij althans uit als schieten in het duister; zeker wanneer zij niet beschikken over legitimatie en feed-back vanuit juist een doorgaande spirituele traditie

- wederom voeg ik aan deze welhaast op bezwingen lijkende waarschuwingen mijn eerdere “let wel” toe; wellicht eerder tot mijzelf gericht dan tot jou; niet jij, maar ikzelf ben niet open genoeg; ik kan noch mag aanbieders en afnemers van sneltreinmethoden, nieuwe systeemmixtures, spectaculaire doorgevingen of wat dan ook, diskwalificeren; zij gaan gewoon hún weg, zoals ik de mijne; en in zekere zin is het perfect en altijd precies wat we nodig hebben of hadden wanneer we iets van hen tot ons nemen; het enige dat ik bepleit is een traditionele onderbouw; maak gerust daarna je eigen mix; en zelfs met dié aanbeveling, de aanbeveling van een traditionele onderbouw, kan het goed zijn dat ik het mis heb en de tekenen van deze tijd niet voldoende versta;

- mogelijk ook dat ik niet wil zien dat de grote tradities, de grote wereldreligies, zélf ook geen afgeronde basis meer bieden, versnipperd zijn in al te grote pluriformiteit, verward bovendien in elkaar bestrijdende stromingen en subculturen; tradities bovendien die zélf óók, onder invloed van de interreligieuze dialoog die er thans al vele decennia gaande is, alsook om tegengewicht te bieden aan de overstelpende stroom new age-mixtures die er almaar verschijnt, bezig zijn gegaan met het samenstellen van allerlei eigen aanpassingen en

mixtures; nog los van het feit dat geen wereldreligie aus blaue kwam; nee, steeds omvatte, muteerde het wat mensen eerder aan rituelen omarmden; vrijwel altijd een verscheidenheid

- mijn commentaar slaat overigens ook op mijzelf; immers in de periode onmiddellijk volgend op de twee tekens waar ik het eerder over had, nu bijna 10 jaar geleden, verstond ik deze ervaringen, zoals me later bleek, ten onrechte als doorbraak; ook al werkten ze lang door, ik zag piekervaringen aan voor stukjes bevrijding; wilde die delen; richtte de stichting yoga intervisiekring abhyasa op; schreef mijn mandala-verhaal; vervolgens het bhaktiboekje; nu dit shiva-verhaal; geleidelijk echter begon “mijn vreugde” me uit de vingers te slippen; al kostte het moeite, ik kwam tot het besef dat het draagvlak dat ik uiteindelijk over hield, werkelijk bleek te hebben dus, onvoldoende was om de stichting intervisiekring en de activiteiten die zij op het oog had, te kunnen bezielen op de wijze waarop ik dat eerder kon; ik zette ze dus op een lager pitje

- desalniettemin was ik in mijn naar buiten gerichte, op het samen beleven en ontsluiten van spiritualiteit gerichte activiteiten, oprecht; dus heb ik ook geen grond om aan de oprechtheid van anderen in deze te twijfelen; samenvattend: ga gerust je eigen weg, maak gerust je eigen mix; eventueel zelfs zónder traditionele onderbouw; je zult vast je eigen wegen vinden voor het checken van de ervaringen die je onderweg op doet; zoals ik in de inleiding van mijn bhaktiboekje over bhakti in meest traditionele zin schreef, is het voor sommigen onder ons, zoals ik, namelijk van groot belang om, zoals ik al zei, binnen een doorlopende traditie te staan zodat eigen ervaringen resp. eventuele realisaties getoetst kunnen worden aan de guru uit de desbetreffende traditie resp. aan de ervaring van verdergevorderde medereizigers; zodat ze niet worden misverstaan; welnu, op zulke momenten kun je vast en zeker ook tot ad hoc-verifieerders wenden

- ik kan de huidige bestseller-auteurs en charismatisch bezielde westerse leraren dus niets verwijten; ook ik heb, in ieder geval: had ik dat, immers de neiging om van mijn eigen ervaringen overdraagbare modellen te maken; zodra gereed die weer relativerend, loslatend; precies zoals dat straks ook met mijn shiva nataraja-verhaal gaat gebeuren; het kan goed zijn dat, zodra je het leest, ikzelf de relevantie ervan niet meer zo zie; en bijvoorbeeld tegen je zeg: vergeet shiva nataraja en beperk je tot spiegelen; adem door de buik, en zeg af en toe “satchidananda swarupa” (mijn essentie is gelukzalig bewustzijn); waarmee ik maar wil zeggen: sneltreinmethoden, eenvoudige, rechtstreekse methoden, ze bestaan; dat staat ook voor mij vast; alleen ze zijn, juist door hun eenvoud, uiteindelijk uiterst lastig overdraagbaar resp. vragen grote volharding; denk maar aan zen, aan advaita vedanta, momenteel in nederland zo populair, aan de methode van permanent zelfonderzoek van ramana maharshi, aan de boodschap van krishnamurti, aan gurudevotie, aan eigenlijk bhakti resp. karma yoga eveneens enz. enz.; kortom, ondanks de openheid die ik hierboven voor alle mogelijke nieuwe vormen etaleerde en ook werkelijk beoog, ik kom er eerlijk voor uit, het liefst zou ik je toevertrouwen aan leraren die in een respectabele traditie zijn ingebed

- wat mijn eigen activiteiten in deze betreft, deze bestaan uit het af en toe van dienst zijn op het raakgebied waar de volwassene zich enerzijds nog geconfronteerd weet met een semi-therapeutisch resp. psychosociaal georiënteerd restant van heel worden, anderzijds zich tegelijk wil richten op een verder vervolg; wat ik doe is wat counseling plus begrijpende kaders voor vervolgkeuzes aanreiken; en een beetje motiveren voor bhakti- en karma yoga; hoewel ik wat ik daarin te bieden heb zie als brugklasmateriaal kan het voor hetzelfde geld ook goed zijn dat ik er beter aan doe, vanwege het desondanks toch nog al te ambitieuze karakter ervan, ook dáárvan af te zien; mocht je dus het liefst een eigen mixture samenstellen,

en dan eens dit stukje van deze traditie volgen, dan eens dat stukje van die traditie enz., dan beschik je met shiva nataraja, de onderhavige tekst dus, enigermate over een metakader; daarmee bedoel ik dat, ook al zou je laten we zeggen: wat springerig tewerk gaan, waarvoor, nogmaals, alle begrip en respect, je in ieder geval steeds achteraf kunt proberen te plaatsen waar je eigenlijk mee bezig was; waar je je bevond en waarheen je kennelijk wilde gaan

- kies je wél voor het, al was het maar tijdelijk, volgen van een der grote tradities dan moet dat goed mogelijk zijn; binnen alle mogelijke traditionele stromingen zijn er intussen meer dan voldoende je verder voerende westerse leraren, die binnen de doorlopende traditie of sampradaya van je keuze staan; tradities die worden gekenmerkt door wat men noemt: boeddha, dharma en sangha; het systeem van op elkaar aansluitende generaties van guru's vormt daarbij de boeddha; de binnen die opeenvolgende reeksen van guru-leerling-guru-leerling relaties enz. geautoriseerde spirituele geschriften en instructies noemt men de dharma of leer; de kring van leerlingen, volgelingen of devotees, vormt daarbij de sangha of spirituele gemeenschap

- voor mijzelf echter was van deze trits met name de sangha, de spirituele gemeenschap dus, lange tijd een betwist punt; ik bedoel daarmee dat ik diverse pogingen tot participatie ondernam; steeds echter kleefden er aspecten aan de betreffende gemeenschap die me niet bevielen, waar ik me niet bij thuis voelde; in "doe de guru(-)weg" ga ik daarop nader in; dat geschriftje stamt overigens uit een tijd ver voor ik kennis maakte met degene die mij in mijn beginnende krishna-inspiratie zo ondersteunde, te weten sri hayeshvar das; helaas vertrok hij eind 1998 naar zijn eindbestemming; onder zijn burgernaam, te weten: hendrik van teylingen, bleek hayeshvar tal van hilarische beschrijvingen van precies het soort gedoe binnen spirituele gemeenschappen op zijn naam te hebben staan, dat mijzelf ook steeds afschrok; dus als je op een aantrekkelijke manier meer wilt weten over de bedenkelijke kanten van spirituele gemeenschappen lees dan hendrik van teylingen; bijv. diens "dronken olifanten" (1998)

- vanwege het gemis aan sangha viel het me niet mee mijn sadhana's, mijn spirituele disciplines dus, trouw te volgen; ik ontpopte me dus als een soort solist; net als antonius de woestijnmonnik, als ik me die vergelijking mag permitteren, nee dus; bovendien was antonius uiteindelijk geen solist; zo'n beetje als een moderne kwart-antonius dan; veel minder dan een kwart; want, nogmaals, ik klaag niet hoor, het valt niet mee om in je eentje de discipline te betrachten die ik voel nodig te hebben; kortom, je snapt al waar ik naartoe wil: ik voelde me lange tijd schuldig; had ik niet toch een eenpuntiger weg moeten gaan, inclusief dus leven binnen – dan wel nauwer aangehaakt bij een spirituele gemeenschap; die vraag, en of ik niet steeds de gemakkelijke weg had gekozen, want deel uitmaken van een sangha kent, zoals ik zei, ook zo zijn bezwaren, bleef knagen; dat maakte mijn keuzes en inzet tegelijk halfslachtig; ik kon me immers achter gebrek aan steun verschuilen; de soort steun dus die er uit gaat van dagritme, onmiddellijke gurubegeleiding, want samen met hem op levend, inspiratie vanuit het samen op weg zijn enz. enz.

- totdat mataji mij er, toen ik me er, kennelijk toch klagerig-zeurend, bij haar over uitsprak, op wees dat de simpele omstandigheid dat ik, terwijl ik er wel de mogelijkheden voor had gehad en heb, noch binnen een spirituele leefgemeenschap leefde noch er zélf een had opgezet, dat die omstandigheid de bevestiging ervan was dat dat mijn weg niet was; maar dat het er dan wel op aan kwam mijn dagschema beter op poten te zetten en me er meer strikt aan te houden; en zo niet, dan te accepteren wat daarvan wel haalbaar is en was ... als bij toverslag verstomde het klagende stemmetje in me, en kon ik verantwoordelijkheid nemen; hoewel mataji in wezen niets nieuws zei en anderen, zoals lolkje, en ook eens een van mijn vrienden,

hetzelfde hadden gezegd, het had tot dan geen effect; simpelweg omdat geen van hen vanuit eigen ervaring sprak; geen van hen kende ik de benodigde autoriteit toe; ik merk dit laatste op omdat dit een voorbeeld is, uit vele, dat de noodzaak van guru-begeleiding resp. van ruggespraak met verdergevorderden, waar ik het eerder over had, toelicht; vanaf toen ontstond, ter aanvulling van mijn ochtend- en avondrituelen, als vanzelf mijn dertig minuten stop- resp. motivatiebezinningsritueel; niet dat vanaf toen mijn hele dag via de kookwekker verliep, soms gingen en gaan er dagen voorbij 'zonder', feit is echter: ik had mijn vorm te pakken

- terug nu naar mijn voorkeur voor gurubegeleiding; ook ten aanzien daarvan kan het goed zijn dat ik de tekenen van deze tijd niet versta, en dat ik wat voor mijzelf geldt als te generaal propageer; de verlichting van het westen, begonnen in de achttiende eeuw, met immanuel kant, is nu eenmaal een ander soort verlichting dan die waarover het in shiva nataraja gaat; de westerse verlichting relativeerde de christelijke openbaring door de rede, het menselijk verstand; het riep op tot loskomen van traditionele autoriteit, zoals belichaamd door het al te dwingende geloof en diens bedienaars; opvoeding en onderwijs zijn sindsdien steeds meer wars komen te staan tegenover kennis en gezag die niet door de individuele persoon zelf op kracht van eigen motivatie verworven is; wat ik dan ook zie, en waarvoor ik me meer en meer beoog open te stellen, is dat in deze tijd sommigen voor de ene zaak zich tot de ene verdergevorderde wenden en voor de andere zaak tot een andere, weer anderen een tijdje voor wat betreft dit of dat aspect met die guru samen oplopen en voor wat betreft dat of dit aspect met weer een ander; zelf had ik tot nu toe óók meerdere leraren; zowel tegelijk als na elkaar

- bovendien valt of staat deze hele kwestie met de mate waarin we gemotiveerd zijn tot spirituele groei; alleen woorden als spiritualiteit, groei, liefde, verlichting, bevrijding enz. kunnen er al toe leiden dat mensen zich, sceptisch hun schouders ophalend, soms zelfs met gevoelens die aan walging grenzen, van ons afwenden; ik zeg dat omdat ik dat herken; god bijvoorbeeld is zo'n woord voor mij; was het en is het gebleven; ik gebruik het alleen wanneer het echt niet anders kan; met liefde had ik dat ook; heb ik dat, zij het in mindere mate, nog; zo vond ik dat liefde niet te leren viel; liefde was een eigenschap die de mens inherent was, aldus mijn visie toen; ik geloofde niet in erich fromm's overtuiging dat "liefde, een kunst, een kunde" was, zoals zijn beroemde boek uit de jaren zeventig heette; niet wetend dat precies hiermee, nu echter binnen mijzelf, zich de eeuwige strijd tussen mijn ouders herhaalde die zij over dit thema voerden: vader die n i e t geloofde in belangeloze liefde; moeder die daar w e l in geloofde; en ik van wie daarin de nodige bijval werd verlangd; zo jong als ik nog was; door ieder van hen .. intussen, je begrijpt het al, heb ik laten we zeggen: voor moeder gekozen en zie ik verlichting, bevrijding, barmhartigheid als reële opties; daarbij zie ik het tussen mijn ouders destijds zo betwiste punt, belangeloze liefde dus, uiteraard als synoniem daarmee; het maakt voor mij niet uit of belangeloze liefde als zijnsvorm nu wel of niet in absolute zin te realiseren is; zo iets weten we pas na een voleindigd leven; en dan nog kunnen we het niet weten, mede afhankelijk als zo iets nu eenmaal is van de beproevingen waarvoor we tijdens ons leven worden gesteld; er in absolute zin naar streven houdt ons scherp zowel als bescheiden; het maakt dat we er af en toe aan deel hebben; op zijn minst maakt het ons wat minder harteloos

- sorry voor dit lange terzijde ... de kwestie van al dan niet een sangha, al dan niet een of meerdere guru's, - want daarover hadden we het - , hangt dus sterk samen met onze motivatie voor de zo even besproken opties; hoe dit ook zij, door het op brede schaal beschikbaar komen van authentieke spiritualiteit, evolueerden spiritualiteit en mystieke ervaringen tot ervaringen waartegenover we steeds minder vreemd staan en die spoediger in onze

ontwikkeling dan voorheen het geval was - en door meer mensen dan ooit - worden beleefd; wat ik nu met dit alles beoog is niet het uiten van kritiek op het eventueel toegeven aan de verleiding die ook voor mij van successtories uitgaat, ik zie dat eerder als positieve uitdrukking van ons verlangen naar bevrijding, maar eerder juist iets geheel anders; wat ik werkelijk wil zeggen is, dat het door ons, de huidige generatie vijftigers/zestigers, bereikte niveau, zo dat er is, met betrekking tot het begrijpen en eventueel realiseren van spiritualiteit zeer wel het beginpunt zou kunnen zijn van de huidige generatie dertigers/veertigers; zeer wel j o u w beginpunt dus; zo dat niet reeds het geval is

- terug nu naar de hoofdlijn, we hadden het over “de bron”, weet je nog, of ben ik nu zelf de aansluiting ook kwijt, maar goed, de bron dus, de *vormloze* met name, daar pakken we de lijn weer op ... ook al ervaren we in piekervaringen af en toe die vormloze bron, meestal resp. voor de meeste mensen werken vormloze, abstracte bronnen niet echt; alle culturen concretiseren resp. personifiëren die bron; daarmee wellicht een bewustzijnsniveau afdalend

- zo ook wij; vooreerst, al was het maar tijdelijk, of bij wijze van proef, richten we ons met al onze aandacht en devotie nu even niet op onze medemens, maar op de gepersonifieerde representatie van die bron; zoals bijvoorbeeld jesus, allah, jahwe, krishna, shiva, de guru enz.; we leren, althans indien begeleid op die weg, dan dat zowel in onszelf als in de ander, in alles wat binnen de existentie vorm kreeg, vooreerst diezelfde bron, diezelfde gepersonifieerde manifestatie ervan, woonachtig is; later begrijpen we dat dit nog verder strekt: wijzelf en de ander *zijn* manifestaties van die bron; zijn die bron; die leeft ons; heeft ons, in onze existentie, daarmee bevestigd; zo goed als dat voor alles uit de existentie geldt; dan zien we in dat we niet kunnen ontvangen wat we reeds bezitten; met andere woorden: waar we naar streven, naar bevestiging, dat zijn we al; ten fundamentele

- hoewel het oprijzen en het ons echt eigen maken van deze inzichten natuurlijk niet zo volgtijdelijk verloopt als ik het hier nu beschrijf, eenmaal voldoende stevig erin gevestigd, wenden we ons weer tot de ander; eigenlijk zijn het gelijk oplopende processen; zoals alles wat we doen voor de deity van onze keuze, voor guru en sampradaya, niets anders dan eredienst is, zo is alles wat we voor anderen doen evenzo eredienst; eredienst aan de bron of personificatie ervan, waarvan ook die ander de manifestatie is; kortom, het is alleen langs een dergelijke radicale weg, in dit geval de weg van bhakti resp. karma yoga, dat ons hardnekkige streven naar bevestiging zich uiteindelijk oplost; principieel omdat deze weg geen onderscheid meer maakt tussen de bron, onszelf en de ander ... tussen haakjes: dat is wat ik bedoelde toen ik zei dat de grote tradities, en daarvan met name de christelijke traditie, god, sorry dat ik het woord god nu toch gebruik, voorop plaatsen, en dat daarna de persoon zelf komt, jij dus, ik dus, tegelijk met de ander; gesymboliseerd door een gelijkzijdige driehoek met de opstaande zijden naar de punt, naar god, hetgeen weer symboliseert dat voor god, ik (linksonder) en de ander (rechtsonder), dus dezelfde zijn; aldus ook lucas hoofdstuk 10 verzen 27 en 28; zoals ik leerde, althans hoorde, van een hooggeleerde theoloog priester-monnik-broeder portier .. een benedictijn

- boeddhisme en hindoeïsme gaan daarin echter nog verder; het hindoeïsme bijvoorbeeld stelt dat al deze bewegingen hun oorsprong vinden in ons zelf, vanuit onszelf beginnen, zowel als zich er weer in oplossen; ons ultieme zelf tegelijk niet-zelf is zelf bron ten opzichte van ons zelf, ten opzichte van de ont-wikkelingsweg die we gaan; zoals de alom aanwezige bron, het ongemanifesteerde onkenbare, volgens de grote tradities althans, in het hindoeïsme het brahman, niet te verwarren met de deity brahma, af en toe in de geschiedenis een menselijke vorm aanneemt, incarneert, zo is het deze zelfde ongemanifesteerde onkenbare bron, ditzelfde

potentieel, dat als een partikel daarvan, van dit brahman dus, binnen ons aanwezig is; het atman genaamd; noem het even ons objectloze bewustzijn dat we zelve niet kunnen kennen, het onvoorstelbare heldere licht, vanwaaruit we zelf, via hoe dan ook een eigen wilsact, ook al ervaren we dit alles als genadegestuurd, wat het gegeven het feit dat dit hele gebeuren dus een afwikkelen is van die inherent in ons ingevouwen bron, zeker ook is, vanwaaruit we dus zelf een gepersonifieerde vorm ervan omarmen; of, zo je wilt, vanuit ultimate truth bezien, naar een echelon lager, dat van de deities, afdalen, ons ertegenover plaatsen, teneinde ons er op een tastbare manier mee te vereenzelvigen, om ons door het intermediair van onze intense devotie tot die personificatie ervan, weer met die bron te verenigen; hoewel nooit van elkaar gescheiden geweest, het atman met het brahman herenigend ziedaar wilber's atmanproject ..

- o, wat een complexe zin ... helaas kan ik het niet eenvoudiger zeggen, althans ben ik onvoldoende gemotiveerd om de betreffende zin leesbaarder te maken; dan wordt het al gauw een mini-mini-essay op zich, en essays schrijven wilde ik niet; "eastern poem", waarop dit mede een toelichting vormt, spreekt wellicht rechtstreeks tot je hart; van de andere kant: herlees de zin gerust; hierna komt er nog zo een

- bestaat er dus in het boeddhisme geen zelf, immers hoe zou dat kunnen nu al wat we van onszelf kunnen kennen slechts namarupa is, tijdruimtelijk gebonden namen (nama) en vormen (rupa), nooit subject- maar steeds objectgericht, - zoals dat zowel in concreto bij alles wat we denken en doen zowel als ten aanzien van onze zelfreflectie en ons steeds veranderende zelfbeeld het geval is - , - allemaal gedachtenconstructies dus, bestaande uit samenstellende onderdelen, veranderlijk zowel als vergankelijk - , in het hindoeïsme daarentegen verschijnt, door het opgeven van al deze constructen, tesamen ons peroonsgebonden zelf vormend, juist wel een onderliggend en ons dragend zelf: het atman dus; dit zelf was er natuurlijk altijd al; namelijk als de voor onszelf onkenbare drager van al die successievelijke transformaties die we, op weg naar volwassenheid, - ontwikkelingspsychologisch en biologisch gezien dus - , - en daarna op onze verdere reis - , ontvouwen; het is, in termen van advaita vedanta, hetzelfde zelf als het ikloze zelf dat continu aanwezig is onder onze elkaar afwisselende toestanden van waakbewustzijn, droombewustzijn resp. diepe slaap

- vanuit dat atman bezien zijn krishna, shiva, durga, boeddha, jahwe, jesus, allah enz. onze eigen projecties; images die we bewust omarmen als de bron vanwaaruit wij worden gevoed, de bron vanwaaruit ons atman stamt; evenwel niet zo maar projecties, maar projecties die tegelijk ontleend zijn aan culturen van meerdere duizenden jaren oud; door oeroude traditie geladen met beproefde bovenindividuele kracht; kracht die ook voor ons beschikbaar is; althans wanneer we bereid zijn ons enigermate binnen de bijbehorende traditie te voegen;

- alleen de bron zelf is geen projectie, de bron zelf blijft mysterie, onkenbaar; synoniem aan die bron is, zegt men, het objectloze bewustzijn; vergelijk het met het gat dat je tijdens meditatie ervaarde; je bent er dan zelf niet; het is het niet-zelf binnen leegte resp. het atman als partikel van het brahman; we leven er in, maar zonder het te kunnen kennen; zo zou je kunnen proberen te verwoorden wat dat is, die onkenbare bron buiten ons zowel als binnen ons; maar goed, juist daarom hebben we een soort materialisatie ervan nodig en projecteren we, eenmaal onderweg zijnde, een selectie uit al het materiaal aan archetypische beelden, images dus, in tastbare en herkenbare vorm voor ons geestesoog en richten we er, snel vergetend dat we het zelf waren die deze bewegingen maakten, onze toewijding, devotie, op

(vervolg: zie deel 9)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (9)

(svadyaya: poging tot verkenning van onszelf in termen van ontwikkeling)

- dan kan het zijn dat plotseling tot ons doordringt dat wij het voorheen óók zelf waren, uitsluitend wijzelf, ikzelf en mogelijk ook jij, ten opzichte van wie ieder van ons met zelfbevestiging bezig was en is; dan dringt tot ons door dat we onszelf met onze eigen energie vermoeiden, zo niet uitputten; naar de mate waarin dit inzicht zakt, parallel aan de mate waarin onze devotie tot de gepersonifieerde vorm van de bron toeneemt en we weten dat we, zoals gezegd, reeds bevestigd zijn, dat de bron ook ieder van ons leeft, en wij die bron, zullen we met ons nooddriftige zoeken van bevestiging kunnen stoppen, nee: zullen we stoppen

- terug nu, sorry voor deze uitweiding, naar de christelijk-mystieke weg van zelfontlediging; eerst echter nog een soort van vooraankondiging over het vervolg, waarschuwing ook; of compliment zo je wil; compliment over het feit dat je het lezen van dit wanordelijke geschrift niet intussen hebt gestaakt; ik geef je dat compliment omdat het alleen maar erger wordt; of, positief geformuleerd, uitdagender; qua tekstverklaring bedoel ik; een vak waar ik het in het begin ook al over had; en dat er uit bestaat te doen wat de auteur verzuimde: oppakken, reconstrueren, in lijn zetten, begrijpen wat hijzelf niet voldoende duidelijk maakte ...

- op deze plaats aangekomen lijkt het mij trouwens tijd om te onthullen welke heimelijke nevenbedoeling er achter mijn schrijfwanorde schuil gaat; die is: het voorkomen dat shiva nataraja gelezen wordt door daarvoor niet gemotiveerden; daarom ook is het dat het, voor zover ik er sowieso al op attendeer, deel voor deel wordt gepresenteerd; afhaken is dus ten alle tijde mogelijk; zo openbaart zich 'onderweg' vanzelf wie voor de stof gemotiveerd is en wie niet; niet dat ik afhakers daarmee diskwalificeer; verre van dat; wie onderweg afhaakt heeft daarvoor zijn redenen

- nu dus over die christelijke zelfontlediging; stel we gaan die weg, dan nog is het onze tricky mind die roet in het eten gooien kan; die weet intuïtief zowel als uit ervaring dat, naar de mate waarin we in een dergelijke zelfontlediging slagen, dit leidt tot bevestiging door anderen; niet door anderen uit 'hogere echelons'; al zouden we dat maar al te graag willen; die immers voorzien dat; weten dat weer verscheen, nooit verdween, wat we wilden verwijderen; nee, het is vanuit zelfde dan wel naastlagere echelons, van waar wellicht naar ons wordt opgekeken ... van waar we mogelijk bewonderd worden; bewonderd vanwege ons zogenaamde afzien van waardering, bevestiging, betekenis, za (zet a); het was vanwege die tricky mind dat de woestijnmonniken met elkaar in nederigheid en bescheidenheid wedijverden; wat we nu een beetje lachwekkend vinden want wat natuurlijk óók niet kon; daarom ook vertrokken zij steeds weer naar meer afgelegen plekken in de woestijn wanneer zich volgelingen rond hen wilden scharen of gewone gelovigen zich, vanwege hun roep van heiligheid met van alles en nog wat tot hen wendden; totdat dat niet langer meer kon en er kloostergemeenschappen ontstonden ...

- hier speelt ons dus dezelfde tricky mind parten van waaruit we, binnen het niveau van de volwassene, weten dat we uiteindelijk alleen vanuit eigenstandigheid, vanuit een eigen persoonlijkheid, pas echt door anderen, in het echt dus, worden gezien; we matchen het succesvolst wanneer we niet matchen; uiteindelijk boeken we dán de meeste winst om gezien te worden in onze eigen vorm; tricky; immers onze motivatie blijft dezelfde: we blijven ons 'afhankelijk van' opstellen

- zo zitten we dus welhaast in een impasse; wederom verstrikt in een dubbele binding; zo'n beetje als bij de aanmoediging 'wees spontaan'; als je deze aanmoediging wél opvolgt ben je het niet; volg je de aanmoediging niet op dan komt spontaniteit evenmin binnen je bereik; doorzie je echter deze situatie en moet je lachen, of je wilt of niet, dan ben je het, per ongeluk, dus wél; met andere woorden: de enige situatie om uit dubbele bindingen weg te geraken bestaat eruit om ze als zodanig, als impasses dus, te signaleren en je erover te verwonderen, er over te lachen

- terzijde, het begrip "dubbele binding", dat al eerder viel, is van groot belang op onze weg; ik beschrijf het uitvoeriger in een van mijn vroegere, reeds vaker vermelde geschriftjes: "doe de guru(-)weg"; achteraf gezien is dit schrijfsel meer gevuld met weerstand tégen de spirituele weg dan dat het een pleidooi ervoor bevat; nú weet ik: u i t e r a a r d plaatst de guru je in een dubbele binding, althans dat doe je zelf; je weet dat je de guru nodig hebt, je wilt je overgeven, tegelijk wil je wat hij je zegt en vóórleeft toch zelf toetsen; hij moedigt dat ook aan; toen echter vond ik deze dubbelheid maar oneerlijk, onrechtvaardig; lees er "doe de guru(-)weg" maar eens op na; lees het sowieso trouwens, als je het niet te ijdellijk van me vindt

- overigens, wat ik tegelijk aan het doen ben in mijn shiva nataraja-verhaal, dat is: mijn eerdere schrijfsels vermelden en ervan proberen de plaats/waarde aan te geven zoals ik die nú zie; misschien moeten we voor wat betreft het doornemen ervan, tenminste als je daartoe zou besluiten, beginnen met het meest recente, met shiva nataraja dus, ook al is dat een weinig geordend geschrift, en breekt het halverwege af, en van daaruit teruggaan in de tijd; als je andersom zou werken, waar ook wel wat voor te zeggen valt, loop je het risico dat je steeds op óók verkeerde benen wordt gezet; mijn schrijfsels worden namelijk, althans dat hoop ik, gekenmerkt door voortschrijdend inzicht, of, minder pretentieus gesteld: door afnemende verwarring; tenminste zo ervaar ik dat als ik erop terugkijk; ik zie ze dus noch als producten waarop ik eventueel trots zou zijn noch als producten waarvan ik afstand neem; wat ik mocht schrijven was, ondanks hun tijdgebondenheid, voor mijn gevoel steeds mede genadegegeven; waarmee ik natuurlijk niet bedoel te zeggen dat ze daardoor opeens tóch valide zouden zijn

- tevens beoog ik enige literatuur te vermelden die op mijn pad een sleutelrol speelde; enige van die boeken vermeldde ik reeds: hermans' "verdeelde gemoed" en wilber's "zonder grenzen"; daar zou nog bijgekomen zijn alice miller's "het drama van het begaafde kind", ware het niet dat dat boekje recent een waardige actuele opvolger kreeg in ingeborg bosch' "de herontdekking van het ware zelf"; dus is dat het laatste boekje dat het rijtje van drie, mogelijk vier, completeert; op dit boekje en de betekenis ervan kom ik nog terug; wat ik overigens daarvan, en van het geduldige lectio divina-achtige lezen van shiva nataraja en eventueel enige van mijn overige schrijfsels, verwacht is dat je je aan de hand dus van hetgeen ik als het m.i. beste aan groen en rijp-informatie mocht puren, de taal eigen maakt van de wereld die je thans bezig bent te ontsluiten; de brugklas waar ik het eerder over had, doorloopt; zodat je de vele jaren van trial and error die ik er voor nodig had, en nog nodig heb, eventueel blijven bespaard

- terug nu naar de hoofdlijn .. wanneer we het hardnekkige karakter van bevestiging onderkennen doet dat pijn, althans mij deed en doet dat pijn; er zit dan niets anders op dan het te aanvaarden als een item dat dus niet alleen voor de volwassene relevant blijft, maar ook voor diens reis daarna; alleen met dit verschil, en dat is van grote importantie, dat, waar zelfbevestiging op onze weg naar volwassenheid ons voordien ingegeven leken te zijn vanuit het happiness-motief, we er op onze spirituele vervolgreis, geïnspireerd door het transcendentale motief, ons van bewust zijn dat dit streven niets anders was en is dan onze,

weliswaar contraproductieve, manier om eenheid en liefde te ervaren; dat motiveert ons om ons te gaan wenden tot steeds ruimere bewustzijnsniveaux, zodanig dat ons zelf daarin oplost

- vanuit een dergelijk echelon naar onszelf kijkend vormt de mate waarin onze behoefte aan bevestiging, van betekenis zijn, ons parten speelt een exacte graadmeter voor de mate waarin we dus niet of nog niet voldoende in dat echelon gevestigd zijn; sprekend in termen waarin god voorkomt bedoel ik dat iedere concrete behoefte aan bevestiging aangeeft dat we ons dan niet in hem gevestigd weten, ons daarmee van hem afkeren; daarmee ook van degenen van wie we die bevestiging verwachten of verwachtten; wat ik daarmee wil zeggen is dat pas aan het eind van onze reis onze behoefte aan bevestiging van ons afvalt; als dat 'zonde' is dan hebben de woestijnvaders gelijk met hun zondige, altijd tekortschietende mensbeeld; ik roep dus uit, en je begrijpt: al het voorgaande was daarvan de opmaat: if we cannot beat them then join them .. laten we blij zijn met onze wederzijdse afhankelijkheid; die accepteren; laten we elkaar waarderen, bevestigen; waarmee ik, - het is aan de late kant - , mij alsnog ontpop als een fan van anna terruwe, de nijmegenese psychiater, die in de zeventiger jaren met haar bevestigingstheorie volle zalen trok

- maar dit laatste terzijde ... tegelijk begrijpen we dat de vreugde die we erbij ervaren zowel als de teleurstelling wanneer waardering en bevestiging uitblijven, of zelfs het tegendeel plaats vindt, de logische implicaties zijn van ons mens zijn, onze staat van bewustzijn waarin we verkeren of dan op teruggrijpen; laten we accepteren dat ons streven naar bevestiging een vast onderdeel vormt van ons proces; en dat dat nu eenmaal niet anders kan; en dankbaar aanvaarden dat door het géven van bevestiging we de ander aanmoedigen het echelon te exploreren waarvan het beeld resp. de uitdrukkingsvorm waarin we hem of haar bevestigen een onderdeel vormt

- laten we begrijpen dat het valide gevoelens zijn wanneer we verdrietig zijn wanneer exploratie van bepaalde levensgebieden, bewustzijnsniveaus, nog onvoldoende is geschied dan wel tot dan toe werd geblokkeerd doordat we aan eerdere echelons resp. faciliteiten nog onvoldoende toe kwamen resp. onvoldoende héél aan waren; maar laten we tegelijk begrijpen dat we, als we binnen gegeven situaties te lang met bevestigen doorgaan, we de ander in diens echelon fixeren; we dragen er dan toe bij dat hij of zij in dat echelon - , in die facility blijft steken; daardoor de ander in zijn of haar potentieel juist onderwaarderend; dan kan het zijn dat confrontatie beter de plaats van bevestiging in kan nemen; een confrontatie echter die ons uitnodigt en stimuleert tot het betreden van naasthogere echelons, het ont-vouwen van ruimere faciliteiten; al was het maar in de vorm van een voorschot of voorschouw; en wat is een dergelijke confrontatie dan anders dan bevestiging? bevestiging in wie we wezenlijker zijn

- waarmee, met deze uitgangspunten, - dat kán nu, na al deze uitvoerige shiva nataraja-voorbeschouwingen -, het referentiekader op tafel ligt van waaruit ik mijn dialoog met jou, en af en toe deze of gene ander, beoog gestalte te geven; wat uiteraard niet betekent dat timing en verduidelijking ervan in de praktijk altijd even vlekkeloos plaats vinden; gelukkig vind ik zelf ook dat ik daarin niet perfect hoef te opereren; wel echter meen ik dat mijn interventies, bevestiging zowel als confrontatie, op zijn minst in het licht van een specifiek referentiekader, toetsbaar moeten zijn; een referentiekader dat ik bij deze meen aan te reiken

- terug nu naar ons thema; naar hoe de dominantie van ons streven naar bevestiging, zónder onze toevlucht te nemen tot de christelijk-mystieke weg resp. de weg van bhakti - resp. karma yoga, zoals ik hierboven aangaf, vanaf het begin van onze levensweg enigermate te vermilderen is; welnu, dat is hetgeen ik o.a. in mijn mandala-vervolgverhaal op hermans

toelicht; dat verhaal richtte zich aanvankelijk alleen op het koppel hechting-exploratie, breidde zich nadien uit; nu zie ik opeens dat mijn huidige verhaal in zekere zin wederom over hechting-exploratie gaat ... concentreerde dat deel van mijn verhaal van toen zich vooral op onze opgroeifase, nu besef ik dat het koppel hechting-exploratie onze gehele ontwikkelingsgang, ook die van ná onze volwassenheid, kenmerkt; ik bedoel: we gaan te lang door met uitsluitend de faciliteiten die behoren bij een huidig resp. naastlager bewustzijnsniveau; ook wilber heeft het daarover; hij noemt onze verkennende bewegingen van het terrein binnen een bepaald bewustzijnsniveau *translaties*; te lang ermee doorgaan noemt hij, - hij gebruikt de term hechting er niet voor - , *incestueus*

- het begrip *exploratie* uit het mandalaverhaal staat dan voor het ons wenden tot - en inoefenen van faciliteiten uit een naasthoger echelon; net zo lang tot transformatie plaats vindt; er een nieuwe integratie ontstaat tussen die nieuwe faciliteiten en reeds bestaande, wat wilber dus *transformatie* noemt; en hoewel ik zijn "het atman proces" 10 jaar geleden ook reeds las, is het alsof de portee ervan nu pas tot mij doordringt; hetzelfde moet kennelijk in eindeloos vele varianten, eindeloos veel verschillende bewoordingen, gezegd worden, opdat er ooit een variant bij is die binnenkomt; het hangt bovendien ook nog eens af van het moment waarop we het horen, de fase waarin we verkeren; en dan nog ... want, ook al menen we dat we het nu wél horen, wie zal zeggen hoe diep ons huidige begrijpen gaat; ook al weten we dat we dit zélf zijn, immers de toets is of we ernaar leven; en dan nog: wat ons begrijpen werkelijk waard is blijkt pas in geval van beproevingen, in geval van kritieke omstandigheden; die, op hun beurt, verdiepen ons begrijpen weer; hetgeen ik zo maar even losjes uit de pols opmerk; mijn trage begrip erdoor verhullend ..

- een ding moge duidelijk zijn: het adjectief "incesteus" uit wilber's vocabulaire is nogal een bewering; vandaar daarover wat meer ... in het algemeen bedoelt men met incest dat we de liefde, meestal bedoeld in louter lichamelijke zin, bedrijven met te dichtbij verwanten; wilber nu bedoelt met die verwanten onze eigen faciliteiten; we plegen dus, ook in ons extern gedrag, incest met onszelf; d.w.z. we proberen eenheid/liefde te ervaren, onze bevrijde bestemming te realiseren, door middel van gedragingen die de uitdrukking zijn van - resp. behoren bij een echelon of bewustzijnsniveau dat eigenlijk al zou dienen te zijn uitgebreid of gecoverd door naasthogere; vergelijk het met duimzuigen terwijl we in het snoep- c..q. todstadium verkeren

- welnu, dit fenomeen doet zich niet alleen voor bij onze ontwikkelingsgang tot en met de volwassenheid, maar doet zich evenzeer voor op het spiritueel getinte deel van onze reis; bezien vanuit de bevrijde staat is alles daarbeneden, in volgorde van subtiel naar steeds grover, niets anders dan in toenemende mate incestueus; althans voor zover niet gehanteerd in functionele zin; bijvoorbeeld om ons te voeden en te kleden e.d. meer; de tegenbeweging, voor wat betreft onze reis in spirituele zin, bestaat, bezien vanuit dit perspectief, uit het verwerven van een steeds minder nadrukkelijk gericht zijn op ons zelf; daarvoor, voor dit archeologisch uitgraven van ons zelf, - wat is het intussen lang geleden dat ik aankondigde dat mijn verdere verhaal daarover zou gaan - , bestaan er diverse sadhana's, spirituele instructies

- de eerste daarvan die ik wil noemen bestaat eruit om ons "spiegelen" binnen een ruimere context te plaatsen; spiegelen, waardoor we onze ergernissen over mensen en fenomenen buiten ons, aanwenden als blootleggers van onze schaduwkant, en waarmee we tijdens onze spirituele reis door gaan, want nodig, gaan we vanaf dat moment met elementen uit die tegenbeweging aanvullen; ik bedoel daarmee dat, ook al is het zinvol om te spiegelen, het blijft een bezig zijn met onszelf; het blijft een identificatiebeweging; ook al is zij gericht op

een completer -, een heler zelf, inclusief nu ook onze schaduwkanten, in feite conditioneren we ons wederom op zelfgerichtheid, op de idee dat er een substantieel zelf zou zijn

- ik ga nu niet de term zelfgerichtheid vervangen door incest en incestgerichtheid; dat komt me als onnodig hard voor; en ook als niet terecht; de term incest is aan de orde wanneer we onszelf bezien vanuit naasthogere echelons; terwijl we, paradoxalerwijs, ik ben er zeker van, eenmaal levend vanuit dergelijke hogere niveaus, de eventuele lagere niveaus niet meer met een dergelijke term zullen diskwalificeren; sterker nog, die zogeheten lagere niveaus blijven, zoals ik herhaaldelijk reeds opmerkte, toegankelijk en nodig; ook het profane is heilig ...

- maar goed, om onze conditionering op de onjuiste idee van een substantieel of persoonlijk zelf te vermilderen, om in plaats daarvan ons zelf dus te verruimen, vond en vind ik het, in navolging van hetgeen de tibetaans boeddhisten me leerden, wijs de beweging van “spiegelen” aan te vullen met een mentale beweging, gericht op de ander; daardoor gaan we van de op onszelf gerichte aandacht - , van de interne consideratie die spiegelen uiteindelijk dus óók is, over naar externe consideratie; naar op de ander gerichte aandacht; naar aandacht voor diens belang

- we doen dat door bijvoorbeeld tegen onszelf te zeggen dat de ander vast weet en doet wat hem voor hemzelf, alsook voor onszelf, het beste voorkomt; vervolgens wensen we hem daarin toe dat hij bereiken zal wat hij ermee beoogt; iets wat overigens niet wil zeggen dat we daarom geen feed-back zouden mogen geven wanneer dat nodig is, niet voor onszelf zouden mogen opkomen of niet zouden mogen ingrijpen; zeker wanneer daarbij apert grenzen van medemenselijkheid en barmhartigheid worden overschreden; en nogmaals, indien we nog in de greep zijn van scripts uit onze opvoedingsgeschiedenis, dan kunnen we hiermee, met deze beweging naar externe consideratie, beter nog even wachten

- dat gezegd zijnde, ook binnen bhakti yoga, de devotionele kant van yoga, kwam ik dit tegen: bhakti gaat er immers van uit dat alles wat iemand doet of nalaat datgene is waarlangs hij/zij zijn liefde -, zijn verlangen naar het bereiken van eenheid, uitdrukt; ook al lijkt het door de gekozen vorm, en het bewustzijnsechelon van waaruit dit plaatsvindt, van niet; wat het christendom betreft, althans de niet 'zondecentrale' variant ervan, bestaat de pendant hiervan uit de overtuiging dat onze medemens in en door zijn concrete leven god gestalte geeft; wie of wat iemand ook is of doet; dus, naast de eerder aangehaalde boeddhistische variant, zouden we ook iets van een dergelijke bhakti- resp. christelijke strekking tegen onszelf kunnen zeggen; het is maar wat ons het meest aanspreekt

- deze posities, die van het tibetaans boeddhisme, die van bhakti, die van het christendom van zonet, kwamen in mijn geval samen in - , - het lijkt wel een variant op het “beetje dom” van prinses maxima - , het zachtjes tegen mezelf zeggen: “hij/zij is nog een beetje verlegen”; en hoewel ik daarmee nog maar pas ben begonnen heb ik het gevoel dat dit effectvol is; bijvoorbeeld in gevallen waarin je niet krijgt wat je wenst, terwijl het je, naar je meent, wel toekomt, of wanneer je krijgt wat je niet wenst, terwijl je dat, naar je meent, niet verdient; of wanneer de ander het niet met je eens is terwijl je denkt zeker van je zaak te zijn; het gaat om dit soort zaken; misdadige -, onrechtvaardige bejegeningen laat ik even buiten beschouwing;

- “beetje verlegen” is ook de mantra-achtige afkorting van bijvoorbeeld tegen jezelf zeggen: “als die persoon zou weten dat ik dit liever niet had resp. dit graag wel, dan zou hij mij dat zeker niet aandoen resp. zeker geven, maar hij doet dat resp. laat dat na omdat hij er nog wat te verlegen voor is; dat komt vast nog wel”... maar goed, waar het bij deze op “spiegelen”

aansluitende bewegingen om gaat is de op jezelf gerichte focus, die ook spiegelen nu eenmaal is, te verleggen naar de ander, naar respect voor die ander, d.w.z. eerbiediging van diens manier van omgaan met zichzelf, diens wereld, alsmede diens bejegening jegens ons; extern te considereren dus

- over dit “beetje verlegen” wil ik trouwens graag de loftrumpet blazen; net als met aloude beproefde mantra’s kan het zijn, hoop ik, dat er zich ook voor jou een grote rijkdom aan betekenissen ontsluit; enige daarvan zal ik straks noemen; nu eerst echter aandacht voor de vraag hoe ik er zo op kwam; dit kan je wellicht extra motiveren om deze hang-up, deze moderne eigenmaaksel-mantra, te omarmen; zelf kan ik die extra motivatie in ieder geval goed gebruiken

- welnu, ik kwam erop door toedoen van mijn goede vriend bas, toen ik samen met hem een weekje in polen pelgrimeerde; in tegenstelling tot hetgeen ik, vanuit mijn, laten we het ook maar verlegenheid noemen, deed, stapte bas, wanneer hij iets nodig had of wilde weten, frank en vrij op iedere pool af; noch de taal belemmerde bas, noch het soms schrijnende verschil in welvaart tussen hen en ons; ving hij een enkele keer bot, dan zei hij: “och, die is gewoon wat verlegen ..”; ik was daar zeer van onder de indruk .. bas diskwalificeerde niet, had geen zweem ook van een mogelijk slachtoffergevoel; ik had stiekum die neiging wel; dat “beetje verlegen” sprak me dus zo aan dat ik er mee op de loop ging, er dus meer in zag dan bas zelf; althans dat verzekerde hij me; hoe dat ook zij, het is vandaar dat ik het ging hanteren en ook nu opper

- iemand verlegen noemen heeft zo iets milds, gaat zo zeer uit van het positieve in de ander; het is zo’n speelse manier om tegen jezelf te zeggen dat je iets graag anders had gezien en toch te accepteren dat iets is zoals het is, de ander erin te respecteren; zelf vind ik het ook niet erg om een beetje verlegen te zijn of zo genoemd te worden; ik heb ook niet het gevoel dat ik een superieure positie inneem wanneer ik anderen verlegen noem; ik zou het bovendien allerminst kwalijk vinden wanneer psychoanalytici zouden zeggen dat onder althans mijn eigen verlegenheid tegelijk een stukje grootheidswaan schuil gaat; sterker nog, ik heb de neiging dat te beamen; alleen niet in de zin van “waan”; nee, onze potentie is groots; dit is zelfs precies waar het mij bij “een beetje verlegen” om gaat; ik kom daar spoedig op terug

mijn eigen verlegenheid omarm ik dus graag, ook al omschrijft de grote van dale (editie 1976) verlegen als:

- (als karaktereigenschap) in tegenwoordigheid van anderen zich niet vrij gevoelend en zich niet vrij durvende uiten, niet flink en zelfbewust
- in een bepaald geval, in zekere omstandigheden niet goed wetend hoe zich te houden, hoe te reageren, bedremmeld

voor mij is het meer dat verlegen mensen:

- situaties, zoals de ander daadwerkelijk terwille zijn, rekening houden met diens wensen en belangen, de ander bevestigen enz., vermijden omdat deze leiden tot bedankt worden, waardoor zij met hun figuur geen raad weten

- daardoor geneigd zijn, indien zulks onvermijdelijk is, om dank weg te wuiven resp. ongaarne toestaan dat de ander, vanuit dezelfde vorm van verlegenheid, graag de balans door tegenprestaties in evenwicht wil brengen
- alleen dáárdoor, ogenschijnlijk dus, hun eigenbelang vooropstellen, terwijl zij, als we hen werkelijk nodig hebben, zonder meer voor ons klaar staan

bovenal, en dat is wat ik met onze grootsheid bedoel, hebben verlegen mensen, wij allen dus:

- de innerlijke houding van niet durven geloven in het eigen grote, grootse ontwikkelingspotentieel, zowel qua zelfverwerkelijking niet (de heelheid van de volwassene) als met name in spirituele zin niet (de eenheid die meekomt met zelfbevrijding)
 - tegelijk, deep down, hebben verlegen mensen weet van ons aller, in ons allen ingevouwen, grootse eindbestemming; en verlangen ze er stilletjes naar die te realiseren; sterker nog: alles wat verlegen mensen doen of nalaten is daarop gericht
- met deze laatste connotatie komt “verlegen” in de buurt van het begrip “ignorance”, onwetendheid, uit het boeddhisme; ignorance in het boeddhisme is, naast anger, boosheid/woede, en attachment, hebzucht, een van de drie “main delusions”, hoofd-dwaalwegen, hoofd-ondeugden; van deze drie neemt ignorance de centrale plaats in; de andere twee stoelen erop, vloeien er als het ware uit voort; voor mij, zelf uiteraard óók onwetend, voelt ignorance, hoewel vele malen aantrekkelijker als zonde en schuld uit het christendom, toch nog zwaar aan; ignorance, onwetendheid, klinkt zo absoluut, klinkt zo als niet te doorbreken; hoewel bedoeld om mensen op te tillen aan hun eigen potentieel, heeft het ook onnodig denigrerende kantjes; voor mij, nog steeds beginner, althans; laat staan voor beginnende beginners; laat staan voor niet-beoefenaars; kortom, ikzelf ben dus liever verlegen; en durf ook anderen wel verlegen te noemen; ik bedoel: innerlijk dus; ook ben ik er niet bang voor dat ik dat woord er op een ongelukkig moment er later nog eens, mijn vermeende superioriteit ermee etalerend, uit zal flappen; dat heb ik bij onwetendheid wel
- onwetendheid reserveer ik liever voor een fenomeen dat samenhangt met wat ik existentiële ervaringen noem; ik bedoel daarmee levensgebieden en ervaringen waarvan wij pas kunnen weten en doorvoelen waaruit deze bestaan wanneer deze ons zélf, binnen onze daadwerkelijke existentie, - vandaar het “existentiële” - , overkomen; dat kunnen piekervaringen zijn waarover we horen spreken; of ervaringen met hogere bewustzijnsniveaux dan die waarmee we zelf vertrouwd zijn; maar ook, sterker nog, kan onze onwetendheid betrekking hebben op zaken als de oneindigheid van het heelal, het mysterie dat schuil gaat onder alles in de natuur, de voor ons mensen onvoorstelbare vergeving die inherent is aan god in onszelf; en ... onwetendheid over de leed-kanten die aan het mens zijn vast zitten ... maar daarop doelde ik nu even niet; daarover dus nu
- al is de grens tussen dit soort onwetendheid, onwetendheid met betrekking tot de onvoorstelbare grootsheid van het transcendente dus, en mijn selfmadebegrip “verlegen” een dunne, dat ligt anders, althans dat vind ik, bij onwetendheid met betrekking tot leed-ervaringen; wat heimwee is, bijvoorbeeld, weten we pas wanneer we lang van huis zijn en het ons overkomt; wat het verlies van een partner, van een kind, van een ouder betreft idem; zo ook wat ouderdom betreft, wat specifieke resp. chronische ziekten, handicaps en pijn betreft; wat marteling met iemand doet; wat het betekent door kogels of granaatscherven verwond te

raken; hoe het voelt ontheemd te zijn, ontslagen te worden, langdurig werkeloos te zijn ... en ga zo maar door

- onwetendheid heeft voor mij dus vooral betrekking op het fenomeen dat wij ons niet kunnen inleven in leed-ervaringen die wij zelf niet of nog niet aan den lijve ondervonden; er ook te weinig moeite voor lijken te doen; dit terwijl we er door de media er permanent mee worden overstroomd; ik heb het daarbij over honger, dorst, permanente koude resp. hitte vanwege onvoldoende beschutting, leven onder de dreiging resp. met de gevolgen van natuurgeweld, blijvend gebrek aan water, aan hygiëne, aan medische zorg, psychische en fysieke mishandeling, oorlogsverwondingen, oorlogstrauma's, leven met de gevolgen van - resp. onder de permanente dreiging van terroristische aanslagen, verdreven worden van huis en haard, leven in kampen, leven met een vluchtelingenstatus, heimwee, verlies van naasten, onvrijheid vanwege dictatoriale-tiraneske regeringen, leven binnen culturen gekenmerkt door kasteverschillen resp. archaische man-vrouwverhouding, kinderarbeid, kindermoord, totale gecorrumpeerdheid van samenlevingen, voortdurende strijd om het bestaan ..

- nee, ik maak deze opsomming niet af, kan dat ook niet; voor het maken van een dergelijk overzicht is mijn onwetendheid met betrekking tot de omvang, de intensiteit en de diversiteit waarin het leed van de wereld zich voordoet, te groot, mijn vermogen tot bevattings daarvan, laat staan tot inleving erin, te klein en daarmee mijn schuld te groot; althans zo voelde het heel lang; ik kom daarop nog terug

- had ik het in “de omsingeling van jericho” over het verschil tussen kleine en grote of existentiële schuld, nu wijs ik er op dat het niet kunnen bevatten, het ons niet kunnen inleven in het leed van de wereld, terwijl we wél van die wereld deel uit maken, dat dát onze gróte schuld is; dat precies is onze existentiële of bestaansschuld; in die zin bestaat onze levensloop, ons shiva nataraja-proces, uit niets anders dan een toenemend begrijpen van ons tekortschieten daarin; een begrijpen dat eveneens existentieel van aard is, want pijn doet en ons oproept tot actie dan wel tot gebed

- en sprak ik in jericho nog over herhalingsdwang in de zin van het alsnog voelen van onze pijn van toen door omstandigheden te creëren, - of door wat we tegenkomen navenant te interpreteren - , waarin we die vroegere pijn in huidige pijn verhullen, waardoor we van zeg maar: slachtoffer, dader werden, thans leg ik liever het accent erop dat we in de huidige pijn die we aan elkaar oplopen alsnog kunnen ervaren wat we éérder in ons leven elkaar en anderen soortgelijk aandeden ... iets wat we als een soort teruguitprojectie kunnen zien; als introjectie of antejectie in plaats van projectie

- “het was onbarmhartig wat we deden”, maar het is niet nodig daar ons achteraf almaar schuldig over te voelen; terugkijkend vervulden we slechts elkaars karma; kijkend naar het nu was het een les en weten we hoe voortaan wél te handelen”, aldus typeerde dr. sharma, een van mijn vroegere leraren, dit karmische fenomeen; hij had daarbij echter vooral het oog op karma uit eerdere levens; we hoeven daarvoor echter niet perse terug te gaan naar vorige levens; als ons actuele karma, zoals ik het maar even noem, ons de gelegenheid biedt om tijdens ons huidige leven onze onwetendheid inzake door ons aan anderen toegebracht leed alsnog te corrigeren en met het toebrengen van nieuw leed te stoppen, is al veel gewonnen

- hoe dit ook zij, het fenomeen, te weten dat je zelf in je latere leven, in enigerlei vergelijkbare vorm, zal overkomen wat je eerder in je leven anderen aandede, al was je niet schuldig, het was immers uit verlegenheid dat je het deed c.q. karmisch verweven resp. medebepaald, stemt

me naar jou toe, je dierbare huisgenoot, blij en droevig tegelijk; blij vanwege de karmische kansen die het bevat; bedroefd omdat ik jou en alle anderen om wie ik geef, zo graag de pijn ervan besparen zou ..

- terug nu naar het “beetje verlegen” waar we het over hadden; anders, en milder dus, ligt het bij het “beetje verlegen”; vergoelijkt deze hang-up dus onze tekorten, ons nog niet voldoende liefdevolle gedrag, zoals ook een moeder dat doet, tegelijk doet het, zoals een vader dat kan doen, een appel op onze eindbestemming: ook voor ons geldt dat die haalbaar is; immers, ooit, eenmaal bevrijd van onszelf, verschijnt liefdevolheid, barmhartigheid, als onze spontane kwaliteit

- verlegen komt daarmee dicht in de buurt van het mooie maar zo vaak misverstane christelijk adagium als: “als gij niet wordt als kinderen ..”; alsook in de buurt van het multireligieuze “wij zijn allen kinderen van god”; zo vaak misverstaan .. het kind zijn waar het in deze uitdrukkingen om gaat verwijst voor mij namelijk niet naar de staat van bewustzijn die we als kind hadden; althans niet naar de staat van zeg het kind, jonger dan zeg een jaar of vier tot vijf; toen wij nog geen gevoel van ik-continuïteit hadden, nog geen separaat zelfgevoel; veeleer verwijst de uitdrukking “weer worden als een kind” naar onze ultieme eindstaat, te weten de staat waarin, nu langs bewuste weg, overigens tevens geheel krachtens grace, krachtens genade, door het gaan van onze weg, het separate ik-gevoel van het kind, ouder dan een jaar of vijf, door voortgaande verruiming van bewustzijn is weggevallen; precies dat ikgevoel is het dat dan zal zijn weggevallen, het ikgevoel dat we als vijfjarige, zesjarige, eenmaal klein kind af, verwierven en vervolgens uitbouwden tot dat van de vermeend autonome, maar in werkelijkheid verlegen d.w.z. tot eigen verwondering, tot bevrijding bestemde volwassenen ..

- met “wij allen zijn een beetje verlegen” drukken we hetzelfde uit, maar nu op een lichtvoetige manier, als in uitdrukkingen als: “wij allen bezitten de boeddhanatuur” en “christus leeft in ons”; we zeggen ermee dat ook wij beschikken over, wat in bhakti yoga, met name binnen de krishnadevotie, “krishnabewustzijn” heet en waar ik het over had in het kleine bhaktigeschriftje “sankirtan”, - overigens ook via www.yoga-intervision.com in pdf beschikbaar - , van nu al weer bijna twee jaar geleden ... alleen ... we zijn te verlegen dus om dat te durven geloven ... net als het komkommerzaadje uit het kerstsprookje dat ik ter verduidelijking van shiva’s mahamrityunayamantra mocht schrijven

- daarmee ben ik overigens nóg niet uitgeprezen; voor mij zijn mensen n.l. ook verlegen:

- wanneer tot hen doordringt hoe hun gehele leven door “grace” is en wordt bepaald; hoe genadegestuurd alles in hun leven is gegaan en gaat; ook en met name voor wat betreft de weg die zij in spiritueel opzicht gingen en gaan; beseffend ook hoe weinig zij er zelf de hand in hadden en hebben, hoezeer zij ook hun beste best deden en doen

- op deze laatste vorm van verlegenheid ga ik nog nader in ...

- terug nu naar spiegelen ... we bevinden ons bij spiegelen sec dus binnen de context van heelheid, d.w.z. heel worden aan onszelf; dat is de context van de humanistisch-jungiaanse psychologie die zich richt op zelfverwerkelijking, horende bij onze volwassen staat; het heel worden is dan ook een soort genezingsproces, therapie in brede zin

(vervolg: zie deel 10)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (10)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- met de semi-mantra/hang up “beetje verlegen” bevinden we ons op het begin van onze reis naar eenheid; was spiegelen sec nog vooral een therapeutisch instructie, “beetje verlegen” maakt deel uit van onze sadhana, dat wil zeggen: is een eerste spirituele instructie; althans zo zie ik dat; hoewel ik elders ook “spiegelen” een eerste sadhana noem resp. een soort kantelpunt noem tussen therapie en spiritualiteit

- in dit verband herinner ik me overigens mijn poging tot het schrijven van een essay over wat we bedoelen wanneer we het hebben over onze menselijke individualiteit, nu 35 jaar geleden; mogelijk dat ik toen ongeweten een zaadje plantte voor het “beetje verlegen” van nu; mijn conclusie van toen luidde immers dat individualiteit bestaat uit een soort georganiseerd geheel van alles waarin wij onderling *verschillen*; bezien vanuit de categoriën of eigenschappen, coördinaten ben ik die later gaan noemen, die wij allen juist *gemeen hebben*; ik meende toen, en ook nu nog, dat de uniekheid van ieder van ons, bij benadering althans, uit deze verschillen bestaat, maar dat van deze verschillen het gemeenschappelijke de grond vormt

- ik noemde dat later, toen ik kennis had gemaakt met het vak kennisleer uit de westerse filosofie: coördinaten; net zoals van een grillig-veelhoekig gevormd driedimensionaal object de precieze plaats in de ruimte kan worden aangegeven door van alle omtrek-hoekpunten de exacte coördinaten te geven, zo kan ieder thans levend individueel mens, waarnaar we om een of ander reden op zoek zijn, met behulp van die coördinaten al spoedig exact als uniek en enig exemplaar binnen de zeven miljard die er van ons soort zijn worden geïdentificeerd

- met iedere coördinaat komen we dichterbij; beginnen we met werelddeel waar hij of zij leeft en vervolgens of het een hij of zij is, dan zijn we met het nalopen van deze twee zeer grove coördinaten al een enorm stuk dichterbij; kennen we de stad of het dorp, dan voeren nog slechts enkele iets minder grove coördinaten als leeftijd, beroep, kinderen of geen kinderen, geloof, ons met die enkele strikes al spoedig tot nog slechts een beperkte groep kandidaten; hebben we hem of haar nog niet ontdekt, dan hoeven we van de persoon die we zoeken nu nog slechts de kleur van zijn ogen te weten, of hij groot of klein is of zijn ouders al dan niet nog leven en we hebben hem of haar getraceerd

- hoewel strikt niet nodig want we zien het ook in één oogopslag, uiteindelijk komen we altijd, en verrassend spoedig, tot een combinatie van coördinaten die de gezochte persoon uniek maken; het gaat daarbij steeds om coördinaten die op ons allen van toepassing zijn; soortgelijk, maar toch net iets anders, is het wanneer we er subtielere zaken bij betrekken als iemands vingerafdrukken, gebit, en iris, iemands overtuigingen, kennis en ervaring, creativiteit, gedrag enz.; tot en met de wijze waarop de persoon in kwestie zijn of haar spiritualiteit beleeft en vorm geeft; dan zoeken we naar de wijze waarop hij of zij dááaraan deel heeft; dan komen we wellicht nóg aansprekender in de sfeer van het unieke terecht; kortom, de natuur, het leven, onze weg door shiva nataraja's kring van vuur, dat alles herhaalt zich steeds, maar nooit op dezelfde wijze; evenwel, misschien dat je vanwege je hang aan je uniciteit protesteert, ook hier geldt dat het unieke zich steeds aftekent aan de wijze waarop we deel hebben aan het gemeenschappelijke resp. hoe we dat uitdrukken; kortom, ik geef het toe, wellicht is mijn visie typisch aristoteliaans, dus achterhaald-ouderwets: allereerst maken we deel uit van de soort, pas daarbinnen zijn we uniek

- dat had toen al een stapje kunnen zijn in de richting van relativering van mijn zogenaamde unieke zelf, - een overtuiging die overigens via de “ik ben ik-ervaring”, waar ik het eerder zijdelings over had, een terecht onderdeel vormt van ieders ontwikkelingsproces - , ten faveure van het toegroeien naar een “ieders broeder- en zusterschap”; als intellectueel kunstje bleek de conclusie uit dit essay, er nu op terugkijkend, vele malen te mager om met behulp daarvan ook maar een begin van zo’n broederschap te kunnen realiseren; dat begin volgde dus pas toen ik met spiegelen begon; nota bene 15 jaar later, nu zo’n 25 jaar geleden; en nog steeds ben ik aan het beginnen; toen pas ontdekte ik aan den lijve, bij dit spiegelen dus, wat ik lang daarvoor al had geconstateerd, maar niet doorvoeld: tussen ons bestaan slechts graduele verschillen, verschillen naar vorm en mate waarin, maar geen verschillen ten principale

- en, hetgeen evenzeer van belang is, ik ontdekte dat dit ook geldt voor leed en onrecht; in dat opzicht zijn we allen als een gasfles, een gasfles van eenzelfde omvang; al onze gasflessen vullen zich geheel, ongeacht de zogenaamd objectief-oorzakelijke omvang van ieders verdriet, ongeacht de mate van leed en ondergaan onrecht; ieder ervaart druk in zijn of haar fles, los van ieders verschillende hoeveelheden gas resp. het bevattingvermogen van ieders fles

- jarenlang had ik het dus over: “er bestaan slechts graduele verschillen”; deze hang up had ik nodig, ook thans nog, om mijn snelle oordelen over anderen, helaas ook: veroordelen van anderen, te vermilderen; de overtuiging dat er slechts graduele verschillen bestaan, en wij dus allen deel hebben aan – resp. veroorzakers zijn van het goede en schone alsook van het kwade en lelijke, vormde daarmee tegelijk een eerste begin van realisatie van wat een van de spontane kwaliteiten van onze potentiële eindstaat, onze bevrijde bestemming, is; te weten dat er ten principale geen verschil bestaat tussen de ander en onszelf, wie het ook was of is en wat hij ook deed of doet; ik had het er al eerder over; in ieder van ons, niemand uitgezonderd, neemt het transcendente vorm aan

- toch vraag ik me nu af of ik wel echt begreep wat ik toen zei; immers nu, sinds ik het wél aandurf bewust contact te maken met concreet wereldleed, - dat wil zeggen: er af en toe voor biddend, althans dat schuchter pogend - , ervaar ik, met de onverbiddelijkheid van een zelf zijn doel zoekend projectiel, een projectiel dat ik lang wist te ontwijken, maar waarvan ik deep-down altijd al wist dat het me ooit zou treffen ... dat ieder mens de schuld van de hele wereld draagt ... had ik het er al niet over toen ik het over existentiële schuld had? toen ik zei dat schuld in conventionele zin voor mij ego was ?

- in ieder geval in “de omsingeling van jericho” spreek ik er al over .. ik herhaal het nog maar eens; mijn ervaring is namelijk dat mensen er niet aan willen, deze visie maar vreemd, om niet te zeggen: abject vinden; sommigen vinden dat ik langs een achterdeur de erfzonde weer binnen haal; anderen vinden dat ik er de deur mee open zet voor immoreel gedrag, voor amoraliteit zelfs ... mogelijk dat ik nog eens verduidelijk dat dat niet het geval is ... hoe dat ook zij, schuldloze schuld is toedrachtsschuld; te vergelijken met wat aristoteles, wederom aristoteles, - ik vermeld het, niet om kennis te etaleren, maar om aan te geven dat alles al eerder is gedacht, overwogen - , als ik me goed herinner causa efficiens noemde ... het is de schuld van deelnemer zijn aan het verkeer: ook al houd je je aan alle verkeersregels, en ga je strikt genomen vrijuit, je veroorzaakt tóch complicaties, soms zelfs ongevallen, simpelweg door je deelname eraan ... dát is onze wezenlijke schuld en niet hetgeen we in doorsnee schuld noemen; dié schuld is een combinatie van onwetendheid, of liever: verlegenheid, en ego; schaamte dus ...

- ik durf echter niet te zeggen dat er geen principieel verschil zou bestaan tussen daders en slachtoffers; daarmee zou ik slachtoffers op afschuwelijke wijze tekort doen; voor mijzelf geldt het echter wel ... opeens begrijp ik waarom bevrijde mensen, bij monde van avalokithesvara, ook wel chenrezig genaamd, - de boeddha van compassie, de boeddha van "om mani padme hum", de eerste mantra die ik mocht omarmen - , zeggen pas gelukkig te zijn wanneer de hele wereld gelukkig is, wanneer alle levende wezens gelukkig zijn, dat wil zeggen: bevrijd ... opeens komt bodhicitta, de gelofte van de bodhisattva om zijn definitieve terugtreden uit de cyclus van wedergeboorten uit te stellen totdat dat met iedereen het geval is, - teneinde zich daarvoor dus in te zetten - , me veel vertrouwder voor als toen het me door de geshes werd voorgehouden

- vanuit mijn, tot mijn verwondering zo plots verkregen innerlijke zekerheid dat wij allen, waaronder ook ik, een eindeloos grote reeks van geboorten doorlopen, - of dat nu in een binnen een soort zelfde "persoon" belichaamde vorm plaats vindt of niet, dat houdt mij niet bezig - , zie ik mijn huidige leven, althans de tijd die mij rest, meer en meer in het perspectief van die reeks; zodat ik naar mijzelf toe alsnog oppak wat ik toen liet liggen en naar de samenleving toe, zelf of "mijn" opvolgers, straks zal aanvatten waaraan ik nu niet toekwam; zodat ik alsnog voldoe aan de schatplichtigheid die ik ten opzichte van de samenleving heb; medeplichtig als ik mij ervaar aan het leed en onrecht waar wij dagelijks getuige van zijn

- lange tijd overigens maakte deze medeplichtigheidsgedachte me timide, stilletjes; bedeesd, beschroomd; niet alleen ten opzichte van de zo velen die door zoveel leed getroffen worden; het was alsof die timiditeit zich geleidelijk over mijn dagelijks leven aan het uitstrekken was; een timiditeit die langzaam doordrong tot in mijn vroegere ongeremd vrolijk kunnen zijn; iets, die toenemende timiditeit, wat ik overigens volkomen terecht vond, als het ware graag op me nam; sterker nog, er vatte de mening bij mij post dat ieder die er niet zo over dacht, ieder op wie het wereldleed niet óók een dergelijke uitwerking had, zijn of haar ogen er bewust voor sloot en dus onwetend was

- mataji, met wie ik dit deelde en van wie ik als vanzelfsprekend de nodige bijval verwachtte, was het daar tot mijn verrassing niet mee eens; dat er mensen waren die niet reageerden zoals ik wilde niet zeggen dat die zich afsloten voor het wereldleed .. verder zei ze er niet veel over .. juist dát bracht de grond onder mijn voeten aan het trillen .. ik zei daarop dat ik vooralsnog bij mijn standpunt bleef maar er wel over na zou denken .. om een lang verhaal kort te maken .. opeens, by grace of guruji (mataji), wist ik dat mijn mood van "sadness-ook", de indicatie ervoor was dat ik, ikzélf dus, onvoldoende stevig gevestigd was in de zekerheid dat "our innermost core, - our eternal soul, our atman - , cannot be slain by whatsoever cruelty or injustice", zoals krishna, vrij vertaald, in de bhagavad gita aan arjuna verzekert (hoofdstuk 2); echt weet hebbend van ieders eternal, untouchable soul is er geen reden, geen grond, voor bovenmatige sadness, voor abundantly crying ...

- het was alsof de wereld 180 graden draaide, alsof ik thuis kwam, als was ik een dekseltje waarvan het schroefdraad opeens op het potje aansloot, zo klikte ik in de zekerheid waar ik het zonet over had, in de zekerheid van evenveel kansen als er eindeloos geboorten plaats vinden ... tegelijk viel, - ik voelde het lijfelijk zelfs - , mijn mood van sadness van me af ... opeens voelde ik me in staat, althans in ieder geval mentaal, tot het bieden van troost en hoop zonder daar zelf in te verdwijnen, zonder daaraan zelve te bezwijken

- ook de schroom van voorheen over het feit dat dit alles in mijn geval nog slechts mentale processen zijn viel van me af; een schroom die ik had ten opzichte van de zo vele anderen, de

zo veel bijzondere mensen, waaronder nu dus jij ook, - in ieder geval een beetje - , die zich zo intens en zo daadwerkelijk voor het leed van onze medemens inzetten, onrecht aan de kaak stellen, voor vrede opkomen en wat al niet; terwijl ik daarvan zo afzijdig blijf; althans daadwerkelijk; nu begrijp ik dat niet ieders weg dezelfde is; ben niet meer zo bang dat dat een rationalisatie is voor mijn zogenaamde daadwerkelijke nietsdoen; sommigen zijn meer contemplatief ingesteld, trachten te bidden en te bemoedigen; anderen zijn meer mensen van actie, werkend, daadwerkelijk hulp biedend; bovendien kan, zoals gezegd, niet alles in één leven geforceerd worden

- genoeg nu over dit thema; en terug naar spiegelen; tenminste als je het aansluitpunt daarvoor nog terug kunt vinden .. spiegelen als therapeutische instructie ging daarmee, soortgelijk als met het recente “beetje verlegen”, als het ware geruisloos over in een beginnende éérste sadhana ofwel spirituele instructie; deze komt er op neer dat we bij onszelf ons permanente oordelen over – resp. zelfs ook veroordelen van anderen gaan waarnemen; om ons vervolgens *per definitie* te realiseren dat wij ons, hetzij in andere mate, hetzij op een soortgelijk ander terrein, als we tenminste creatief onszelf daarop onderzoeken, aan hetzelfde schuldig maken; we verruimen het op persona-schaduw-projectie gerichte spiegelen met de eigenmaakselmantra: er bestaan slechts graduele verschillen

- of herhaal ik nu, met wat andere woorden, wederom hetzelfde ? ach, of spiegelen nu therapeutisch van aard is of eerste spirituele sadhana, wat maakt dat nu eigenlijk uit; het is beide; en van het grootste belang; in ieder geval bezien vanuit vooral het boeddhisme is spiegelen spiritueel van aard; gerelateerd als het is aan karma; of liever gezegd, aan patience; patience, de boeddhistische deugd van het vrijwillig, zonder te klagen, dragen resp. op je nemen van teleurstelling, pijn, lijden; welnu, de relatie die spiegelen met karma en patience heeft is dat we niet wachten tot teleurstelling en pijn ons karmisch ten deel vallen, waarna we op zoek gaan naar ons aandeel daarin, naar de eigen act die eraan ten grondslag ligt, of zou liggen, nee, we starten dat proces, dat proces van zelfonderzoek, - vaak eveneens met bijbehorende pijn - , reeds eerder; los van eigen pijn; en wel aan de hand van ons innerlijk oordelen over anderen; ervan uitgaand: die anderen dat zijn wijzelf; vanuit de karmagedachte lossen we daarmee een stukje desbetreffend karma in; poetsen we ons zieleke wat schoner

- dit alles terzijde; want eigenlijk niet nodig om er bij te halen, niet nodig om te weten; bovendien spreekt “karma inlossen” mij als levenswegmotief niet zo aan; net zo als “werken aan jezelf”; al geef ik toe dat het, ook al spreekt het me niet aan, toch plaats vindt, toch relevant is; zeg maar dat het aloude, wijd verbreide misverstand zich hier weer manifesteert: dat werken aan jezelf, deugdontwikkeling heette dat vroeger, - beide min of meer synoniem met karma inlossen - , verwerpelijk is: want te zeer egocentrisch van aard

- inderdaad, ook bij mij leefde, leeft dit misverstand; ook al meen ik het terzijde te hebben gelaten, af en toe steekt het zijn kop toch weer op; in dit verband een anekdote; te mooi om niet te vermelden; over mijn eerste maal in india; we schrijven jodhpur, december 1991; in een huis van een volgeling, in een jodhpur villawijk, verleent swami ishwarananda (uit mount abu) lolkje en mij darshan: het is de swami, geestelijk leidsman, van de maharadja in wiens tot hotel omgebouwde residentie we verblijven; darshan, aanschouwing, ontmoeting, uitsluitend voor ons beiden; een voorrecht dus; zonder de swami vragen te stellen kon zo’n ontmoeting uiteraard niet verlopen; dus verzong ik er een; ik had er namelijk geen; lolkje ook niet; en de vraag, die was ... je raadt het al; dacht ik op dat moment een vraag, een aannemelijke vraag bovendien, *verzonnen* te hebben, een vraag die voor mij niet relevant meer was, het tegendeel bleek waar; de gedachte toch ook met navelstaarderij bezig te zijn

overviel mij in de daaropvolgende jaren menigmaal; dan hoorde ik swami's antwoord weer: I can give arguments why it's not, but these will not help; you need a lot of spiritual practice, then the real answer will come; by realization ... van wijsheid en compassie

- terug dus nu naar de eigenmaaxselmantra, naar de overtuiging dat er tussen ons mensen geen principiële verschillen bestaan, maar uitsluitend graduele; in die overtuiging vond ik steun bij het vak statistiek, een vak waar ook ik me, net als alle overige psychologiestudenten, doorheen had geworsteld; opeens herinnerde ik mij de zogenaamde normaalverdeling, ook wel curve van gauss geheten; uiteraard gold die ook voor ons mensen als verzameling, - ook een begrip uit de statistiek - , voor ons als groep dus; alle dingen die ons als mensen kunnen overkomen resp. alles wat we zo al naar ons toehalen, zowel als de mate waarin we deel hebben aan alle mogelijke gemeenschappelijke menselijke eigenschappen, doen zich als in een normaalverdeling, - die van daarnet - , over ons als groep voor; ik bedoel: ze zijn in alle soorten gradaties over de verzameling, ons dus, verdeeld

- om een voorbeeld te geven: nemen we de coördinaat lengte en zetten we die uit op een horizontale as, en zetten we de aantallen te meten volwassen mensen uit op een verticale as, dan zien we uiterst links, op de geringste lengte die we maten, héél weinig mensen uitgezet, en uiterst rechts, op de langst voorkomende lengte, eveneens uiterst weinig mensen; de grote bulk bevindt zich in het midden; verbinden we alle op die as geregistreeerde gemeten mensen per onderscheiden lengte dan krijgen we dus de bekende normaalcurve; die ziet er uit als een soort berg waarvan de ene kant gelijkmatig oploopt en de andere kant gelijkmatig afloopt

- ik vraag daarvoor zo gedetailleerd je aandacht omdat we uit deze wetmatigheid ook nog iets anders kunnen leren; en wel dat, hoewel we in een polaire wereld, in een wereld van tegenstellingen lijken te leven, dit *n i e t* het geval is; het is onze betekenisverlenende activiteit die dat ervan maakt; van ieder denkbaar paar tegenstellingen is namelijk zonder al te veel moeite de neutrale, veel wezenlijker overstijgingscategorie te vinden; om bij het voorbeeld van het polaire duo kort-lang te blijven, daarvan is lengte / lineaire afmeting de overstijgingscategorie; een andersom-voorbeeld: van het polaire duo “mooi-lelijk” is de overstijgingscategorie: esthetisch oordeel; van “goed-kwaad” is dat ons morele oordeel, van “dood-leven” is dat het cyclisch bestaan; enz. enz.

- op welke wijze dit relevant is, en dat is het naar ik stellig meen, laat ik hier nu terzijde; of nee, laat ik vertellen wat ik erover heb horen zeggen: wanneer de verlichte mens opmerkt dat dit alles tot het terrein van maya, illusie, in de zin van: niet wezenlijk, behoort, dan is dat voor hem, bezien vanuit zijn niveau van bewustzijn, volstrekt vanzelfsprekend het geval; terwijl hij, even vanzelfsprekend, tegelijk compassievol is; zijn compassie richt zich op het gegeven dat wij dit niet zien, dat voor ons onze wereld reëel is, dat voor ons alleen onze materiële resp. kenbare wereld reëel is; dat we ons dáármee identificeren en dáárdóór lijden; tegelijk strekt zich zijn compassie uit naar dat lijden in concreto

- hoe dit ook zij, ik putte uit deze nu veel dichtbijere “graduele-verschillen-hang-up” de nodige moed en betrok wat mijzelf aan verdrietigheden overkwam resp. wat ik daarvan naar me toehaalde, daardoor niet meer uitsluitend op mezelf, maar zag het tevens vanuit dit statistische verzamelingsperspectief; ik hield mijzelf voor dat als ik op me nam wat aan mij op de curve van gauss, op deze normaalverdeling dus, was toebedacht, dat ik dan als het ware de plaats innam van degene die anders op die plek van de normaalverdeling zou hebben gestaan; al was het wellicht een kromme redenering, het troostte me en gaf me het gevoel dat wat me

overkwam niet alleen de zwaarte van het individuele had, maar dat het tegelijk een soort geschenk kon zijn aan anderen: nam ik het vrijwillig op me dan bespaarde ik het anderen

- de gedachte evenwel dat ik, door het zonder klagen, - nou ja, wat heet zonder klagen - , op me nemen van teleurstellingen en verdrietigheden, negatief karma uit met name vorige levens uit zou kunnen wissen, welke gedachte het tibetaans boeddhisme me zo indringend had aangereikt, - en thans, weliswaar minder nadrukkelijk, het hindoeïsme eveneens - , die gedachte sprak me, zoals ik zonet al zei, niet zo aan; aan mijn huidige leven had ik al genoeg, genoeg ook om volmondig te kunnen beamen hoezeer karmische principes, - ik merkte het al eerder op - , al reeds binnen eenzelfde leven spelen

- wat daar ook van zij, wellicht dat ik nu beter duidelijk heb gemaakt waarom ik zo sterk geneigd ben om, net als het hele oosten, maar vanuit een iets andere optiek, te proberen al datgene wat me overkomt resp. ik naar me toehaal, wanneer dat vanuit individueel perspectief op het eerste gezicht als tegenslag kan worden getypeerd, tóch te accepteren; en me niet richt op zaken als selfhealing (deepak chopra e.a.), positief denken enz. enz.

- de laatste tijd voegt zich hieraan toe dat ik begin te geloven in het zinvolle van de hang-up “je lot is je bestemming”; dat eigen leed, eigen gemis e.d., ons kunnen brengen tot het ons op heilzame wijze in gedachten richten tot diegenen die in soortgelijke - , vrijwel altijd veel ernstiger omstandigheden verkeren; wat niets anders is, al vind ik het een te groot woord voor wat mijzelf betreft, dan een poging tot bidden; daarbij is ons lot óók dat de global village die onze wereld thans voor ons is, ons plaatst voor een permanente stroom van leed en gruwelijkheid; zo we niet iets daadwerkelijks daaraan doen, wat anders kunnen we dan dan bidden ? in ieder geval dus voor het soort leed waarin we ons kunnen inleven vanwege het feit dat we het soort leed in kwestie zélf, enigszins althans, meenden dan wel menen te ondergaan; dat bedoel ik dus, - anders dan nietzsches “amor fati” - , met “je lot is je bestemming”

- oversteeg het wereldwijde leed voorheen mijn menselijke maat, en koos ik ervoor het grootste stuk ervan te dissociëren, dat wil zeggen het bewust slechts in geringe mate tot me te laten doordringen, thans lijkt het erop, - ik sprak er zonet reeds over - , - ik spreek er nu wéér over, maar nu vanuit een iets andere invalshoek - , met name door 11 september 2001, of mijn hart sterker is geworden; 11 september viel namelijk precies in een serie sankirtan, devotionele samenzang, die ik toen leidde; de vraag waar ik voor stond was: kon er op die woensdagavond, twee dagen na 11 september, wel gezongen worden en zo ja wat dan wel?

- deze dringende vraag lostte zich, miraculeus, - of niet zo miraculeus, immers archetypen verschijnen mede op kracht van zichzelf - , vanzelf op: de chant “chamunda jay”, overwinning aan chamunda, die voor die avond gepland stond, bevatte de archetypische beelden van de deities kali en chamunda; met name de oeroude, zo gruwelijk ogende skeletachtige chamunda representeerde wat ik, sinds ik met bas, - weet je nog, die van dat “verlegen” - , auschwitz had bezocht, dank zij bas, - bas, die het had over ons kosmische hart, en dat alleen ons kosmische hart tegen ons komend bezoek aan auschwitz bestand kon zijn - , als onze “sterke hart-ingang” zag

- chamunda onder ogen durven komen, - het aspect van het leven dat bestaat uit verslinden en verslonden worden, een aspect dat ik intellectueel uiteraard kende, maar dat nu pas echt tot me begon door te dringen - , daar ging het toen om; en daar gaat het ook nu om; en zal het om blijven gaan; kunnen we ons sterke hart niet ontsluiten dan valt er aan de stroom aan wereldleed noch iets daadwerkelijks te doen noch ervoor te bidden ..

- met dat bidden wil ik aangeven dat, hoewel “bidders” daar niet op de eerste plaats op mikken, een leven dat geheel uit bidden bestaat, of dat nu voor anderen is of voor onszelf, - ter redding van onze ziel, zoals de woestijnvaders zeiden - , - onze “eigen ziel”, die uiteraard ieders ziel impliceert - , - soortgelijk als, andersom, bidden voor anderen bidden voor onszelf impliceert - , - vanzelf tot zelfoverstijging, tot bevrijding leidt; als neveneffect dus; vermindering van onze ik-dominantie, zelfs het bereiken van bevrijding, vindt binnen die benaderingen dus ook plaats wanneer we ons wijden aan wat men vroeger werken van barmhartigheid noemde; in geval van daadwerkelijke solidariteit dus met anderen; te vergelijken met, binnen het hindoeïsme, karma yoga en seva; waarbij seva slaat op dienstverlening aan guru en spirituele gemeenschap resp. het van deze gemeenschap uitgaande sociale werk; net als vroeger bij ons, toen de charitas nog voornamelijk vanuit de christelijke kerkgemeenschappen plaats vond; nogmaals: beide wegen leiden naar hetzelfde

- een andere bevinding die zich, ook ná het ontstaan van deze laat ik het noemen “statistische visie op het individuele”, voor deed en deze visie versterkte, is dat ik begon te ervaren dat ik, bezien over langere tijd, niet wist wat uiteindelijk voorspoed of tegenslag was; dit versterkte mijn, - het moge merkwaardig klinken, maar het is wél zo - , statistisch gegronde tevens troostrijke neiging tot het in eerste instantie proberen te accepteren wat het leven me bracht; daarom sprak “het verhaal van de man met het paard” me zo aan; en nam ik het op in mijn mandala-verhaal zowel als in een van mijn brieven over meditatie: we weten pas aan het eind van ons leven wat de diepere betekenis is van wat ons allemaal overkwam; als de almaar doorgaande reeks gebeurtenissen is geëindigd; dus is het beter ons oordeel erover op te schorten, niet zo in emoties te investeren, maar meer bij de feiten te blijven; wat ons overkomt is gewoon wat het geval is; het is, zo we tijd van leven hebben, nooit het eind van het verhaal

- misschien leg ik het te kort door de bocht uit; als dat zo is wil je mijn mandala-verhaal er wel op naslaan; wat daar ook van zij, in het kielzog van “de man met het paard-visie” kwam angst mee; angst voor het nemen van eigen, persoonlijke initiatieven; vooral wanneer deze lange termijn consequenties hadden en hebben; ik denk daarbij aan opleiding en beroep, werkkring, het aangaan van partnership, het krijgen van kinderen, keuze van woonplaats- en woning, keuze van spirituele weg en eventuele guru, met daarbinnen, indien aan de orde, keuze van istha devata (deïty) en mantra enz. enz.; ik begon te begrijpen waarom het oosten, zoals voorheen ook het westen, - de grieken en romeinen, en wij batavieren vroeger ook, denk maar aan onze runen e.d. - , dit soort beslissingen zozeer doen en deden vergezellen van allerhande laat ik het noemen kosmisch georiënteerde soorten van raadpleging; zoals het inschakelen van astrologen; de al vele decennia aanwezige huidige belangstelling van het westen voor de tarot, de i tjing en de huidige hausse aan laat ik het noemen: keuzeverruimende kaartspelen, laat zien dat ook bij ons iets hiervan weer terugkomt

- soms dus, achteromkijkend, kwam het me voor alsof ik trajecten had bewandeld, beslissingen had genomen, zo maar, lukraak, zonder te beseffen welke lange termijn consequenties er aan vast zaten; zonder ook me af te vragen of het wel een efficiënt pad was dat ik bewandelde; gelukkig, dat weet ik nu, is het kiezen van paden een arbitraire zaak, - wellicht kom ik daar nog op terug - , en dat geeft niets: alle paden, inclusief omwegen en stagnaties, leiden tot bevrijding, nee, zijn er reeds de uitdrukking van; wie zal zeggen welke “voortgang” in welk tempo we, in geval van andere routes, zouden hebben geboekt; het binnen eenzelfde leven overnieuw doen, kan niet; het zou, naar ik meen, ook niet tot andere conclusies leiden dan dat alle resultaat niets anders is dan grace, puur genade ..

- grace .. in wellicht begrijpelijker terminologie geformuleerd bedoel ik daarmee, met excuses voor mijn potjeslatijn engels, iets als: “results are coming after, unexpected and in other forms as searched for”; waarmee ik nu reeds iets over dat arbitraire van onze keuzen zeg; tegelijk zeg ik daarmee dat, wie zo te werk gaat eigenlijk ook niet anders kan dan, zoals ik steeds deed en wellicht dus té zeer, a c h t e r a f proberen zijn of haar ervaringen in een begrijpend kader te plaatsen; door, ook al zijn er tal van andere, meer kunstzinnige expressievormen voor mogelijk, verwoording dus

- maar goed, om een voorbeeld te geven van wat voor mij intussen een wetmatigheid is op onze reis, te weten het “coming after and unexpected, in other forms as searched for” van wat ik gemakshalve maar even “resultaten” noem, er overkwam me iets wat ik als een derde teken ervaarde; opeens werd mij, ondanks en náást, of wellicht zelfs dóór ons aller schuld waarover ik het zonet had, glashelder duidelijk: we all are divine ... naar dat besef had ik absoluut niet gestreefd; het viel me gewoon toe; puur grace; unexpected en coming after; het verscheen niet dóór resp. aan het eind van dáárop gerichte inspanningen; maar op een moment, veel later, toen ik er niet op was bedacht; er eigenlijk van af had gezien; en voor zover het het medegevolg was van inspanningen, dan waren het inspanningen geweest die op het “verkrijgen” of “wegwerken” van iets geheel anders gericht waren geweest

- wel was het zo dat me, na mijn boeddhistische periode eenmaal gegrepen door bhakti yoga, herhaaldelijk door de leraren uit dit laatste veld werd voorgehouden dat niet alleen de ishta devata, de gekozen deïty, divine was, maar dat dat in wezen voor alles gold, óók voor onszelf; we hoefden daarvoor niet naar buiten te kijken; als je naar binnen keek, dan kon je dat duidelijk gewaar worden; niet dat ik dat niet probeerde, maar aan die own beauty, daar wilde ik niet aan; ik zag dat overigens ook niet als een probleem; ik hield mijzelf voor dat het voldoende was, voldoende opgaaf ook, om alles b u i t e n me te loven en te prijzen; totdat opeens bij ons, gedurende ons intussen derde bezoek aan de onvergelijkbaar schone kerk te vezelay, september 2002, het als in een flits tot me doordrong: het is “our own beauty” die de kerken ons laten *zien*, die de kerken ons laten *zijn*

- zoals je bekend is, leidde dit tot het, naar ik zelf ook meen: extatische “searching the most beautiful church”; ik schreef of liever: boetseerde het zodanig dat het bij lezing door anderen, - in ieder geval bij jou was dat tot mijn vreugde zo - , een soortgelijke ervaring teweeg zou kunnen brengen; dat het zou uitnodigen tot een je openen voor een soortgelijke ervaring; misschien dan wel niet precies aan de hand van kerkbezoek, architectuur, maar mogelijk aan de hand van natuur, muziek, dan wel wat dan ook triggeren kan

- welnu, teruggaand naar de hoofdlijn, tenminste als je dat na dit zijpaadje nog kunt opbrengen, van “een beetje verlegen” en “er bestaan slechts graduele verschillen” en die afsluitend samenvattend: deze mind-instructies beklemtonen ons aller overeenkomst; daarmee zetten deze hang-ups méér zoden aan de dijk voor het verwerven van een ook daadwerkelijke “ieders-broeder-en-zuster-houding” dan de gememoreerde semi-intellectuele en door mijzelf, notabene de auteur ervan, niet begrepen conclusie inzake menselijke individualiteit uit het essay van voorheen; nu immers komen de ander en ik, hoewel uniek, ten principale overeen; dit is van groot belang; daardoor ontstond resp. ontstaat immers tegelijk een beginnende mogelijkheid om de dominantie van ons streven naar bevestiging te verminderen, los te laten

- in plaats van zélf naar het ontvangen van bevestiging te streven proberen we deze te géven; wenden we ons tot het géven van bevestiging; liefst uiteraard op een wijze die voorkomt dat de ander zich op het ontvangen ervan conditioneert / afhankelijkiseert resp. te lang gevangen

blijft in zijn dan vigerende echelon; we hadden het er al eerder over; al zegt de volksmond dat je niet kunt geven wat je zelf niet hebt gekregen, de uitdrukking klopt niet; het kan wél; mits het niet wordt gehanteerd als méér van hetzelfde, dus als vlucht naar boven, als ontkenning van eigen behoeften; dan werkt het helend

- ook al boeken we met deze instructies winst, en doen we trouw ons best, voor het verwerven van eenheidsbewustzijn zal het niet voldoende blijken te zijn; voor het zelflozer worden door verruiming van ons zelf is méér nodig; is de radicale benadering waar ik het eerder over had nodig; maar hoe krijgen we onszelf zover; dat is de vraag waar het om gaat; waarom immers zouden we, als weliswaar verlegen volwassenen, de sadhana's die we zo even bespraken in ons programma opnemen? daarvoor moeten we gemotiveerd zijn of raken; die motivatie valt echter niet binnen het begrip volwassene dat normaliter opgeld doet; ons verhaal over de eerste sadhana's van ons spirituele pad slaat immers op ons streven de dominanties die bij onze volwassene-bewustzijnsstaat horen te vermilderen door ruimere posities in te gaan nemen; alleen ... als alles in ons leven redelijk naar wens gaat, waarom zouden we dat dan doen? we spraken ermee dus eigenlijk voor onze beurt; de vraag die zich stelt is dus: waar haalt de volwassene die motivatie vandaan?

- ... intussen moet ik kwijt hoe ik mijn geschrijf de laatste tijd ervaar: meer en meer komt het me voor alsof ik door schriftelijke reflecties aan het proberen was en ben om de lukraak kant van het pad dat ik volgde, en waar ik het zonet over had, weg te moffelen; en wel door er achteraf allerlei bewuste oogmerken aan -, of liever: vóór te plakken ... het mooier te maken dan het was ... ik weet ook echt niet hoever ik met dit schrijfsel kom ... maar goed, aan het begin ervan liet ik al doorschemeren dat de kans niet denkbeeldig was dat het een onafgemaakt geschrift zou worden ... ik schets het wel zeer zwart-wit en doe hetgeen ik te zeggen heb wellicht onrecht, maar als ik het zo niet durf te stellen wordt het me ook niet duidelijk; van de andere kant, ook al deed ik maar wat, dan nog zijn het ervaringen die om integratie vragen; en de weg daarvoor, mijn weg althans, is nu eenmaal verwoording ... ik begrijp mezelf dus wel, maar toch ... ik zei het je al: ik ben bang dat mijn sterke punt, mijn drive om alles te willen begrijpen en overdraagbaar te verwoorden, intussen contraproductieve trekjes is gaan krijgen ... de kroon die klemt ...

- ik denk aan het komkommerzaadje uit deel 0, wiens bladeren almaar groeiden en groeiden, d.w.z.: wiens zogenaamde kennis almaar groter werd ... van wie de open verwondering waarmee hij zijn leventje begon zich meer en meer sloot ... hij kreeg het niet voor niets benauwd ... ik zie shiva nataraja voor me, the dancing lord, tast zijn beeld en beeldtekst nauwkeurig af ... als een man die de smeulende kooltjes uit zijn vuurpot aan het branden brengt zwaait shiva zich, met de vlam in zijn linkerhand, een kring van vuur ... tegelijk drumt hij, als een poortwachter die de burgers achter zijn stadsmuren des ochtends wakker trommelt, met zijn rechterhand de existentie tot leven ... hij danst op een dwerg ... dat zijn wij ... in ons weliswaar gelukzalige maar comatueuze begin ... in zijn kring van vuur vernietigt de gangesdrager met zijn vlam voortdurend hetgeen hij met zijn drum voordien zelf schiep ... aldus laat de onverstoorbaar goedgunstige ons zien hoe de dwerg de cirkel rond kan ... dat ieder nieuw verworven geëxploreerd vermogen, iedere nieuwe facility, al biologeert de kwaliteit ervan ons nog zozeer, weer dient te worden losgelaten ... althans onze dominante vereenzelviging ermee ... ons welhaast incestueuze uitspelen ervan ... ook al vrezen we er op achteruit te gaan en zijn ze ons nog onvoldoende bekend, de nieuwe facilities waarnaartoe shiva ons wenkt ... het is ten faveure dáárvan dat we de vorm ervan omarmen

(vervolg: zie deel 11)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (11)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- onderwijl, op de hoogste top van shiva's kring van vuur, ook al zien we hem daar niet, daar staat de volwassen mens .. jij en ik .. perfect geoutilleerd .. maar juist daardoor vermeend autonoom .. de dwerg heeft zich onderweg in hem getransformeerd .. nu komt het er op aan .. aarzelt hij tot het laatste moment of herkent hij, herkennen wij, verlegen, de bestemming die ons allen wacht .. en vervolgt hij zijn weg .. er ontvouwt zich een mysterieus pijnlijk vreugdevol proces, fascinerend spel ook, van zelflozer ruimer worden .. loslaten-toewenden-loslaten-toewenden .. overstijgen-omvatten-overstijgen-omvatten .. steeds weer .. net zo lang tot wij onszelf herkennen als de shiva nataraja die reeds vanaf het begin in ons, ingevouwen-verborgen, werkzaam was .. dezelfde als die ons lang geleden, met zijn vriendelijk gebarende vrije linkerhand, uitnodigde zijn kring van vuur binnen te gaan .. met zijn vrije rechterhand ons zijn "vreest niet-bescherming" bood

- als in een droom vervaagt zijn beeld, plaats makend wederom voor het komkommerzaadje uit het sprookje rond shiva's beroemde mahamrityunjayamantra; het deed zo zijn best; zocht uit hoe alles werkte; hij kreeg het benauwd; zijn bladeren werden almaar groter en groter .. hoe kwam hij daar nog tussenuit .. terwijl shiva nog zo gezegd had dat het enige dat hij hoefde te doen was: zichzelf loslaten en op hem vertrouwen ... ook dit beeld lost weer op .. het is krishna die zich aftekent .. muralikrishna .. de fluitspeler uit de "final letter" van mataji; zie de epiloog uit deel 0 ..

- sorry dat ik mijn betoog onderbrak door voorgaande ontboezemingen, uitmondend in de epiloog uit de proloog; even wilde ik nu reeds stoppen met dit geschrijf; even abrupt als ik eraan begon; het kost mij moeite om terug te halen waar we het over hadden, hoeveel te meer zal dat dan niet bij jou het geval zijn; wanneer ook jij, net als ikzelf, benieuwd bent waar dit alles naar toe meandert, dan zul je vast het punt wel vinden waar het volgende op aansluit; zo niet dan is dat ook goed, toch?

- ... welnu, niet onze idealen zijn het, niet onze zingeving is het, waardoor we, eenmaal volwassen, in de groei van ons bewustzijn dreigen te stagneren; idealen mogen we hebben, dat is duidelijk; het is evenwel ons daarbij horende "zélf willen", onze intentionaliteit zoals men dat ook wel, als mede kenmerkend voor de volwassene, noemt, die ons in de bewustzijnsstaat van de volwassene gevangen houdt: hoe meer zelfsturing, zelfbeheersing enz., hoe meer we ons verstrikken in de waan autonome personen te zijn; vermilderen ideaal, en eigen zelf-willende zingeving dus de dominantie van ons streven naar bevestiging, en worden teleurstellingen daarin daardoor draagbaar/lichter, tegelijk verschuift dus het doel waar ons bevestigingsstreven zich op richt, dáárnaartoe; naar ideaal en zingeving dus; nu dus gaat het ons om autonomie t.o.v. de eigen psychofysieke persoon i n het van betekenis zijn voor ideaal en sociale omgeving; nu dus zijn we volwassen, nu dus z i j n we leraar, politicus, ambtenaar, makelaar, mogelijk vader of moeder; in die autonomie, en met die betekenis evenwel, staan we gevaarlijk ver, ik denk zelfs maximaal ver, af van de naast hogere bewustzijnsniveaux die ons wenken; maximaal ver af van eenheid

- de plek waar we ons bevinden is de top van de uitgaande boog, zoals wilber dat in zijn "het atman project" noemt; raadpleeg daartoe nog eens figuur 2 uit shiva nataraja deel 0; dan zie je onmiddellijk de gelijkenis tussen wilber's levenscyclus-figuren en het shiva nataraja-beeld; zij het dat ik aan wilber's figuren op déze plaats, alsook aan de bij shiva nataraja behorende

beeldtekst op sterk vereenvoudigde wijze refereer ... wat daar ook van zij, linksaf omhoog, opgegroeid langs de weg van shiva nataraja's kring van vuur, daar stáán we dus, met recht tegenover ons, ver beneden ons, die dwerg; wij dus; de dwerg waarop shiva nataraja, evenzeer wij dus, zijn dans uitvoert; waar we staan, daarboven, ergens rond die plek, bevindt zich de start van de tweede helft van onze reis, het spiritueel getinte deel dus; de start van de ingaande boog, zoals wilber dat noemt

- ondanks - , of liever juist dóór ons hoge bewustzijnsniveau, - nou ja, wat heet hoog - , is het de vraag of we voor onze reis wel voldoende gemotiveerd zijn; immers alles ging tot dusver goed; perfect geoutilleerd als we zijn, zin gevend aan ons leven, ook in sociale zin, horen we erbij; aldus zijn we nog te weinig gemotiveerd, of te weinig gefrustreerd, zo zou je het ook kunnen stellen, om te zien dat onze reis in feite nu pas echt begint; waarom zouden we ons ook interesseren voor vérdergaande, mogelijk zelfs radicale vermindering van ons streven naar bevestiging ? voor het onszelf los maken van ons mentale ego, ons image, door te beginnen aan een weg van zelfverruiming door zelfontleding? vaak blijven we op die plek, investeren we in meer van hetzelfde, soms een leven lang; steeds er, zwart-wit gesteld, weer in trappend, in de vreugde van positieve feed-back; steeds weer de pijn van negatieve feed-back vergetend; mijlenver van bhagavad gita 14-25, toets aller toetsen, vandaan

- gelukkig bieden crisissen uitkomst ... nou ja, gelukkig ?... niet dat we ze dáárom over ons afroepen, maar crisissen bieden inderdaad soelaas ... frustraties helpen .. brengen de plek waar we staan aan het schudden ... althans wanneer we nog onvoldoende intrinsiek, van binnenuit dus, bijvoorbeeld door indringende piekervaringen, gemotiveerd zijn voor het vervolg van onze weg; want dat kan ook ! onze motivatie kan ook zomaar opbloeien; kijk maar eens naar al die jonge mensen die als het ware rechtstreeks aan hun vervolgreis beginnen; evengoed echter kan het zijn dat onze motivatie pas dan tevoorschijn komt wanneer uitgewerkt raakt hetgeen ons tot nu toe bevredigde; dat laatste, te weten ons genieten van alles wat ons triggert, mag, nee moet zo lang duren als nodig is; er is immers zo veel binnen onze levensweg dat eerst nog onze aandacht heeft, eerst nog om verwerking en exploratie vraagt; denk maar aan hetgeen ik in het begin van dit schrijfsel opmerkte over het kenmerkende van facilites en de zogenaamde kritische perioden; dan is het gewoon nog niet de ideale tijd ervoor, nog niet opportuun, om onze spirituele reis systematisch aan te pakken

- het kan echter ook zijn, in geval van crisissen dus, dat er, wanneer psychologie en therapie geen soelaas meer bieden, en ook de oude vormen van genieten, bevrediging en troost niet meer werken, dat we inzien dat "meer van hetzelfde" niet helpt; dan ook kan het zijn dat zich nieuwe reddingsboeien aftekenen; en wel in de sfeer van religie en spiritualiteit; no problem als dat aanvankelijk plaats vindt vanuit een behoefte aan troost; vallen we in goede handen dan komt dat vanzelf op zijn pootjes terecht, raken we vanzelf intrinsiek, van binnenuit, vanuit wat in ons ingevouwen klaar ligt, begeesterd ... er buitelt weer van allerlei door me heen .. het lijkt wel of er onder die veelheid een competitie gaande is .. ik kan mezelf niet bijhouden, ga slordiger schrijven .. ik laat het zo .. het hoefde immers geen essay te worden .. het mocht toch een zogenaamd postmodern geschrift worden ..

- winnaar onder die veelheid is de kwestie van het arbitraire .. crisissen laat ik even liggen... het arbitraire ... d.w.z. het willekeurige in de keuzen van al wat we tot vóór dit moment deden, tot vóór de eerste sadhana-wending, op het punt waarop we, het meest autonoom lijkend, het verst van eenheid af lijken te staan .. arbitrair ? ... deed en doet het er echt niet toe hoe we ons leven inricht(t)en, waar onze intentionaliteit zich op richt(t)e, welke zingeving we vonden en vinden, of en wie we huw(d)en? .. of we wel of niet een kinderwens hadden ?

... of we die wel of niet mochten vervullen ? ... weet je nog? .. je vroeg je toen iets af als: komt het er dan niet op aan waarvoor we kiezen ? doet het er niet toe waarvoor we gaan ?

- het is wel langs een lang pad dat ik me op dit punt nu nader verklaar; inderdaad, vanuit het wenkende nieuwe spirituele perspectief komt het er, achteraf gezien, dus *niet* op aan: wát we ook hadden gekozen, voor wélke idealen we ook waren gegaan, terugkijkend stonden ze vooral in functie van - , brachten ze ons naar onze wending, naar het betreden van wilber's ingaande boog; naarmate we dan dieper doordringen in dat nieuwere, ruimere bewustzijnsniveau, beseffen we des te sterker dat het "wat en hoe en met welk succes we waarvoor gingen", net als, waar ik het eerder over had, de resultaten van onze opvoedingsgeschiedenis, slechts - , maar wel het noodzakelijke of onvermijdelijke voertuig - , - de noodzakelijke opmaat - , zoals gezegd: "slechts" de route vormde voor het binnentreden van dat ruimere gebied; het was/is arbitrair; dat wil zeggen: onze weg had ook uit een andere route kunnen bestaan; toch moesten we de weg gaan die we gingen en deden we onze beste best; en uit overtuiging ook; want binnen het niveau zelve ervaren we onze keuzen als er welzeker op aankomend; en terecht

- dat dit arbitraire ook voor de keuzen binnen onze verdere spirituele weg geldt gaf ik, geloof ik, reeds eerder aan; als we bijvoorbeeld herhaaldelijk aanlopen tegen het fenomeen dat ons zelfwillende zelf ons, ondanks ons verlangen daarnaar, van overgave afhoudt, dan is het juist dan zaak om alert te zijn; bezien vanuit het echelon van reeds ervaren overgave weten we dat het om de beweging van overgave zelf gaat en niet om "aan wie of aan wat"; er vlak vóór staand, als het ware er nog slechts een duwtje voor nodig hebbend, is het van groot belang wie dat duwtje geeft, of hij of zij betrouwbaar is en dat dat duwtje ons een verantwoorde en, gegeven waar we ons op dat moment bevinden, bij ons passende richting uit doet vallen

- kortom, wat dit arbitraire betreft moet je me niet misverstaan; het ligt subtiel; het is dan ook pas sinds kort dat ik deze kant van onze weg pas zodanig meen te begrijpen dat ik ook kan overdragen wat ik ermee bedoel; vergelijk het eens met de meditatie-ervaring, die je recent had: vanuit het hoogste, vormloze bewustzijnsniveau zijn de onderliggende ervaringsgebieden illusoir; binnen die gebieden zelf zijn onze ervaringen en de er zich voordoende fenomenen echter reëel; niet alleen voor ons, maar zelfs ook voor diegenen die vanuit een veronderstelde permanente staat van vormloos resp. eenheidsbewustzijn leven, zijn dit reële gebieden; belichaamd als ook zij zijn, zijn ze bijvoorbeeld niet vrij van de noodzaak zich te voeden; "na samadhi honger" zou je dit verschijnsel kunnen noemen; of zoals j.a. dèr mouw, die zich van het in dit verband zo treffende pseudoniem "adwaita" had voorzien, nota bene lang vóór advaita vedanta binnen nederland zo populair werd, onnavolgbaar dichtte:

“ k ben brahman; maar we zitten zonder meid ..”

- zo'n gebied is dus reëel; sterker nog, alle gebieden zijn reëel: eenmaal stevig gevestigd in het hoogste bewustzijnsniveau klapt alles, aldus wordt gezegd, op een gegeven moment ineens weer naar reëel toe: alles is wat het is; alleen je weet: er is geen zelf; zelfs is er geen weg; want, bezien vanuit dat hoogste niveau, was ook de weg die je ging een construct, een concept, maya

- wat ik daarmee wil zeggen is dat dat arbitraire waar we het over hadden, óók geldt, bezien vanuit de hoogste bewustzijnservaring, voor de gekozen of gevolgde spirituele traditie, inclusief de sadhana's, die daarheen leidden; vanuit dat hoogste niveau zijn de diverse spirituele tradities onderling uitwisselbare vormen; alle leiden ze tot bevrijding; alle zijn ze de

uitdrukking van dat hoogste bewustzijn; alleen de een vond soelaas bij deze richting, de ander bij die; ik geloof dat ik het al eerder zei

- op soortgelijke wijze geldt, zoals ik zonet al zei, het arbitraire voor de weg, althans voor de vormen op die weg, die ons naar onze volwassenheid brachten, in de richting van heelheid; kozen we echt zélf onze beroepsopleiding, onze levenspartner, de therapievormen die we verkenden? misschien soms wel maar vanuit welk zelf? even vaak hielp het toeval ons, wat ik genadegave, grace noem, maar daarover later; ik denk aan hoe mijn keuze voor hermans en diens persoonlijkheidsleer, waaraan ik zo veel te danken heb, tot stand kwam .. ik volgde die opleiding omdat mijn eerste keus van toen niet doorging, want te weinig inschrijvingen

- alleen .. shoppen, als je het me niet kwalijk neemt dat ik wat ik eerder mild een wat springerige benadering noemde, nu even “shoppen” noem, - ik kom er straks nog uitgebreid op terug - , shoppen schiet niet echt op; de cirkel van vuur valt niet te ronden, de top van de berg valt niet te bereiken, onze bestemming niet te realiseren, als we niet, al was het maar op het laatst, één pad kiezen en daarbij blijven; steeds even kennis maken met dan dit pad, dan dat pad uit de veelheid aan paden, het is aantrekkelijk, ik geef het volmondig toe, maar we blijven dan wel de berg halverwege verkennen; bijvoorbeeld alle soorten alpenweiden rondom; boven de sneeuwgrens komen we niet, laat staan dat we ooit het uitzicht vanaf de top zullen smaken

- ik spreek uit ervaring want was en ben ook niet eenpuntig genoeg; geniet teveel van al het moois op al die verschillende alpenweiden; om nog maar niet te spreken van al de bloemen die ik er plukte en pluk; ik heb het oog op het blijven uitspelen van eerdere dominanties dus; misschien echter dat het wél zo moet gaan, - en gaat - , op de laatste stukken van ons traject; niet dat die in mijn geval aan de orde zijn .. maar het zou kunnen dat we de bovenste stukken van de berg eerst geheel uitverkend moeten hebben voordat we voldoende gemotiveerd zijn, voldoende moed ook hebben, om verder te klimmen; gevaarlijk als het laatste stuk van zo'n berg nu eenmaal vaak is .. er zijn zelfs tradities, - en in zekere zin wordt het hindoeïsme er zelfs door gekenmerkt - , die juist de beoefening van een grote verscheidenheid aan spirituele wegen en uitdrukkingsvormen van het absolute propageren; tezamen; gelijktijdig

- met die referentie naar ons al dan niet gemotiveerd zijn om de berg verder te beklimmen kom ik echter toch weer uit op het onderwerp motivatie; een onderwerp dat ik daarstraks, - ten faveure van onze reflectie over het arbitraire van onze weg en onze keuzes daarbinnen - , liet liggen; immers, waar haal ik het recht vandaan om een wat springerige benadering te diskwalificeren door het shoppen te noemen ? er is in het geheel niets tegen shoppen ! er is niets tegen springerigheid ! als mensen daarvoor gemotiveerd zijn, - maakt niet uit of dat in materiële zin is of in spirituele zin of in een combinatie van die twee - , - ondanks dat een beroemd boek van chogyam trungpa daarover handelt, over spiritueel materialisme dus, en daarvoor waarschuwt, ook dát doet voor mij daarbij niet terzake - , dan is dat, dat shoppen dus, gewoon wat het geval is ! sterker: dan is dát de vorm waarin hun liefdevolle zorg en aandacht zich uitdrukt, hun eenheidsbewustzijn zich manifesteert ... dan is het gewoon zo dat onze transcendente gestalte in hen op springerige resp. shoppende wijze vorm krijgt ... voor dat transcendente immers maakt de weg die we gaan of gingen niet uit ... en zo wij al zélf eventjes zouden menen van wel, dan geeft dat alleen maar aan dat wij inderdaad absoluut niet bevroeden, niet kunnen bevroeden ook, hoe onuitputtelijk grace is

- mijzelf daarmee op deze hoogte plaatsen is evenwel niet hetgeen ik beoog; naar menselijke proporties vertaald wil ik met dit alles slechts zeggen dat ik me gehouden weet te werken aan

een open respectvolle grondhouding jegens wat anderen motiveert, wat dat ook moge zijn; idem jegens de weg die mensen daarbij gaan; hoe die er ook uit ziet; en dat ik in dat opzicht nog veel arbeid heb te verrichten; niet alleen staat mijn zogenaamde kennis mijzelf in de weg, wat minstens zo erg is, en eigenlijk op hetzelfde neerkomt, is, dat die kennis me belemmert in het terugwinnen van die openheid; met iedere keer dat ik het beter weet doe ik de ander zowel als mijzelf pijn; ook om die reden is het dat ik met mijn essay-achtige reflecties stoppen wil

- terug nu naar het arbitraire van onze weg, aannemend ook dat je voor het vervolgen van je reis gemotiveerd bent ... het is vanuit deze visie, te weten het uiteindelijk arbitraire karakter van waar we ons op onze weg op richten, en vanuit het zien van ons aller groeipotentieel, een groeipotentieel dat iedereen in zich bergt, in zich heeft ingevouwen, dat ik op een gegeven moment, niet meteen dus, - hopelijk niet dus vanuit dat “betere weten” van daarnet - , de een durf aan te moedigen nog eens een tijdje bij diens partner te blijven; en de ander eventueel durf te ondersteunen en zelfs aan te moedigen in diens onderzoek naar - resp. keuze van een meer bij de persoon zelf passend beroep of werk; en weer een ander, na een dialoog- en inleeftijd, dat dus wel, durf te ondersteunen bij juist een voorgenomen afscheid van een partner; dat alles altijd wel met enige bibberaties: neem ik niet een stukje verantwoordelijkheid van de ander op me; tast ik diens autonomie, diens kracht niet aan; maar, mede gesteund door tot nu toe overwegend positieve ervaringen van degenen die het betrof resp. mijn eigen ervaring met – en dankbaarheid voor wat sommige van de leraren die ik mocht ontmoeten in dit opzicht mij ooit aan aanmoediging schonken of juist bewust onthielden, - gelukkig ook vandaag de dag nog - , durf ik het soms aan

- en hoewel ik de nodige compassie ervaar bij de last die mensen zo al kunnen hebben van hun opvoedingsgeschiedenis, en vervolgens van datgene wat hen daarna overkwam, en zeker bereid ben aan het doorschouwen en eventueel uitgrokken ervan naar vermogen mee te werken, - ik vind dat zelfs heel belangrijk en kom daarop nog terug - , - ik geloof dat ik mezelf herhaal - , ook die voorgeschiedenis zie ik uiteindelijk als arbitrair; d.w.z. als hetgeen hen bracht tot aan het moment van nu; bracht ook tot de state of affairs, de persoons- resp. gedragsvorm, waardoor zij dan worden gekenmerkt

- ik bedoel daarmee te zeggen dat ieder moment binnen onze volwassenheid gewoon het moment kan zijn waarop we onze meer spiritueel getinte reis, onze ingaande boog, starten; later, vanaf dat moment terugkijkend, zien we dat onze voorgeschiedenis, onze bagage, ons “wie we toen waren”, niet meer zozeer iets inhoudelijks was en is, maar slechts de uitdrukking was en is van de weg waarlangs we dit punt bereikten; dan ook worden vooral de processen voorwerp van reflectie en niet meer zozeer de inhoud; en eigenlijk is het tot dat, - ná en door eventuele pijn heen - , zo relativiserende inzicht dat ik je wil brengen

- op het gevaar af dat ik het nodeloos verwarrend voor je maak: de kwestie van het arbitraire van onze weg kan ook in termen van karma worden geformuleerd; niet dat ik nu opeens het onderwerp karma verder wil gaan uitdiepen dan ik deed; al neig ik er wel toe; want karma en transmigratie (reïncarnatie) zijn me intussen meer en meer gaan triggeren; hoe dat ook zij, in termen van karma geformuleerd: bezien vanuit onze bevrijde staat is niet interessant h o e ons karma er uit ziet/zag; van belang was slechts dat en hoe we ermee dealen/dealden

- de kwestie van het arbitraire valt dus als volgt te omschrijven: onze keuzen en inspanningen, te vergelijken met wat wilber translaties noemt, b i n n e n een huidig echelon of facility, zijn arbitrair wanneer we ze bezien vanuit het (naast)hogere echelon; ook onze gehele weg, van echelon naar echelon, onze specifieke keuzen uit de diverse aanbieders van zelfde soorten

echelons, alsook onze eventuele keuze uit de diverse snelweg-aanbieders, is arbitrair, althans bezien vanuit onze eindbestemming; dat neemt niet weg dat we bij het kiezen van echelon-aanbieders en vormen binnen die echelons, - ook om die echelons voldoende te exploreren en vervolgens te kunnen coveren door naasthogere - , onze beste best doen; het doet er binnen een specifiek echelon, en voor de keus betreffende welk soort naasthoger-echelon-aanbieder staand, wel degelijk toe wat we kiezen, waarvoor we ons open stellen

- wat dit laatste betreft nog eens een voorbeeld ter onderstreping ervan; de volwassene bijvoorbeeld kiest voor diens zelfactualisatie, zijn zingeving, die gebieden die daarvoor geschikt zijn, gegeven zijn aanleg en affiniteit; bovendien toetst hij of die gebieden voldoende uitdaging bevatten; we komen daarmee in de buurt van wat we svadharma noemden en wat tegenwoordig, ten dele althans, ook wel “flow” heet; zo is het dus ook met het kiezen van een spirituele weg, stroming, sampradaya of sekte; sekte in neutrale zin bedoeld

- met name speelt dit wanneer we de voorkeur geven aan een etappegewijs ingedeeld pad en begeleiding daarbij; net zoals we die vroeger, op onze weg naar volwassenheid, ook kregen; toen echter doorgaans impliciet; binnen het normaal maatschappelijk patroon van gezin, school, peer-groep, voortgezet onderwijs, beroepsopleiding, werk, partner enz.; plus evt. expliciet, dat kan natuurlijk ook; dan bevinden we ons op het terrein van zelfontwikkelingscursussen, groepen, counseling, therapie enz.

- dat begeleiding op onze verdere spirituele weg geboden kan zijn heeft o.m. te maken met onze onbekendheid ermee, onze angst ervoor; een angst die we trouwens op dat moment niet of vaak pas láát, bewust ervaren; met daarbij onze angst om het ons vertrouwde los te laten, terwijl we niet weten of we door het betreden van nieuwe gebieden, het omarmen van nieuwe vormen ten behoeve van het verwerven van nog niet bekende faciliteiten, wel dezelfde bevrediging, eenzelfde soort van genieten, zullen ervaren als die die onze huidige bewustzijnsstaat ons brengt; inclusief de aantrekkelijkheden resp. retardaties uit de qua dominantie gepasseerde staten; al gaan al die soorten bevrediging, al dat genieten, ook nog zo gepaard met teleurstellingen ook, de dominanties ervan laten we slechts node los

- de noodzaak van begeleiding, of op zijn minst ruggespraak, kan zich overigens reeds voor doen bij het begin van onze ingaande boog; bij het kiezen dus van een eerste passende spirituele weg of sadhana; vooral kan dat van belang zijn wanneer onze volwassenheid scheefgroeielementen bevat; en bij wie is dit niet het geval; stel dat de intellectuele kant binnen ons dominant is ontwikkeld en we kiezen voor het tibetaans boeddhisme, of voor advaita vedanta, dan kan het zijn dat we onze intellectuele kant alleen nog maar verder ontwikkelen in plaats van de dominantie ervan los te leren laten; van de andere kant kan het ook zijn dat we in dat geval, door haar dus nog dieper te exploreren, ten slotte die intellectuele kant beter en finaler relativeren dan anders het geval zou zijn geweest; niet ondenkbaar immers is dat voor sommigen, in geval we kiezen voor meer gevoelsmatige stromingen, zoals bhakti- en karma yoga, het soefisme en bijvoorbeeld ook de christelijke devotie, de intellectueel-rationele kant in ons op een gegeven moment ons toch weer triggert; kennelijk was dus het punt van “genoeg is genoeg” niet bereikt

- of een ander voorbeeld: gesteld dat we snel door anderen geïmponeerd zijn, ons snel aan anderen overgeven, niet echt los zijn gekomen van onze ouders, scripts herhalen die afkomstig zijn uit onze opvoedingsgeschiedenis enz., dan is het de vraag of een sterk guru-gerelateerde beweging, dus het pad van overgave aan de guru, wel meteen de juiste weg voor ons is; wederom echter kan het zijn dat we door enige jaren “meer van hetzelfde” juist met

één klap erdoor uit weg kunnen geraken; uit die staat van onterechte afhankelijkheid dus; al dan niet gevolgd door eerst nog wat conventionele therapeutische strookjes

- binnen de gekozen weg geldt dat arbitraire soortgelijk: eenmaal verder op die weg gevorderd en dan terugkijkend, dan zijn het de door ons gevolgde instructies en nageleefde voorschriften, sadhana's dus, die arbitrair zijn; alhoewel we ze uit liefde ervoor en uit overtuiging blijven naleven; dat wel; in de periode zelf waarin ze echt relevant zijn is het echter zeker van belang ze zorgvuldig te kiezen; denk maar aan de soort van deity binnen bhakti yoga: shiva, krishna, rama of shakti; en van shakti weer: durga of kali enz.; binnen het bhakti-echelon maken zij onderling een wereld van verschil uit; vanuit het echelon van overgave en toewijding weten we echter dat het om onze overgave ging; dan weten we dat de gekozen deity arbitrair was/is; al laten we dit beseft, wanneer het in ons mocht oprijzen, gauw weer los en hernemen we onze toewijding aan hem of haar

- zo ook m.b.t. mantra yoga als onderdeel van bhakti; bezien vanuit het hogere echelon is de gekozen of gekregen mantra arbitrair; binnen het betreffende echelon zelf is de keuze ervan van groot belang; is het bijvoorbeeld het "vertrouwen op eigen ingevouwen power" of is het het "meegaan met de stroom" wat een mantra ons aanreikt en hoe verhoudt dat zich tot onze huidige staat, onze natuurlijke affiniteit, onze conditioneringsgeschiedenis? o.a. dáárom is het dat de mantratractie zegt dat mantra's niet zelf gekozen kunnen worden, maar alleen kunnen worden gegeven; idealiter door de guru

- bovendien, niet vanuit bhakti toegelicht, maar in het algemeen gesproken: vaak is het zo dat we, ook binnen een specifiek gekozen weg, niet goed van onszelf weten welk vermogen, welke facility, te voorschijn gedruimd door shiva nataraja, we binnen het echelon waarin we ons bevinden, moeten frustreren, moeten aanbieden aan shiva's vlam; vermindering/relativering gaat nu eenmaal niet langs glijdende weg; om de dominantie van facilities, - in geval van dominantie niets anders dan trucs - , los te kunnen loslaten moeten we ze nu eenmaal bruskeren; evenmin weten we precies welke vormen, - zo we er al een voorraadje van hebben om uit te kiezen - , we moeten aannemen om daarmee de erbij behorende kwaliteit(en)/facilities in ons op te roepen uit het naast hogere echelon, shiva uitnodigend die tot leven te drummen; nee, om de cirkel te ronden hebben de meesten van ons, ik in ieder geval, levende shiva's nodig, leraren dus; guru's zo je wilt

- het voorbeeld van bhakti als weg, bhakti yoga dus, hernemend: bezien vanuit ultiem, vormloos eenheidsbewustzijn, is bhakti yoga zelf weer arbitrair; het had ook het soefisme kunnen zijn, of de kabbala, of wat dan ook; het is maar wat op onze weg kwam en wat we vervolgens door onze positieve toewending, en het doen van onze beste best, voor onszelf toestonden dat zich ontsloot; ook al zien we dit in, we blijven onze rituelen en pujas, - ik bedoel: eredienst, lofzang, japa, mantra, gebed enz. - , trouw en vergeten onmiddellijk het inzicht van daarnet; het inzicht inzake het arbitraire karakter ervan

- concluderend: omdat we het gebied van - en de traditie/stroming, met behulp waarvan we de hogere bewustzijnsstaat willen gaan betreden, niet kennen is het vaak moeilijk om zelf te kiezen; temeer omdat we geneigd zijn datgene te kiezen dat het beste inspeelt op onze scheefgroeikant; d.w.z. datgene waarmee we die het beste kunnen blijven uitspelen; dan wel die waarmee we, harteloos t.o.v. onszelf, onze vermeende scheefgroei om zeep kunnen helpen; vanuit zulke situaties terugkijkend, met name in het geval van "meer van hetzelfde", dan wel het tegendeel ervan, de strijd ermee, kan het echter ook zijn, en ik denk dat dat bijna altijd zo is, dat je beseft dat het zo moest gaan; het maximaal opvoeren en haast eindeloos

herhalen van ons “meer van hetzelfde-kunstje”, dan wel onze onophoudelijke strijd ermee, was kennelijk de enige manier om het te transcenderen, te overstijgen en te omvatten

- wanneer we echter onder begeleiding onze weg gaan, bijvoorbeeld door ons toe te vertrouwen aan een ons passende sampradaya, spirituele traditie, annex guru, kan het zijn dat ons zo'n lange weg bespaard blijft; we mogen er dan van uit gaan dat beweging en guru weten welke dominanties uit welke huidige echelons dienen te worden gefrustreerd opdat zij kunnen worden gecoverd door nieuwe vermogens, rijkere bewustzijnsniveaux; door toedoen ook van welke sadhana's uit die naast hogere echelons; waaronder algemene – en, in geval van een individuele relatie met de guru, specifieke frustratie- en sadhana-instructies; het kan zijn dat daarbij een voor allen geldend pad wordt aangereikt dat uit, via inwijdingen te doorlopen stadia bestaat; de aantallen spiritueel gemotiveerden zijn intussen zo groot dat één op één-relaties met een guru of leraar nog slechts weinigen gegeven is; dan is het wat lastiger werken

- wellicht het meest bekende voorbeeld van algemeen geldende sadhana's, en hoe deze werken, is meditatie; als basis voor iedereen van groot belang; vandaar dat ik het tot voorbeeld neem; welnu, meditatie frustreert het aapgrillige associatieve zelfbetrokken identificatie-geconditioneerde denken-voelen binnen het volwassenenniveau; tegelijk oefent het in zelfobservatie in de zin van neutrale zelfwaarneming, in disidentificatie, in het loslaten van het waargenomen; daarmee is het een aannemen van - en gevestigd blijven in being only, in universeel bewustzijn, in gewaarzijn; gewaarzijn dat een soort neutrale ervaringsstroom is zonder dat daarbij een separaat ervarder, een separaat ik, wordt ervaren, noch het ervarde als separaat, zoals in de yogasutras van patanjali onder sutra 1-41 wordt beschreven; dit in vormen die spontaan horen bij degene die zich reeds gerealiseerd heeft

- honsho-myoshu, weet je nog? .. meditatie als honsho myoshu .. hoewel wilber het in de omgekeerde volgorde zegt, zeg ik liever: wonderbaarlijke oefening is oorspronkelijke verlichting; tevens frustreert meditatie ons ego, ons denken-voelen dus, dat zich, nu zien we het opeens, steeds bezig houdt met toen dat daar en straks dit hier, met wat was en wat nog moet, met herbeleving-nagenieten-evalueren, met dagdromen-fantaseren-plannen; meditatie nodigt door haar vorm ons uit om nu eens te blijven in het onbezette hier en nu, een hier en nu waarin alles al in orde is

- ik drukte en druk me slordig uit, maar dat geeft niet; het gaat erom dat het systeem begrijpelijk wordt: sampradaya en guru zijn als vader en moeder die ons hardnekkige duimzuigen frustreren door belemmeringen aan te brengen; door het tegelijkertijd aanbieden van uitnodigend en adquaat materiaal lokken vader en moeder uit tot ontplooiing van de eigen motoriek resp. verkenning van onszelf en onze omgeving; grof gesteld: een gewoonte kan alleen door een andere gewoonte worden vervangen, de ene dominantie alleen door een andere; tot we de laatste, - wanneer dat is, en of het nodig is, is mij onbekend - , loslaten

- wat meditatie betreft kan ik het niet laten om daaraan vast te knopen dat vrijwel iedere meditatie-instructie beklemtoont dat “willen presteren” contraproductief is; uiteraard ben ik het daar geheel mee eens; als we echter, wat ik noem: nog moeten uitstuiten van voorgaande ervaringen, dán kunnen we ons beter vooreerst dáár aan wijden; heel worden aan onze ervaringen, zorgen en emoties is dan een noodzakelijke aan meditatie voorafgaande beweging; bijvoorbeeld wanneer we emotioneel, mentaal en/of fysiek achter onze adem zijn, met wat ik emotiestapelings noem, als gevolg

(vervolg: zie deel 12)

SHIVA NATARAJA OF EEN BEETJE VERLEGEN ZIJN WE ALLEMAAL (12) (SLOT)

(svadyaya: poging tot verkenning van ons zelf in termen van ontwikkeling)

- of wanneer we ons in ons denken-voelen door een kwestie, een opdracht, een opgave in beslag genomen weten, of iets moeten verwerken; een verlies, een tegenslag, maar ook vreugde, blijdschap, succes, extase; bij sociale missers, frustraties, krenkingen; wanneer we ons schamen, ons gekwetst voelen, boos, verdrietig, gespannen, onzeker enz., en we plannetjes maken wat eraan te doen, wat te zullen zeggen enz.; in zulke situaties kunnen we beter eerst de nodige tijd besteden aan uitstuiten; daarmee bedoel ik dus het geven van verwijlende, daarmee verwerkende, aandacht aan onszelf; met de bedoeling om er weer "heel" aan te worden, onze ervaringen te integreren; de wijze waarop kan bestaan uit het bewust kiezen voor "nergens toe komen", voor rondlummelen, of voor routine-arbeid, voor de TV hangen, of wat dan ook; daarbij laten we onderwijl ons denken gewoon zijn gang gaan; alle wisselende emoties, en ook rationele overwegingen, laten we gewoon toe; zodanig dat er sprake is van echt en langdurig gevoelscontact met onszelf

- de attitude van waaruit we dit doen valt het best te typeren als het begripvol geven van zachte aandacht aan onszelf; afkeuren, bagatelliseren, adviseren, oplossen e.d. zijn dus uit den boze; als we dat toch doen dan is dat het wat bovendien het geval is; het drukt slechts de noodzaak uit tot uitstuiten; binnen dit meegeef-uitstuitproces onze meditatiehouding aannemen is overigens minder verstandig; dan immers conditioneren we ons "zitten" op verwarrende wijze op uitstuiten; onze meditatiehouding moeten we voor meditatie reserveren; het kan dus zijn dat we tijdens onze meditatie ontdekken dat we beter eerst wat tijd aan uitstuiten kunnen wijden; dan staan we op en doen dat gewoon; datzelfde geldt voor onze concentratie op onze adem alsook voor het gebruik van onze mala en het daarbij schuiven van een kraal op iedere uitademing; ook dat kunnen we beter reserveren voor de sadhana's waarvoor ze bedoeld zijn; hoewel, ik geef het toe, ikzelf mij daar niet aan houd; mijn mala is tegelijk mijn troostende tod

- hoe dat ook zij, wanneer langzaamaan vervolgens andere gedachten bij ons binnen komen, gedachten die niets met de uitstuit-kwestie of de betreffende emotiestapelings te maken hebben, dan zijn dat de voorboden van het lossen van de kwesties die ons bezig houden; als het om niet al te ernstige kwesties gaat komt na verloop van tijd vanzelf het moment waarop ons herstel zo ver is gevorderd dat we weer meer vrije ruimte hebben en ook weer kunnen gaan mediteren; lukt het ons overdag niet om uitstuitertijd voor onszelf te nemen, dan helpt het wanneer we onszelf beloven er 's avonds, de volgende dag of in het week-end, tijd voor in te ruimen; hoe vaak, en over welke periode, we per situatie, dan wel na emotiestapelings, een dergelijk uitstuit ritueel nodig hebben, willen we weer terug zijn bij onze redelijk vrije aandacht, hangt af van de lading die de, eventueel gestapelde, kwesties hebben; doorgaans weten we pas achteraf, in en door de duur en intensiteit van ons uitstuiten, hoe het met de omvang van die lading gesteld was; of te laat dus; wanneer burn outs hebben toegeslagen

- genoeg uitgestuiterd nu; en weer terug naar de hoofdlijn ... een ander voorbeeld van het principe van loslaten – toewenden dat shiva nataraja ons toont, van het "door frustratie ruimte maken voor", is het eerder besproken spiegelen; wat bij spiegelen dient te worden gefrustreerd is het onmiddellijke uitspreken of anderszins uit-acteren van ons oordeel, onze ergernissen, onze negatieve emoties; uitvoering van de instructie "blokkeren van de eerste spreek-impuls", blokkeren ook van onze eerste handelende reactie, geeft de ruimte om -, of liever: dwingt ons onze emoties onder ogen te komen; als materiaal dat uitlokt om heel te

worden aan aspecten van onszelf die we tot dan toe niet wilden onderkennen; met aldus spiegelen nemen we de vorm aan die hoort bij resp. leidt tot correcte zelfkennis, kenmerk van het naasthogere echelon t.o.v. het naastlagere van waaruit we projecteerden en uit acteerden

- vanuit deze visie, vanuit dit principe, kijkend naar traditionele spirituele gemeenschappen, kun je nu zelf nagaan waarom bepaalde kloosterorden van kandidaten de geloften van armoede, gehoorzaamheid (aan abt resp. abdis) en kuisheid vergden; waarom andere kloosterorden ook nog eens het spreken tot een minimum beperk(t)en; waarom priesters het celibaat dien(d)en na te leven, waarom datzelfde, brahmacarya geheten, binnen het hindoeïsme geldt voor sannyasins, de meest onthecht spiritueel begeesterden; waarom yoga werkt met de zogenaamde yama's en niyama's, de jou bekende onthoudingen en geboden, het christendom met de tien geboden, het boeddhisme met de zes perfections resp. de zes delusions, te vergelijken met de vroegere deugden en ondeugden uit het christendom; waarom er wordt gevestigd; waarom spiritueel gemotiveerden zich jarenlang in eenzaamheid terugtrekken of juist van plek naar plek zwerven, nergens langer blijvend dan drie dagen enz. enz.

- nu, na deze overwegingen, wordt het hoop ik, je ook beter duidelijk waar mijn overtuiging vandaan komt dat we, indien we geen deel uitmaken van een guru-geïnspireerde sampradaya, er goed aan doen om dat wat het leven ons brengt en/of onthoudt resp. dat wat we zelf naar ons toehalen en/of van ons afhouden, te plaatsen in het licht van de vraag: "wat wil het ons leren, ons zeggen, ons laten weten?"; en, aansluitend bij het voorgaande: "wat frustrereert het opdat we de dominantie ervan loslaten resp. wat toont het ons om ons naar toe te wenden?"; conform de uitdrukking "wanneer de ene deur zich sluit opent zich een andere"

- hebben we geen guru, geen sampradaya, of zijn we daar niet voor in of niet aan toe, en willen we ons toch wijden aan svadyaya uit de subtitel van dit geschrift, aan groei resp. een spiritueel leven, dan is daar dus het leven zelf; dan proberen we het leven te lezen en te decoderen op bedoeling; op de vraag dus naar welke mogelijke transformaties het ons toewenkt; dan kan het zijn dat "gods wil zich kenbaar maakt uit de omstandigheden", zoals de woestijnvaders (derde/vierde eeuw na christus) al zeiden; ons leven zélf is dan als het sprookje of mythologisch verhaal dat we, al schrijven we het mede zelf, zélf dienen te duiden; ik haal die sprookjes er overigens, en dat zal je niet verbazen, niet voor niets bij, want bij dit "lezen" van ons leven kan de archetypische wereld van mythen, sprookjes, leervertellings, de grote verhalen uit heilige boeken enz. enz. ons van grote dienst zijn; mogelijk dat de interpretatieregels die ik lang geleden opstelde je daarbij van nut kunnen zijn

- levensgebeurtenissen en omstandigheden als aanwijzingen en leermomenten aangrijpen is overigens niet hetzelfde als het passief accepteren ervan; uiteraard beïnvloed je ze of probeer je ze ten goede te keren of in concreto positief aan te wenden; wat niet hetzelfde is als manipulatie; anders kan het liggen wanneer deze of gene grote droom, deze of gene grote wens, hardnekkig niet in vervulling gaat; dan kan het van belang zijn te concluderen dat zo iets kennelijk niet voor ons is weggelegd; sluit zich herhaaldelijk iets voor ons af, dan kan het zaak zijn, nadrukkelijker dan anders, te onderzoeken, wat hetzij toch nog éerst om helende aandacht vraagt, hetzij zich in spirituele zin mogelijk ontsluiten wil; wat dan dus iets anders moet zijn dan hetgeen we nastreefden; al was het maar om met dat andere kennis te maken, een teken te ontvangen; hoe dan ook, de beweging van "loslaten-toewenden", die onze spirituele weg kenmerkt, toot zich menigmaal óók in het kleed van "frustratie-uitnodiging"

- onnodig om op te merken dat, wanneer we later erop terugkijken, de concrete frustratie-uitnodigingen die ons overkwamen resp. die we naar ons toehaalden, bezien dus vanuit

naasthogere echelons, net zo goed arbitrair van aard zijn; niet waaruit ze bestonden maar dat zij zich voordeden is dan van belang; zo goed als we op den duur ons verleden in inhoudelijke zin ook niet meer interessant vinden, de herinnering eraan niet meer vasthouden

- althans dat geldt voor mij, althans beoog ik; dit in tegenstelling tot hetgeen binnen de normale levensloopspsychologie wél wordt gepropageerd; daar vormen onze herinneringen de schat van de ouderdom; niet beseffend dat dit voor de oudere in kwestie neerkomt op een soort permanent herbeleven, bovendien herinterpreteren, van almaar hetzelfde; was dit, het tijdens onze levensloop steeds herinterpreteren van ons verleden, een normaal bij onze ontwikkeling horend fenomeen, er te lang, eindeloos dus zelfs, mee door gaan leidt tot almaar vasthouden van onszelf in plaats van loslaten; het blokkeert ons vrije gewaarzijn, ons vrije in relatie staan, onze meditatie, ons bidden enz.

- hoe dit ook zij, de opmerkingen van zo even over het belang van het lezen van het leven had ik nodig als overstapje naar de constatering dat het arbitraire karakter van de weg die we gaan n i e t het hele verhaal is; juist d o o r dat arbitraire zit er het element in dat we onszelf er wel voor moeten openen; voor wat we, weliswaar zogenaamd, kiezen dus; te kiezen ook voor wat ons overkomt; voor wat we naar ons toehalen; uiteindelijk kunnen de vormen waarin/waarlangs we onze eindbestemming naderen alleen bestaan als en voorzover we zélf de wilsact van het omarmen ervan uitvoeren en vervolgens onze beste best doen; wat toewijding is; dat laat onverlet dat tóch dat alles niets dan grace is, dat alles krachtens genade is wat wij zogenaamd bereiken, ons toevalt en overkomt; ik bedoel dat alles, ja alles, ons geschonken is; ook dat “zélf omarmen” van onze “keuzen” en onze beste “best doen” daarbij

- grace ... als we in onze eigen keuzen, erop terugkijkend, zelf dus weinig sturend waren, al dachten we lange tijd van wel, dan wórden we kennelijk gestuurd, dan worden we kennelijk geleid; dat bedoel ik met grace ... geleid door guru en sampradaya resp. god of het leven ... in diepste zin door de bron; door de bron buiten ons zowel als in ons; door hetgeen vanaf het begin in ons en alles ingevouwen aanwezig was; het zelf nemen van initiatieven komt dan in een geheel ander licht te staan; de angst daarvoor verdwijnt; bhagavad gita 6-4, het zusje van vers 14-25, het vers dat ik zo even aanhaalde, komt tot leven

- dán kan het zijn dat we ons realiseren dat alles uit de gehele existentie, uit de gehele kosmos, als het ware samenspannt om ons tot realisatie te brengen; dit is zelfs - , en óók het geval, wanneer we, zoals het komkommerzaadje, dit niet geloven en steeds zélf proberen te kiezen resp. denken te moeten kiezen; iedereen, op welke leeftijd ook, in welke fase van zijn of haar leven ook, die achterom kijkt, kan dit weten; als we er de moed maar voor opbrengen

- dan slaat verlegenheid, mild en bevrijdend, toe; ik doel op de soort verlegenheid die ik eerder in dit geschrift, in de laatst vermelde betekenis, vermeldde; dan weten we dat wat eigen keuze lijkt, althans binnen de echelons waarin we naar de wereld en onszelf kijken, vanuit ons zelfbepalende perspectief dus, en ook vaak nog lang daarna, dat die keuzen arbitrair zijn zowel als grace, bezien vanuit naast hogere echelons, althans in ieder geval vanuit bevrijd perspectief

- dan dringt tot ons door: niet alleen op weg naar het bewustzijnsniveau van de volwassene spant het leven zodanig samen dat we onze vermeende autonomie coveren door verlegenheid, daarmee schoorvoetend onze grootse bestemming herkenkend; daarna onze weg vervolgend doet dit zich evenzeer voor; dan ook komt als vanzelf het moment waarop we alles wat we deden en ervaarden, nog zullen doen en nog zullen ervaren, zien als genadegeleid, als honderd

procent grace; daaruit bloeit, al die tijd reeds ingevouwen daarop wachtend, dankbaarheid op; nu als spontane kwaliteit; en nog veel meer

- zeggen we echter rechtstreeks, aan het begin van onze weg dus reeds, dat alles aankomt op overgave, op vertrouwen, dan kunnen we dat, net als het komkommerzaadje dat niet kon, onmogelijk aannemen; dat zou lijken op het verhaal van de giraffe en de zebra uit mijn “doe de guru(-)weg”; dat uiterst korte verhaal ging over een giraffe, - de verlichte mens - , die ooit tegen een zebra, - dat zijn wij, de zoekers - , zei: “je hoeft je nek maar uit te steken of die heerlijke blaadjes zijn ook voor jou” ... ; kortom, de rechtstreekse weg van overgave, dan wel het volgen van uitsluitend welk laatste stukje van welk pad dan ook, is voor weinigen onder ons weggelegd

- ik kom nu op een lastig punt, dat mogelijk in dit verband verwarring zaait, althans dat is bij menigeen het geval; de kwestie waarop ik doel is deze: als alle mogelijke wegen zowel arbitrair zijn als tegelijk genadegave, waarom presenteren de meeste spirituele tradities zichzelf dan tóch als de enige weg? sterker nog, hoe kan het zijn dat sommige van deze tradities ontaarden in verontrustende vormen van fundamentalisme? in vormen van fysieke, psychologische, mentale terreur?

- die laatste vraag latend voor wat zij is, namelijk onjuist gesteld, immers zodra een traditie ontaardt in fundamentalisme, heeft het die traditie reeds verlaten, meen ik dat een traditie zich de enige noemt wanneer en zodra de betreffende traditie weet dat het ultieme in ieder geval langs háár weg bereikbaar is, terwijl wij dat niet weten ... het is dus ... een lokkertje

- laat ik me nader verklaren aan de hand van een daarvoor veel gebruikte metafoor: stel dat iemand een waterput wil graven en hij vraagt jou wáár hij moet graven; gesteld nu dat jij weet dat wáár de ander ook zal graven, dat hij overal water zal vinden, mits hij maar diep genoeg graaft, dan ga je toch niet zeggen: “probeer het eerst eens hier en dan eens daar, of desnoods dáár, het maakt niet uit waar, overal is water” ... het risico dat de ander denkt dat hij, waar hij maar wil, met e v e n t j e s graven snel op water zal stuiten is dan levensgroot; lukt het ergens niet snel genoeg, dan maar naar een andere plek gezocht; in de verwachting dat dáár het water wél spoedig aan de oppervlakte zal komen; zo’n gemakkelijke plek echter is er niet; er moet doorgegraven worden; dus zeg je: “déze plek hier is de plek waar je graven moet .. “; soortgelijk de bergbeklim metafoor; al zijn er vele paden omhoog, je zult er toch een moeten kiezen; blijven rondcirkelen schiet niet echt op; al geef ik toe dat rondcirkelen aantrekkelijk is; al was het maar in functie van angst, ongeweten angst

- nogmaals, ik spreek vanuit de vooronderstelling, vanuit de aanname dus, dat die ander, jij dus, gemotiveerd is tot klimmen; gemotiveerd tot graven o m d a t hij, jij dus, tot nu toe nog onvoldoende water vond; stap dán over je mogelijke ergernis, mogelijke argwaan met betrekking tot “enige pad-uitspraken” heen; bedenk maar dat het klopt, dat het juist is, dat er voor ieder van ons uiteindelijk, ten laatste dus, maar één weg is, en dat we die moeten zien te vinden, zien te gaan

- dan durf ik, zonder bang te zijn de daarstraks zo felbegeerde openheid waar ik zogenaamd naar zou streven meteen al weer te logenstraffen, en te zeggen dat ik denk dat dat de waarheid is; maar alleen de waarheid voor mij en al diegenen die haar niet kennen en daarom zoeken: uiteindelijk moeten we één weg kiezen; een waarheid dus die alleen wijzelf, mits tot die benadering gemotiveerd, voor onszelf kunnen ontsluiten; en inderdaad, lukt *dan* de ene weg ons, na volharding, niet, - we kozen bijvoorbeeld contraproductief - , dan rest ons niet anders

dan een andere weg te proberen; gelukkig zeggen ze dáár óók dat zij de enige weg zijn .. ; totdat we ons wellicht even springerig wanen als degenen waarover we daarstraks spraken en die we zozeer respecteerden dat we het geen shoppers meer wilden noemen

- dit alles wetend, het arbitraire karakter onderkennend dat schuil ging in de keuzen die we op onze weg, naar beste kunnen, maakten, en nog zullen maken, knipogen we naar onszelf en elkaar, tegelijk dankbaar voor het genadegestuurde karakter dat in werkelijkheid onze keuzen kenmerkte; althans probeer ik mijn weg te gaan met een knipoog; en zeg ik: we zijn krishna's leela, krishna's spel; waarmee de zwaarte van al mijn overwegingen, de zwaarte van mijn angst onvoldoende open te staan voor andermans weg, weg valt

- of nog duidelijker: we zijn het spel dat krishna met zichzelf, krishna, wij als manifestaties van hem dus, speelt; en hoewel krishna niet met zijn ogen knipoogt doet hij met zijn losjes-nonchalante houding en fluitspel niet anders dan dat; dus ook ik durf te knipogen; zonder geloof in de zin zoals ze dat vroeger noemden, doe ik, met overtuiging, tóch alsof; omarm ik au fond één richting, te weten: bhakti; als een kind dat opgaat in zijn spel; blij met de spelregels en de uitleg zoals die traditioneel, door de eeuwen heen, tot stand zijn gekomen; daarbij me richtend, - af en toe al steggelend en het tóch weer beter wetend - , naar de aanwijzingen van de spelleiding; of liever: dat is wat ik te doen heb

- maar goed, zo gemakkelijk kom ik er nu ook weer niet van af ... ook al is het een spel, zelfs in een spel valt het niet mee om de illusie van een eigen zelf los te laten; kijk maar eens hoe bloedserius mensen spelletjes spelen, hoe boos ze kunnen worden als het hen tegen zit; en hoe blij en opgewonden als ze winnen; geen wonder, het zelf rijst onophoudelijk en razendsnel, als ging het om een automatisch repeteergeweef, op uit zijn bron, uit het zelf met een hoofdletter, en keert er weer, myriade keren, iedere maal even razendsnel naartoe terug

- ook al hebben we intellectueel weet van dit razendsnelle achter elkaar oprij- resp. terugkeergebeuren, ons volautomatisch repeteergeweef vuurt zo snel en zo onophoudelijk dat het lijkt of haar kogels, - al die myriade afzonderlijke bewegingen van onze mind - , - al vormen ze associatieketens van allerlei aard, toch blijven het afzonderlijke bewegingen, observeer het maar eens goed, ontleed die ketens maar eens, ze zijn terug te halen, al die afzonderlijke mind-bewegingen - , tezamen een vast gordijn vormen; dat gordijn bestaat uit de illusie dat we toch over een substantieel ik of zelf zouden beschikken; op kracht van levenslange herhaling wordt die illusie almaar hardnekkiger; zodanig zelfs dat de kracht ervan al spoedig op reflexniveau komt te liggen; dit terwijl we slechts, net als al het overige uit de existentie, een manifestatie zijn van die bron; dit terwijl slechts universeel bewustzijn ons, net als alles en iedereen, bewoont

- inderdaad, je hebt goed gelezen: "slechts"! want waar dienen al die extatische gedichtjes, al die extatische woorden over bron, eenheidsbewustzijn, atman, brahman, satchitananda, het zelf, beïng only enz. enz., nu helemaal toe als we het ik, het vermeend autonome zelf, blijven prefereren ? dan waarderen we kennelijk die bron dus in de vorm van "closed curtains"

- "hoe dat bij mijzelf ligt" vraag je ? ook al ontbreekt het me aan voldoende eenpuntigheid en graafde ik niet diep genoeg, toch mocht ik de s m a a k van water proeven; in de teken-sfeer waarover ik het al eerder had; zoals ik, intussen al weer bijna twee jaar geleden, beshreef in "searching for the most beautiful church"; ik had het er in een voorgaand deel al over; de achtergrond daarvan vermeldde ik echter niet; die heeft met dat eenpuntige te maken; en met de wonderlijke wetmatigheid dat je iets anders "verwerft" dan waarvoor je "werkte"

- laat ik me nader verklaren: op de eenpuntigere paden die ik tot nu toe probeerde te volgen, te weten het tibetaans boeddhisme en vervolgens het hindoeïstische bhakti-yoga, lukte het me heel lang niet, hoewel iedereen en alles me er op probeerde te wijzen, mijn eigen diviness te omarmen; ook dat vertelde ik trouwens al; niet echter dat ik er ook geen echte pogingen toe deed; iets in me zei, - ik zei het ook tegen anderen, want wist het zeker - : richt je devotie nu maar op alles buiten je, dan komt dat goddelijke “binnen je” vanzelf wel goed; hoewel ik er zeker van was, uit eigen ervaring sprak ik niet; dat bleek me uit mijn verbazing, mijn verwondering, toen dat besef van eigen diviness opeens tot me doordrong

- hoe dat plaats vond, - bij ons bezoek aan de mooiste kerk die er wellicht is, de sainte madeleine te vezelay - , en hoe ik de vreugde die mij dit bracht probeerde uit te zingen in “searching the most beautiful church” is je bekend; ook dat vertelde ik al; niet echter dat het was alsof ik, toen ik de kerk binnen ging, mijzelf binnentrad; nee, ik trád mijzelf binnen; zo mooi was ook ik; zo mooi is iedereen; omdat we daar niet aan willen, gaan we maar door, almaar door, met het bezoeken van kerken, het beluisteren van muziek, het bewonderen van kunst, het maken van arrangementjes van onszelf en onze bewoonde omgeving

- opeens wist ik: ook dít is herhalingsdwang: we zijn almaar op zoek naar de mooiste kerk, de mooiste plek, het mooiste lied, het mooiste boek, de mooiste meubels ... die vinden we echter niet, nooit ... totdat we die vanbinnen vinden ... dan weten we dat al dat moois, al dat moois wat we, inderdaad, vinden, er op is gericht ons dat te doen ontdekken ... dan ontsluit zich het ultieme geheim: iedere kerk, iedere tempel, beeldt onze ziel uit ... de godheid, het transcendente, woont buiten ons, overal, met de tempel als focus, maar ook, eigenlijk eerst en vooral, woont hij in onszelf, is hij immanent, zoals dat heet ... woont hij in ons allen; zoals zo prachtig verwoord, verklankt in bhagavad gita 6 – 29 t/m 32, mijn lievelingsverzen; verzen die ik zo graag wilde leren zingen dat ik er haast apart voor terug naar india ging

- voor deze ervaring, dit teken, ben ik dankbaar; uiteraard; en het is dan ook vandáár dat ik, - pas in dit geschrift dus - , je aandacht durf te vragen vraag voor “ons aller verlegenheid”, waarmee ik dus ten diepste het fenomeen bedoel van maar moeilijk kunnen en durven geloven in onze in ons allen ingevouwen eindbestemming, te weten: onze eigen diviness, en dat toch deep down bevroeden; want er via substituten ervan almaar naar op zoek

- de ervaring van deze eigen diviness is overigens, voor mij althans, niet alleen een genoeg; verinnerlijkt namelijk heb ik haar niet; kwam ik sindsdien kerk of tempel binnen dan kon het zijn, even onverwacht openbarend als mijn ervaring in vezelay was, dat ik juist pijn ervaarde; met excuses voor mijn potjeslatijn-engels: “did those beautiful churches show my own beauty, my innermost core, now they are pointing at me: you don’t bother our beauty, your beauty, you don’t care your core” en was het alsof ik kerk en tempel, mijzelf, ontheiligde

- en jawel hoor, geen wonder .. opnieuw had ik wat een teken-achtige piekervaring was, aangezien voor iets van blijvende aard; niet dat ik het zag als transformatie, als onomkeerbare verlichting, maar toch ... kortom, eenmaal even heel indringend beseft hebbend hoe divine wij allen zijn, hoe divine alles uit de existentie is, komt het nu aan op honsho myoshu, d.w.z. op expressie en evocatie, op vierend inoefenen ervan; zoals in het zingen van gayatri mantra en asangoham hymne ... in het buigende namaste-gebaar ... inderdaad, ook buigend voor mij zelf ... iedere morgen, in de hal, buigend naar de vier windstreken, ter eerbiediging van de diviness van alles en iedereen, buig ik ook voor mijzelf ... voor de spiegel aldaar ...

- en, iedere ochtend, bij het douchen, het mij afdrogen, het aankleden ... even liefdevol-zorgvuldig als een vader zijn kind daarbij helpt, 's ochtends vroeg, rond zwemles ... stel me dan voor dat het gopal is, krishna als kleuter van een jaar of zes, ik dus, die ik help douchen, afdroog, aankleed ... zo ook rond het slapen gaan; doe hem zijn pyama aan, dek hem toe, geef een knuffel en een kruisje op zijn voorhoofd ... dat is wat binnen bhakti yoga "vatsalya rasa" heet: houden van hem, als was hij ons kind ... waarbij komt: die gopal, dat ben ik, en jij, en jij ... lover and the beloved one are one and the same ... daarmee de vorm aannemend die hoort bij onze "own diviness" ... bij ons begin en eind tegelijk ... zo ook bij de activiteiten van het dagelijks leven voor de rest van de dag, zoals zelfzorg, zorg voor elkaar, zorg voor woning en omgeving ... ten dienste van hem, gewijd aan hem, daarmee aan mijzelf, want hem ... wat binnen bhakti yoga "dasyarasa" heet ... probeer dat ... vergeet het steeds

- onderwijl gebeurt er, ja werkelijk altijd, precies datgene wat goed voor ons is; ook en met name voor wat ons overkomt in de sfeer van familie, gezin, vrienden, werk; ik merk dat op omdat dit voor velen, - niet in de laatste plaats voor mij - , niet gemakkelijk te accepteren valt; althans wanneer hetgeen gebeurt in de sfeer van "verwickelingen" ligt

- waar ik op doel is de karmische verwevenheid van ouders en kinderen, broers en zusters, echtgenoot en echtgenote, vrienden, collega's; niet alleen maken ouders, kinderen, broers en zusters enz. deel uit van onze, zoals gezegd, arbitraire opvoedingsgeschiedenis en verdere levensweg, bovenal zijn zij karmisch aan ons gerelateerd, en wij aan hen; vanuit dat perspectief is, zoals ik zo net reeds zei, alles wat ons daarin toevalt en overkomt, ook en juist wanneer dat pijn doet, precies datgene wat onze ont-wikkeling medebepaalt; vanuit karmisch resp. levensweg-perspectief bestaat er dus niet zoiets als ouders die hun kinderen iets aan zouden doen, noch zijn er kinderen die hun ouders iets aandoen, evenmin echtgenoten, broers en zussen, vrienden enz. elkaar

- deze stelling durf ik, bezien vanuit mededogen met betrokkenen in kwestie, alsmede om iedere denkbare vrijbrief voor onbarmhartigheid uit te sluiten, echter niet in extremo vol te houden; toch wijs ik op het fenomeen van ons aller "onderling karmisch verweven zijn" omdat dit verschijnsel, deze wetmatigheid, - en je hoeft daarvoor niet perse in het karmaleerstuk te geloven - , het gewoonlijke zo sterk schuldbeladen gedoe tussen ouders en kinderen, broers en zussen, echtgenoten onderling enz. in een breder perspectief plaatst en daarmee relativeert; met andere woorden: zonder dat we daarmee van onze verantwoordelijkheid ontheven zijn wordt het daardoor gemakkelijker om onszelf uit eventueel verstikkend schuldgedoe los te maken; met name door hen met wie dit zich afspeelt, indien dat beter voor ons is, - of, naar we oprecht menen: beter voor hen - , vrij te laten, los te laten; uiteraard niet met de bedoeling om daarna hetzelfde met anderen te herhalen

- zag ik het karmafenomeen ten tijde van jericho, tien/twaalf jaar geleden dus, slechts als van belang voor ons *huidige* leven en gaf ik reïncarnatie slechts het voordeel van de twijfel, meer en meer ging ik het breder zien; tot ik, door de genade van guruji (mataji), opeens, zonder twijfel, wist: wij allen zijn betrokken in een eindeloze reeks van geboorten; bezig met één lange reis "towards the divine"; de draad steeds weer opnemend waar deze even stakte; aan het eind dus van ieder voorgaand particular life; met steeds ons huidige leven als het karmisch resultaat van de reeks voorgaande levens; met opdrachten binnen ons huidige leven die te maken hebben met wat we tijdens voorgaande levens lieten liggen, met dat waaraan we toen niet toe kwamen dan wel over ons afriepen

- iedere maal “trekken” we, met het oog daarop, door toedoen van onze biologische ouders, een concrete plaats-tijd-cultuurgebonden genetische jas aan, inclusief een erbij horende opvoedingsgeschiedenis; een opvoedingsgeschiedenis overigens die wij vanuit onze karmische predisposities en opdrachten zelf mede vorm geven; met andere woorden: reeds vóórdat onze ouders ons in het leven riepen “waren we al”; en wat we al waren, - eternal soul travelling towards the divine - , is wezenlijker dan de in ons verweven combinatie van genetische erfmassa en opvoedingsgeschiedenis; die vormen slechts ons voertuig, ons werktuig, ons expressiemiddel

- wie dat “ons” is ? wie die eternal soul ? het is de dwerg, de dwerg waar shiva op danst; kijk nog maar eens naar de afbeelding van shiva nataraja, in deel 0; die dwerg heet apasmarapurusha: verdoelde ziel (apasmar: verdoeld; purusha: ziel); verdoeld, in de war, zullen wij blijven, zolang wij ons niet uit die angstige positie, daar ver beneden, onder shiva’s voeten, bevrijden; wat wij doen door het rondenvan shiva’s kring van geluid en vuur; welnu, ondanks het door meanderen van mijn betoog, toch was het steeds daarover dat het handelde

- in de aanvang (zie deel 1) rekende ik er op dat het shiva nataraja zou zijn, zijn afbeelding, en ook zijn mantra, die mijn betoog zouden sturen; terugkijkend denk ik dat zij dat deden; geen wonder, immers vanaf het begin zag ik, zonder nog precies te weten hoe, dat met name in shiva nataraja’s afbeelding reeds alles besloten lag; geen deity die zulk vertrouwen niet beloont; kortom, als bovenconceptuele weergaven van onze levensweg onthulden afbeelding en mantra wat anderen, zoals wilber, en in ontwikkelingspsychologische zin, vervaet, al aan hadden gereikt; zag ik de afbeelding als trefzekerder dan bijbehorende mantra, de mantra zag ik als aansprekender dan het sprookje over het mosterdzaadje waarmee ik de mantra toelichtte; het sprookje op haar beurt zag ik weer als krachtiger dan het daarop volgende shiva nataraja betoog ... “wie gaat nog de weg van beelden? wie kijkt nog intens genoeg? wie leert nog zien? wie wordt nog door “zien” getriggerd?”, aldus tekende ik aan ...

- op deze wat klagerige uitroep vervolgde ik met een ware hiërarchie van vormen van informatie; ongeveer als volgt: na beeld komt rite, als uitgebeelde mythe, en mantra, als verklankt beeld ... na rite en mantra komt mythe, als verwoorde rite ... na mythe komt slohka, kortstrofig vers uit heilig geschrift ... na slohka komen lied, lofzang, gedicht en metafoor ... na lied, lofzang, gedicht en metafoor komen sutra en heilig geschrift in sutravorm ... na sutra en heilig geschrift komen fabels en legenden ... na fabels en legenden komen sprookjes ... na sprookjes komen verhalen ... alles liefst oraal: in vertelde vorm overgedragen door bezielde cultuurdragers ... pas dan komen, qua zeggingskracht, betogen ... betogen als de onderhavige ...

- menigmaal kan het niet anders gaan dan zo; net zo lang tot genoeg genoeg is, en we uitbetoogd zijn; dan is het tijd die weg van daarnet, die hiërarchie, bewust teruguit te gaan; en toch vooruit; tot wij het beeld weer in alle eer hebben hersteld; verscheen onze eerste bewustwording met behulp van beelden, beelden die wij ons vormden vóór wij woorden tot onze beschikking hadden, - het beeld als pre - , ooit herwint, langs shiva nataraja’s weg, bewust dus, het beeld zijn vroegere kracht, - het beeld als trans - , en zijn wij weer bij ons begin: het beeld ... het heft zelf in handen nemen, het zelf in handen willen blijven houden, het willen weten, het willen begrijpen, valt van ons af ... dan ook zijn we onze angst kwijt ... de angst van het komkommerzaadje uit deel 0, of we wel net zo’n mooi exemplaar worden als onze broertjes en zusjes, maakt plaats voor vertrouwen ... het beeld van shiva nataraja staat daarvoor garant ... het beeld ... pre-trans-voorbeeld bij uitstek ... geschenk dat wij, intussen al lang geleden, - zie deel 1, pag. 3, midden pagina - , aan ons betoog hoopten te ontlennen

- een geschenk waarop ook mataji al geweest had, maar waarvan de relatie met de kracht van het beeld, zie de nu gearceerde passage, mij was ontgaan; daarom geef ik haar final letter, hoewel reeds opgenomen in deel 0, hieronder nog eens weer ... zoals een epiloog betaamt ...

anthony draaisma (muraliprabhu)

maurik - februari - augustus 2003

EPILOOG

FINAL LETTER SRI MATADEVI VANAMALI (MATAJI)

All your life must be an offering and a sacrifice to the Supreme. Your only object in action shall be to serve, to receive, to fulfill, to become a manifesting instrument of the divine shakti (divine energy). You must grow in the divine consciousness till there is no difference between your will and His, no motive except His impulse in you, no action which is not His conscious action through you.

Until you are capable of this dynamic identification, you have to regard yourself as a body created for His service, one that does everything for His sake. Even if you feel that you are a separate worker and it is you who does the action, yet you must do it with the bhavana (mood) that you do it for His sake. All hankering for personal profit should be routed out. There must be no demand for fruit or seeking for reward. The only reward you need is the fulfilment of the work, which He demands. The joy of service and the joy of inner growth should be your reward. But a time will come when you feel more and more that you are not the worker but only the instrument. ***By the force of your devotion, your contact with your ishta devata (favorite deity) will become so intimate that you only have to concentrate on Him, His image, and you will feel the divine energy flowing into you and guiding you. So you know exactly how a thing should be done.***

Then you will realise that the divine energy not only guides and inspires but also initiates and carries out the work. All your movements and powers come from Him. Your mind, body and life are conscious and joyful instruments of His action, means for His play. There is no union as blissful as this for it carries you back beyond the border line from the life of stress and suffering in ignorance, into the truth of your spiritual being, into its deep peace and its intense Ananada (bliss / divine joy).

While this transformation takes place there should be no demand of the ego. There should be no attachment to the work or its results, no laying down of conditions, no claim to possess the power that should possess you, no pride of the instrument. The ego should not be allowed to possess for its own personal separate satisfaction the greatness of the force, which is acting through you. Let your faith, your sincerity, your purity of aspiration be absolute, and then every disturbing element will fall away from your nature.

The last stage in this perfection will come when you no longer feel that you are a separate being or even an instrument but an eternal portion of His consciousness and will. He will always be in you and you in Him. All your thoughts, actions, your very breathing and moving come from Him. You will feel that you are something formed out of Himself, allowed to come out in the outside world for His play and yet you know that you are always safe within His being and His bliss. Then you become a luminous, flawless outflow from Him, a divine movement of the Eternal.

God bless you

Mataji